

1 Capítol desè.

3 mare 1459.

Auzias March (1393? - 3 mare 1459)

Bdes general

Mirant en conjunt l'obra d'Auzias March ens sorprendrà la homogeneïtat, un mateix caràcter. Un mateix caràcter les distingeix, fora d'algunes rares obres diferents,

És un poeta superior a tots altres catalans tant de l'escola de València com els de l'escola de Tarragona de Barcelona.

Aquest valencià concentrat està molt per deavant dels ~~sus concitators~~ de València, tant en l'aspecte humorístic (els interminables debats) com en el de concordança en l'aspecte davant els concursos per les esglésies; en els quals malgrat alguna obra de valor, per moda hi acudien els poetes més insulsos, que eren els mei presonants); la llur facilitat, ad hue els més excellents, resultava en perjudici de la llur inspiració. El nostre capítol onjè es dedicat a L'escola de València. — A.M., com altera, & bellesa de formar i altre puteritat de forma es inimitable. Seguint la fina procedència d'en Rabós i dels dels versos, caixadures de per se, ès lapidari, i que no s'ha trobat cap rípi: ad hue rara vegada, pren gust en jugar onacions: So costa, de costarut, de platja, costa de costar [Sibi nostram, XXVIII]. Les obres d'A.M. són scopiores com perfectes; poden examinatz-se perquè, des dels nombrosos

Auzias March

manuscrits, edicions ~~de~~ i traduccions del segle XIX i les modernes es pot dir que és un poeta l'obra del qual és més coneguda, per mes que va anar-se omplint i envejolant confrontant-se. La d'en Bultena (1888) va marcar un bon pas a la comprensió del text, però els treballs i edició de les poesies (1912-1914) del nostre amic E. Amadeu Pàgès, tots els quals comentaren al seu lloc (1914) pel que fa a A. M. Els nombrosos números romans entre parêntesi correspondran als de l'edició Pàgès. Les comparances amb le qual, relació, el poeta gana sovint amb ~~el seu~~ estat d'esperit dolorós del seu espírit, tot sovint simples, completes, en conceptes clars, condensants; i si algun concepte pot semblar dur, forse és que ~~sembla~~ que el diria Poeta preocupat d'algui expressar diverses idees amb el menor nombre de mots possible. Aquests exemples, aquestes comparances, trets de la vida terrenal de tots els dies, de l'agricultura, de la medicina, així, de totes les arts, els denota dignament amb el seu estat d'esperit a cada instant amb el seu estat d'esperit, ara alegre, ara trist, però més sovint ~~amargat~~ ~~dolorós~~, que no pas ratificat. — De tard en tard escampa una comparança que ~~sobrepasse~~ ultrapassa l'espai d'una cobla ~~per~~ mas no li succeeix mai com En Francesc Gueram que per expressar la febre fe l'estat febris d'un malalt malalt li van caldre omplir dues cobles i fins a la torxa no ho relacionava amb el seu estat d'amor (52, II, "Si col malalt quant la febre 'l combat"). En Ausias March tota obra és presenta i bruta, per una idea de ponderació i de perfecció proporcions. — La Menguadell poeta és transparent d'ausias transparent, expressiu i molt sovint gairebé neto de provincialisme. No havia donat d'aquesta netedat de Menguadell molts crítics han cregut que, abans d'Ausias, tots els poetes catalans escriuen en llatí. No hi tal cosa, i al-

guns poetes de l'escola de Barcelona també estaven calia de provencalismes, de tal manera que el gran poeta no hi havia de fer sinó continuar-ho. La immensa majoria de les obres d'Ausiàs ~~que~~ està constituida per hendecassílabos amb el primer accent o repos a la quarta sílaba (decassílabos comptant a la manera antiga provençal i actual francesa) dels temps). Les rares varietats ~~que~~ que va usar ^{de metres} son poques, les quals esmentaren fariat. La immensa majoria dels poetes de l'escola de Barcelona també usen el mateix vers i accent. La forma de les cobles ~~que~~ és molt variada; la més usual son cobles crenades de vuit versos, però també hi ha trobes d'encadernades. Sense variar la forma de cobles ^{n'hi} apareixen algunes ^{d'} unisonants (^{Citarem, com a solfer per primers més versos} o que totes les cobles tenen els mateixos rimes repetits): son Cel que d'altruz (x1), Qui m tornarà (Lxxv), que ademés de unisonant ^{es} encadenada; En aquell temps (xc1), Jat tots nos cants (viii), Ab vos me pos (xlvi), Lo temps es tal (Lxxv), Nunt si lo temps, capfinides (xvi); Ma voluntat ~~finides~~ ^{Ma voluntat} capfinides (xvi). De vegades en les cobles ^{crenades} crenades, hi afageix ^{com a excés} un aparat No cal duxtar (xviii), Puis me penit (xv), Cert es de mi (cxvi), Malahet lo jom (cxix) Tot entament (Lxxvii). Una sola vegada l'apparellat afegit es signal ^{és el mateix} en cada cobra, tenint el caràcter de retrosoa, Tot m record be (xxv). Els editors del XVI^è segle, que havien perdut l'idea de l'ordre en que apareixen, en els manuscrits, havien posat al capdavall dels cantos d'amor, de mort i ideals els Estrangs que A. M. manejava d'una manera superba; era regla de l'escola de Barcelona que ^{en} els estrangs no podia haver-hi cap vers que no fos ^{pla} (feminitz). L'Ausiàs servia aquesta costum, amb una sola transgressió: en la tornada de Puis me trobàhi surt una agut (^{agent} masculi) ^{xcv} "delits". Les intenses 28 cobles de l'anomenat Cant espiritu

formen un dels bellissims estramps del gran poeta. Si coneixen si cobles esparses ~~del poeta~~, sempre en la forma usual, són de les quals va desenrotllar ~~la~~ ^{que} ~~les~~ cobles usuals potser més endavant, o almenys ~~les~~ ^{que} cobles usuals. Però adins la Demandada feta per mossèn Barnat Fenollar a mossèn Angiàs March, es veu també escrita en el mateix acostumrat, amb la particularitat que cada resposta augmentava d'una cobra; la demandada d'En Fenollar és d'una cobra amb tornada; la d'Angiàs és formada de dues cobles ^{també} amb tornada; la d'En Roderic Díez, és de tres amb la correspondent tornada. Ara bé, en el manuscrit de Cambridge (Trinity College, Ms. B. 16-17) descrit per l'autor Pere Buigues, hi figura una nova resposta ~~sota~~ anònima la qual, si les dades fossin més completes, li correspondria constar de quatre cobles amb la correspondent ~~tornada~~ ^{tornada} que sabem com coneguda. — Quan classificarem tote les obres, les obres següint les nostres sigles respondrem les que son ara noms diem molt per alt. L'Angiàs va trobar en altres metres que agnelli dominant: La demandada endreçada a Na Tecla de Borja neboda de Calisto III i germana del Roderic de Borja (més tard Alexandre VI) intenta esser escrita en versos de nou síl·labes, però amb barreges d'octossíl·labes ~~& tancades~~ ^(estrenyades) (hi hanien observat aquesta ^{barreja} de versos de nou i ~~deu~~ ^{vuit} síl·labes en Fogatjot i en altres poetes ^{de} de l'Escola de Barcelona); en canvi la resposta de Na Tecla de Borja és més perfecta que la ~~demandada~~ d'Angiàs. La demandada d'en March al seu escriventer Joan Moreno, així com la resposta està feta en un metre exòtic (el metre de arte major castellà que, més endavant, derivaria tipus de l'escola de València). Té una altra obra ("Jo no esper que si t'amat") en un metre de forma aguda ~~de~~ o repos interior i exterior; segons es compta total és de deu síl·labes. També va ensenyar-se en una codolada i en noves rimades ("A mi acorda en dictat"), força pensades, així mateix com totes les seves obres; es tenen de ~~de~~ el seu mateix estil.

Cada escena de les obres d'Anzias té forta unitat, van descapdellant-se les cobles com si t'un nom escoltes una musica dolça. En Pages les ha pogudes capçar d'un argument curt o llarg, precisament per la seva unitat, tant si el nombre de cobles és curt (tres, cinc, sis) com si es llarg (seixanta).

L'aimia ~~teresa~~ L'anomena una sola vegada pel seu nom: ~~Teresa~~ Teresa, en tota la llargària de la seva obra, Ma està por sobre de totes les sabies dones que Darr ha fetes.

Mai compliment dona Teresa l'asta (xxxii, 52). L'anomena també dynia, dona

Dona, si us am, no m'grairan amor (xlix).

O simplicament amor, senyora, molt rara vegada. D'ella tan solament n'admira el seny, però, ^{tanbe} la bellesa. La desesperació d'Anzias, no te cap terme. Sans lo desig de cosa fechorerista, debuta una composició, només n'admira la intel·ligençia, el seu amor és cerebral; sovint sembla que el seu amor devinguï com una miraga [En contr'amor vostre cors ha madura], malament vim (LXXXVIII), sobre la la qual ~~filla~~, posant ^{a filosoficament} a prova, teoritzant els seus propis sentiments i els humanitza ^{amb} la seva manera peculiar és amargada poesia. El seny, el delit, els desigs, el volar, el cor, amor son mots que ^{surtent a cada instant} apel·len ~~per~~ en la seva obres. En els següents divises no té gaire varietat; però son importants; són coneguts, però: Plena de rars, Lir entre carts, Amor, amor, sempre de ff, Mon darrer be i, Quant s'entrega a ^{segur la seva complexió} altra ~~obra~~, mal de ff, Mon darrer be i, Quant s'entrega a ~~altra~~ ~~obra~~.

O foll'amor. Ja dice en certa ocasió com el preocupa dues dones amant.

Es un fet singular que, en totes les seves obres, no arment ni del ressò per res ni de les seves dues espores ni dels seus fills ~~ni~~ naturals. Allò que més es troba en, com a curiositat, en les seves obres, és en la seva complexió, quan s'entrega a folle amor. No ha cap dupla

que, en mullerar-se dues vegades era mogut, ~~de primer~~^{amb} amb el bel de Mortorell, que va durar poc, i més tard amb Joana, que durar dels anys, era amb l'objecte de tenir successió directa la qual no va obtenir; però en canvi va obtenir-ne riquesa. Jo diré ell, ab tota desaprenedissia per la dona propria.

L'imatge d'om, mitjançant elles, creix;

Lur esser fon per augmentar aquell (LXXXI, versos 103-104).

De la seva mare es coneix que no en servia gaires bones ausències, que no pot trobar encara el seu estat de desesperació amorosa:

D'un ventre trist exir m'ha fet Natura (L VIII, 29);

i capça la composició XIX:

Maleyt lo jorn que m'ha donada vida.

Tots els fets ~~dels seus~~ de la seves ascendència, fills ^{e filla} naturals i successors, es coneixen per documents notarials autèntics, molt ben aprofitats i estudiats per l'amic Amadeu Pagès; però ~~no entran~~ ^{en els} versos. — Ens convidrà, per a no fer més estrèts, retreure els versos que caracter personal, que ha estat repetits gairebé per tots els que han tractat d'Angiàs March. El primer serà aquell en el qual, no sense un cert deu de vanitat, s'anomena pel seu nom & en la tornada de "Retirada en Den": •

Así dispost, - dolc me semble l'amarch,

Tant és en mi afecionat lo gust,

Ha temps he cors d'acer, de carn e fest,

Yo so aquell que m'dic Angiàs March (CXIV).

Una altra prova d'esso la seva idea clara de la seua ^{altra} idea que té de la noblesa, referint-se, segons en el seu rei en la Cort del regne: Car, per honor, yo rei en pess alt banch (LXXXIV, versos).

Elt, que havia estar falconer major d'Alfonso magnanim, era afectat a l'exercici de la cacera; d'esso, sens dubte al ple de l'adat de tot gran senyor, declarà:

7
Tot mon delit(nesta) sols en coçar (LXXII⁶¹).

Un rastre del ^{seu} aspecte físic, ^{indica}, que ens aparenta esser l'au.
de bona alçada, al fred de la vellera:

Dels membres so be proporcionat;

Mai si lo mal que l'alt tinc ja mai

Y en llur esguard (de les zones) vell me reputaré (LXXIII⁶¹).

El motejaran de galan vell, a les dones els plan l'home en tant com
és jove i ell ja té arrugues als ulls! En Pagès (1) en dona un extracte
^{mai complet} ^{on mancava} del retrat que va fer-li en Ribolta, aquest
personal és l'únic que tracta de l'aspecte exterior; de totes maneres
no podia assentir-se ^{faire} un retrat d'un poeta de mitjan XV en segle
exercitat de començaments del XVI; i, en quant al retrat en fusta que
figura en l'edició de ^{Madrid, del 1579} ~~Barcelona~~ ^{amb le gran barba, deu tractar-se d'idea} ^{de color}
completament ~~vaga~~, potser un gravat coronat aprofitat.

L'Aragó fa dues vegades declaració de valors similars:
la més important, però, és la més coneguda de Rotes ("Obrir
no puech").

La velledat en Valencians mal prou

E no se' com syo passa obra nova (LXII, v. 8-10).

Des del segle XVIe va formar-se una teoria segons la qual, en les tres
edicions primeres de Barcelona (1443, 1445 i 1460), segons la qual, en una
idea petita de la Catalunya estricta, N'Aragó era català. Moderna-
ment, s'ha pretès que ~~que dia~~ es declarava Valencià.
volia indicar valència, en el sentit de ^{santitas, robustesa} perfecció.
sentia que aquestes idees no tenen cap fonament ni han de tenir-se en compte;
perquè, en abandorant les declaracions terminants del mateix poeta,
son tant els documents probatoris de la seva vida a Gandia
i a València fins a la seva mort el ^{de març} 1459.

S'hann fet sovint els quatre versos en declarar que va cançotar
de la la seva dama el divendres sant:

Amor, amor, lo jorn que l'ignorent

Per te ~~de~~ tots son posat en la pal,

~~que~~ Vos me portis, car yo'm guardava mal

Pensant que ⁱ giorn me farà defenent (LXVI, tornada).

Arxiu de
Pàtria
d'Estudis
Catalans

El Petrarca també s'enamorà de Laura el dia en que el Poet
de Beatíssim el dijous Sant, i el dissable Sant el Bo.
t'fevit d'amor per Fiameta. Es coneix que els poesos catalans es van-
s'enamoraren en la setmana Santa. Que havia d'essent italià
l'Angiàs March? (vegeu, Pàgs. A. M. et seqq.). En l'obra
Que val delit, en les obres de Mort, s'hi troba la vincenta nota
personal: "Quant l'esperit del cors li vui partir) E li dona ~~los~~
lo darrer besos prets, i coneix de mi qui l'amor no m'ha donat
que ab els sançons no pogui soportar". (XCVI, 45-49).

Per últim farem qualque menció d'alguns nous de poesos
que esmenta l'Angiàs March, tot fent-hi alguns comentaris, la pri-
mera és la notable d'En Pan de Benivire; qui, en el temps
corria la tradició que havia mort foll d'amor. Dins això!

En recortes (aquele Pan de Beniure

que per amar) sa dona tornia foll (L1, 27-28). En l'obra

E d'Am. que converge "Tal so com all" que pensa que morra.¹³

En el present volumen li hem classificat: 8. Pan de Bellmunt
~~(1)~~ i li adjudiquem una producció entre els anys 1320 i 1330.
1350. donant compte de les dues obres que se li coreixen:

J. Domperidone gestile fros m' incalza a tort...
R

H. Per fenestra to Salams enganat -

per N'Anselm March

La menció de N'Arnau Daniel té una altra trascendència que no pas la del seu coterrani Pan de Bellvís. És així:

Envers alguns acò miracle par,
Mas si ns membram d'En Arnau Daniel
E de aquells que la Terra li es vel,
Sobrem amor vers nos què pot mostrar.

felip de marta
Pel predicator i autor del Pecador Remar, es creia que Arnau Daniel era català; dir Vivit inter nos Arnaldus Danielis i contra nos: "Vivit per famam magister Johannes de Metz in Francia, qui scripsit romancierum de Rosa" i en acabat d'allò que hem ^{anem} Vivit in Tuscia Dantes"⁽²⁾. Hem anotat dins d'una vegada, que els nostres poetes tenien ^{a mà} pot ser dos cantiniers diferents de tots els coneixuts. Què coneixia l'A. M. dels trobadors, no ho sabem. Amb el treball d'esmicolament al es dedica qual es dedica el bon i ~~antes~~ i constant amic Amadeu Pàgès ^{de retenció} per amb l'objecte ^{les} semblances entre Tanguy algunos i versos i comparances amb els i les dels trobadors, & podrien multiplicar-se o podrien reduir-se. Generalment els versos influïts van per una banda i els d'Anguas per una altra. Si la comparança de la nostra en pèr il relacionada amb l'estat d'esperit del ^{poeta} procedeix directament d'En Ponç d'Orta i o d'un altre ~~poet~~ trobador o si procedeixen d'una servació directa del viatge per mar del nostre poeta és cosa que ens guardarem d'assegurar. L'idea del ^{poesi} en tots els poetes de totes les lletres ^{en tot temps i en tots llocs} sempre, tots La originalitat pot ser no ha existit mai entre els poetes. En el nostre concepte s'ha fet molt més abús de l'alexandrí francès, ad hue en segles XIX i XXe ⁽³⁾, que no pas l'hendecàsilab (decassílab comptant a la francesa) & tract per l'Anguas i els precedents i successors. El mateix l'Anguas que tots els poetes s'imitaven dels altres, i la poesia dels trobadors, d'on els nostres procedien i imitaven, tampoc era una poesia gens original i prou repetida ^{anys} les formes com en les idees.

Tot allò que ens sembla massa exagerada el capítol refer

10

cent a la influència, ~~fou~~ trobadoresques sobre ~~la obre~~
d'Avigas, les italiques i de les influències italianes
(pp 256-259) és, en el nostre concepte, perfecte. Tant com
s'ha recercat el paralelisme entre ~~l'autor~~^{Hannibal}, el poeta del Canga-
mère i A. M., malgrat ~~les influències~~ els estudis exagerats
de l'Amador de los Ríos, sembla que les veritables influències del
Petrarca sobre A. M. resten, per d'haver-se enamorat tots dos
poetes en divendres, ~~que~~^{saví} que hem ermentat més amunt, doncs
gaire be reduïda al fet que A. M. ha escrit els seus cants
en vida i en mort de la seva dama i poca cosa més. — Però
l'exàmen més original que En Pàges, de caràcter erudit, és el que
ha dedicat a estudiar les influències dantesques en la poe-
sia d'A. M., que no a la interenciant citació que en fa:

O bon' amor, a qui mort mort triompha,

Segons lo Pante història conta (XII v, 89-90).
Sino que recercant tots els moments, ben impensants, pels
quals es demostra clarament la lectura atenta ~~de la~~^{de la} ~~com-~~
~~media~~, per la part de l' Avigas March.
~~(Vosni sabem, XII)~~ ^{erudits} ^{me amunt}

Na Montboix: Hem ermentat l'única volta que l'A. M.
anomenava ~~bona~~^{bona}; Teresa. Sembla que el primer que va fer la
combinació Teresa Bonita ~~ja~~ esser estaberta aquesta fantasia, que
no descansa en cap fet concret, per Jeroni Fígares en 1545 (4). Si ho
de separar-ne els segals de les tornades i si examinarem les obres, es-
presen dues amors, l'una probablement casada, l'altra ^{no} ~~que~~ es refereix
a quina amor ~~es~~ referia Teresa; Bon no es dir res perquè
era un dels cognoms ~~que~~ més usual a València. Però algun
confon Montbon amb Bon. De manera que el sol Maldit escrit
per Avigas amb virulència contra una bagana, Na Montboix,
se n'ha format la dama ^{embalsemada} a dels amors cert i sobre la qual
se apreciava l'intel·ligència i el seny. Tots els autors i biblió-

grafs valencians ~~que han tractat d'Angias March~~
dit fins a la societat el nom de Teresa Bon ¹, com aquell figura,
que les obres del poeta català estan molt per sobre de les del Poet
i del Petrarca, que demostren que llegien les ^{obres} de cap dels tre-
poetes, (vegeu, respecte a Na Montbò, Pàgines ¹ p. 210-211) ~~Angias March atz~~
~~pred. (pp. 210-211)~~

Biografia. Per a començar la biografia tot es qüestió d'acostar-

que a una certesa de la naixença d'Anglat March perquè es ~~naix~~^{plana} d'exer molt vell en escriure la Codolada. La data de la mort és certa (3 març 1459). Per En Pages, que el fa neixe en 1397, el faria morir, per consegüent, a 62 anys, que ens sembla edat per a ~~planys~~^{posar} tant de la vellera. — En Nicoll d'Oliver posa la data de la naixença en 1393 i ens sembla bé; aquests quatre anys que corren de més podria morir als 66, i tenia altre motiu per a dolores de ^{les} xacres de la vella dat, si volegia. D'aleshores explicarien diverses coses. El pare En Pere March, en mullerar-se per segona vegada amb Leonor Riquoll^{en 1379}, no li caldrà esperar divuit anys en tenir successió directa, si no setze tan solament ~~setze~~^{catorze}. En havent explicat el nom Anglas, nou en la família genealogia dels Marchs (Pages, p. 57), direm el motiu principal perquè han overgut aquests quatre anys. S'ha fantasiat ~~rebut~~ sobre aquest nom estrany; Agustí, Oseas i encara algun altre. En Pages hi veu el nom vulgar ~~de~~^{de} Elçear de Sabran^{nat.} (Apt, Provença) en 1285. Mor a París en 1325 i va esser santificat en 1369. El, al transformats en En Au no té res de particular, però av ~~se~~ deringui ~~si~~ ^{que} no ho comprenem. Si possible, però estendrà ^{que encétil} respostes ^{que} nom d'anglas ^{d'au} no ho comprendem. El fet és que Anglas s'havia preocupat de divulgar el seu nom ^{de} fons, pot ser per a ser els padri, mentre era a Granda matraca o ^{segurament} ~~per tal com no era~~ per nos; Anglas Anticke, al qual En March fa un pagament com una mandra

Arxiu de
l'Institut
d'Estudis
Catalans

INSTITUT
D'ESTUDIS
CATALANS
MCMVII

12

de la seva regona esposa Joana Escorsa; i Angias Torrelles
 casat amb Joana, filla natural d'Angias, a la qual fa un
 llegat important en bens mobles (vegeu Pàg. 1, p. 92 i 94). Eren
~~de seguides les relacions~~
~~entre els Marchs~~ entre els Marchs de València i els Marchs de Barcelona,
 Aranprunyà, també varen ~~trobar~~ tenir un Angias; en ocasió que el
 poeta era un jove espigat de 18 anys, naixent-lo en fill del
 volta de 1471 (a Barcelona o Aranprunyà) a Lluís March i de Sanna
 Marquet, al qual batejaren amb el nom d'Angias. ~~La descoberta~~
~~d'un Angias de Barcelona pel Sr. Carreras Valls~~ nota
 altra trascendència. El propi senyor declara ^{que el seu Angias} va morir
 intestat en 1459-1460, de manera que tot just ^{va arribar als}
~~Ledat~~
 29 anys ~~del~~ (5). - Encara existiren altres ~~Angias~~ Angias March:
^{de la继嗣}
 del qual esmenten els testaments ^{relacion} de Gracia March, el fàheres i apunta
 si es feia eclesiàstic, el 5 de gener de 1495. Però no va determinar-se.
Era un altre testament. En un altre testament ^{tan tardat} del 5 de juny de
 1522, el d'Enric Joan Fiveller se l'anomena dels regades, la primera, nombra
Angias March, donzell ^{d'Pilar}, que es declara habitant a Esparraguera, era
 fill de Luceria March, i quan es va a l'obertura del testament del mort el
 dia 11 del mateix mes, se dona el títol de Magnífics Angies March. Es
 interessava que d'aquest Angias el Sr. Carreres (del qual troben avui
 dades), diu (p. 316), "estimam que és l'Angias March que un temps
 et va ~~com~~ suposar-se esser el poeta. No cal dir que la cronologia descor-
 ra completament ~~aquesta~~ tal hipòtesi". Qui havia suposat esser el poeta
 aquest Angias March tardà? Qui era rebutja tal hipòtesi? El Sr.
 Carreras Valls, i no creiem que ningú més faria substituta al
 poeta valencià, senyor de Beniarjó i altres llocs. Com que amb
 aquest suposat poeta Angias March ens trobem p començaments del
 XV) en segle (1522) parlarem per memòria dels Angias March
 de les darreries d'aquest segle que En Nicolau anomena els renets
 del poeta instal·lat a Gènova. En Pere Angias March es sap que
 visqué a Gènova de 1578 a 1594. Es mullerà amb Gerònima d'Altarriba,
 herera de Montalt, i de Clariana; en 1604, el matrimoni es tra-

Segons el nostre compte Angias havia nascut en 1393 a Gandia
on vivien els seus pares, allí passà la seva infància, i adolescència i
jovetut. Els seus pares, En Pere March ^{del} l'administrador, deitat de
Gandia, i sa mare Leonor de Ripoll de segon matrimoni, tingueren
al cap de catorze anys de matrimoni una filla sortida-muda, ~~Pere~~
Pereona, la qual la seva mare feu herera del seu dret de capital i es-
crevis particular. En Pere March, poeta ~~sang~~ de l'obra del qual hem tractat
en el nostre Cap. Vuitè, era senyor de Banyoles i alqueries de Pardines i
Verniga, emancipa el seu fill Angias (que hincdia de 17 a 18) el 8 de gener
de 1409, al moment en que dicta les seves darreres voluntats, el fill podria
subvenir a les seves ^{dipòsits amb les finques} traspassades. En quant al capital que li to-
carà un dia resta en administració de la seva mare que tindrà era tra-
dició del seu fill. La rendició de comptes de la mare al fill ~~se va fer~~ es va fer formula-
da en 1422 i va ser rebuda en 21 de maig de 1426, rebent el saldo de el pro-
curador notari del Angias per a que li rebés la renda. Tres anys més tard ^{després}
el pro- procurador En Pere March moria a Balaguer, el 7 de juny de 1443.

14

Urruy del seu país i de la família. És de pensar que l'Anguia devia parla per res del seu pare) era un dels parents que demanaven autorització el pas del cadavre des de Balaguer al monestir Cellerols de Senterada. Com de fet el rei va accedir a les autoritats de Balaguer, que es trobaven en un moment difícil per ocasió de la guerra amb el duc d'Urgell i Ferran d'Antequera. A la tarda arribaren les despullas i van ser enterrades amb gran solemnitat.

Durant les seves adolescència i joventut devia repartir-se entre les activitats del futur poeta en dues direccions: l'exercici de les armes perquè el donzell pogués obtenir la cavalleria del seu temps, després de divers proves; la seva instrucció i educació. Ens l'imaginem de natural estudiós i es veu per altres obres que cita que savia be la gramàtica (Manuscrit de la Gramàtica). La seva forta formació li hauria afusat el llenguatge per les més puras concepcions filosòfiques, com cap poeta hi hagué arribat. És molt natural, com diu En Pàgès, que passés pel trivell i el quadrivii (7) com a conjunt d'ensenyament en aquelles anyades en la qual el caràcter serio del poeta es formà en la seua poesia moral i com apesarada. El seu pare matris podia ajudar a ferfectar el seu fill en els deures ^{de} del bon tracte literari de la cortesia i del tracte de gents i en la tria del bon tracte literari. Entre els vint-i-cinc i vint-i-sis anys degué prendre les armes d'un cavaller, i, desd'aleshores el donzell, com a fill de cavallers, tindria dret als títols honorífics de mossèn, que sempre més va usar abans del seu nom de fort i gosar en el de cara. El seu propi ^{pare} versificat L'armes del cavaller (8) descripció allegòrica, pensant en la major partida del Llibre de la Cavalleria d'En Ramon Llull. Va endregat, en començar i en acabar, a Alfons, duc de Gondia, del qual es declara «benet vostre sobríu» i del seu procurador, regent i cosa sabuda, durant ^{durant l'expugna} trenta anys. (Mars (1370? - 31 de mars de 1412); així com en el Compte final consta (9) respecte a En Pere March, el nostre cap-tenit;

El cert és que no sabem quant i en quina edat l'Anguia devia prendre la Cavalleria; la col·lecció de Memorial adreçats al rei Alfons sobre els cavallers pel seu ambaixadors sobre els cavallers del regne de València que volen seguir l'expedició (de la expedició ^{de} juliol a 1420?, sense data) son aquestes les declaracions: "Aprés, senyor, som stat

a Gandia, tot solament avem trobat que a vos sien ~~fora~~
mossén Lois d'Aragó er Ausias March. Si ver que mossén
Bernat de Vilariig hi mostra gran voluntat, però no pot per la via
del dretch" (10). Hauria estat més regular, si l'Ausias ^{estat} negre re-
but com a Cavaller; Mossén Lois d'Aragó er mossén Ausias March. De totes ma-
neres, si els memorials havien estat redactats en 1420, que ~~se~~ ignorem,
a l'Ausias March no li passava ^{l'edat reglamentaria}, havent mat, probablement,
en 1393.

Així com hem tractat de la descendència d'Ausias ens con-
vindrà ^{deixar quelcom} de la seva ascendència; amb l'objecte de rectificar de
passada, algun concepte equivocat den el llibre d'En Pagès, en gran part
perque no havia pogut examinar a llarga l'estudi d'En Francesc
de Bofarull (11). Comencarem des que En Pere March, anomenat
el Prohom, que el rei Jaume II li va vendre el castell d'Aramprunya
amb el seu terme, i acabaren amb els germans Jaume i Pere March,
del qual han parlat Margarida ^{dels quals} En Bofarull no en
sab ^{enri}. — En Pere March el Prohom, ciutadà honrat de gran
posició va poder ferir d'alta carrec, en la curia regia; va ser nomenat
conseller dels reis Jaume II, Alfons III i Pere III.
Per Metres 1318, 1323, 1325 i 1327 es deduirà la horradesa
de la seva gestió. El 2 de febrer de 1323 (pedie nonas fe-
brorarii 1322), Jaume II, necessitat d'elements per a recon-
questa de les illes de Sardenya i Còrsega, ~~ven~~ al seu tresorer
En Pere March el castell i terme d'Aramprunya ~~i el seu terme~~
en Blanca i franca alou, però reservant-se per la Corona el mar
i mits d'insperi, pel preu de 120.000 sous barcelonesos. En
pendre possessió En Pere March, Na Blanca de Santelles no vo-
lia prestar homenatge però, migensant diners, va humillar-se
el dia 14 del mateix mes de febrer. Va otorgar testament el 13
de juliol de 1338 en el qual fa una curiosa relació de tots els seu
termes i castells, parla de les seves espouses, Maria, de la qual
va tenir dos fills i filles ^{de} Saurina, sense successor. Donà
grans rendes de seus fills i filles; a Jaume li destinà les

posseccions de València (Exerc i alqueria de Torrent) i a Pere tot el senyoriu d'Aramprunyà. Va ésser enterrat al capella dels predicadors de Barcelona. — En Pere March va viure poc i va tenir, de la seva esposa Magdalena, tres fills: Pere, que era sord i mort, Joan i Berenguer, els quals varen morir infants. i ^{varen} casar-se, els dos darrers moriren en infants. En Pere March, en el curt temps que va regnar el senyoriu d'Aramprunyà va fer obres en els murs del castell i feu un benefici per un prevere a Bruges el 27 de juliol de 1347. En l'aume, mentre era ciutadà de València, deia permetjar les alqueries de Torrent amb les de Benifaió, ~~Bar~~-dines i Verniga, les quals, aqueste darrer, varen considerar-se possessió dels Marchs, per molt anys. En saber la mort del seu germà Pere, el de València va compareixen per a possesionar-se del feu d'Aramprunyà; però la víuda de Pere ric March, fill seu i néta de Pere March el Pròhom. Va d'amigable componedors. Reconeguda la incapacitat de Pereva deixar llare rastre en el Llibre de la Baronia, es pot assenyalar amb el segle per què, en conversar amb la reina Eli-
 senda a Pedralbes, abans de prendre les armes, li diu que monia secreta i ben feta, per motiu de l'edat. — La pre-
 gò que li prestés per la casa de la Sestiu, el 20 d'octubre de 1351, a 2h d'November ¹³⁵² ~~el~~ ^{per} ~~per~~ En Jaume March ^{el}, al cap d'un any, penetra en la casa del dossel ^{per} ~~per~~ la seva ~~verso~~ bandera, gen d'armes i al cap de deu dies li és restituïda. Fins a 1. de setembre de 1373 no es va resoldre la qüestió d'En Conit, estant representada en un dibuix de tracte, per ben fet, l'acta de la prestació d'homenatge

ge: En currit amb barba negra curta, En Jaume March grisa tirant a blanca. Ara posarem, per la seva importància de l'acte de prendre la cavalleria En Jaume March del mao del Rei en 1360: "E com yo En Jaume March, senyor del castell d'Alaprumya, fos en la ciutat de Barcelona, hon era l'alt senyor En Pere, per la gràcia de Deu rey d'Aragó, de València, de Majorca, de Sardenya, me trames un porter que degries anar a ell. - E yo, volent obeir al seu mandament, ané al Palau hon era lo dit Senyor. - E com davant lo dit Senyor Rey, fin-li la reverència qui s'alostava; e lo dit senyor, dis-me aytals parades qui s'regnesen: "En Jaume, Nos vos havem demandat perçò que us direm. Vos ~~so~~ havets, d'os bons fills, e an-nos be servit en aquests ^{afers} que Nos havem ab lo Rey de Castella. E com nos riam ^{certs} que a els plauria pujar en estament de honor de Cavalleria; mas vobrien-hi muntar per lo gran vostre, ^{yo} és, que vos la presésssets primer. E ja nia que vos siati honrat ciutadà e bayats honrada heretat, encara es molt pus ~~per~~ honrat orde de Cavalleria. E com vos aquest orde puscats sosténir e mantenir per la heretat que havets del Castel de Alaprumya; en per amor de ^{yo} e de vos e de vostres fils qui açò merexets; Nos vos pregam que vullatis prendre ~~la~~ Cavalleria nostra, com de ^{yo} no farets plaer, com verament Nos havem plaer de tornar los antics casals qui son venguts de mans de ^{honrats} ciutadans; e asi de ^{yo} vos pregam què vullatis fer? - E jo, dit Jaume March, fui fort marellat de les parades del Rey, qui ten graciosament les deya e al cor alegria faent aparèixer de cor les deya, respongué al dit senyor Rey ^{si no conveia} ^{yo} qui s'regnes: - "Senyor: molt desonarent seria la gràcia que volets ^{per} mi e a mos fils e a la mia casa. Jesucrist vos en reta guardó, com ^{me} sent indigno de aquest Orde a rebre. Si ver que asi com mos fils vos hagessent servit e us serveixen de cor e de cors, jo som prest a servir-vos ab ^{yo} del meu e ab ^{yo} del lur. Emperò plàcia a la vostra Alteza que yo pucia acordar per haver conseyl de la senyora Reyna dona Elizabet e del senyor Infant En Pere d'Aragó, asi com jo li he servit longa-

ment". — E lo dit senyor Rey dix: "Plan-mos". — de continent, jo ~~me~~ me n'ané al monestir de Frare ~~M~~-
mori, hon lo dit era lo dit senyor Infant. En Pere d'Ara-
go e dix-li les ~~tutes~~ paraules que me havia dites lo senyor
Rey, punt per punt. E lo dit ~~Bar~~ benençt senyor, ab gran plaer
me respos ~~co~~ qui seguia: "En Jacme, verament ^{dic} vos que yo
no imagins que vos traxats rabió de refusar la gracia e la ho-
nor que el senyor Rey vos vol fer rebre a vos e a la vostra Ca-
sa, ^{sens tocar} ~~per que iuindie~~ Beus dix que si fos lo temps que era lo
rey en Jacme que ja no en ho conseylaria, mas vident les gra-
cias fa als cavallers, consell-vos-ho". — Apés així d'afe, de gran plaer,
los myls li vengueren en ayqua, e dix: — "Verament, en
Jacme, que la honor que el senyor Rey vos vol fer, reput ^{yo}
per mia, e com ho veyga, li'n farei gràcies e li'n besare ^{les}
mans mò". — Perquè aquell dia mateix jo ané al mones-
tier de Pedralbes, a la dita senyora Reyna, e conté-li ~~co~~
que el senyor Rey m'avia dit ^{el} ~~que~~ ^{la conseyloria} senyor Infant me do-
nat fra Pere d'Aragó me maria donat, suplicant ^{que} li
plagues de donar-me conseyl. — En la dita senyora Reyna reeber-
me paraules be e graciósament e ab gran plaer, e pen-
-ho aparcer segons que ? seguia; ^{de} dient: "En Jacme;
despuys que el senyor ~~Infant~~ Verament lo senyor Infant vos
dona bon conseyl, perquè vos conseylam que la reebats".
— Apres la dita senyora Reyna me demandà si jo havia
pensat hon faria ne hon entenia a prendre la Cavagliaria.
E yo dix: — "Senyora, despuys que el senyor Infant me
ac conseylat, e vinent tres així, he pensat que yo degué pender
la Cavagliaria en lo Cor de les dones, per tal que vos hi siatis
present e així mateix lo senyor Infant en Pere d'Aragó". — Respon-
la Reyna: — "Fot nos plan que ~~so~~ faca apl; e lo senyor
Rey menjar hi-hia ab nos e aquells que hi venguen". — E jo li bescà
les mans. — E apres dix la dita senyora Reyna: — "E de així,
quins apretllaments ^{mantenat} extenats a fer? Farets-ne vestidures
de seda e que ~~n~~ n'forets". — E jo li dix: — "En mon jovenet

1819

havia pron mentolat, e así ara que som very ~~very~~ be
Lx anys, vubria fer les coses sariament e secreta jo que
fer deig. Mas entenek-me a vestidure, "blanques ab pena veryre".
— Respon la senyora Reyna: — "Aquestes vestidures volen no
pagar; e pregam-vos que m'ns perdoneu com tan poca cosa
hi fem car nos coneixem que poc & segons no hi devriem
fer". E yo besé-li les mans, faent-li gràcies. — Per què
yo veent el conseyl de la Senyora Reyna e del senyor en Roi d'Aragó,
torné al senyor rey En Pere d'Aragó e dis: — Segons que s'ha
guis: — "Senyor: La vostra mercé me dixé que yo degué ~~re~~
rebre Cavalleria, e, sobre aço, ab licència vostra, jo m'
retengui acord per haver-ne de la senyora Reyna Eliseo e del
senyor Infant frare Pere. Per què, senyor, puix a els plan e
m'ho conseylem, jo, senyor, fare tot jo que vos vullals ne
manets, e de co' vos fer moltes de gràcies. — Semblava vo
da vida longa e bona e us reta bon guarda de la honor en
volets per a mi e la mia casa; mas placi-us, senyor,
que aco' s'passe a Pedralbes e que sia secret". — Respon
el senyor Rey: — "Verament, en Jaume, que Això son pagats
de la vostra resposta que m'ns fets; e envei vos he de fer grà
cia e mercé". — E dis, "Senyor; Si a vos plau, besar
vos-n'e los peus". — ~~Verament~~ E lo dit senyor respon:
"Per vos volets que sia secret, quant ara no-y cal com co.
nasserts qui son de la Cambra, mas aytant se vaylla?"
"Ab ~~tot~~ aytant, senyor, jo, ab licència vostra, fa
re co' qui-s pertany en fer los apayellaments".
Dilluns ~~VII~~ dies del mes de Dicembre de l'any M. CCC
LX, jo lo dit Jaume March fui al monestir de Pe
dralbes. Assí que'l vespre velle en la església so
lament ab X. protonens Tenguts e acostats ab pa
rents ab mi. Assí que'l dimarts après, que era
festa de la Concepció de Madona Santa Maria, vencò lo
dit senyor Rey secretament, ab fort poques persones, per
fer-me cavaller, e, ensupas als la senyora Reyna

Elizén entra en lo Monestir de les dones; así vola que hom que hi fos entrassen dins lo Monestir de les dones, per so que u vissen. E en lo cor de les les dones foch fet tot l'opímerament lo remyor Rey, — E la senyora Reyna Elizén, — E lo senyor Infant pare Pere d'Aragó, — E l'onrat pare Santo d'Aragó, archabistre de Cagliari, — E lo noble En Gilabert de Centelles, — Lo noble En Berenguer d'Abaylla, — Lo noble En Guerau Galceran de Rocabertí, — Lo noble En Pere Galceran de Pinos, — Lo noble En Gastó de Monchada, — Mosen En Bernat G. de Foix, — Mosen En Joan Ensenyat de Mont Tornés, — Mosen En Berenguer de Manresa e moltes altres assí ciutadans, com altres cavallers, com altre personnes. — Encara hi foren presents les dones que's segresten: — Primament madona La Abadessa e totes les dones del Monestir e madona la Vergontessa de Cabrera, nuda del noble En Bernat de D —

En presència de totes la dianuit ditz persons, lo dit señor ^{Rey} feu començar la missa del Sant Spirit. Assí com hagueren dit L'apostola lo dit señor se acostà a l'altar, e yo ^{ome} assí mateix en cors de pal de calcer, volch lo dit señor que ^{que} lo dit senyor Ensenyat de Mont Tornés e mosen Berenguer de Manresa me calgiessen los esperons e, calget los esperons, lo dit archabistre pres una copa de cor, e lo mitra e la crosa; pres un libre e començà l'ofici de la Coranalleria; e assí que li posaren ^{la} espaa ^{apropiada} denant, e aquella benetí e senyà, e dis ^{la} una oració, ^{que} ésser la qual es molt sancta, sobre la dita espaa. — E com la dita espaa lo benegua, lo dit señor Rey la trach del panre, e mescla en la mia mandreta, volent ~~a~~ la estrançar; e assí se feu, e après ~~a~~ apres, manà que yo me ageno-llas. — E yo estant de gesoyllons, e tinent la espaa treta en la mà, lo dit archabistre dis una oració molt bona e molt apropiada ^{sota} de mi, en la qual oració tot cavaller si ten-^{dependre} de la terra ab lo señor, item den dependres e mantenir

les dones viudes e pupils, e den defendre lo be publicat.

E apres, acabada la dita oració, lo senyor Rey pres de la mia ma l'espaa, e tornat-lo en lo four, e fons dit per un respons als clergues, e dit aquell, lo dit senyori a mi l'espaa, dient una oració molt bona e apropiada. Asi que'm donà a la cara un bufet e besam en la boca, segons qu'és acustumnat. — E yo baxe les mans juntas que tenia juntes sobre il cap, e agenoyllam e besé li bermans e los peus. — E, fet açò, lo dit E Gilabert de Senterbes descenyí l'espaa. — E los dits cavallers, descalsaren-me los esperons. — E fet açò, lo senyor Rey tornà al seu seti, e yo me'm torné hon estava; asi digueren l'Avengeli. — Apres lo senyor Rey oferí, e volch que yo oferís apres d'el, qui oferí un florí, con aytal sia la ordenació. — E acabada la missa, lo senyor se acosta a la senyora Reyna, e ensamps isqueren de la Esglesia e anaren al Palau hon devien menjar. — Apres etés lo mantel blanch ab lo senyal de la creu vermella; per que yo m'agenoyllé als seu peus, els senyors Tene, ls Sants Quatre Avangeli, e feu-me jurar de tenir secret, e dix-me alcunes parades secretes, les quals tot carater es tengut de fer envers son senyor. — Apres pres un mantel de genoyllons, e jure sobre la creu de tenir e servir los capitols que son ordonats per lo senyor Rey; e decontinent posam lo mantel. — E apres lo senyor e la dita senyora Reyna lavaren-se les mans e assignaren-se en la forma qui s'escriu: — E lo senyor Rey se assagué al mig de la taula a la dreta e la senyora Reyna a la part esquerra. — E apres de la dita senyora sech madona la recontessa de Cabrera. E lo senyor volch volch que yo signés al cap de taula apres d'el. E a l'un costat e l'altre. E a l'un costat e l'altre de la taula signeren tots los altres dones e mulieres. — E apres

27

de comallers e de cintadans honrats. — E après vench lo Majordom del senyor Rey i qui serví lo gaylins, vedels, cabrits e boes, en gran quantitas que si hi ha menjat, passaren la senyor e la senyora Reyna e tota la gent a la cambra de la senyora Reyna e sigeren, asi que raonaren de lurs bones parades, ab gran plaer e consolació. — Après, ansi estants, vench lo Majordom, etc fech donar vin e confit cumpt. — E, rem a Barcelona i asi com lo senyor Rey volent que yo cavalcas amb la part d'enigra. E com fis al Palau fui reverència a la senyora Reyna, mulher del senyor Rey. — E lo dit senyor, com jo vaia volia pendre son comiat, jo m'regrarie d'el, faent-li moltes de gracies de la honor que feta m'avia, oferint mi mateix e ciò del meu enrostida als seus manaments e servents, asi com aquell qui era factura e dels seus. — E respos ~~lo~~ dit senyor se mossén Jaume: los nostres predecessors donaren als vostres honor e profit, e Alos havem donada la honor, per que, si a Dicu plau, mos vol farem be e gràcia e mercé en son cas e loch". — E yo diu: "Senyor, deschrist vos dos vida e salut e us conserv al seu servent".

En tots llocs on hem posat punt i ratlla o coma i rebé representen apartats en el Libre de la Baronia; les converses retretes les han ~~posta~~^{posta} entre cometes. En Jaume March pare, es coneix que abans de l'any 1375, s'havia adjuntat per l'administració del seu patrimoni el seu fill Jaume, el poeta (que coneixem des de 1364), reservant-se els fruits. Es conserven altres documents, sense aquests de 1373, on signen el pare i el fill. El rei va distingir el fill en Jaume ansi mateix com havia distingit al pare; el va fer Mestre d'armes i, en ocasió d'armar-lo cavaller, 1376 va fer-li donació de 3.00 sous. La primera escriptura que ~~no~~ signa el fill sense el pare (que segurament va passar dels 80 anys) és de 1382, con a conseqüència del qual va ser promouert el fill del lord Peric, Galceran March. Sembla que

23

En Jaume March poeta va casar-se amb Sereina⁽¹²⁾ i va tenir dos fills masclles: Pere i Joan. Respecte En Pere March, germà d'en Jaume i fill pare d'Anjias, al qual el vell Jaume va donar el patrimoni de València, n'hem tractat prou. En Jaume ha semblat que convenia reproduir l'armament del cavaller d'en Jaume March pare als seixanta anys, segons confessió pròpria, en 1460, i que En Jaume March fill va armar-se cavaller, pel mateix rei En Pere II en 1376, però no ens ne resta cap altra informació. El rei Cerimoniós, en ocasió de proposar a Jaume March ^{un} ^{prospero} ^{la cavalleria}, li diu que té ~~dos~~ bons fills que l'han molt obert servit en la guerra de Castella i que desitgen rebre la cavalleria però reben primer la honor del seu pare. En Pagès (p. 27-28) confon fets que es referissen al Jaume March ^{pare} amb els que estan relacionats amb En Jaume fill. No cal ^{dir} que tots fills d'en Jaume pare, foren poetes que els hem biografiat i classificat cada obra en el nostre capítol Vuitè del present vol. II del nostre "Repertori".

— Ens consta, per altra part, que, segons declaració del rei En Pere al Jaume March pare, als seixanta anys tenia dos bons fills aptes per a combatre i que combatrien en ~~to~~ ^{les} guerres dels afers de Castella que ~~els~~ havien anti el rei de Castella ^{II}. En Jaume ~~Jaume~~ pare, en la seva resposta al rei, li diu que els seus fills han combatut de cor i de ~~cos~~ ^{cos} i compromet, en servei de les empreses del rei contra Castella, tot ^{el} ^{yo} del més i tot ^{yo} del seu ^{her}. Per documents literaris ^{avem} que En Jaume March, poeta ~~ja~~ trobar-se, 1365, al setge de Murvedre i que En Pere March va ésser ferit, fet presoner i rescatat ~~per~~ ^{per} mitgessant una forta quantitat. Es podria creure que en temps del rei En Pere devia ^{cotzar} d'obtenir la cavalleria per així, pel que fa a Jaume March, que ja havia combatut en 1360, que encara combatia en 1365, fins en 1376 el mateix va decidir-se a armar-lo cavaller. Respecte En Pere March i el seu Anjias, no ens ne resta cap informació de quan vanvenir cavallers; ens consta que no eren però ignorants en quina edat prengueren l'appellatiu honorífic de ~~nous~~ ^{nous} distintiu dels cavallers, el mateix el ~~pere~~ pere Pere ^{ma} ^{filh} Anjias, però som de parer que no devien ésser jovelets de

283

Primer volada. En occasió de les festes de la Coronació del rei Martí va ~~altre homes~~ condonar els homes d'Aramprunyà el subsidi que havien de supragar a la Corona el dia 11 d'agost de 1399. Els cavallers en nom nostres reis: uns donzells precipitaven l'edat de pendre de notables de guerra. Els d'Angiàs March varan era i començà en el seu llibre, tantes voltes citat (pp. 65-70).

La campanya contra la Sardenya sublevada pel vescomte de Narbona Guillem II, net de Beatrice d'Arboeza, ja preparada.

En les Corts de Sant Cugat de maig de 1419, va tenir lloc en la primavera de 1420, prenent-hi part l'Angiàs. Alfonso el Magnànim sortia del port dels Alfacs el 7 de maig, el 9 arribava a Mallorca, i d'allí a Sardenya va passar a Sardenya i s'amparà depressa de la places sublevades. Tant bon punt pacificada Sardenya, Alfonso volia treure els genovesos que havien ocupat l'illa de Córcega; però malgrat el cavaller A. March apoderar-se de la plaça forta de Calvi, el llare setge de Bonifaci, i la fortificació del fort combat naval, els genovesos tingueren la millor part. — La carrera militar s'havia d'il·lustrar amb fets d'armes més personal en els quals havia de tenir una part més personal encara que amb les campanyes de Sardenya i de Córcega. En agost de 1424, Alfonso havia format un estat de naus, més comendades per Frederic de Luna en socorriment del segon del rei, En Pere, duc de Noto i governador de Sicília. L'Infant, aprofita aquells refòrços per a bloquejar el port de Gènova a fi de desunir els genovesos dels milanesos. En tornant d'aquesta victòria volia desfer les coses africanes, d'on sortien els pirates que infestaven Sicília.

~~25~~ 25

hi i Nàpols. De primer varen dirigir-se les mans a l'illa Pjerba però no pogueren entrar-hi; a les hores es dirigiren contra Gñergues, a l'extrem del golf de Gades. El jefe de cavaller Angias desembarcà amb el més decidit, i després d'una sanguinosa batalla fort combat, s'apodera de 11,000 (3.000) ^{abans intentats} prisoners sarraïns (13). Aquest fet d'armes, com els altres en dues importants batalles adreçades a Angias March, signades pel rei pel comte de Luna, a les ordens del qual batallava (14) i pel rei. En tres documents, consta tots tres datats del 20 d'abril de 1425, consten diversos fets: les concessions reals fetes a Angias i al seu pare sobre els reissons de Beniarjo, Pardines i Vorniga; però el document [1] es particularment preciós perquè detalla els altres fets d'armes portats a cap per l'Angias March en la reconquesta de Sardenya i a Corleto va distingir-se en valor sobre tots els seus companys ^{d'armes} en la presa de Calvi i en el setge posat a Bonifaci en 1420; però, en 1425, el rei recordarà sempre els seus actes heroics en la presa de l'illa de Gñergues en la ^{que} després d'una sanguinosa batalla va empresonar uns milers de sarraïns. El primer d'aquests documents reials, el més llarg, repeteix conceptes car Maria cremat p a causa de les guerres amb Castella ^{Alfonso} amb les concessions que havia concedit al pare el ~~duc de Gondia~~, morí en 1410 i al fill que havia servit, en Pere March, per espai de quaranta anys, en l'administració de tots els seu ~~fons i propietat~~, com hem dit al seu lloc (cap. 49) ~~en totas un croquis de la seva biografia~~. En acoblar les dades per establir la seva biografia.

Es gairebè segur, en executar tals fets de guerra, Angias devia ser ^{segurament} jax cavaller, per més que, com hem dit, no ens en consta cap data certa; quan se l'anomena en els documents seguidament la formula llatina militar que designa cavaller en maig de 1425. En signar com a testimoni, en un document de caràcter familiar de 25 abril 1418, testes Angianus March, domicellus. Sense els documents latins en els quals s'aven que era cavaller en 1425, i qui sab si en 1420, la menció de morir ^{en batalla} es troba fàcil

un xic tardana. En 1427, el trencer Pere Garcóla fa un pagament al sot-falconer ~~oficial~~ «per absència de Mosén Ansia March».

— El rei Alfons va fer installar un organisme de ~~montesa~~^{monteria} de falconeria entre ~~la~~ l'horta de València i l'Albufera, on la caza es abundant, segurament mestressant que admirava el ducat de Gandia i el contat de Pènja. Va nomenar Ansia March falconer major de la casa del senyor Rey: tenia tota seu en estot falconer, tots falconers i valets que tenien roçins de caça aptes per la caza per a us del rei. El cas compte del rei, una roba de «ceti vellutat brocat d'or, ab sa fothadura de marts»; el mateix com si fos al mestre Racional per En. Garcóla, va durar més de dos anys. Trametia falcons bons al rei essent trobat a ~~espero~~ ^{en la grera} a Barcelona i ^{després} de Nàpols, tan tard com en 1444, ^{que} force anys abans de haver exercit la guerra a Sardenya i Corsega i d'haver batallat en la coratxada de Falconer del senyor rei, ^{que} el rei Alfons havia pensat en recuperar ^{com a amistat} en molts maners, en funcions, i sobretot en excel·lents relacions, precisament en frasons del seu ~~carrec~~ ^{de} carrec de Falconer del senyor Rey, continuava en excel·lents relacions amb Alfons, precisament en funcions inferents al seu antic carrec real (15).

E hem parlat d'haver-se multerat dues vegades, vagament. Fins als volts dels quaranta-cinc no va preocupar-se de perpetuar ~~els seves successos~~ ^{la seva posició} valent-se d'un matrimoni regular. Ja hem vist per una citació feta la poca importància que donava a la dona pròpia, mentre es exalta la nostra la dona intel·lectual capable de sentir els caràcters del seu amo i de correspondre a ell.

amor com el poeta ha descrit amplement en les seves poesies. Va triar ~~la~~ en 1427, la filla del honorable En Francesc de Martorell i de Na Damiana, Isabel, que aportava un fort considerable. El 10 de Gener de 1438 va convenir amb el seu company galceran Martorell un conveni mitjançant el qual es comprometien a reduir "malsered plats e ques-
tions". S'ignora i es suposa si un fill, Francesc, podria aviat i se n'hauria perdut gairebé tot rastre. Aquesta noia va ésser de curta durada: Isabel morí el 20 setembre de 1439 i el 25 ja era morta; feia herència universal a Anzias March. — Acabats uns quatre anys de viudatge d'Isabel i al freq de ^{la} cinquantana pensa en tornar-se a mullerar i aquesta vegada amb Joana Escornal. El contracte matrimonial va celebrar-se el 25 febrer de 1443 en el qual s'estableixen tot allò que es refereix a rendes i joies. En N^a Anzias hi augmenta condicions pecuniàries. Com que entre els contraients existia afinitat, Anzias s'obliga a obtenir la dispensa i supragant-la, tota certes condicions. En arribar aquesta es consumaria el matrimoni. Els escrivans pertanyien a una Na Joana Escornal, matrona a una illustre i antiga família valenciana. El mullerament d'Anzias va ser de prop de dotze anys d'edat i resulta de l'exercici d'algunes mansades que degué finar Na Joana a les darreries d' 1454, executades completes per A. March en gener de 1455. Es probable que aquesta ^{seva} Escornal també hauria fet herència l'Anzias March, des del moment que aquest exercuta les seves mansades i de seguir altre obligacions comandes del ~~seu~~ testament de la seva segona esposa, el qual no s'ha trobat. — D'altres unions adventícies, pot ser amb esclaves, va tenir tres fills i una filla, que anomena fills bastarts i naturals, que resultà exord amb les seves dues esposes, segurament per aquest ordre: Joan, Joana, Pere i Felip, els quals anomena en el seu propi testament.

En Pagès havia fet un estudi fa temps sobre la cronologia de les obres poètiques d'Avinyà (16), en el qual havia establert dues èpoques de producció i basant-se prou bé als seus propis dos versos ["Molt ha tardat en descobrir ma falta Per joventut qui m negà l'periment"], atribuint en plena edat que li vingués en enteniment de dedicar-se a la producció poètica, sense deixar d'administrar el seu patrimoni.

La primera època va de 1430 a 1445. Des de la primera de les seves cançons fins a la catorzena passa un espai de cinc anys ("Car son cinc anys païsats ^{com hi són acostuts} Que enfin delat") , t en posa ~~onze~~^{setze} anys ~~en~~ ~~començar~~ les poesies de la ~~E~~ En posa ~~setze~~^{treize} ("E son setz ans que la guardi xep") . Segons el parer d'En Pagès durant ~~durant~~ aquesta primera època va redactar les obres I a XCI : són les cançons amoroses a la seva manera peculiar. La segona època de producció va de 1445 fins a la seva ^{mort}, les obres de ~~de~~ un ~~aprenent~~ moral ben manifest. Aquesta és, en síntesi la teoria estableguda per l'erudit rosellonès. Certament no sabem que es pugui fixar dues fases de producció, massa precises en un poeta que sens dubte posseia de sempre una traza innata que tal volta va desenvolupar, de gran, pensaments que ~~concebe~~ havia concebut en anys joves, malgrat la seva asseració. La mateixa ~~traza~~^{traca} que podria haver ~~haver~~ heretat dels ^{seus} pare i oncle.

No es sap de segur en quins anys va establir-se definitivament a València, on havia comprat una casa força temps abans i on va morir testar i morir, al carrer de Cabillers, a prop de la iglesia de Sant Tomàs. La casa on va acabar la seva vida el gran poeta ha es-

tot derriada modernament, i construïda una casa nova ~~que~~ la qual ostenta una inscripció, però algunes valencians vells ~~que~~ recorden haver vist la primera en la qual se veien dues galeries gòtiques (17). Qui vulgui contemplar ^{remetem} la vida circumstanciada ~~que~~ i mort del poeta ^{remetem} al llibre d'En Pagès (18).

Les llibreries d'En Pere i Jaume March.

De la llibresia que fou de l'administració d'Alfonso de Gandia no en tenim sinó una informació molt sumària, barrejada i de segur força incompleta. consta tan solament de 73 números en els quals, per bé que alguns llibres s'enderinen que podrien esseix crítics ^{en valça}, dominen els ^{que} eren segurament en llatí: alguns dels quals ~~són~~ representen obres devotes. Alguna que altra de Ramon Lull, un cançoner i un Diccionari ~~cobles~~ de flors de cobles, que potser podria referir-se al Diccionari de rimes d'En Jaume March (Pagès, d. M. en segund. p. 45-48).

Respecte d'Auzias ^{i republiqués} l'inventari publicat per En Pagès en 1884, que acabem d'ementar en nota ens fa poca trar en la seva casa i els llibres son prou suficientment detallats. El que ens interessa és que ve reportat en el n.º 78: dos llibres, en paper, en forma de fullas, desquemats, ab cobles. Com que Na Joana, l'Auzias ^{herera} va fer-la, de tots els seus mobles de Valencia i de Benicarló, el manuscrit de les cobles també ~~desquer~~ parvenir-li. Podria ^{que el cançoner} ser la part més antiga del cançoner 26-6-7 (el nostre O¹) ^{de} Biblio. de 1914 ^{p. 142} de Biblioteca de la Universitat de Valencia representat del manuscrit de les cobles. - Altres llibres interessants notable posarem només en llista: "Ten un llibre en pregami cubertes de fust obertes de aluda negra". Parla del Gay e de los Saber.

30

de la Scència d'En Lull. — Item altre llibre en paper
cubertes de fust ab aluda vermelha." Comença: Cum p
sit brevis proposicio. Creu En Pages que es tracta del llibre conegut
d'En Lull. — "Item hun llibret en paper, cubertes de fust ab
aluda vermelha" ^{longe} Costums d'Espanya. Vegen el llibre
d'En Ramon d'Abadal i Vinyals, La partides a Catalunya
el rei En Pere III el Cerimoniós des va introduir
pel que fa a les relacions entre els senyors i els vassalls.
— "Item hun llibre en pergamí, cubertes de fust ab alu-
da vermelha." Comença Mestre Miquel de la Tor es de la
goya Scència que en Pages comenta. — "Item hun llibre en
paper ab cubertes de fust, ab aluda groga, en pla" Son
Exposicions dels Salmes. — "Item hun llibret en paper,
cuberte de fust cubetes de pergamí". Tracta de les morir,
— "Item hun llibre en paper, cubertes de fust cubetes
de pergamí". Comença Secundum quod dicit Philosophus in se-
cundo de Animis. — Tots aquests llibres son cone-
guts per altres referencies, però aquest darrer
si el notari, hagués expressat més clarament,
podria tractar-se dels que van influir en la
ment d'Anjou (vegeu Pages, C. M et ses pred., pp
214-215).

El príncep Carles de Viana

Gairebé tots els autors que han tractat d'aquest
desventurat príncep han actuacionat fet armament de les
seves relacions amb el príncep dels poetes. Senzillament que
aquesta relació reposi sobre cap fet cert, un autor
troba que eren companyys d'armes (19), l'altre que havien
(n'hi ha continuació darrera la p. 131)

I. Notes

- 1). Ausiàs March et ses prédecesseurs, Paris, 1912, p. 110.
- 2). Margal Oliver, Dos discursos de Felip de Malla, en "Quaderns d'estudi", 1921, pp. 180-201. - Hi ha esmentat aquests notables estudi i sermones en tractar de la fundació de l'Escola de Barcelona, cap. vuitè, p. 180. La menció feta en el text, que l'Oliver posa en rellan, figura en la p. 196.
- 3). No hi ha gaire més trista que la seva experiència que negir alguna abundant antologia de la poesia francesa contemporània. De tard en tard un hom topa amb una composició perfecta i inspirada que fa caure d'espavilles, però no en succeeix gaire sovint,
- 4). Mossè T., Mannuscrits catalans de la Biblioteca Nacional de Madrid, Barcelona, 1895, p. 50: "molt afectat seríndose de ^{dona} Països Baixos, dona valentiana, tan gentil com virtuosa, honesta e savia, com les obres fets en son servei e labor mostren, en serviti de la qual en vida e agora mort de aquella escriu que la major part del present llibre, per les quals obres del qual n'eren les mes acabades, e perfectes amors honestos que mai ningun enamorat cavaller ha sentit ni escrit".
- 5). Noves notes genealògiques dels poetes Jaume, Pere, Arnau y Ausiàs March segons documents inèdits per R. Carreres Vall, en els "Estudis Universitaris Catalans", 1893, X VIII, p. 315. El Sr. Carreres Vall anuncia la publicació d'un document als quals ^{de segur que} no modifiquaran en res les conclusions ni s'arribarà a la demonstració de cap motiu fet de caràcter literari. No hi ha dret de partir l'obra d'un gran poeta, com Ausiàs March fer. No esmentaven la llarga bibliografia que la qüestió dels documents dels Ausiàs March ha donat lloc. Per altre part ha estat intentat per En Pàgès en 1936, sense el sonet d'En Balthasar Ausiàs March, sa' hi dedicaren d'altres:
- 6). Sense el sonet d'En Balthasar Ausiàs March, sa' hi dedicaren d'altres: Don Francesc de Vilalta, senyor de baronies de Montmaegastre i de Graspià i la seva esposa dona Victòria de Vilalta; Vicent Garcia, rector de Valfagona; Dr. Francesc Pastor, doctor en casuari dret, a son velles (c. d. G.); Dr. Francesc de Agulló, senyor de Bellmunt; Dr. Francesc Agustí, a son ves; Dr. Antoni Miralles, beneficiat d'U. S. del Re de Barcelona; i Dr. Abdó Pons, cintada de Bon-

II Notes.

celona (vegeu Massó Torrents, Catalanische Manuskripte in der Bibliothek von Tarragona (Spanien), publicat en el "Centralblatt für Bibliothekswissenschaften", de Leipzig, 1890, p. 515, VII) Celva de varias Sentencias, del canonge Geroni Ferrer, de Gràssona. — En les composicions de ~~Gràssona~~ no totes son sonets, he han també díximes. — Una part de l'obra d'En Ferrer va imprimerse a Barcelona a can Cormelles, en 1633; baix aquest títol: Quatre dels últims tractats de la Selva de Sentencies del Canonge Jeronym Ferrer de Gràssona. Dirigits a Don Francesch de Vilalba, senyor de les Baronies de Montmagastre y de Gauspi. (Viguer Agustí, Ratiologo, naum., 2. 148, que descriu el llibre i l'obra d'En Ferrer, reproduint-ne alguns fragments, tot qualificant-la de llibre rar). La Biblioteca de Catalunya en posseeix un altre exemplar).

- 7). Joaquim Bastús, El trivio y el quadrivio o la nuova encyclopedie, ^{Bordón, 1852.} Després d'una advertència ^{no}, dóna a penes res dels estudis medievals: "que se entiende por Trivio y Quadrivio". — Vegen Bernat Metge, Fortuna i Prudència, "Repertori", I, p. 542. Aparició de Prudència acompanyada per les seves arts liberals. — Oliver, Obras menores, "Elogios clásicos", 1927, p. 82.
- 8). Pere March, Descripció allegòrica de l'Arms del Cavaller, "Repertori", I, pp. 542-9; per la bibliografia i les edicions, ^{sp.}
- 9). Pagès, Anxias et ses prédi, p. 152-5; Massó, "Repertori", p. 479-81. Respecte a les obres narratives a Pere March, per les obres narratives, "Repertori", I, pp. 430, 479 i 547. Per les obres líriques pel nostre cap. veintè, encara inèdit, n.º 2, i Pagès, Les cofles de Sacme, Pere i Anna March, introducció i anotacions per En Pagès, Castelló de la Plana, pp. 48-80.

- 10). Rubio i Ors, Anxias March y su época, 1882. — No sabem per què En Pagès, diu que que aquest autor se "faisait couronné par les Jolies Florals de Barcelone sa monographie...", un oic despectivament,

H) Notes.

- quants d'ells sab que va ésser coronada pel Natònia John Flord,
de València, ~~segona~~ de 1829, com consta en la portada.
(Pàg. Ançias March et se predecessor. p. 3).
- 11). F. de Bofarull, Següentia de Aranpruina: El castillo y
la Baronía de Aranpruina, Barcelona, 1911, pp. 75-102.
- 12). La Coloma, que apareix en algunes de les seves poesies i dues vegades
en el Diccionari de Rimes, derrà tractar-se del seu nom poètic ~~de la~~
~~seva amada~~ o literari de la ~~seva~~ seva amada.
- 13). Es curiós ~~recordar~~ ^{observar} que, en èpoques millors per la pàtria,
En Ramon Muntaner va ésser encarregat del govern de
Guergues per l'espai ^{d'un} de tres anys (1311-1313).
- 14). Vegen Pàgès, Documents inèdits relatius a Pere March
et Ançias March, en la "Revista de Bibliografia Catalana",
I, 1901, pp. 129-150; i especialment el document II descoberts
per Josep Rodríguez Pertegas (p. 15ff).
- 15). Pàgès, Ançias March et se predecessores, p. 70-71. — J. Pijoan,
Ançias March l'any 1644 era a Nàpoli i publicà en la
"Revista de Bibliografia Catalana", any III, p. 63.
- 16). Etude sur la chronologie des poésies d'Ançias March, en la "România"
XXXVI, 1907, pp. 203-228.
- 17). Navarro Tomàs, Enric. Selecció d'Ançias March. (colecció L'Estat), València, 1924, p. 92, -
- 18). Pàgès, Documents inèdits relatives à la vie d'Ançias March,
en la "România", XVIII (1884), pp. 186-206. Publicà el testament, el codicil i l'inventari dels llibres i objectes trobats
a casa seva en morir; documents trobats per En Josep Rodríguez Pertegas.
- 19). Almanaque "Compañeros de armas del de Viana". José M. Torres,
El principi de Viana i de Costa Corolla, en la "Revista de Valencia"
1880-1881, p. 335,

Notes. IV.

- vegen més endavant
- 20). La conseguda correspondència amb el carabiniere Charles d'Urias, Abril de 1907 de l'Empire França, p. 244. ~~Anglais March~~. Almarche, op. cit. (p. D. 2), ~~Francesa~~ ~~Anglaise~~ ~~March~~.
- notícia que ignorem que ningú porti abans de Balaguer (1852).
- 21). Moreno Carbonero el representa llegint en la llibreria; Tomàs Padró ('Historia de Catalunya' de V. Balaguer, 1^a ed., vol. II, p. 373) va representar-lo escoltant llegir poesies; mentre que J. Cabrian Mesquita així mateix el poeta recitant i el príncep Carles escoltant-les recitar en un medi sedent; es agrega la millor pintura.
- 22). Anglais March et ses poésies, pp. 82-83. - Vegen Massó-Torrents, El príncep de Viana i les seves relacions literàries, discurs president de l'Ateneu Barcelonès, 26 de desembre 1926.
- 23). Les obres d'Anglais March, publicades per l'Institut d'Estudis Catalans, Barcelona. Vol. I, 1912; vol. II, 1913.
- 24). Introducció a les Poésies d'A. M., p. 157.
- 25). Massó Torrents, Quarante octaves à la porte de Constantine. Contribuint a ~~EL MUSEO DE LA MUSICA~~ ELS MUSICS. LAMNOY. pp. 417-422.
- 27). Edició moderna un xic millorada per l'intel·ligent Salvador Guinot, Joan de Pesa. Vocabulari Valencià-Castellà, L'Estel, València 1929.
- 25). Vegen el seu article, sobre les taules Eugèniques o de Parera en la "Romania", vol. XXXIV, p. 211 i les quatre mencions, tro en A. M. et ses poésies, pp. 109, 257 i 384; una en la Introducció a l'edició, p. 169, amb més detall.
- 28). La poésie française au Catalogne, 1936, p. 56.
- 29). Pàg. 6, la poésie française: "La sobriquet de Mossen Borrà (= burra "annexe") que on res justifica et dirige de Alfonso Salvarez de Villarreal. Vegen Antoni de Botarell, La Orfandat de Manargues (1865). Vegen l'aplicació real en l'apèndix de documents i en la p. 56. Les representacions gràfiques en litografies son: La espasa de Sant Martí, El retaule de Balaguer, Rondalla tenim. La paloma i l'esparron. Hi deuen Mossen Borrà, perquè resolvia quin coste ple de Borrà, no perquè se li ha-

Note V

- 28). gres mort una burra quan la picava per a ser a la coronació del Rei de Saragossa. La Burra fer-ne una Burra no pot esser.
- 30). II, 1929, Ausiàs March, pp. 354-206, amb notes crítiques un sic barrejades, però força segures. ~~No es tracta ni del poema propi~~
- 31). Vegen, sobre el ms., que en Pages creu ~~atribuïda~~ a Pedrol, Introducció, pp. 21-28, 63-65.
- 20). Els efectes d'amor que els valencians li tenien s'hi veuen confirmats per la coneguda correspondència ab el cavaller valencià Ausiàs March. Francisco Almarche, Don Carles de Viana, insertat en "Eucòpi", de 10 abril de 1907, p. 244.
- 32). Vegen Pages, Introducció a l'edició, p. 100 i 111-12.
- 33). En Milà (Obras, VI, p. 315) publica la primera cobla i la tornada.
- 34). Escritores de Reyno de Valencia, 18⁶⁷, I, pp 43 i 355.
- 35). ~~Escriptores + Biografies~~
- 35). Notice sur la vie et les travaux de Joseph ~~Pages~~ ¹⁸⁵⁵. Tasta par Aimé de Pages. Montpellier. D'imprimerie Centrale du Midi (Hemeroteca), 1888. [extrait del vol. XXXII de la "Revue des Littératures romanes"]
- 36). Torres Amat, Feliu, obispo de Artosa, Memorias para ayudar a formar un Diccionario crítico de los Escritores Catalanes, Barcelona, J. Verdaguera, 1836, p. 365.
- 37). Pages, Pagès i Ausiàs March en se-sig. p. 261-273.
- 38). Manuel de Montoliu, les trobes de mossèn Jaume Febrer, en la "Revue Hispanique", Tom. XXVII, New York, 1912. — Vegen toricos-criticos a las trobas intituladas de mossèn Jaume Febrer, 1804, refeñables. — Aguiló, Catálogo, Barcelona, 1927, p. 282, n.º 2126: La variedad y la ignorancia se empantan todos en suponer histórica histórica la troba de este libro, a todos lucer apócrifos.
- 39). La cançó provençal en la literatura catalana, Barcelona, Institut d'Estudis catalans, 1923, p. 120.

Notes VI

- 40). El renacimiento clàssic en la literatura catalana por Antonio Rubiós y Lluhí. Discurs leido en la solemne recepción en la Real Academia de Bellas Letras de Barcelona el dia 27 de Junio de 1889. - Barcelona, Ixerxes, 1889. - fa 34-35,
- 41). Aquest llibre (capítol set, pp.) és la demonstració de la no existència d'aquesta tan decantada esterilitat. Sabem que Jaume II "En trobar s'adellà" és l'autor d'una remarkable Danza, cosa molt coneguda i publicada diverses vegades. En el curt i fruitós regnat d'Afonso varen continuar, ~~per segon cop~~ important desenvolupament els fets literaris importants.
- 42). Aquest ~~el~~ material (cap. pp.) presenta la publicació d'aquest concurs en folletó de La Renaixença en 1873, amb ^{la de} totes les obres presentades a concurs.

que havien sortintut correspondència literària (20), un altre que s'havien trobat en la cort del Magnanius a Nàpoli i a Sicília; i adhuc existien pintures en les quals Anzias llegia poesies a Carles de Viana (21) quan tenia vint-i-quatre anys més que el príncep, i que fou a Itàlia, principalment a Corcega i a Cerdanya (entre els anys 1420-1422), el príncep va anar a Nàpoli a prendre consell de les tribulacions al seu oncle cap a les darreries del regnat de Magnanius (entre els anys 1456 a 1458), tocant-li assistir a la mort del rei d'Aragó. Amadeu Pàgès (22) creu probable ~~que Magnanius~~ la mutual concordança dels dos ^{poetes} a València ~~poets~~ quan el príncep de Viana va ~~anar~~ el ducat de Gandia i Anzias, ^{era} temps de Bernat de Boixadors, terres veïnes. La llegenda d'aquesta concordança, inventada per algun historiador, si es ^{era} ~~era~~ probable hauria estat molt bella.

§ Bonys fragments.

Sembla que la poesia d'Anzias March és més reflexiva que no pas descriptiva; i no obstant, alguna cosa hi ha d'aquest darrer aspecte. No en repetirem però, cap dels retrats fins en aquest punt. No cal dir que seguim, en aquests curts fragments, l'ordre de les Obres publicades en 1912-1914, per En Pàgès, ~~on~~ el qual s'acosta força a l'ordre cronòtic (23). Passarem per l'època fortal de la producció del

poeta, fins a la mort de l'amada, la deixa ~~deixar~~^{reportar} i la vellera, sempre trobarà, però, accents forts i expressius. No cal dir que les referències en numeros romans ~~són~~ referencions als de l'edició i, ocasionalment els arabicis són els dels versos.

Plena de seny, ~~que~~ tot mos seny voul desprendre
Amanta vos, sens algun grat consegre;
E durarà fins que del riu de Segre
L'aigua corrent amunt se puga vindre

(Si com rectat, VIII, torn. 65-68).

Ja tots mos me plan metran oblit

~~Bressos~~
Foragitant mon gentil pensament
(Ja tots mos cants, VIII, 1-2).

Brazos iberts es vid'a carrera,

Ploran ros ulls per sobre de gran goig.

Melodiós cantar de sa ven hoig,

Dient: "Amich, hisp de casa 'strangers.

En delit prouch donar-te ma favor,

Que per nul temps home mat l'ha sentida,

Car yo defuig a tot home qui m'crida,

Prencent aquell qui fuig de ma rigor?"

(Quins tan segurs, XI, 9-36).

Les dones prech ~~vullen~~ pensar

Carcun'ab quin signard la mir.

en lo gest me vule enardir,

Pus que Amor, mi ha toll lo parlar.

(Ja no esper, XII, torn. 41-45).

32 bis

Colguem les gents ab alegria fe
L'oant a Deu, entremesclant deport,
Places, carriery e delitables ortz
Sien cercats ab record de grans gestes.

(Colguem les gents, XII, 1-2).

^{Si amat so} Si ~~so~~amat, festa 'n den esser colla
Car en lo mon un ^{cot} ~~cot~~ serà guanyat;
Així lo cel fa gran sollemnitat
Com de l' Infern unlarma' o pot sortir,
Los cantadors ab melòdia canten,
Los trobadors en per dictats acuyen,
Los aldeans saltén, correguen, luguen,
Los amadors d'amar be no responden.
(Si i près grans mal, XV, 4-5)

Fantasant, Amor a mi descobre
Los grans secrets, qu'als pius subtils amaga,
E mon joan clar als homens es nit forqua,
E vinh de so que persones no tasten.

(Fantasant, VIII, 1-2)

Callen aquells que d'amor han parlat,
E dals passats delria tots los escrits;
En mi pensant, metess-los en oblit
(Callen aquells, XXII, 1-2)

L'esrant a part l'estil dels trobadors
Qui, per escalt, trespassen veritat.
(L'esrant a part, XXIII, 5-8)

33

No m'fall recort del temps tan delitos
que s'és passat: pens que tal no vendrà

(No m'fall recort, XXV [forma la ^{únic} rebaixa
feta per Cengia: Arrels que us am plors que formes amí
Tornan-vos ua, on de primer estareus]).

Lo jorn ha por de perdre la claror,
com ve la nit qu'expandeix les tenebres.

Pocls animals no cloen les palpèbres
E los malalts creuen en llur dolor.

Los malfactors volgrent tot l'any duras
Per que llurs mals mengesssen coríment.
(Lo jorn ha por, XXXVIII, 16).

Lir entre carts, dins mi porte hum pòr
Cobert un pa d'una dolça sabor,
Y aquell mateix sent de gran amargor;
Tot això pas den hores en lo jorn.

(Si be mostrau, XXXVII, Torn. 41-44).

Qui no es trist de mos dictats no cur.

O'm' algun temps no sia trist estat,

E lo qui és de mals passionat.

Per fer-se trist no corgue loch excus.

Lija mos ~~conts~~ dits, mostrant pensa torbada,
Sens algun art exits d'om fora-seny.

(Qui no es trist, XXXIX, 1-6).

[Sant Ausias]

Lir entre carts, ma voluntat se gira
Tant que yo ^{s'hi} honesta e deshonestà.

34

Lo sant hair, aquell del qual tinch festa,
E plau me so de que vinch tost en ira.
(Ab tal dolor, LIII, torn.)

Ma vida es amarga e plorosa,
Si pert a vos e per ^{carr} pert lo mon.

(Si com l'om rich, 6 VIII, 17-18).

En lo ^{meu} coll ~~coll vaig~~ veig una forta mola
E lo gran fons on sere' trebucat.
(Si col malalt, LX, 17-18).

[Primavera].

Lo temps es tal que tot animal brut
Requer amor, cascà trobant sa par,
Lo cervo brav sent en lo bosch bramar,
E lo seu bram per dolç cant es tengut.
Agrons e corbs han melodia tanta
Que m'ur semblant delitant enamora.

Liz entre carts, ab milans cas la ganta
I ab lo branchet la lebre corredora.

Assata a'l mon cascuna vividora
E mon pit plach lo passi de Rass canta.

(Lo temps es tal, LXIV, 1-18, torn, 25-28).

Yo son aquell qui en los joms de tempesta,
Quan les mes gentz festegem prop los fochs,
E puschi haver ab ells los proprios fochs,
Vaig sobre neu, descalz, ab mua testa
Servint senyor que j'aré foix vassall.

(No m pren arç, LXVIII, 17-21).

35

Clar ei e molt a tots los amadors
y a tots agnells que d'amor han sabut,
que mon semblant no es hui conegut,
(Clar ei e molt, LXXI, 17-24).

Puys yo m'ignore, qui ha mon cas me dia,
E sia m'sit si sois lo mon present.

(Perque m'ei tol, LXX, 39-40).

Pressemblant ei a fort pluja d'estiu
Portant rumar a de trons, mostrant relamps,
Y en poch spay los grans barrancs e tempeys
Aygra no han que trameten al riu.

(Que m'ha calgut, LXXI, 53-56).

Graesch a Den faent-me tant de be
que mon voler - no's detilita'm l'ur cor,
Hoch en lo cors, e no'm dubte que'n phor,
Car a son preu yo so cert que n'hauré.

L'ur cap, per que no hi ha cervell;
Tot l'al es bo segon a que serveire

[D'ors ralles, molt despectives, que ja ben retroto me anunt]

Maldich lo temps que fuys m'mys de consell,
Dones amant mas que a mi mateix:
Àme-les tant qui be no las coneix,
E yo'm coneix qui fuys lo foll agnell.

(Que m'ha calgut, LXXI, 97-18.

En gran defalt ei lo mon dels poetes
Per embellir los fets dels quin be obren.

(Rahor no'm sent, LXXII, 32-33).

35

Si ans de temps so vist blanch e ruat.

(Tant heamat, LXXXIV, 49).

Quart imagis les voluntats unides

e el conversor separats per a sempre.

(No's meravell, X, 15-16).

Mes voluntats mos pensaments aporta

Avall y amunt, e si com los riuols l'ayre.

(No's meravell, X, 121-122).

Decrepitut ma natura denostra,

Car tota carn a vomit me provoca.

(Puys me trop sol, EXC, 84-85).

Entre amor so portat e Fortuna,

Cahent, levant, si com infant en roques.

(Entre amor EC, 1-2).

Car los llidors vol trobar en figuera

E tall morisch cergua'n la dolça França,

(Entre amor, C, 167-8).

E ja los reys los potents no castiguen,

Per que 'ls fant oys y en part alguna, ^{els} dupton.

Si com lolop la ovelha devora

E lo gran tor regur d'ell, peir les erbes,

Així los reys los pobres executen

E no aquells havents en les mans angles.

(Qui ne pessi, CIV, 51-55).

En temps passat sente dolor estrema.

Devant la tinech e'm sembla que la senta

(LVI, 51, 87).

Lo gest dels ulls e de aquells la forma
Fet han en mi passió molt molt estranya.

(Cert es de mi, CXI, 131-122).

Amor, amor, los vostres letoraris
Son molt amareix e a sanitat contraris.

(Cert es de mi, 151-152, torn.).

Per lo garro que lo rey don de Caba
Mostre l'amor que tot quant vol acaba,

(No cal duplar, CXVII, 91-92).

Estat ei ja home vell amorós

E majorment, si fos en temps passat

Jovenz disposts (Si en algun temps, XX, 67)

ni amen, tindr per vos.

Donchs, que farà qui amor no l'avall

Da son ostal, per esser grosier vell

Valencia, de tal car no l'apell

a mi maters. certament he mentit

(Si en algun temps, XX, 67, 76-79, 807-8).

[Versos saltats de la Codolada].

Adeu sian, vor, mon delit

Car tot ~~es~~ fallit mon be es ja fallit

Tant quant ha'l mon

To'm record del que ja fon

A lo pilar m'acorda hon

L'aconseguegi.

Mai ja no'l sent com lo sentí

Ara no sent sabor d'aquell

Per que lo temps es ja molt vell [18]

38

L'es l'àbit ras
Y ja no s'pot fer que tornar

Per que la mort no m' pot fort. [58]

L'altra que m trobe ja vellart P142
E no m valdrà gony me art
Que fui amat.

Classificació dels Manuscrits.

Abans de presentar la nostra classificació del conjunt ens batreindrem en les especialitats que presenten les poesies explicades d'Angiás March, i establirem ~~en~~ qualche difficultat que presenta el ms.

[6 París].

Una de les primeres poesies d'Angiás March (la XII) vafigada a una data prou precisa:

Lo rey Xipre, presoner d'un heretge,

En mon signat, no es malahuirat (v. 13-14).

Recorda perfectament En Pages les desventures del rei de Xipre, Janus de Lusignan, vencut pels Mamelucs el 7 de ~~setembre~~ juliol 1425 i retingut presoner al Caire fins 20 abril 1427. Sembla probable que els versos ~~fins~~ ^{de tota} la obra ^{crevi} entre les dues dates, però podria succeir que l'Angiás estés informat de la presó del de Xipre i no de la liberació (24). De tots ^{maneres}, la poesia podria datar-se 1426-28.

En canvi no ens convé que relacioní la descoberta d'unes taules a Gubbio ^{en 1424} prop de Perusa amb la menció feta per Angiás d'una taula desordenada. És així:

No hi ha rabi L'ordenada el senre,
 No hi seurà il·gin si espera bon orde;
 No contrafà la taula de Perusa,
 Orde no hi és, mas rabi sempiterna.

Hi ha més que la relació (Qui ne par si, (IV, 245-255).
 en fets d'orde moral del mon è certo el desordre de la taula.
 Però hi han dues altres mencions, la taula de Perusa,
 una de les quals ens porta força lluny de la ciutat
 italiana, la qual no té potser ^{que es posa} tant a fer en la ques-
 tio, malgrat el descopriment. Es tracta del combat
 entre lo Sanglier i Curial. "Ab tot arò, a Aynar foren
 vijares que de aquest fet ~~troncs~~ molt e. volgué ajudar a
 Curial alçant la atxa per ^{ferir} lo Sanglier, mas Curial
 cridà a grans grits: -Lepats-lom, que yo us fas segur
 que per aquesta batalla, no seurà primer primer en la
 taula de Perusa. (vol. II, p. 232 de l'edició Aramon).

Vegen nota, vol. III, p. 267-8, que ens ^{no sagrada} ~~deverem~~). Ignorem
 l'autor de Curial, que estava força imbutit de records
 clàssics, estava també al corrent de la descoberta de
 Egnatia (Talles Engubines) però ens costa de creure.

Hi ha existit un altre fet força més interessant. En el
 conegut poema sobre la pèndua de Constantinoble (25) del
 qual se en coneixen tres estats & l'inconegut autor, en haver-se
 adreçat fortament al Papa (Nicolau V) per la desfida i la
 decisió, diua l'emperador dels alemanys per la seva traga
 en l'art de la guerra. En acabat exalta el rei d'Eng-
 gria per la seva proximitat amb Constantinoble, al
 rei de Polònia & Després comenta el Athestre dep-
 erusa, expressant-se així:

O, cavallers de l'orde de Perusa

40

Qui dos cents mils vos poden acoblar,
Ab los Black ros, units a vos per anar
Contro los Turcs i de la seuta confusa.

Quins ni on devien estar situats aquests dos cent mil cavallers de l'orde de Perusa, capitanejats pel Mestre de Perusa, nosaltres no ho sabem. La recomanació que s'unien amb els Valacs sembla poder-se situar en algunes parts orientals. Vivien o menjaven en comunitat? Quina relació podien aquests cavallers de l'orde de Perusa amb la taula de Perusa que s'aplicava normalment a una taula desordenada a una ciutat italiana?

Es curiós constatar que, per En Joan de Resa, l'home castellano adorit a l'edició de Valladolid de 1555 [Baratos, Delit - Delito] (27). Parla, contrariament a l'idea que en tenia Ausias: Taula, mesa, o taula bies ordenada en la ciudad de Perosa en Italia.

Hi sabut que Ausias té una obra dedicada a Mosen Borrà (Antoni Ta. Mandar, o Talbandier, com vol dir En Pagès) (28). Es coneix que la persona va endreçada en la soellera i el mortificava sobre la seva por de morir; Toni amic, quan la gota no vol, tenir bon esperit. Era de condicions obesa (29) i aquest fet explicaria el motiu. El rei Alfons, que l'havia conegut de jove i se l'endiria i que havia pogut ^{apreciar} la seva qualitat i va morir a Nàpols el 26 de juliol 1446. Saví el català i el francès, a més del català que escribia bé. Aquesta fina poesia d'Ausias mostra mosen ^{Borrà}, més més saceròs, més aferrat a la vida, i com que no pensa en la mort ni en preparar-se per fer el dolorós, l'Ausias March li diu que hi pensi errant el seu ^{cos} ja de fons que es recordi que no li creui l'esperit. On el va veure per última vegada l'Ausias el seu amic Antoni, a Barcelona, a València o a Nàpols en tan lamentable estat, probablement, el degué veure vell i malalt, possem en 1445.

Existèixer dues espàries que malgrat estar contingudes en el nom d'Angiás no li pertanyen. La primera: Los d'amor fal merèixer portar mal es troba en J 13, entre les composicions del poeta "L'exant apart" i "Si be mostrau". — L'altra espària enigmàtica és aquesta: No m'plan que teniu na manera, ^{la tall} que classifiquen J 216 i que es troba situada en les poesies conegudes "A mal estrany" i "Si com aquell que". Aquestes dues espàries comentades no es troben entre els pretes de l'escola de ~~Barcelona~~ Barcelona ni de València. — Dues obres que tampoc son d'Angiás. — ~~Altres dues obres que son conegudes~~ ^{vai} que tampoc son d'Angiás malgrat trobar-se entre mig de dues obres antèntiques. La primera Un sobresplex ~~que~~ ^{m'ha} vengut per lo verre es troba entre ~~que~~ que no s'altres classifiquen J 24 es troba entre les obres "Aquelles mans" i "Los ignorant" no és sinó una cobla d'En Jacme March, que en el poema collectiu d'En Pere Torroella figura en quart ~~loc~~ ^{publicada} per En Basilega, El cancionero de Zaragoza 1896 i més ultimament per l'amic Pagès, Les cobles de Jacme, Pere i Arnau March, Castelló de la Plana, 1934, pp. 25-27, la cobla insertada per En Torroella, no s'coneixia altraament i la posa en tercer loc. — La última que operen dificultat és verificada fa temps: J 29, K 23, per formar part de la 2ª Balada d'En Lluís de Vilarara: Sobre d'amor m'ha del tot ^{gesonacolla} ~~2obrat~~ trobant-se situada en les obres d'Angiás "Alt he d'amor" i "Las treballat" ~~loc.~~ Publicada en part per Torres Amat-Tastiu i per En Milla; cançona per Basilega, El cancionero de Zaragoza, p. 59; Massó T., Otros de Grandson i les Balades d'En Lluís de Vilarara, 1928, p. 607; Pagès, La poesie provençale en Catalogne, 1935, p. 255. Fem referència als elements appuntes mei amunt (quartilla 12) para a la 42

I. ~~Sí com cell~~ [Sí com aquell] que en lo sonni-s deixa

I. J₃₁, K₂₅, L₆₈, O₁¹, O₁², O₂³, O₃⁴, O₄⁵, O₅⁶.

Ari com cell [Sí com aquell] qui en lo sonni-s deixa

II. J₃₂, K₂₆, L₆₉, O₂¹, O₂², O₂³, O₄⁴, O₂⁵, O₂⁶, O₈⁷, O₂₉⁸, P₄₂.

Prem-me'm ari [atrossim pren] com al patró qui en plaja

III. J₂₈, K₂₇, L₈₅, O₃¹, O₃², O₅⁴, O₅⁵, O₅⁶, O₇⁷, ZP.

IV. ~~et he d'amor~~ [Venent peralt, Per molt l'amor], d'on gran desig s'engendre

IV. J₃₃, K₂₈, O₅¹, O₄², O₄³, O₈⁴, O₈⁵, O₄⁶, O₄⁷, O₅⁸.

Ari com cell qui desija vianda

V. J₃₄, K₂₉, L₈₇, O₅₀¹, O₅², O₅³, O₇⁴, O₅⁵, O₇⁶, O₁₁₈⁷, O₁₀⁸.

Tant he amat que mon grosser enginy

VI. J₃₅, K₃₀, N₃₄, O₄¹, O₈², O₈³, O₈⁴, O₈⁵, O₈⁶, O₅₉⁷, O₆₃⁸.

Molt he tardat en descobrir ma falca

VII. J₂₇₄, K₂₇₅, O₈¹, O₁₀², O₁₀³, O₁₂⁴, O₁₀⁵, O₁₀⁶, O₁₀⁷, O₁₂⁸, P₆.

Sí com un ^{rey} senyor de tres ciutats [de tres ciutats, senyor].

VIII. O₆¹, O₈², O₈³, O₁₀⁴, O₈⁵, O₈⁶, O₈⁷, O₃₈⁸, O₇₂⁹, P₂.

Ja tots mos cant [parts] me plau metre'm en oblit

IX. J₁₁, K₈, L₈₈, O₂¹, O₂², O₄³, O₇⁴, O₃⁵, O₉⁶, O₉⁷, O₉⁸, O₅₄⁹, P₅.

Amor se dol com breument jo no miye

X. J₃₆, K₃₁, L₅₈, N₁₅₈, O₅¹, O₇², O₇³, O₂⁴, O₇⁵, O₇⁶,

O₇⁷, O₁₀₇⁸, O₃₁⁹, P₁.

Sí com rictat [rigesa] no porta ben abixi [ens si].

XI. J₁₃, K₇, L₈₇, O₃¹, O₂², O₁₁³, O₄⁴, O₁₃₄⁵, O₁₁⁶, O₁₁⁷,

O₉₇⁸, O₃₈⁹, P₇.

Quins tants segurs concells var enserrant

XII. O₁₅¹, O₁₂², O₁₂³, O₂₄⁴, O₁₂⁵, O₁₂⁶, O₄₀⁷, P₇.

Ja no esper que si amat

- XIII. J₂₂₅, K₅₅, O¹³₁₄, O²₁₅, O³₁₃, O⁴₁₅, O⁵₁₃, O⁶₁₂, O⁷₁₀, O⁸₉.
- XIV. Colguen les gents ab alegria fester,
J₁₂, K₆, L₉₀, O¹₁₆, O²₁₄, O³₁₄, O⁴₁₆, O⁵₁₄,
O⁶₁₅, O⁷₆₁, O⁸₃₉, P₂₈.
- XV. Mal venturós no den cercar ventura
O¹₁₇, O²₁₅, O³₁₅, O⁴₁₇, O⁵₁₅, O⁶₁₅, O⁷₁₇₀, O⁸₇₆, P₂₉.
Si pres grans mal, un beym serà guardat
- XVI. K₅, L₉₁, O²₁₅, O³₁₆, O⁴₁₈, O⁵₁₆, O⁶₁₆, O⁷₄₁, O⁸₈₁, P₃₀.
Junt es lo temps que mon goigs es complet
- XVII. J₁₀, K₄, L₉₂, O¹₁₉, O²₁₇, O³₁₇, O⁴₁₉, O⁵₁₇, O⁶₁₇, O⁷₁₆₈, O⁸₄₂, P₃₁.
Si Den del cor la mi arma sostrau
- XVIII. J₂₇₈, K₅₈, O¹₂₀, O²₁₈, O³₁₈, O⁴₂₀, O⁵₁₈, O⁶₁₈, O⁷₃₄, O⁸₂₄.
Fantant amor a mi desobre
- XIX. J₂₀₃, K₄₅, L₉₃, O¹₉₂, O²₁₉, O³₁₉, O⁴₂₁, O⁵₁₉, O⁶₁₉,
O⁷₃₅, O⁸₃₀.
Hoyu! tuyu!, tots los qui be amats.
- XX. O¹₁₉, O²₂₀, O³₂₀, O⁴₂₂, O⁵₂₀, O⁶₇, O⁷₄₄, P₂₇.
Algum passat donaren si a mort
- XXI. J₂₂₀₂, K₄₄, L₉₄, O¹₉₄, O²₈₁, O³₂₁, O⁴₂₃, O⁵₂₁, O⁶₁₂₁,
O⁷₉, P₂₆.
- XXII. Tant en amor ma pens'via consentit
O¹₉₅, O²₂₁, O³₂₂, O⁴₂₄, O⁵₂₂, O⁶₂₂, O⁷₂₉, O⁸₅₂.
- Callen aquells qui d'amor han parlat
- XXIII. J₂₁₂, K₅₄, O¹₉₅, O²₂₂, O³₂₂, O⁴₂₃, O⁵₂₃, O⁶₂₃, O⁷₂₈,
O⁸₂₃.
- Lesant apart . V'estil dels trobadors
- XXIV. J₂₃₃, K₇₃, O¹₉₇, O²₂₃, O³₂₄, O⁴₂₆, O⁵₂₄, O⁶₅₉,
O⁷₂₆, P₈.
- No sech lo temps mon pensament immoble

XXXV. O⁴ 58, 98, O² 24, O² 25, O⁴ 27, O⁵ 24, O⁷ 20, O⁸ 75, P⁶

Bé m ve'n record [no'm fall, yo'm reute] lo temps tan delitos
XXXVI. O¹ 99, O³ 26, O³ 26, O⁴ 28, O⁵ 25, O⁶ 25, O⁷ 25, O⁸ 25, P⁹.

Yo cristi si n'alguns locs ho se
XXXVII. J₂₀₁, K₄₃, L₉₅, O¹ 60, 100, O² 25, O³ 27, O⁴ 29, O⁵ 26, O⁶ 27,
O⁷ 105, O⁸ 50, P₁₀.

Sobres-dolor ~~se~~ m'a tott l'imaginar

O⁵ 102 comença per la quarta cobla! Yo contrafas nam
XXXVIII en goll perillan.

XXXVIII. J₂₀₀, K₄₂, L₉₆, O¹ 101, O² 27, O³ 28, O⁴ 30, O⁶ 28, O⁸ 58, P¹¹.

Lo jorn ha por de perdre la claror

XXXIX. J₂₀₄, K₄₆, L₉₇, N₉₉, O¹ 102, O² 26, O³ 29, O⁴ 31, O⁵ 27, O⁶ 29,
O⁷ 52, O⁸ 94, P₁₂.

Esparsa. Si com lo Taur seva fugt pel [per] desert

XXX. J₁₁, 132, K₂₂, O¹ 18, 31, O² 29, O³ 30, O⁵ 28, O⁶ 101, O⁷ 32.

Junt es [Vengut es, En son] lo temps que serà conegut

XXXI. J₂₃₅, K₇₅, O¹ 103, O² 30, O³ 30, O⁴ 32, O⁵ 29, O⁶ 30, O⁸ 58, P₁₁.

Molts homes oig [veig] clamar-se de Fortuna

XXXII. ~~J₂₃₀~~, K₇₀, O¹ 59, 104, O³ 31, O³ 32, O⁴ 33, O⁵ 21, 103, O⁶ 50, 263,
O⁸ 82, O⁸ 41, P₃₂. Dues lligons diferents que es porten per mei-
~~claro~~ tat als manuscrits:

L'ome pel mon no munta'n gran valer

Pujar no pot algú en més valer

XXXIII. J₁₉₉, K₄₁, L₉₈, O¹ 105, O³ 32, O⁴ 32, O⁵ 31, O⁶ 32, O⁷ 106, O⁸ 17.

Sens lo desig de cosa desonesta

XXXIV. J₁₉₈, K₄₀, L₉₉, O¹ 106, O³ 33, O³ 34, O⁵ 35, O⁶ 32, O⁸ 53, O⁷ 112, O⁸ 22.

Tots los desigs encampats en lo mon

XXXV. O¹ 107, O² 34, O³ 35, O⁴ 36, O⁵ 33, O⁶ 34, O⁷ 103, O⁸ 96.

Sia carcú . per ben obrir ~~deixat~~ entent

XXXVI. J₁₉₇, K₃₉, L₁₀₀, O¹ 61, O² 35, O³ 36, O³ 37, O⁵ 35, O⁶ 35,
~~O⁷ 37~~, O⁸ 45.

O Mort, qui est de molts ~~que~~ mal ~~se~~ medecina

XXXVII. J¹⁹⁶, K³⁸, L¹⁰¹, O¹₃₅, O³₃₅, O³₃₇, O⁴₃₈, O⁵₃₆,
O⁷₄₃, O⁸₁₅, P¹³.

La mia por d'alguna causa [cosas] mou

XXXVIII. J²¹⁴, K⁵⁵, O¹₆₃, O²₃₇, O³₃₈, O⁴₃₉, O⁵₃₅, O⁶₃₇, O⁷₁₀₄,
O⁸₅₅, P¹⁴.

Si te mostrau que mi no avorri

XXXIX. J²²⁷, K⁶², O¹₆₄, O²₃₈, O³₃₉, O⁴₂, O⁵₃₇, O⁶₃₈, O⁷₄₅, O⁸₄, P¹⁵,

qui no es trist de mos drets no enve

~~XL.~~ O¹₃₄, O²₃₉₋₄₀, O³₄₀, O⁴₄₀, O⁵_{39,104}, O⁶_{26,40}, O⁷₁₀₄.

Cel[s] qui d'altrung reb enving e plaer

~~XL.~~ O¹₃₅, O²₄₀, O³₄₁, O⁴₄₁, O⁵₃₉, O⁶₄₀, O⁷₄₂, O⁸₄₈, P⁴⁰.

~~XL.~~ Volgra ser mat cent anys o p[er]s[os] otras

~~XLII.~~ J²²⁹, K⁶⁹, N¹¹³, O¹₃₆, O²₄₁, O³₄₂, O⁴₄₀, O⁵₄₁, O⁶₄₂, O⁷₄₁, P⁴⁹.

Maldit. Vos qui sabeu de la tatra i costum

~~XLIII.~~ O¹₃₇, O²₄₂, O³₄₃, O⁴₄₁, O⁵₄₂, O⁶₃₇, O⁷₈₈, P¹⁷⁰.

~~XLIV.~~ Corago meu a pendre'sp[er]s molt tard, O⁶₄₂, O⁷₅₄₂, O⁸₄₂,

~~XLV.~~ J¹⁹⁵, K³⁷, L¹⁰², O¹₃₈, O²₄₂₋₄₃, O³₄₂, O⁴₄₂, O⁵₄₂, O⁶₄₂,
O⁷₁₁₉, O⁸₂₁, P³⁵.

Tot ametge pren[re]s crechs de consciència

~~XLVI.~~ J²⁵, K¹⁹, L¹⁰³, O¹₁₀₈, O²₄₄, O³₄₃, O⁴₄₅, O⁵₄₃, O⁶₄₄, O⁷₄₁

~~XLVII.~~ Amor e s[us] exemplars

~~XLVIII.~~ Los ignorant Amor e s[us] exemplars

~~XLIX.~~ J¹⁹³, K¹⁹, O¹₃₉, O²₄₅, O³₄₄, O⁴₄₅, O⁵₄₄, O⁶₄₅, O⁷₂₄,
O⁸₅₃, P¹⁸.

Veler e vents han mos desigs complir

~~LVI.~~ O¹₈₀, O²₄₆, O³₄₅, O⁴₄₄, O⁵₄₅, O⁶₄₆, O⁷₄₁, O⁸₇₃, P¹⁹.

Bei'm maravell com l'aire no s'altera

~~LVII.~~ O¹₈₁, O²₄₇, O³₄₆, O⁴₄₅, O⁵₄₆, O⁶₄₇, O⁷₄₀, O⁸₇₄, P¹⁶.

Ab vos me[se] pot Amor ben esmenar [stimar].

~~LXII.~~ J²¹⁵, K⁵⁶, O¹₈₂, O²₄₈, O³₄₇, O⁴₃₁, O⁵₄₂, O⁶₄₈,
O⁷₈, O⁸₆₅, P¹⁷.

A mal estony es la pena estona

L. J217, K57, O¹83, O²49, O³88, O⁴52, O⁵48, O⁶39, O⁷402, 46

Si com aquell que per l'infinitat

L. J192, K54, O¹84, O²50, O³49, O⁴53, O⁵49, O⁶50, O⁷115, O⁸25.

Tal jo com cell [l'om] qui pensa que morrà

L. II. O¹65, O²51, O³50, O⁴49, O⁵50, O⁶51, O⁷23, O⁸89.

Clamar no-s quin cerca y'l troba

L. III. J218, K58, O¹85, O²52, O³51, O⁴48, O⁵51, O⁶52, O⁷9, O⁸12, P³⁸.

L. IV. Als tal dolor que l'espirit s'arranca

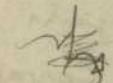
L. V. J27, K21, O¹40, O²53, 58, O³52, O⁴51, O⁵52, O⁶53, O⁷441

Qui, sino' foll, -demana si en cançor O⁸80, P³⁹.

L. VI. J26, K20, O¹41, O²52, O³53, O⁴55, O⁵53, O⁶54,

O⁷80, O⁸80, P³⁹.

Per molt amar ma vida és en duple

~~estribador que va fer gaudir per la seva llargada i la seva velocitat. Aquest estribador era un dels més ràpids i precisis de la seva època. Era fabricat a la fàbrica de Mataró, que era famosa per la qualitat i durada dels seus estribadors. El seu disseny era molt sofisticat i els seus materials eren els millors possibles. El seu pes era considerable i els seus moviments eren molt fluidos i precisos. Era un estribador que va ser molt apreciat per els pilots de la seva època i que va tenir molta èxit en les competicions. Va ser un dels estribadors més importants de la seva època i que va contribuir a la fama de la fàbrica de Mataró.~~

31. ~~estribador que va ser utilitzat per a volar amb el seu propietari en els vols de proves i de competicions. Era un estribador que va ser molt apreciat per els pilots de la seva època i que va tenir molta èxit en les competicions. Va ser un dels estribadors més importants de la seva època i que va contribuir a la fama de la fàbrica de Mataró.~~

- LVI. J219, K59, O¹₄₂, O²₅₅, O³₅₆, O⁴₅₅, O⁵₅₄, O⁶₅₅, O⁷
Ma voluntat amant-voi se contenta
- LVII. O¹₄₃, O²₅₆, O³₅₅, O⁴₅₇, O⁵₅₅, O⁶₅₈, O⁷₅₇, O⁸₅₅, P22.
Per de pior a molts fa perdre mort
- LVIII. J220, K60, O¹₄₄, O²₅₇, O³₅₈, O⁴₅₈, O⁵₅₆, O⁶₅₉, O⁷₅₉, O⁸₅₉, P40.
Si com lo rich [nomrich] que per son fill treballa
- LIX. O¹₄₅, O²₅₉, O³₅₇, O⁴₅₉, O⁵₈₀, O⁶₄₂, O⁷₄₇, P41.
~~Si~~ col malalt [avall] que l'metge lo fa [no es] cert
- LX. O¹₄₆, O²₆₀, O³₅₈, O⁴₅₀, O⁵_{54,58}, O⁶₈₁, O⁷₆₁, P42.
Mes voluntats [voluntat] en gran part discordants
- LXI. O¹₂₇, O²₅₁, O³₅₉, O⁴₅₁, O⁵₅₉, O⁶₈₂, O⁷₇₈, P3.
O, fort [per] dolor, jo t precs que mi perdonis
- LXII. O¹₂₈, O²₆₂, O³₆₀, O⁴₅₂, O⁵₅₀, O⁶₈₃, O⁷₄₈, O⁸₅₇, P4.
Qui m mostrara la Fortuna bona
- LXIII. O¹₈₀, O²₅₃, O³₆₁, O⁴₅₄, O⁵₆₁, O⁶₈₄, O⁷₄₈, O⁸₆₀, P43.
Qui m tornara lo temps de ma dolor?
- LXIV. J221, K62, O¹₃₉, O²₆₄, O³₈₂, O⁴₈₂, O⁵₆₂, O⁶₈₅, O⁷₄₇,
O⁸₇₇, P40.
- Lo temps estal que tot animal brut
- LXV. O¹₃₀, O²₅₅, O³₆₃, O⁴₆₃, O⁵₈₆, O⁶₅₇, O⁷₈₆, P44.
No es so gorata on demanar Mercè
- LXVI. O¹₄₇, O²₆₆, O³₆₄, O⁴₈₆, O⁵₆₄, O⁶₈₇, O⁷₁₂, O⁸₆, P45.
Algú no pot haver en si poder
- LXVII. O¹₂₆, O²₆₇, O³₆₅, O⁴₆₉, O⁵₆₅, O⁶₈₈, O⁷₃₉, O⁸₁₁, P46.
Ja en amor teben famés no sia
- LXVIII. O¹₄₈, O²₅₈, O³₆₆, O⁴₆₇, O⁵_{66,89}, O⁶₆₈, O⁷₆₈, O⁸₁₃.
No m pren apí com al petit varylet

LXXX. J223, K61, O¹₆₅, O²₆₂, O³₆₉, O⁴₇₀, O⁵₆₇, O⁶₉₀, O⁷₂₈, 48

Clar és a molt a tots los amadors

LXXX. O⁸₇₂, O⁹₇₀, O³₆₈, O⁴₆₈, O⁵₆₈, O⁶₉₁, O⁷₈₄, O⁸₈₅, P23.

Per què m'ei tolta poder deliberar?

LXXI. J222, K62, O¹₆₉, O²₇₁, O³₆₉, O⁴₇₁, O⁵₆₉, O⁶₉₂, O⁷₇₀, O⁸₇₀, P24.

Qui m'a calgut contemplar en Amor!

LXXII. O¹₆₉, O²₇₂, O³₇₀, O⁴₇₃, O⁵₇₀, O⁶₉₃, O⁷₈₆.

Pahon no m'ent sent que Sobre-Mai me vença

LXXIII. O¹₇₉, O²₇₃, O³₇₁, O⁴₇₆, O⁵₇₁, O⁶₉₁, O⁷₇₀, O⁸₇₀, P25.

No pensalgir que m'acabat en parades

LXXIV. O¹₆₈, O²₇₀, O³₇₂, O⁴₇₂, O⁵₇₂, O⁶₈₀, O⁷₇₆, O⁸₇₃.

Així fata coman tot quins serà de me

LXXV. J9, K3, O¹₉₀, O²₈₂, O³₇₃, O⁴₇₄, O⁵₇₂, O⁶₆₇, O⁷₁₀₀, O⁸₂₈.

Qual serà quon [que es] qui em Amor contempla

LXXVI. J205, K48, O¹₇₀, O²₇₁, O³₈₃, O⁴₇₄, O⁵₇₅, O⁶₇₄, O⁷₆₈, O⁸₇₆, P34.

On est doloch or ma pensa repose [repose]? P34.

LXXVII. J224, K54, O¹₇₁, O²₈₄, O³₇₆, O⁴₇₇, O⁵₇₅, O⁶₆₉, O⁷₇₁, O⁸₆₂, P48.

No pot mostrar la mon menys pietat

LXXVIII. J207, K49, O¹₇₂, O²₈₅, O³₇₇, O⁴₇₅, O⁵₇₅, O⁶₇₀, O⁷₇₂, O⁸₆₉, P49.

No guard avant ne remembre'l passat

LXXIX. O¹₇₃, O²₇₃, O³₈₆, O⁴₇₈, O⁵₇₉, O⁶₇₇, O⁷₇₁, O⁸₇₉, P50.

O, vos mesquins qui sots terra jahen

LXXX. J235, K47, N98, O¹₇₄, O²₈₇, O³₇₉, O⁴₈₁, O⁵₇₈, O⁶₇₂, O⁷₅₃, O⁸₇₆, O⁹₃₃.

Esparsa ab tornada. Tot l'arrader es pagat del jornal

LXXXI. J⁴⁹ 208, K₅₀, N₁₀₀, O¹₂₅, O²₈₈, O³₈₀, O⁴₈₀, O⁵_{13,51}, O⁶₈₀.

Esparsa. Així com cell qui's veu prop de la mort
Aixíal com cell qui pensa que morrà

LXXXII. J₁₈₅, O¹₂₇, O²₈₉, O³₈₁, O⁴₈₂, O⁵₈₀, O⁶₇₄, O⁷₉₀, O⁸₃₅.

Esparsa. Quant^{es} plora Deu que la fusta perescha

LXXXIII. J₁₉₃, K₃₅, O¹₇₈, O²₉₀, O³₈₂, O⁴₈₄, O⁵₈₁, O⁶₇₈, O⁷₂₇,
O⁸₈₁.

Esparsa. Si cot [combo] malalt qui lorch ha que jan

LXXXIV. O¹₇₆, O²₉₁, O³₈₃, O⁴₈₃, O⁵₈₂, O⁶₇₆, O⁷₆₈, O⁸₆₈, P₅₁.

Pant he armat que vinch en desamar

LXXXV. O¹₁₁₃, O²₉₂, O³₈₄, O⁴₈₅, O⁵₈₃, O⁶₈₀, O⁷₄₅, O⁸₅₅, P₅₂.

Lesa la sort. La sera variat torn

LXXXVI. ~~Esparsa~~ O⁵₁₀₄, O⁶₅₁, O⁷₅₄.

Esparsa. Si m demanau lo gran turment que pas

LXXXVII. J₁₉₁, K₃₃, O¹_{57,114}, O²₇₇, O³₈₅, O⁴₈₆, O⁵₈₄, O⁶₉₇, O⁷₂₆,
O⁸₁₀₂, P₅₃.

Tot entenent amoros mi entenga

LXXXVIII. J₂₀₉, K₅₁, O¹₈₇, O²₈₅, O³₈₇, O⁴₈₅, O⁵₅₅, O⁶₈₃, O⁷₉₁, O⁸₅₄.

Malament ^{vin} qui delit part de vivre

LXXXIX. J₂₁₀, K₅₂, O¹₈₈, O²₈₈, O³₈₇, O⁴₈₈, O⁵₅₇, O⁶₂₂, O⁷₂₇, O⁸₅₇.

Cervs ferit no desixa la font

XCI. J₂₁₁, K₅₃, O¹₈₉, O²₇₉, O³₈₈, O⁴₈₉, O⁵₈₇, O⁶₅₈, O⁷₂₅,
O⁸₅₉, P₅₇.

No s maravell algú per què m'anyo

XCI. O¹₂₉, O²₈₀, O³₈₉, O⁴₉₀, O⁵₈₈, O⁶₈₃, O⁷₃₃, O⁸₆₁, P₅₈.

En aquell punt se'n va d'amor delit

3198bis.

XCVII. J23, K17, O¹₂₅, O²₉₃, O³₉₂, O⁴₉₁, O⁵₈₉, O⁶₉₂, O⁷₁₅, O⁸₁₁.

[Sobre la muerte] Aquelles mans que jerves perdonaren

XCVIII. J37, K32, O¹₉₀, O²₉₃, O³₉₂, O⁴₉₀, O⁵₈₃, O⁶₉₃, O⁷₁₀₅, P. 60.

[2^a poesia sobre la mort] Qui serà quell del mon superior
de l'ànima

XCVI. J22, K16, O¹₁₀₂, O²₉₅, O³₉₄, O⁴₉₃, O⁵₉₁, O⁶₉₄, O⁷₁₀₅, P. 58.
O⁸₁₀₆, P. 51.

(tercer poesia sobre
la mort de l'ànima) Pus [Pus] me trob sol. en amor, a mi remata

XCV. J21, K15, O¹₉₂, O²₉₀, O³₉₅, O⁴₉₄, O⁵₉₂, O⁶₆₅, O⁷₉₂,
que m'ha O⁸₁₀₇, P. 62 [O¹₂₂ detallada amb el seu primer de la cincena costa. Dos versos
quarts sobre regne] Què val Delit · pus [pus] no es conegit
sobre la mort de l'ànima

XCVI. J19, K13, O¹₉₅, O²₉₈, O³₁₀₇, O⁴₉₅, O⁵₉₄, O⁶₉₆, O⁷₁₂₆, O⁸₁₂₆, P. 64.

{anysens sobre
la mort de l'ànima} La gran dolor que llengua no pot dir

XCVII. J29, K14, O¹₁₂, O²₉₇, O³₉₆, O⁴₉₅, O⁵₉₅, O⁶₉₅, O⁷₁₁₃,
O⁸₁₀₈; P. 63.

{en la mort d'una} Si per null temps creigis son amador

XCVIII. J18, K12, O¹₂₃, O²₉₉, O³₉₇, O⁴₉₇, O⁵₉₇, O⁶₉₇, O⁷₈₈,
O⁸₉₅; P. 64. demort

Per lo camí q ha cercat vida

XCV. J17, K11, O¹₂₂, O²₉₈, O³₉₈, O⁴₉₈, O⁵₉₈, O⁶₉₈, O⁷₁₅, O⁸₉₈, P. 65.

Aquesta és perdurable dolor.

C. J15, K9, O¹₅₃, O²₁₀₅, O³₉₉, O⁴₉₅, O⁵₉₉, O⁶₅₂, O⁷₄₉, O⁸₅₅.
Entre Amor ¹⁰ Portat e Fortuna

C. O¹, O²₆, O³₁₇, O⁴₆₉, O⁵₈.

Lo Viscaci que s'ubica en Alamaanya

CII. $O^1 53, O^3 90, O^4 100, O^5 90, O^6 105, O^7 101, O^8 85$

Qual serà que que farà si matem

[La regona esbla caminade: "No so molt trist e puech-ma diez
mes, ^{meu} vissada con a espessa"].

CIII. $O^3 91, O^4 101, 122, O^5 101, O^6 101, O^7 11, O^8 110, P_{168}$.

Aquell ateny tot quant atenyer vol

CVI. $O^1 55, O^3 100, O^4 102, O^5 99, O^6 107, O^7 89, O^8 111, P_{167}$.

Qui ne per sé ne per Deu virtuts usa

CV. $O^1 51, O^3 102, O^4 101, O^5 103, O^6 100, O^7 106, O^8 81, O^9 117, P_{165}$.

Pregaria a Deu. Cant espiritual. Puix que res tu + algú a tu no basta
 $O^1 118$ debuta per la coda 22, v. 169-175 [Prest] Prech-te, Senyor, que m'fes
insensibile.

CVI. $O^1 56, O^2 25, O^3 106, O^4 104, O^5 109, O^6 112, O^7 112, P_{167}$.

Lo töt és poch eo per què treballam

CVII. $O^2 26, O^3 25, O^4 105, O^5 103, O^6 110, O^7 25, O^8 114, P_{172}$.

Feta per Moren Boira [Antoni Telleras]. O, quant'ès fol que tem la forest cas

CVIII. $O^3 99, O^4 105, O^5 10, O^6 107, O^7 23$.

a Alfonc? No m'clam d'algú qui en ~~met~~ non mal meja colpa

CIX. $O^3 104, O^4 107, O^5 112, O^6 101, O^7 115$.

Dona, si usam, no m'grascam amor

CX. $O^3 102, O^4 108, O^5 113, O^6 56, O^7 54$.

Là so atès d'on so ~~vol~~ volgut fugir

CXI. $O^4 109, O^5 114, O^6 99, O^7 109$.

Així com cell [com és aquell] qui's parteix de sa terra

CXII. $O^1 52, O^2 15, O^3 85, O^4 115, O^5 24, O^6 115, P_{181}$.

Cobrir no puech la dolor qui'm turmenta

CXIII. $O^6 116, O^7 55, O^8 113$.

La vida's breu e l'art se mostre longa

CXIV. 0⁴₁₁₇, 0⁵₁₁₇ 1 0⁸_{27.} 51

Petinga'm Ben en mon trist pensament

CXV. 0⁴₁₁₉ : 0⁴₁₁₀ 0⁶₁₁₈, 0⁷₉₁, 0⁸_{92.}

Puis me perit, senyal en cert que baste

CXVI. 0⁴₁₁₇ 1 0⁵₂₁ 1 0⁸_{100.}

Gert és de mi que no me'n cal fer compte

CXVII. 0⁴₁₁₆, 0⁵₁₂₀, 0⁷₅₀ 1 0⁸_{90.}

Lo cinquèn peu del molí, ab gran cura

CXVIII. 0⁴₁₁₃, 0⁵₁₂₁, 0⁷₇₅ 1 0⁸_{87.}

No cal d'esperar que sens ulls pot hom veure

CXIX. 0⁶₁₂₂ 1 0⁷_{54.}

Molayt lo jorn que m'fon donada vida

CXX. 0⁴₁₁₈ : 0⁵₁₂₃ 1 0⁷_{114.}

Si ^{Rançat} en temps me clami sens rabi'

CXXXI. 0⁴₁₁₉, 0⁵₁₅₄ 1 0⁸_{128.}

Molt me par bo que pens en l'altre mon

CXXXII. 0³_{103.}

[Al rei Alfons, 1er red.] Tots los delits del cos he ja perduts

CXXXII^{bis} [Al rei Alfons red. definit.] Mon bon senyore, pugn que parlar en prosa

CXXXIII. 0⁶₁₂₆ 1 0⁷₆₂, 0⁸_{103.}

Mentre d'amor sentí la passió

CXXXIV. 0⁴₁₂₃ 1 0⁵₁₂₆ [rallada].

Demanda feta per Mossèn Ausias March a Joan Moreno.

Ab molta rabi' me desenamore

(una coba de 8 versos).

Resposta a Joan Moreno

Eixidor mossèn ja no m'escrude

(12 cobles i una endeca al tornada).

Resposta pròpria, llegada per L. Pujol, OSA.

CXXV. O⁶₁₂₈, O⁷₆₅.

52

Demanda feta per mossèn Anglès a la Senyora
Borja, neboda del Pare Sant.

Entre els ulls e les orelles

Resposta dala dita Senyora.

(En la contraria pàgina)

Hoydes vostres rasons belles

(que tan amplament aquesta rebé i segon el copes O⁶₁₂₈)

(XXXVI. X², edició Valldolid 1558 (fol. 89), de Barcelona 1560 (fol. 83r)).

Demanda feta per Mossèn Fenollar a Mossèn Anglès.

Per mitigar l'annig gran de l'estiu
(una cobla amb tornada).

Resposta d'un magnifics senyor, d'Anglès March.

Quant més amaro, tant més dolor teniu
(dues cobles amb tornada).

Altra resposta feta per Rodrigo Díez.

Si veys crack, la veritat sentira

(tres cobles amb tornada seguida, respondent a capella).

[Altra resposta anònima].

L'esplos d'amor ab basque lo collin
(quatre cobles amb la tornada).

Yo per amor he volgut ser alegre

O⁶₁₂₀, O⁶₂₉. Vener, P. Bohigues, Repertori de manuscrits Ralrot, p. 1.

XXXVII. Alden sian, vos mon delit

438 versos masculins, només amb quatre femenins

XXXVIII. O⁶₂₁, O⁶₁₃₀.

A mi acorda un dictat

Per nom Contemplus nomenat

Obra en noves rimades de 698 versos tigairebé tot en rimes
masculines, amb la excepció de 15 de planes o femenines.
Acaba Per iser foxach per longh!

Per çò lo partar stronch.

Hem de dir alguma 53

Hem de dir alguns mots, de caràcter ~~Bibliogràfic~~
- MCMVII - d'Estudis
Catalans
bre les darreres poesies dialogades, de demandar i respostes.

Resposta CXXIV la Demanda d'anglos Rock a Joan Moreu era coneguda de temps, publicada i reputada; en canvi la Resposta de Rodríguez Dies la publica en Pages per la primera vegada. Obres d'A.M., 1914, pp. 318-19.

Pel que fa a Tecla de Borja, pot ^{ser} la nostra contribució a Pintor ^{vistes},
Roetser es daràs intel·lectual, p. 7-10, En fitx no va en-
tendre el sentit del poema ~~de~~ Matz.

Per que fa als textos i respostes continguts en CXVII vegen, amb exclusió de la de Rodrigo Díez, les dues primeres i una de nova ³² del nostre Repertori I, p. 234, on se troba descrit segons notes d'Enric Bohigas.

Per fer pel que fa referència als dos textos, un en català [CXXVII] i l'altre en noves mides [CXXVIII], havien estat publicades per no en saltar en el següent passat, reproduïdes per En Jaume Barrera, però reedificades per En Pàgès, amb més mirament i millor puntuació.

Edicions, traduccions, estudis, opinions,

La idea de presentar en un ordre únic i cronològic ens va ser suggerida per En Josep Ribelles Comin, en la seva Biografia Valenciana (30). Nosaltres que hem fet de tots les ~~que han fet~~ ^{que han fet} articles sobre les edicions i hem llegit tots els articles i estudiats sobre adhuc fragmentaries que s'han dedicat ~~a propòsit de~~ ^{en} Ausias March. No cal dir que ^{que} aquesta visió ^{que} entre les descripcions perfectes ~~que~~ ^{que} donades ^{que} En Pagès en la seua introducció del llibre Obres d'Ausias i l'esmentada d'En Ribelles, ens haurien estat utilat ~~de~~ ^{que} les notes preses en diferents períodes de la vida ~~que~~ ^{que} ~~que~~ ^{que}. També anotarem les publicacions fragmentàries ^{que} pels ~~que~~ que han estudiat els altres, sobretot modernament. Seguirem, en tot allò que sigui possible, l'ordre cronològic. Per salvar la monaribilitat convé declarar que de les mencions que ens han semblat suspectes, i que ~~no~~ ^{s'només} no contingut ^{que} una dada perduda, en sensé tenir ~~que~~ cap importància, no en parlem.

I. Per la ~~de~~ d'Íñigo López, marquès de Santillana, baix de començar la menció d'Ausias March 1449-1450. "Mossen Ausias March, el qual avui vive, es gran trovador e hombre de assaz elevado spiritu." Diu que vaner esser fete de les obres obres ~~que~~ més erita

II. Na Toda de Borja (1435-1459). Era neboda de Calixte III i germana d'Alexandre ~~EV~~. N'Ausias li endreça una demanda, un cic defectuosa que la dama li respon envers l'any 1453 amb ^{mei} perfecció. Va finar de glòria en setembre ~~en el mateix~~ de 1459 uns dos mesos ~~mes~~ més tard que el seu mestre. El tracta de Bon

Moren March, a qui "m comanç" "Qui sou de tots los
 tés". (En l'edició Pàgès, p. 325). Va finar als 24 anys.
 Vegen la nostra biografia a questa senyora miscel·lània Pobles i llacs + Pastors i demes in-
tellectuals, nº V.

III. L'Anjias adreça una pregunta ~~sobre~~ al seu escuder
 envers 1452; Joan Moreno (que en el testament, que el farà
 reir, es qualifica d'estudiant) sobre una qüestió amorosa,
bonguda cap al any 1452. En Moreno li ~~te~~ respon Mar-
 gament en dotze cobles i en la tornada li dona el
tots tracte: "Mon mestre y Senyor." (p. 319).

IV. Mosén Bernat Fenollar adreça a honest capella, aliri-
 geix una qüestió pueril a Anjias March i a d'al-
 tres, que el nostre poeta li respon ~~en~~ sic en broma
 i mig formal. En sembla que aquest contraste ~~potser~~ -
 que va tenir més respostes, podria datar-se de
 l'any 1454: consta que En Fenollar tenia en
 aquell any 25 anys. Li diu: "Vos, Magnific, qui
 sou molt avisat."

V VI

siguiet quinella 55 dvs etc.

VII. Edició de parts de les obres, ^(una tercera part) acompanyada de la traducció
 d'En Baltasar de Romani: València 1539, impresa per
 Joan Navarro. Dintre d'una orla interessant composta de
 quatre vinyetes i a sota un escut de barres de Aragó en els quarters
 primers i ~~tercers~~ i creu patada en els segon i terc: el títol següent: "Las
 obras del famosissimo / filosofo y poeta mos-
 Osias Marco cavallero Vale / ciano de nacion Catalana =
 traduzidas por don Baltasar / de Romani y ay divididas
 en quatro Canticas: era saber: / Cantica de Amor + Cantica
 Moral + Cantica ^{de Amoris} / y Cantica Spiritual. Perigidas al excel-
 lentissimo rei / el Duque de Calabria / Anno M. D.

55 bis

- #1501. Bernat Estruc (darrera la pàgina)
- V 1501. Bernat Estruc, .. "Cobles de gran devoció e contemplació a gloria e l'ador de nostra Senyor Jhesuchrist e de la sacratissima verge Maria, Mare sua : fates per lo magnific mossèn Bernat Estruc".
- Poch represent qui parteix arribant
- Son 70 cobles enadenades de 9 versos i tornada de 5. Perquè l'encajernatge sigui perfecte comporta un aparellat abans del darrer vers de cada coble.
- Posarem la tornada i el colofó.
- "A vos suplich, Verga, Mare de Deu,
 Ab gran dolor e postrat humilment,
 Que vostre Fill molt dolc per tots pregnau
 Que vulla fer servir lo monar seu
 Perquè morint, viscam eternament."

Amen.

55 ter.

A la hora e glòria sia de nostre Senyor | Den Jesuc
 la saceratissima verge Maria, mare sua e Senyora nostra).
 Fornit stampada la present obra | en la insigne ciutat
 de Gerona. | Per mossèn Baltasar Clavé Ullà, prevere. a
 1881 de Octubre - any mil | Cincents cents e hu^o.

Si hem posat aquesta obra poètica de l'Estruc és per
 diverses consideracions: a) per que, per més no l'anomeni,
 aquesta sent l'influència directa d'Angias, per la for-
 ma i pel fons; b) en consta, segon varem dir (p.) la
 tendència del gran poeta en fer obres encadenades; i c),
 que durant ~~trenta anys~~^{descent} de la seva vida va fruit de tota
 mena de vícis; el poema té per objecte arrepentir-se.
 Li agradaven les pintures, esmentint de casa seva, les poesies
 i, malgrat fer d'ara endavant fer vot de pobresa, però declarava
 que « sense affectació, que treballarà per millorar i es posa
 capçant el seu poema tan personal: magnific monsen Bernat
 Estruc ».

VI. 1538. ~~La nova Art de Trobar d'en Francesc de Olesa~~

"La Nova Art de Trobar, feta per lo magistre francés i cavaller,
en l'any 1538." Publicada per Gabriel Blabré, en "Poéticas co-
talanas d'en Berenguer ~~d'Alou~~ de Noya y de Francesch de Olesa,
ara novament publicada per estampader per En Gabriel y Guin-
tana. 1909. Palma de Mallorca - Barcelona Altra edició
Bernard Schadet, "Un art poétique du XVIe siècle", en les "Mé-
langes Chabaneau". 1905. — En la primera ed. es troba en la p. 81:
"26. Dels viciis en bordo y pausa. A gran vicii es reputat en un dictat
repetir un mateix bordo amb una mateixa de pausades, però si perdrat
compas se farà no es reputat vicii, així com fa Gurria March en lo cant
de amor 66 (edició Rayé, No. m fat record I, XX vol. I, pp. 264-85) en lo
qual en quinseuna cobla repeteix:

Ara que us am per que jove ami'
Tornau-vos hon de pivers estauam.

Per lo mateix, es vicii en les cobles pausades com son les de figura major,
en una mateixa cobla repetir una mateixa pausa, però, si perdrat com-
pas se farà, en ninguna manera serà reputat vicii, sinó subtils & in-
dústrios compas, de que diuen en la tercera part en la figura anaphora.
Ultra això de açò, per que la pausa no sia viciosa faràdrent, que tota

55 cinc

pausa de quatre syllabes ha de advertir ha de finir el
agut. Si enperò la pausa sera com ja havem o
vici de falt. accent. Si enperò la pausa sera de més syllabes,
poran indiferentment finir en accent agut o greu.

En suma, tot lebador qui te bon sentit prengue con-
tingesta per viciosa. Y tant com porà no usari de agne-
lla si no li serà forceat. ~ En la edició Schädel, aquest
text correspon a la p.

Es d'anotar agresta menció feta per ~~el~~ mosén Francesc d'Olesa,
com a defectuosa la unica retranca que va escriure l'Anglaterra
(sequint 55)

56

LXXIX: a la forta de l'orla: "Con privilegio". — Epigraf a d'espos
 tintes, tot el llibre Metra gotica; vol de 245 * 180. Algunas errades de
 foliació. A l'argenna de la portada: ^{conversa} Epistola. — Epistola de don Baltasar
 de Romaní al exceilentissimo señor el Duque de Calabria. — Todo
 los hombres, exceilentissimo señor, desean saber naturalmente,
 y los de mayor ^{ingenio} y mas virtuosos tienen mas deseos de la sabiduria que
 los otros: así como los que tienen mayor conocimiento de la buenas
 letres son mas amigos de la virtud. De manera que los sabios son vir-
 tuosos / y solo los virtuosos verdaderamente sabios. Como leemos de
 aquell muy alto y muy poderoso, sapientissimo, franco y valeroso rey don
 Alfonso de Aragon bisabuelo de Sta. exceilencia, heredero de las Musas,
 hijo de las virtudes y padre de los virtuosos: el qual despues que triunfo
 de la larga y guerrada conquista de Naples / vacando de los ~~ex~~
 exercicios de la guerra / ya en sus gloriosos y postimeros dias, no con-
 tento de su sabiduria quiso gustar la dulzura y secretos de la sacra
 theologia; por donde no solamente a sus vasallos y criados dio ejemplo que
 armassen las letres, mas aun a los principes sus descendientes les de-
 yo por sucession y heredamiento este divinal deseo y continuo exer-
 cicio. Pues hiriendo de tan cerca su alta sangre en las entrañas de
 vuestra en vuestra exceilencia en este ^{los} y en otras singulares virtudes que
 le ~~hacen~~ ^{dan} tanto le hace imitarle no habra tenido falta de conos-
 cimiento en esta casa ni a vuestra serenidad como a verdaderos sus-
 cessor de aquell invictissimo Rey enderezco me obra, suplicandole que
 mas por su benignidad que por el gusto de mis versos de mis versos se
 digne a lehelle. — Pues como ya la experioncia del mundo y mi e-
 dad me retrucessen en los basos techos de mi casa, buscando algu-
 nos libros en que leyesse, hallé entre los otros las moralidades de
 Osias Marco cavallero Valenciano en verso limosin escritas, y traba-
 jando d'entender sus dificultades / tantas vezey leyendo lo que
 dudava puse la vista en sus metros que fue movido a traduzilos
 en lengua castellana por su mismo estilo. Si por este trabajo al-
 guna merced merecio sea vuestra exceilencia a los sabios mande cor-
 regir mis faltas / y a los embidiosos que traduzcan las otras obras ~~que~~
~~que~~ faltan. — Las serenissimas de Osias Marco que aquí faltan.
 Las serenissimas manos de vuestra exceilencia beso.
 En Romaní va suprimir totes les tornades i va fer algunes
 innovacions que el manuscrit que va utilitzar no duia. Va trans-

els cants en capítulos, i va classificar les obres, segons hi havia de la portada en quatre Cantigas de Amor, Càntica moral, Càntica de Mort i Càntica Spiritual. En cada una d'aquestes grans ^{Cantigas} torna a dividir els capítulos cada cant que forma cada classificació. Una altra innovació va ser fer ^{de nom de farts} En Romani respecte el nom: Osias era fill d'una falsa etimologia; Marcos no representa altres que la Castellanització de March. En Romani, en la seva idea de presentar una traducció literal, trencava soient els versos:

Aquelles mans que jà mai perdonaren
Han ja rompido el filo de la vida

El temps ^{sees}, del humedo es seysal
Y ansí en el mundo gmos del bien al mal.

A la esquena del colofó ^(fol. C XIX) següent: "Ha sido impressa la presente obra en la muy noble ciudad de Valencia / Por Juan Navarro. A cabose / a diez del mes de marzo. Anno M. D. XXXIX: ²⁰ ^{de l'anyana} ^{van tres} collos de octaves en versos d'arte mayor, que comencen pel vers,

El interprete al Autor.

O Marco prudente / preclaro en sciencia

i acaben

Por ella y por si / ninguno sostiene. — Fin.

En Pàg. (p. 58) copia la primera colla parò En Ribella la porta tots tres.

Es el cert que les edicions posteriors, sobre tot les dues castellanes, sempre més varen sentir la influència de les innovacions aportades per En Romani, així com la caracterització de "filosof poeta" va trascendir a algunes de copies de manuscrits que es preparaven per a publicar-se.

Alguns bibliògrafs valencians (el Pare Rodríguez) ^{verb} aseguraven haver vist una edició del mateix any i ^{tradutor (Romani)} ^{edició}, però en tipus romans en lloc de gòtics. En Salva no se creia possible que ningú l'hagés vist.

Deu tractar-se d'una confusió amb l'edició de Sevilla de 1553. ^{2.57} ⁴⁴

En l'exemplar que nosaltres havem examinat, figura, després escrita més avall, el següent Sonet:

Racíme, Señora, mansante
que en un lug lugar que estoys era quedado,
para contarte solo mi cuydado,
que celos te an causado el accidente,
Si tuas et nudo crudamente
veras mi llaga q golpe case dada.
asi de tu gran mano no ascurado,
ningun remedio tiene al mal que nanta.

Los celos sospechosos y dolores
me dan trago al passo qd'a venido,
Si no quitas, Señora, estos riguros errores,
que han gano al rendido
le otorgar el bivir (qui es de señores),
que no acabar el hombre ya vencido.
Sembla adaptació ^{adaptació} ^{que} ^{d'Anglais}
d'alguns trots ribats d'Anglia, que
que no poden endorinar.

Vilbis

~~138~~ ~~586~~

57 bis (d'arxiu)

~~XV.~~ 14953 - 1543.

Joan Bosca [Boscan] Almugaver. És ^{tants} la infinie
d'angius que en Bosca de vegades es diria que el tra-
duíss. Per a demostrar-la posarem un fragment de
la dedicatòria de la segona part del seu llibre (preresa
nova) a la duquessa de Somas; i els versos dedicats a l'am-
gia March. Los darrers posades més amunt són aproxima-
des. La de la mort és gairebé segura - En Bosca va es-
criure la dedicatòria però en publicar-se el llibre ja tra-
via finat. De la introducció donarem aquest fragment:
«En tiempo de Dante, y aunz antes florecieron los Provençales.
De estos Provençales salieron muchos Autores excellentes
Catalanes, de los cuales el mas excelente es Osias March,
en loor del qual, si ~~agora~~ agora me metiesse ~~mas~~ un
poco tan presto follar a lo que traxxo en manos; mas bas-
ta, para esto el testimonio del Señor Almirante, que de-

~~438-158 ter~~ 57 ter

pues que vió una vez sus obras las hizo en
muchas diligencias y tiene el libro de ellas tan famosas
como dicen que Alcandrón tenía el de Homero?

Tan grande Catalans de Amor maestros

Orias March, que en verso pudo tanto,
que enriqueció su nombre mestro.
Con fuerte y sabroso dulce Manto,
Amor te levantó y te hizo diestro,
y en levantar su dama con su Tostado
y con extender su nombre de tal suerte
que no podrá vencerse con la muerte.

VIII. - Barcelona, any 1543. En Pages fa un estudi ^{apareixer} ~~a compondre's~~ de l'edició de ~~plat i ben fins que va arribar-se~~ ^{conduit} ~~1543~~. En haver adreçat a En Ferran Folc de Cardona, senyor de Soma i de Palamós, l'estudi com a militar prenent part a les guerres a les expedicions guerreres de Carles V, va obtenir, com el seu pare En Ramon, el títol d'Almirall de Nàpols. En interessa extraordinàriament En Ferran de Cardona per la part que va tenir en l'edició ^{impressió} de les tres edicions de Barcelona. L'edició fragmentaria feta a València per En Romani, acompanyada d'una traducció en castellà, impresa en 1539, no podia satisfer el selecte de Barcelona. El duc, ^{explica de negres} va fer ^{de} un aldeudatge intel·lectiu ~~de Barcelona~~ a gent a Barcelona, va consagrar-se en preparar una edició completa de totes les obres d'Angius March. Varen enre cercats els manuscrits que restaven a la a nostra ciutat. Dels manuscrits va manar el duc de Cardona que es formessin i reunissin les poesies d'Angius March, gairebé arran de impresió. ^{Traducció} d'un fragmentari d'E. Romani; el B d'En Pages (O⁴ Man.) de 1541 i manuscrit K (O⁵) ~~va ser~~, ~~executat~~ ^{da} de 1542; varen enre executats per orde del mateix de Cardona pel capellà Pere de Vilasaló. En manuscrit de 1541, el bon capellà va fer al mes d'Angius tants retors amb l'objecte de fer creure sortegar les dificultats del text que va resultar un Angius March ~~hasta~~ híbrid; ^{que} va agradar molt a Don Ferran. En Pere de Vilasaló va reprendre de nou la ploma i va esforçar-se en presentar, sense pràctiques fantàstiques; però desampor va ser acceptat per Don Ferran. Es coneix que la preparació d'un text apte per a l'impressió ~~era~~ era empresa que estava per davant de les forces del bon capellà. En aquest punt col·loca En Pages el ms. D(O) que és el que va ser utilitzat, per una sèrie de coincidències redactat per En Lluís Pedrol, per a l'impressió de 1543 (31). En Pedrol es evident que feia ^{tres anys que dedicava temps} treballs i va tenir a la seva disposició no solament els elements que havien servit a Vilasaló per les seves còpies sinó aquestes mateixes. El treball executat per En Pedrol va ser agut que Ferran de Cardona va acceptar per a l'edició de 1543, ^{que} que corregueren! "Les obres de més en Angius March, ab una declaració"!
1. Millet q. 59

en los marges de alguns vocables sevus". - En quart, hi figura la pàgina 172 de text. En aquest darrer foli apareix ~~tot~~ l'acabament: "Foren Impreses y acabades les obres [errada per obres] del / ~~extremo~~ extremo extremitat Cava- ver mossen Ausias March / en la insigne Ciutat de Barcelona per me- mate per Carles Rius Provençal l'any M. D. XL III. a. XXII del del mes de desembre". - Comença el text: Les Obres de mossen Ausias March. - Obres de amors: Qui no es trist... Les obres apareixen dividides en tres parts: Obres de Amor, Obres de mort i Obres morals. - En Pages ¹⁷ següents apartats finals a propos d'aquesta impressió que j'indignem util transcriuee. 122 poesies figuren en aquest volum, en més de les 127 que conté D(?)". Les cinc poesies que manquen són, fora de la capçalera sa no esper que si amar, oblidades a causa del seu metre poc usat, les altres han estat afegides per una segona mà. - Aquesta mateixa mà ha cobert les planes de D d'anotacions o de correccions adoptades quasi totes en l'editor de 1543. Les dues son declaracions marginals de mots obscurs, una mica més nombroses en el manuscrit que en l'imperiò.... S'hi troben altres signes de diversa maneres, paralels; estrofes esbrrades, traços de separació entre l'altre, indicacions evidentment destinades a posar ^{versos} a punt aquesta còpia, que els treballadors d'E. Carles

60

Amorós devien tenir segurament a la vista. — Per això hi han entre algunes diferències provenint, signi de faltes d'impressió absolutament de males lectures del manuscrit, o on fi de canvis, per cert ben rars, introduïts, per dir-ho així a ultiima hora, en el text d'E. Lluís Pedrol. — Tot indica una llerota presa en aquesta publicació, però, tal com està, ens ofereix un dels textos menys alterats del nostre autor. Per això res era tant natural com el desig d'acabar aviat l'impressió del manuscrit D. La impremta apena havia puixat del període del començament, i l'almirall de Nàpols tenia ànsia de fer aprofitar el seu jove favorit de l'immortalitat que pretenia donar als escriptors. — Aquesta propriament pot dir-se la primera edició príncipe, ja que completa.

XII. Barcelona, 1545. Aquesta impressió va ser feta sobre la de 1543, però molt millorada i corregida i és una prova de l'èxit de la primera, que al cap de dos ^{ans} justos, dia per dia, va pensar-se en fer una nova edició. El títol és així: "Les obres / del cavaller del valeros y estreny cavaller, ~~coss~~^{amys} Vigil y elegantissim po / eta Onsias March. Notament revistes y estampades ab / gran cura y dili- gencia. Po / sades / totas les / declaracions / dels vocables seurs / largament en la tanta.". Al peu un fenix [marca d'impressor?] gravat i al voltant la llegenda: "Meritament / Renom de Foenix home / mereix,

qui fer les obres d'aquest llibre? A sota la data s. M. D. M. D.

Al fol. C L X X I recto, el colofò: "Foren imprese y acabader les obres del extrenu / cavaller [errada] mossen Ausias March en la inf/ signe Ciutat de Barcelona per Cor / les amors Provençal en l'any / M.D. XXXXX. a 22 del mes de desembre". En quan. 4 fol. preliminars i 176 marcats. A l'esquerra de la portada: "Alphabet del present llibre" que és la de les poesies en el mateix ^{ordre} de l'edició precedent, que acaba ~~amb~~ a mitjan fol. 3 psl. Segueix la "Taula y alphabet dels vocables ~~savus~~"², que comença en "Arma per y por Anima", acabant, en tots els exemplars vistos, amb la lletra T. Dos folis 48 apareixen ~~de~~ repetits. Com s'ha per l'apigraf i el que acaben ^{de prim} hi ha diferències essencials respecte als vocables savus; en 1445 son marginals en 1445 1445 van tot plegats, com un primer intent de vocabulari. Quan eren solament explicats en català en 1445 s'ha explicat amb la correspondència castellana. En Pagès (Introducció, p. 66) observa forces correccions encertades en aquesta edició que millora en gran manera la precedent. També aquest llibre va ser, segons a l'influència benefactora de l'almirall de Nàpols.

~~17 X~~
SPTI. Sevilla, 1553. Malgrat que la portada, ^{gotica} orllada

que s'aireba' erada en l'any de 1529, no conté cap obra d'Angiles, ~~sino~~ però
sino la sola traducció d'En Baltasar de Romani. Fora alguns epígrafs, tot
el ~~text~~ Libre està compòs en Metre rodona itàlica. « Las obras del fay
mojissimo Philosof / y poeta mozar Osias Mar / co cavallero Valencian
de nacion Catalan : traduzidos por Balta / son de Romani : dirigitas
en quattro Canticos, que a saber, Cantica de Amor, Cantica Moral, Can-
tica de Muerte y Cantica Spiritual. Dirigidas al excellenterissimo señor
el duque de Calabria. M^D L¹⁵⁵³? En "L'Epistola al Duque de Calabria",
notas rectificacions i modernitzacions d'alguns mots. — Vol. de 1478 a 5
mm. Sense foliar però amb signatures. Al fol. 99 les cobles? El interprete
al autor: O Marcos prudente...? — Al fol. 100 recto el vinent explasia: "Im-
mes de Enero de mill + e / quinientos cincuenta / q tres / años".
L'indispensable Gayangos (nº 3912) havia conegit i descrivit aquella
nova edició de la traducció, prou difícil, ~~de la traducció~~ d'En
Romani isolada.

Ex. Valladolid, 1555. Només mancava aquesta edició, la
 mei dolentia de tots pel que fa al text original. L'autor, Joan de
 Ressa, ~~era~~ ignorant la llengua, va atrevir-se a presentar un tractat
 expediat de castellanisme (no li mancava a Anglès sino passar per a -
 aquesta prova) i no content amb aquesta ~~pro~~atreviment, acompanya
 aqueste d'un vocabulari per la intel·ligència de la llengua ~~que~~
 dignem-ne Clemosina per a us dels castellans; vessant de con-
 ceptes i de mots equivocats, completament inscribible, pel mateix
 castellans. No obstant no manquen en aquesta ^{edició} el elogis més
~~exagerat~~
 de l'autor. En Joan de Ressa, segurament castellà ~~que~~ no tenia la
 menor idea del caire de les flexions de la llengua catalana o valen-
 ciana, que tot s'hi ha. Amb la idea de presentar clares les idees més
 difícils es contorcionaven les obres d'Anglès i facilitar ~~la~~ traducir-les
 la seva ~~falsa~~ nobla tasca. El títol si així: "Las obras ~~de~~
 de Mosen Arias March, corregidas de los errores que / tenian. Sale
 con ellos el vocabulario de los vo/ cablos en ellaz contenidos. —
 con privilegio Real. — Torrado en ochenta y cinco maravedis."

54

Dirigidas al Illus^tris^{mo} señor Gonzalo Fernández
dova, Duque de Sessa, y de Terranova, Conde de Cabra, Señor
de Vaca, etc. — Con privilegio Real. — Tassado en ocherita
y círcos moravedís. — Impreso en Valladolid. Año de 1555.
Aquest títol i les mencions que el segneixen van capçades per l'escri
d'En Fernández de Cidora. E l'esquena hi va el registre. — Al foli
276 (darrer), “Fue impreso el / presente tratado / en la muy noble
villa de Valladolid, Junto a sant An^o/s dres. En casa de Se^r/bosa
tian Martínez, Impresor. Acabose / de imprimir a / veinte
días / de Febrero / Año de 1555” — En octau pet., de 276 folis.
— Al foli 2 e el privilegi concedit al capellà Joan de Ressa.

¹ Por quanto por vos Juan de Ressa, nuestro capellan, nos fue
hecha relacion que vos con diligencia aviades buscado y copi-
lado la Obras de Ausias March, poeta Español. Y las avia-
diades salido de exemplares mas verdaderos, que estava en las
dichas en la impression de las dichas obras se havia hecho
en Barcelona. Y de mas d'esto, por estar dichas obras enserra-
das en lengua lemosina en que el dicho autor laavia en

era

65

A cripto, entendida de pocas (a los menos Castellanos) las avances
 un Vocabulario, para que para por falta de la lengua no las dexaren
 de entender los que en ella se quisieren ocupar. Suplicando-nos que
 vos mandassenos dar licencia y facultad que en el término de diez años
 o que por nuestra voluntad fuese; que vos y no otra persona alguna sin
 nuestro poder y licencia los pudiese imprimir... (concedido por diez años).
 en Valladolid, a 15 dias del mes de Noviembre de 1554. La Princesa, por su
 dato de S. M., su Alteza, en su nombre. Francisco de Ledesma. — D. de Juana de
 Riba. — Donarem algunos fragmentos de la Marga Epistles de
 (dregada al Duque de Bessa al qual En Joan de Rossell. ^{libro 3 fol 100v})
 tales que entre los autores que cada dia se redimen y libran de
 las tinieblas en que el tiempo los ha tenido arcondidos, salga el
 señor. Eloquenterissimo y moral Poeta Mossen Ausias March, Espan-
 ol. Cujo rescate y libertad, aunqno cueste más trabajo y cuida-
 do que otro alguno, por estar aver estado en la carcel de la len-
guatamoxina: de quien tan poca noticia sabio (aun entre los
 naturales) se tiene, su erudition y gracia. qd tanto que paga

por muy gran logro el trabajo que por el trabajo que por él se ha de
decer. Cuyas perlas no pierden su valor y estima si p
engastadas en plomo, ya que la materia no aproveche y se
 pierda...". — Allò que ha de cercar-se en Ausias March, com en tot
 altre ~~llibre~~ escritor, és la Doctrina, de la qual els mots no son
 més que la traducció. Per e millor fer-ne comprendre el sentit i ha
 castigado i emendada "el text imprès a Barcelona, augmenta amb al-
 gunes poesies o estiles que hi mancaven y component pels seu ~~seus~~
 lectors un vocabulario, on tots els mots son explicats; "con la mayor
 diligencia posible". — «Nuestros Ausias andará muy estimado *
 entre los lectores, desecha la oscuridad de la lengua con el vocabu-
 lario, y la de la mala impresión con la diligencia que he puesto en
 los mas ~~emendados~~ exemplares de donde traslathassé,
 para que de aquí adelante ande mas libremente y sin sospecha de
 vicio entre las manos de los doctos. Parecio me gaster tiempo
 en esto, por comunicar a mi patria una obra tan provechosa: Uso
 de preceptos de bien vivir, conversar y morir; en la cual como en
 claro espejo está representada toda la razon de la vida humana.

Junto con esto estar todo este libro lleno de ~~cosas~~ muy graciosas dichos, con mucha hermosura y elegancia. No quiero decir, que cada uno lo podría leer, ~~los~~ muchas y muy graves sentencias que mezcla, los muy agudos dichos ^{de} ingeniosas fabulas que introduce, los muchos lugares que de en medio de la philosophia saca, pareciendo a Platón en el Convivio de Amor, ~~sobre~~ Cánticos de Amor, y a Ciceron, en las Tusculana, ~~questiones~~, en los y a Aristoteles en los Cánticos morales, y a Ci-
ceron, en las ~~Tusculanas~~ questiones, en los Cánticos de Muerte, y a otros muy graves autores, señalándose mas admirablemen-
te de lo que se puede decir en muy frecuentes comparaciones que son ~~cosas~~ y ornamento de la obra.

Seguir (f. 6) el conegut sonet, tan soint reproduït per les edi-
cions modernes, del traductor "Jorge de Montemayor al Autor":

Divino Ausias que con alto vuelo
tus versos a las nubes levantabas
vegant d'enfasis, troba Ausias millor que Homer i Virgili

C's d'ells inspirat per la Urru divina. En el verso de foli una curta biografia etmanlleuada a un text del qual portaren tota esa matin aviat. El text apareix dividit en quatre parts (fol. 7-215) sentint la intenció en això la confluència ~~de~~ ^{de} de la materna diversió per espaces non potades. Segueixen la llista de les errades que no calia, perquè si hagüés d'afegir la llista dels castellanissants els que ha omplert el text d'Anglès no acabaria mai; i la taula per ordre alfabètic de les dures, i finalment, abans d'insertar el Vocabulari, el traductor Jordi de Monteyor adreça dues octaves en ^{delicinyoso} Anglès i especialment d'En Joan de Resa, que fa així:

De oy mas sera notorio este secreto,
Pues lo ha manifestado Juan de Resa
Con su vocabulario tan divino
Que iguala con Antonio y Calpino.

És evident, per dues poesies que porta darrere que l'edició de Barcelona (1545) respecte l'una ja la portava el manuscrit E d'En Pages (O^r), com consta en la

criure per Lluís Carros de Vilaragut, a València per Ferrer En Resa en 1546 (un any més tard de l'edició de Barcelona). Porta la demanda i així com va extractar la breu biografia del próleg, i en copia divers manuscrit era preparat per una edició que no arribarà a publicar-se (Obras ròs de Vilaragut. Any 1546. Com un diccionari de les vores més difícils, temoses) i sense cap dret deu ser utilitzat per aquesta de Valladolid el 1555. Respecte l'obra Ja no esper que s'avançat, que també porta En Carros, en Resa debia rebutjar-la pel mateix motiu que varen ^{fer-ho} rebutjada els col·litors precedents. Però En Resa porta una altra obra que no porta cap manuscrit: és la demanda que fa Mossèn Fenollar, la seva resposta per Ansias i un'altra de Rodrigo Díez; a més En Resa afegir una cotta desconeguda a una poesia (No'm pren axi' com al petit waylet) i una tornada nova a una altra (Lo cinquen del moltat abracos). En Pages conclou que existia abans de 1555 un manus-

70

crit, sens cap dupte perduts. Seria potser el manuscrit conservat al Trinity College d'Oxford, descrigit més aviat per l'abat Pere Buhiges, el qual conté aquestes últimes ^{obres} emendacions ^{de} que sab ^{si}, també els altres augmentos donats per En Riera? (Vegeu mes amunt p. -). En Riera, uns tres anys abans En Vilasaló, també es permetria modificar algunes rimes quan li semblava que havia d'estar riuat, destruint així la contadenàtge de ~~la~~ ^{les} obres. Però En Carros ~~ha~~ fer modificacions, i les monòrozes nas-
 gredures de que està ^{pla} el seu text en van la demostració clara; malgrat això recomana a Àngela de Borja a la qual dedicava aquella edició non-nata "que no consenta que ninguna persona se atreveixca corregir ni emendar ninguna cosa en lo present libre, per quant seia borrar la original escriptió del mestre au-
 tor?".

En el diccionari l'an divino, on es continguda tota la llengua usada per Ausias, segons confessió propria. La incompre-
 sió d'En Riera és tan gran que no costa gens de tenir el con-

70 bis.

venciment que l'obra d'en Reta no podia esser unes més per als nips catalans. Repassarem algunes confusions o moltes traduccions equivalències. farats (novells baixos) per en Reta equival a burats; born, lloc on se celebraven els torneigs, però per ell equival a "falto, vuelta, tomar rodes, camino via"; bornar, que equival a justar, però ell equival a rodejar, don una vuelta"; cascu escrit així, per ell és "casco"; però escrit cascà, que el sentit recte, en lloc de casco hauria hagut de traduir cada uno. Que costrènyer es tradueix per "costrar" fa molt estrany; que dannunt equivalgui a "arriba", encara, però que també vulguir ^{de} consentanza"és horroso". defallir no pot significar "faller" ni "faltar". Un dels més so-intressants per Anglaterra totom són els delits, que en Reta tradueix per "delitos". Es sabut que el poeta usa en aquest cas "delicte o frau; en canvi usat en infinitiu delitar tradueix-se "deleitar". Que de pregon vulguir significar "de presenta" ningú ho pot creure. Que devorar sigui equivalent a tragar; que d'ull sigui traduit "duelo"; que endurar vulguir ençayunar); que

esmota de esmolar signi "limosna"; que fènyer, similar traduir per "feneçer, acabar, burlar"; fermança signi "mezga"; que obté de obtenir signi muerde; que fons de fonda, signifiqui "fuente"; que molt de moldre signi "mucho"; que parencor vulgui dir "perezoso"; que promès signi "hombre bueno"; que semença, de sembrar signi "semejanza"; que yan, equivalgui al mateix temps "rencor, cojo"; que sop per "muchas veces sed" quan hauria hagut de traduir cepo. ~~per~~ sobrat és una altra cosa. En canvi, la forma plural, sobrats, el traduix per "los altos de las casas"; per ell soport vol dir "socorro"; talent per "talento", quan li convindria dir apetito. Verí per verda-dero és fort, però més compareix el mateix ~~mot~~ ^{maçadament}, que traueix rectament per "veneno, ponzoña". Tastart, tocant, per ell indica "hombre alzado o determinado". Ja n'ha pronunciat aquests per exemples de ~~detestables~~ mots de mala traduc-

72

mot, detestablement traduits. Pera que no es creguem
que en nosaltres ^{sóly} a júdicar un Vocabulari tan divino copiaren,
com un valenciano, En Josep Ribelles Comin, en la Bibliografia
Valenciana, 1929, II p. 378. Esta edición està plagada
de castellanismos. El vocabulario de Juan de Rasa, si bien
es mas completo que los de las ediciones de les Obres de 1343
y 1445, denota en su autor un conocimiento muy ni-
percial de la lengua valenciana. Varen ementat <

El que va fer millor feina, con el nostre concepte, és Jordi ^{de Montmeyor} com el més excellent traductor d'algunes obres
d'Ausias March.

& en la p. 11 l'edició moderna del flamant Vocabulari en la collucció
L'Estet del València, força ben publicat, prologat i millorat. Es coneix
que En Rasa va incloure els ca. 130 del vocabulari d'es Carros en el seu poema
Homenatge al seu contemporani tot arreu de la llengua d'Ausias March amb l'excepció d'una

73

ca corregir-se, en el seu ; que consta, en numero, d'un 1500 mots. Mai havia fet un vocabulari tan copiós. La major partida son mots sense cap importància i corrents, que sovint trobals en català (o diem-ne Memòri): abandonar, desemparar ; abís, abismo ; acab, acabe ; acostar-se, aixirar ; allargar, alargar ; arbre, arbol ; armari, almarí ; apercebut, apercibir ; avan, avaro ; i així, possem arribar a mil mots d'aquest caràcter ; en restarien ³⁰⁰ doscents que les acceptacions son son diferents (ab, con, etc.) i 300 que son mots mal tra- dutx o equivocats com ^{els} que hem gretret més amunt per via d'exemples. Aviat es pot comprendre que sant mil cincents no forma més que exiguia part de la llengua usada pel gran poeta. « Nuestro vocabulario » desechó ya la oscuridad de la lengua con el butare, Anglès era un poeta clar : « que de aquí adelante ande libremente y sin sospecha de vicio entre las manos de los doctos ». — En el títol : « Sale con ellas (mártires d'auçia) el vocabulario de los vocablos, en ellas contenidos ».

74

XII

Edició de Barcelona de 1560. Aquesta impressió, sortida dels habils tallers tipogràfics d'En Claudi Bornat, el més en el format en 8 petit, com en la antedicta forma ^{de caracters, del format i del paper} forma la més elegant de les edicions d'Ausiàs March. Es diria que havia sortit d'un ~~grans~~ taller d'Elzevir; no sola-ment abans, ni després no es feu ni farà una impressió del clàssic una important bella, que un enamorat ~~fançs~~ de la bona tipografia frueix de tenir a les mans i de fullar-la, tan petita com és. — Panem a descruixar-la: "Los obres del/ valeros cavaller / y elegantissimo poe/ ta Ausias March; q[ui] no/vament ab molta dili/ gencia revisstes y or/ donades, y de/ moltys cantz/ aumentades." — A tota ~~aparecer~~ la marca de l'impressore i al peu: "Imprimides en Barcelona en casa de Claude Bornat 1560." — hi folis pros., 207, mes 5 folis final de tantes. — Al verso de portada hi figura un "Sonet de Pedre Seraphí a la Immortalitat de Mosen Ausias March, poeta català".

Lo fenix sol morí, y cremat, fet cendra
no fa compaixances amb altres, torna renivell a cada edoció nova que surt

75

de les obres del poeta. — En el fol. 2 prelo fins a 3 prel. A 4 fol. 24
 Tim Semyor Don Ferrando Folch de Cardona ... gran Almirall de Nau-
 pols"; signat per Claudes Bornat impressor, però l'escrit devia esser re-
 dactat per l'editor Antich Roca. Diu que, malgrat els nombrosos exem-
 plars encara molts menys que desitgen posseir una nova edició com aquella.
 Afegint que l'almirall de Nàpols mereix la reconeixença d'"aquesta citerior
 Espanya" (Catalunya). — Al fol. 3 prel. ve segueix una poesia Matina
 d'En Francesc Calçà "in llanda, Ausias March Hispani poeta".
 On el poeta, al costat d'Homer i de Virgili. Segueix una Sonat en ca-
 talà del mateix Calçà.

Lo molt famós autor que Plini testimoni
 Respecte els dos darrers versos se n'ha faltejat el sentit. Ell diu adins
 un vir armeni i un viscaí, per fer que l'entenguessin sabrians trobar-hi
 cent mil roses. Que és molt la adaptació defectuosa fet. — Segueix un epigrama llatí d'En Roca, ^{matge de Guera} que se'n ha
 geració, algunes idees de la Dedicatoria a En Folch de Cardona; en
 un Sonet en català, sense grans novetats ni comparacions per la direcció

en cants d'amor, moral, i ⁷⁶
de mort.

Callar porà la Esmerma, ciutat noble

(fol. 1 de tot) ha el Mtd, que resulta que es el primer dels cantos d'Amor.
Les obres del fecundíssim y elegant, viçós Poeta: Arnau, e Antiquíssim
canaller Ausias March.

De mor distrets

Qui no es trist de mor distrets no cur
 (fol. 124) Cant Moral.

No'm clam d'algú que en mor mal haja culpa
 (fol. 176) Cant Espiritual.

Puis que tens tu algú a tu no basta
 (fol. 180) Segona lec obres de Mort, de l'ingenuissim y el legant

Poeta moron Ausias March. De la mort Cant I.

Aquelles mans que ja no perdonaren
 (fol. 207) Fidelas Obras del excelent Poeta Moron Ausias March. Taula

de les y Alphabets del present llibre.
 Es la taula dels cantos,

77

Al verso de la signatura DDL 1. Taula y alphabet del vocabulari curs,

Arma per o por Arima. aquesta taula compren 89 mots oberts, molt justos amb l'excepció de dos. Fora d'alguns que altre traducció en castellà, la gran part dels mots difícils estan explicats en català perada la equivalència exclusivament en el català sónent al segon ~~segle~~ XVIe, que era prou dolent, fora d'algunes excepcions, ~~per~~ força boner. — Malgrat l'opinió d'en Pagès no troben que l'edició ~~de~~ trascendit a Catalunya de Valladolid maguejés trascendit a Barcelona; si aquesta influència sigut possible En Roca hauria anomenat l'edició de 1555. Nosaltres ens creiem que havés modificat ~~la~~ aquella impressió ~~modificat-la~~. Potentiel l'elisió ~~de~~ catalana de En Roca va prescindir-ne. Creiem que En Roca ~~va~~ va escriure tot com sempre es feia ~~en~~ Catalunya, de dret, sense ^{Pensar partit} ~~pena~~ d'un text que con el d'en Roca ^{que li} hauria causat una pena extraordinaria. ~~de~~ ^{que} En Roca ~~que~~ Les altres influències que En Pagès assenyala, poden provenir dels mateixos manuscrits que l'havia fet copiar En Ferran de Cardona, ja de les edicions, afegint-hi alguna obra abandonada en les dues edicions presents a aquesta. El de no haver distingit dues poesies que En Roca les havia distingit per la primera ~~és~~ una prova negativa d'allò

D que pretén demostrar. En canvi En Roca va adonar-se per primera vegada que les poesies Sobres dolor i Yo contrapes, no en formaven sino una mateixa. Dic En Pàgès: «En Roca va tenir cura d'expurgar quasi tots els castellanismes amb ~~que~~ els quals Roca havia omplert el seu text»; no els va haver d'expurgar per que no els conservava. En Roca va establecer el seu text correctament, ell mateix de dret.

Les dues edicions de Barcelona precedents (el 1543 i del 1545) portaven 122 obres; la present d'En Roca consta de 124. D'això que no porta les demandes que varen fer augmentar les dues obres les d'En Pàgès sobre les ~~de~~ 122 d. Barcelona. El desdoblament de Yo molt trist i Qual serà l'equell i de Sí con lo taur val per la reducció a una sola obra Yo contrapes i Sobres dolor. — Aquesta edició ha passat durant molt temps per esser la millor i la més completa de totes i el seu bell aspecte degué contribuir al seu èxit.

En l'antic Roca ~~de~~ nadin de i metge de la facultat medicina de Barcelona, junt amb Francesc Calça varen encarregar-le de modernitzar i potser d'ampliar ^{Girona} l'antiga aplicació del Diccionari d'Antoni de Lebrija llatí al català feta per Gabriel Bussa a casa En Carles Amorós en 1507.

79

Aquesta segona edició ^{de Jordi de Montemayor} comentada va ser impressa per Joan ^{Barat} en 1561. No estem certo que hagés una edició ^{que} ~~interrumpida~~ posterior de ^{s'ajuna} ~~1559~~ ¹⁵⁶⁰ i ^{se n'endretà l'impressió en} 1566. En Ribelles (I, p. 381) diu que coneix 7 exemplars de aquesta edició de 1560.

XIII. Edició de València de 1560. Text de Jordi de Montemayor la traducció de Jordi de Montemayor sol. De la mateixa manera que en Romani, en haver fet la edició de les obres d'Ansias a començament de la traducció en 1559, va preocupar-se de publicar la traducció ⁽¹⁵⁵⁹⁾ isolada, també ^{va} seguir aquest mateix procediment. En Jordi de Montemayor, publicant la traducció (1555-1560) sola. El títol és així: "Primera / parte de / las Obras del excellentísimo Poeta y Philosofo Mosen / Ansias March cavallero valenciano /. Traduzidas de lengua lengua Lenòsina en castellano por Jorge de / Montemayor y dirigidas al muy magnifico señor mosen / Simon Ros".

80

A rata d'aquest títol la marca de l'impressor amb la divisa ~~NOSTRA~~
~~MINIMA~~, dins d'una : "Impreso en Valencia por Joan Encaixa
En Joan May. 1560." Es octau, dels foli-preliminars, 150 de text i ~~200~~
i 2 finals de taula. → En Pàgines erra servit, per la seva descripció i
extracte, importants d'C., de l'exemplar que porta ben descrit en
Salvà en el Catalogo de la seva Biblioteca [València 1872], vol. I, n.
721. i b, un de la Biblioteca de l'Escorial. Nosaltres n'hem
vist un a la Llibreria selecta de don Carles Maria Toldrà que segui-
rament devia ser el material que va examinar En Ribelles Comin.
No sabem que en resti cap exemplar en altre Biblioteca pu-
blica de Barcelona ; que es un fet pocou rara ; per que ens sembla
que l'Amer en tenia un altre exemplar i en la Bibliot. de l'Ateneu
que va adquirir-la, no s'hi troba ara. → Al verso de la portada con-
mence la dedicatòria. Dic que s'ha esforçat de donar a la seva tra-
ducció tota la força expressiva de l'original i l'elevació de l'original
i que ha sortegat certes dificultats i secrets que deixa el traductor
per altres ingènies millors que el seu.

81

Al fol. 3 part prelim. començava el prolog endreçat a Alfonso
 que és sumament interessant. En donaren alguns fragments, perquè
 En Pages i En Ribelles, el publicaran quasi ~~ya~~ per enter. En
 Montemayor. Declara no haver traduït la segona part (^{obra} morals i de mort)
 fins a veu com seran els cançons que ara publica; i que hi algunes estances
 i tornades per què l'autor hi parla amb major llibertat de la que ara s'usa.
 A cinc originals he visto d'este Poeta, y algunos diffieren en la letra
 de ciertas estanzas, por donde la sentencia quedava algo ~~cosa~~ confusa
 en algo. Yo me he llegado mas al que hizo traducir don Luis Carroz,
 Bayle general d'esta ciudad; porque ~~todos~~ ^{se} afioman segun todos lo affir-
 man, el lo entendiò mejor que ninguno d'estos de los ~~los~~ nuestros tien-
 por [E Pages, Otoño]. Yo he hecho la traducción todo quanto a
 mi parecer suffrir se en traducción de un verso ~~por~~ otro. Ya quien
 otra cosa la parésiere, tome la pluma, y calle la lengua; que ay
 le queda en que poder ~~ejercer~~ mostrar su ingenio? Podria enser
 que entre els cinc manuscritos, no hi ha què algun dels perduts...
 En el verso del mateix foli porta un sonet de Miquel Christoval Piflicor.
 (Balladore). (el interprete). El foli 21 del conté dos sonets, l'1 en un

82

“Caballer valenciano a Jorge de Montemayor”, l’altra part del seu propi traductor “a monsen Ansias March” que coneixem de la seva estada a Valladolid. Al fol. 1 de text convega propiament la traducció i so la amb l’epígraf: “Las obras del Excelentissimo Poeta Ansias March, caballero valenciano, traduzidas de Lemosin en Castellano, por Jorge de Montemayor.” — Del fol. ~~at~~ 1 al ~~fol.~~ 139ro comprèn les 90 de 93 cançons d’Aragon, per que va suprimir les que coneixen Maleyt lo jorr, qui sera quel, i Vos qui saben. Per ellins les sis cobles esparses.) (al fol. (141ro)

“Pregunta hecha por monsen Ansias March a la señora Ucleta di Borgia, sobrina del Padre Santolo”, seguida de la “Resposta de la ditta señora”

El volum es conclou amb tres composicions pròpies d’En Montemayor, tretes del seu delicat poema pastoral La Diana enamorada les dues primeres (fol. 144ro) “Syreno a Rosenio Epistola” i fol. 145ro: “Rosenio a Syreno Epistola”. Aquest darrer personatge representa l’autor. En Pàgès no se'nca d'anotar un fet notable. Rosenio que ha rebut del pastor Syreno les poesies d’Ansias March li respon:

“Tomado he gran licencia en responderte:

83

El gran Ausias reciba, y te prometo
De no dejar jamás tal compañía.
En el pretendo yo hallar consuelo

Si acaso pueda havello en tanto daño.

~~Et nombre d'ostentaria~~

L'altra obra de Montemayor, per fi (pl. 147to) es un sonet "Contra el
tiempo". —

En conjunt les obres traduïdes per En Montemayor s' de
97 ~~que~~ que son gairebé totes les dels Cantos d'Amor. — Tampoc els
dos folis finalga la Tabla de los Cantos contenidos en este li-
bro, donde serve advertir al que quisiere cotejar la traduccio
con el original que si en alguna sentencia estanga la sentencia
diffiere, ha de passar a la otra, porque aquella se havra deva-
do de traduzir por las causes dichas en el Prologo de este libro.

Aquesta traduccio d'En Montemayor sobrepuja en molt
a la d'En Plomari amb els versos 6, dues 6 mal contents.

84

Fotografia en la qual es veu que En Montemayor era poeta i el seu
 èstèt pel que fa a la traducció transmet millor que no pas els
 d'Auzias o d'En Romaní que no pas En Romaní amb la
 seva varietat de metres, molt hendcessibles, d'art major, de tota
 ès i encara que rarament, metres de més sillabes, sempre mal
 construïts. En canvi, En Montemayor, amb el seu metre sempre
 constant, és molt més literari i famós per millor que no pas el
 seu primer malgrat traductor.

~~En Montemayor era poeta i el seu èstèt pel que fa a la traducció transmet millor que no pas els d'Auzias o d'En Romaní que no pas En Romaní amb la seva varietat de metres, molt hendcessibles, d'art major, de tota ès i encara que rarament, metres de més sillabes, sempre mal construïts. En canvi, En Montemayor, amb el seu metre sempre constant, és molt més literari i famós per millor que no pas el seu primer malgrat traductor.~~

XIV. Jaume Corts 1561. Auzias musicat per canon-

ge Pere Albert Vila: "Odarum (quas vel / go Madrigales, Ma-
 drigales apella / mus) diversis linguis decantarum Haec / sonica
 nova & excellenti modulatione / compostarum. Liber pri-
 mus. | Petrus Albericus Vila canonico | Barcinonensi Auctore."

Altus. Cum gratia et privilegio. [Mares de l'impresso]
me, ~~so~~ in editibus Iacobi Cortey. | Anno M. D. LXI.

Un vol de 195 x 135 mm., IV - (IV pp. de musica tipogràfica, incompleta). Madrigals en castellà: les cançons d'Angès March" tenen aquests epígrafs: 1. "A tot-hom dich lo que corfè a Deu (Pàg. 1, edició de XX, cobla octava), 2. "De tal contrast hi surt honor humor e flama" (si no es una equivocació per LXXXVII, cobla catòrgena, no trobem res semblant en Angès) 3. "Si el fort castell gent d'armes lo costres" (LXXI, cobla angrena). 4. "Si m'denaran lo greu torment que pas" (LXXXVI, Sparça). Una altra referència posa en ^{segon} lloc: 5. "Lo mal que no publicat, es una lílima" que tampoc pertany a Angès March.

Vegen Joan Pujol, prevere de Mataró, en una Elegia en la mort de Pere Alberich y Vila, cançó de Barcelona, organista, i viatjant temps en música de tecla, segon clarament ho demostren les seves obres. Sonà la dita seu quaranta dos anys. Morí el 16 novembre de 1582. Segons Felip Pedrell, "Boletí de la Bibl. de Catal.", 1917, p. 122. El Felip Pedrell, Doctor en cinquantes, cantor d'Angès March, i en l'Almanar de l'Institut d'Estudis Catalans (1907, pp. 608-613). Sab que en Vila era organista en 1561.

~~XIII.~~ Saragossa. 1562. Traduccions de Montemayor.

Romaní. "Las obras del excellentissimo Poeta i Mosen / Am-
sias March. cavallero Valenciano. Traduzidas de lengua
Lemosina al Castellano por Jorge de Montemayor." { Dirigi-
das al Illust/issimo Señor don Juan Ximenes de Urrea el con-
de de Aranda, visconde de Almodóvar, etc. [un gran grabar, petro-
marca d'impressor]. En Saragossa, en casa de Bartholomé de
Nájera, Año M. D. Lxviij. } Vendese en casa de Miguel de
Suelves, Infanson. }

[En la f. fol. 172 verso]. cc Fue impresa la presente obra en
la muy noble / y leal ciudad de Zaragoza, en casa de la binda
de Bartolomé de Nájera : a costa de Miguel de Suelves, alias
Capila / infanson, mercader de libros, vecino de Zaragoza. A-
cabose a quatro de Març 1562. Vegen la pa-
tada reproducida en l'obra anterior comentada, de En Josep Ribelles. - Nomb-
(Alquicel davant q. 59 = 87)

tres. En el nostre jovent, havem tingut ocasió d'examinar a l'exemplar de la Biblioteca del British Museum i en octubre del 172 de text. Lletres rodona i boniques capítols, gravades en
 minúscula i en la portada l'esent del mecenat. Es coneix que, dins
 d'aquesta, al verso de la portada, hi havia un contorno de la impremta Nàgera, va tenir-se cura
 de presentar un llibre notable i ben corregit. Ernestarem el contingut dels folis preliminars.
 Dedicatòria "Al il·lustre i
 mo senyor don Joan Ximenes de Urrea, comte Aranda... Jorge de Montemayor (el II); Don Luis de Santangel y de Prokeda a Jorge de Montemayor (VI).
 Sonets de Micer Christoval Pellicer al interprete (el interprete (III)); De Berenguer de Castro, baron de la Laguna (f. III v); Soneto de Jaime Guinal al autor y al interprete (f. III); Soneto en que el Libro muestra el contenido que tiene por ser traduïdos de Montemayor (f. III v); Soneto en el qual està el nombre de Montemayor por oracion, dictiones, ríllabas y letras (f. VI); Y Diego de Fuentes al poeta, soneto (f. V (v)); Diego de Fuentes al interprete (f. II); Jorge de Montemayor a Ausias March (f. VII (v)); La vida del Poeta por Diego de Fuentes, tradadada de uns antigos originales (f. f. VIII). Tresca questa am-
 pliosa i curta Vida de la reducció escrita per Joan d'Alcàsser. De Marcos Dorantes a Ausias March (VII). Diagnests vint-i-set sonets, sisseren coneguts per l'edició

de 1555. ~ Les planes de text poden dividir-se en dues parts: la traducció de les obres d'amor per En Montemayor i les traduccions de les obres morals, de mort per En Romaní i la Espiritual per En Romaní. En Montemayor portava la idea de completar totes les obres d'anxies, però va morir l'any següent d'haver impres la traducció de 1560 (1561) no va completar la seva traducció. El fet de completar les dues traduccions la veurem invitada en l'edició de Madrid de 1579, de la de Saragossa.

Obres d'Amor, traduïdes per En Montemayor & Primera part: Cantos d'Amor, & traduïdes per En Montemayor (1-119 v°). El poema Contra el Tiempo, original d'En Montemayor (-118-121) ~ La traducció d'una guda a En Battasar de Romaní.

La segona part (folis 122-172 v°) porta la traducció d'En Baltasar de Romaní ~ Comprèn: la epístola al "Dux de Catàbia", & La Càntica Moral (folios 123-163), la Càntica de Morts (163-181 v°), i la Càntica Spiritual (161 v°-172). ~ Tot seguit de la continuació Spiritual ve el colofó que hem comentat i al verso d'aquest darrer foli està ocupat per la llengua de llatina: Multe pacifici sint tibi: et consiliarius sint tibi unus de milie: Ecclesiastice cap. 6.

~~Barcelona 1565~~ X^o V. Valencia, 1562. Obras bilingües de Joan Fernandez de Heredia.

Si parlem amb certa detenció d'aquest poeta, principalment en castellà, en castellà és per les tres cobles "al modo de Ausias March, en lengua lemosina". En tractar de l'escola de València (Capítol Onzè) enumerarem les altres obres escrites en valencià. Nat a València des d'any 1480 al 1485; mor a València el 16 de març de 1549. De manera que l'^a edició va aparèixer postuma en 1562.

"Las obras / de Don Joan Fernandez de Heredia / assi temporales como espirituales. Dirigidas al i Ilustrissimo señor don / Francisco de Aragon / (escus d'armes). En Valencia / con gracia y privilegio por diez años. En el darrer foli "Impreso en Valencia / en casa de Juan Mey h. Año 1562." — En quart, quatre fol. prelim. la darrera flanca, que contenen la dedicatoria signada per Ximen Perez Lloris i un sonet del mateix; 227 folis ^{d'ent} rotcats, amb un salt del 216 al 227. Alla fi 8 folis finals es troben les poesies endregades a la mort del poeta de mossen Pere Roda, micer Geroni Oliver, Jaume Segarra, don

90

Joan de Borja, Vincencio Martelli (o Italia), Diego Ramírez
don Francisco Garrido de Villana.

Fol. 143-144, pp. 176-177. Tres coplas al modo de las de Ausias March en lengua lemosina. — "Amor staner

Amor m' pot clamar en mi de res

Son nomes tres cobles de deu versos, els dos finals de cadascuna
aparellats, segons la costum estableguda, de la han tractat soint.

XVII. Barcelona, Pere Serafí, per Claudi Bornat, 1565. — "Dos
llibres de Pedro Seraphin, de poesia vulgar, en lengua Catha-
lana. [dos galans, dintre orte de vinyeta] [En Barcelona] [En casa
de Claudi Bornat.] 1565. [Ab privilegi Real per deu anys.
A la fi (fol. 128r). Fon estampat en casa] de Claudi Bornat,
libreter, a costes del Autor, acabas a dos de Agost del
any 1565? — En octau, 8 folis preliminars i 128 de text. Només a
nomenar-se el contingut dels 8 folis prelim. i tot seguit
veurem les dues meacions d'Ausias que fa En Serafí. Fol. i, l'autorit-

Zacio l'Ullencisa que l'abat Valenti, per encàrrec dels inquisidores del seu ofici, per a que es pugui publicar el llibre, datada de Barcelona, 12 - fol. iii prel. privilegi reial per den anys, ditat a Vilafreixa, 27 mare 1554.
 fol. iij v. Dedicatòria de l'autor a "Mn Sengor Hieroyon Galceran Sarapi de Sorribes, molt interessant per que declara haver obtingut premis en concursos poètics, entre altres coses com a pintor; fol. V prel. Sonet a Sorribes. —
 fol. V v. - 8 v.: Taula del primer llibre De l'amor:

Fol. 7° de text ~~y~~ fol. 7°, sonet XXI: Tresson latins de l'alta Poesia,
 Dins que son Homer, Virgili i Ovidie: "Tres son vulgars que per semblant
 manera ... Petrarea y Dant ~~sus~~ de que Italia blazona; Ausiàs March,
 qu'a Spanya tan prospera Nos ha mostrat, per obres molt
 electes, que per ab ells mereix potjar corona". — Fol. 25° de text, e
 una cancò d'amor composta amb troços d'obres d'Anglars que publica-
 ren ~~seus~~ gairebe-seneca, per excepció:

Puis vostre cant, gentil senyorsa mia,
 ab son acord pot fer dolç tot l'amor
 Cantant del ~~de~~ gran Poet! Ausiàs March,
 Quant dir d'amor ab destra fantasia:
 Yo vui uns ulls aver tan gran potança

(92)

91 mes avant comés ab son tractat,
Y en tal dolor restí pres y ligat
Que ser libert no tinc jamas creença.

Hont jo diré, mogut per excellència,
Senti una ven que té tal potestas
Ab son cant bell de tanta ~~potest~~ magestat
Que vida y mort pot dar sa concreta:

Prometent pler ab càrtichs de ~~dolor~~ dulcura
Y ensenys dolor d'ànima y cors forçar,
Lo paradís al mon fer contemplar
Y dels inferns sentir la peça dura.

Té tres altres sonets, dirigits a un senyor que podria esser ancià, sense anomenar-lo, per que es només posen els noms dels poetes, als el suposa esser superior: S'hi noten també certes expressions, més tan ~~termínats~~, com les dues citacions emmentades, prou clares.

A 1840 se publicà una edi-
ció de les obres de Pere Serafí,
editada per Joan de Grau i d'origen
Rusí o Coss. Els poés més
corresponden a la de 1560.
L'esmentada obra es va
publicar durant el

XVIII

93

XVII. Barcelona, per Pere Malo, 1573. Obres de Joan Pujol, prevere de Mataró. Portada, blanc el verso: "La singular / admirable victoria / que per la gracia de N. S. S. / obtingué el Soñau Serenissim Senyor don Juan Daustrio de la / potentissima armada Turquesca.

Composto per Joan Pujol Prevere de Mataró /. Dirigidos al molt Ilme.
 Señor don Hyeronim de Pinós [armes de Pinós]. En Barcelona ab
 Privilegi." A la fi (fol. 104). - Estampat en Boreelopra, en casa de
 Pedro Malo). 1573". - En octau, 104 folis, sign. A-32. Les fulles

primera contenen: (fol. 2) Licència de l'ordinari vicari general Antoni Celler, de 13 març 1573, per suor de Joan Palau; (2ma) Privilegi del Prior de Castelló, Mostinent del Capità general per deu anys, datat a Barcelona el 3 març 1573; (fol. 3) Al molt Illustre y mon señor de Hyeronim de Pinós o de Costum most antiguo y molt noble sempre... signat per l'abat de Mataró a 1 de juny ^{de 1573}. Li dedicà el poema sobre la batalla de La-pant (1570). - Saltarem el poema, i tan solament anomenarem la traducció versos latins originals d'En Lluís Joan Vilata, la Vicòi ex sonni

96

Per la relació d'En Vileta i el comentari a quatre versos ^{Amadeu Pàgès} d'Àngels March, dels quals l'amic m'ha publicat ampli extracte, a el que pugui referir-se a la biografia dels prevere Joan Pujol de Sant Martí, del qual l'autògraf ^{anònim} es troben obres datades entre els anys 1533 i 1503. — ~~Introducció~~ (f. 55ro) Introducció del Autor als següents versos Llatini, 2 còtols de 8 versos; els llatins són d'en Lluís Joan Vileta i apareixen traduïts per En Joan Pujol; (f. 59ro) Traducció dels del autor dels sobreditos vers Llatini [ab gran terror Jupiter en lo cel]. — (f. 65ro) Visió en somni. Argument [Lo que pretenech, en esta via traga] 2 còtols de 10 versos; Narratio [Trobant-me un jori durant l'espantosa nit] 37 còtols de 8 versos; la Visió es refet amb l'ànsia d'Àngels March i quili recomana el canonge Lluís Joan Vileta, qui es l'amic que li enteniriaix com Ramon Llull. (f. 72ra a baix) Sequeixen-se tres glòries sobre mossèn Àngels March i del autor. Qui no es trist (f. 81ro). Glosa [Puis solament endreça mos dictari] 8 còtols de 8 versos i tornada de h. (f. 83ro) Als falconer [Pilot expert qui per vent fortunat] 8 còtols de 8 versos i tornada de h. — (f. 85ro) A mal estrany Glosa [Si can malalt algú per un accident]

Els versos latins d'En Vilata, amplament introductos i comentats per En Joan Pujol, a sota de cada districte, van ser publicats per Torre Amat i Tastí. Una bona part de la Visió en somni, tan bé va esser coneguda pels exmentats ^{autors}, pp. 518-20. Però que va fer un estudi serios, acompanyat dels importants fragments així per dalt Somni, com de les poques obres d'Anglès, ~~que~~ ^{comentades} que eren inédites, ^{eren} ~~eraven~~ donades a ^{aconsellar} nostre amic Amadeu Fàgàs, per primera vegada comentades i ben estudiades, en la Introducció de l'a seva edició de les obres d'Anglès March (pp. 103-111); ~~anotades~~ armen- tada tant ~~que~~ ^{que} segades sovint. El canonge de Barcelona Lluís Joan Vi- lata va concorder al concili de Trento, enduent-se'l el seu bisbe Cassa- dor com a teòtic; els dies 17 i 18 de 15^{maius} de 1562, sobre un punt dogmàtic sobre la comunió en una espècie, ~~que~~ ^{que} va obtenir tant d'èxit que van fer-li repetir la seva llarga conferència. — Pauel I V^{m 1569} va publicar un "Index de libres proibits" incloint-hi els llibres de Ramon Lull: En Vilata va aconse- llar tantes raons en favor de Ramon Lull que van acordar suspindre la publicació de l'Index. Molt més tard, en 1582 en publicar l'Act breu va donar en apèndix la seva defensa de Ramon Lull. — La companyia de

an 1569

de llibreters de Barcelona va publicar ^{en 1569} tres volums de les obres ~~foliotat~~
 d'En Vileta: el primer comprenia la lògica i la ètica; el segon la finca
 magna en parva, i el tercera la metafísica i la teologia. Aquesta
 gran obra va ser dirigida al duc-marquès de Villafranca i d'Algeciras,
 vi-rey de Catalunya. Sense això va publicar les seves lliçons dona-
 des en diferents ^{any} professades a la universitat. ~~és possible~~ Segu-
 rament que si ~~potes~~ aquestes moltes i rares obres poguessin es-
 ser examinades ab detenció s'hi trobaria rastre dels seus nota-
 bles estudiós per veure clares les foscors d'Anxias March i amb la
 publicació d'algunes en les quals mostejant ~~la seua llengua de Massenes~~, se'n
 complicava extraordinàriament; qui sab ~~se~~ ensatges o l'obra completa
 explicada i divulgada. Creient que algunes de les idees d'En Vileta
 havien estat tratades per En Joan Pujol, en republicaren alguns
 fragments de la Versió marcant algunes parades que en corrinquin
 pel nostre objecte. Com es sab, dormint a casa seva se li apareixia
 donzella ben vestida que li presenta el postor. D'albirore, en davant
 si el postor que li parla. Per a impedre'l cal una iniciació;

Les traduccions.

Ab tal orgull y falta de scientia

Tant atrevits agrestos dits legint,

Barcan de prest y sabren quest amarrat

Y sempre de seny es lo grocer qui porta
Per si mateix, ab vera conexpensa,
Entendre be mossén Antoni March.

Traductions ab molts grans disbarats
Han fet de mi en lengua castellana,
Com qui cançot d'anar en terra plana
Va per barrancs, muntanyes y terrats.

Montemayor ha fet quant ha sabut
Si be fer poch puis be no m'entoria.

Ningú farà sens llum seguda via
En escrivir trist e desconeget,
De quant ha fet aquest no'm maravell
Per ser estrany; puis sens neguna matxa
Los naturals, giran-m'en llengua stranya
Ha molt de temps, girat m'hau lo carvell.

En Romani, se pot donar rabi';
Pel que't tinc dit, donch prenga pacientia.

98

Puis que m'ha trist del regne de Valantia
Posant mos dits en gran confusio.

Tots m'han girat del dret en lo revés,
Lo cap als peus e los peus al cap mirén.
— — — — —

En Pujol es troba de no entendre gaire ^{el sentit dels seus dits,} i li suplica que ho posi per escrit i d'Ausias hi indica una segona guia.

Aquell qui pot ab major compliment,
Fer-te prou clar lo que saber implores
En mos dictats y tot quan mes ignores,
Es un tot sol, trent-i-millors cent:
Luis Johan Vileta se t dir.

En haver fet l'elogi d'aquest guia tan segur (concili trentaí, els seu estudi sobre Ramon Llull, que conaixem) En Pujol li anuncia, portaveu d'Ausias, el seu interessant resultat, atab el qual acaba la Versió.
D'aquest treball sabras que son èxit

En mos dictats

99

Molts qui l'han pres per guia molt experta,
 En mos dictats, qui sempre la fa certa
 El tots aquells qui ^{cereçó apreder} ~~l'aprengue~~ la fa certa,
 Resten apreis ab delitos descans
 Y sem temor de tornar assí caure.
 Ab son costum 'questos ne sol travej;
 Que'ls altres folks tots resten com abans.

Donch, per avir de noch tan perillós
 Aquest pandrois per guia molt segura,
 Que jo me torn a la sua divin' altura
 Hon los elets fuim d'estern espòs.
 Si la mon peer te molt avisat
 De avant havrist, que potser que's seguesca
 Tot ignoranc de son eresor parlesca.
 Oden sian, amics acorunat!

Sabem, per les referàncies d'En Pujol, que En Vilata Maria penetrat
 els secrets de tots los paisos de l'antiga March i es molts de sentit que no ens

(100)

hagi explicat, anc que signi per l'intermedi d'En Pujol, les poesies que son de més mal treure, com dirien ~~els~~ expressant-nos com els sardanistes. Encara que el procediment emprat per En Pujol [8 estaves i tornad] si hagués comentat tal com el Llibre experimental (Pàg. 1, Introducció (pp. 107-111) estaria, en hauria transmès prou claritat per a saber com el seu mestre les entenia, en el cas que propria ^{Vilata} no en les hagués explicant en alguns apèndixs de les seves considerables obres latines, que tot podria esser.

XVII. Madrid, 1579. Traduccions d'En Montemayor i d'En Romani. — Las obras del excepcional Poeta Ausias March, Cavallero Valenciano. Traducidas de lengua Lemosina en Castellano, por el excelente Poeta Jorge de Montemayor. Agora de nuevo con regidor y enendado en esta segunda impresión. A vota un bust coronat de Veler. Al baix: "Con licencia, Impressas en Madrid, a casa de Francisco Sanchez. Año 1579." — Respecta el bust, ^{que figura en la portada}, que no pot esser un escultura mara

101

de l'impressió, En Pàgès posa això (p. 92): Sota d'aquest l'esent de l'impressió representant un poeta coronat. L'Agricol (Bibliografia Catalana, p. 565) no es compromet tant, i posa així: Un medalló el·líptic que representa un busto coronado de laurel. Per la manera de cordar el mantell en veu que es un emperador tirantament, recordem haver vist una sèrie de retrats com aquest, esculpits a la base de la portada: «Con licencia, Impresas en Madrid, en casa de Francisco Sanchez. Año de 1579». — En octubre de 183 feliu de Torot, blare al fol. 2 i a la fi un fol. no numerat. — Aquest impressió, es una reproducció de la Saragossa, i de la qual es declara segona impressió, en sense Montemayor sola. Potser a l'objecte de no prestar-se a confusió, en aquesta última edició hi apareix una nova portada davant de la traducció d'*En Romaní*. — Porta els mateixos onze sonets de l'edició precedent i la celebre biografia d'*En Diego de Funes*; fol. 2-12, l'autorització signada per Alonso de Vallejo, el parecer de Juan Lopez de Hoyos i del Tanguero i els sonets del excellenterissim Poeta Ausias March? El "Parecer de Hoyos, regente en din mestre de Coventes... Por mandado de su alteza Vuestra Alteza"

102

he visto este libro de poesías del famoso poeta Ausias March, el Poeta Español, y escribió en lengua Lemosina, que es lengua entre Catalana y Valenciana; o por mejor decir, un mixto de Catalana y algo de Gallega y Valenciana... Es digno de ser impreso. En todos los demás va muy correcto, y digno que sus buenos conceptos se vean y sepan, pues ^{son} ~~son~~ de hombre nuestra España, que es Valenciano? — Tots els que han descrit aquella edició ha copiat part d'aquest Parecer.

El text de la traducció de Montemayor, junt amb el poema contra el Tiempo, ocupa ~~les~~ ^{los} folis 13-133 ^o i l'edició Romani va del foli 133° al 183°. La portadella de la traducció d'E. Romani està concebuda d'aquesta manera: Signen-se tres Canticas, es a satisfechas por el excellentsissimo Poeta Ausias March, Cavallero Valenciano. Traduzidas por Don Baltasar de Romani. — Dirigida al excellenteissimo Señor el Duque de Calabria.

En el v^o de la portada un gravat representant una cigonya amb una gota picada en un crani humà, amb l'altra aguantant una pedra i del suu el lebre Vigilate. En acabat de la vers d'E. Montemayor se repeteix el

103

Tanca el llibre al següent colofó: "En la obra fue impressa en la
local villa de Madrid". Fue impressa la presente obra en
la muy / noble villa de Madrid, en casa de Francisco
Sanchez. Ano de 1578.

Si els castellans d'aquella època es creien que entre les traduccions, ~~per~~ impreses plegades, dues vegades en l'espai de poc anys. En Montemayor ja explica clarament les obres d'Amor que no havia traduct, i En Rovani, per sistema tradua cap tornada i les obres morals les redria a la més minima expressió. Vegen, en l'article ^{precedent} el parer d'En Vileta sobre aquestes traduccions.

~~XIV~~ XIX

103

XIV. 1580. Concurs sobre la Immortalitat de l'Ànima. Jurat
en Vilata, en Mir i En Calç. — "Libell de la Immortalitat
de l'ànima nostra, publicat a Barcelona en l'any 1580,
essent jurats o mantenedors En Vilata, ~~En Calç~~ En Mir i En
Calç. — Cant de Calliope. — Calliope, de part de Phœbus etern,
Qui és llum de vera llum de sapientia, y Pare universal y en tot
superior: Saluda, ab deguda reverentia a tots los affectats mas
naturalment En l'art molt singular de Gaya Scientia... Son 28
^{postat a 24 febrer} Cartells, per als doctes y estudiòs de la gaya Scientia tercets.

Ancelle que volau pels boscs del Parnas,
Per sentir-los als fructs de la sapientia,
Bevent en les aigües de la riu d'Sloquenim,
Y ab cant sonoros a molts dari solat.

— — — — —
A tots concedem que, per tra manieres
De veus, cantar queuen al to "purodat",

De nostre Esperit

105.

Sentència ^{publicada}

la Immortalitat..

Sentència per la matrona Calliope,

10th Phénix excellent; Suplech quant puch vostra omnipotència que
a mon enteniment Doneu intelligença Per q' podeu descriure esta sentència
Esposades la veritable i parlarem de tots els pocs més i dels
jurats. Fosen al dia 28 de març per a haver pocs més i dels
Sentencis.

Donech vistes les obres, q' se examinades
amb gran diligència i molt fel intent,

Tenint per objecte a l' Omnipotent,

que 'és vera justícia donarles errades,

Entre aquelles obres, per nos q' aprovades

Millor, de latines, en nostre llibell,

Es la del gran Vorda, que com a mes bell

hi dam una joja de tres nomenades,

I al doctor Ferrer, per ser dels galants,
de hom li donarem un parell de guants.

105

Les veus catalanes, ab diligent cura
 Havens resguardades en l'art y cantava,
 Y cosa molt dignes d'oyr y notar
 Tristades havem en una compostura;
 Però lo qui més del aço m'assegura
 Y ha més guardat lo cant y l'estil
Es avuias March, que com més subtil
 Li dam una joya de gentil technura.
 Y a Castanyer, per fer dels millors
 En premi donam també grans de flors.
 De les castellanes, no par fer millor
 En tó y la veu, en cant y bell vol,
 Per quant en la joya ningú no li tol,
 La joya de tres d'un fer y valor.
 Encordal que algunes ab molta primor
 Han a son bell cant en part igualat,

107

Mes i puits que Leon (~~François~~^{Louis})
era molt més fundat,

Li dian ab rato lo pris y l'honor;

y al gran Rebollido, y als qui no estan
Sos competidors, uns gruants adobats.

Amb una coda final sensa importància, acaba aquest
concurs sobre la Immortalitat de l'Amor, que va
estar donat a concíixer per En Gaietà Vidal i Valenciano
en 1872; En 1907, En Bulbena en donà amples extractes
en la seva Erestomalia (pp. vol. II pp. 276-283).
La major partida d'aquests personatges en s'coneix
per altres obres i hem anomenat Marganant En Lluís Joan
Vileta i En Francesc Calga, però en el seu ~~ignora~~
se deia de nom de fonts. D'En Vorda ~~no~~ no sabem trobar
respecte al doctor Ferrer podria ésser que es dignés d'

108

terre i que el 1570 havia escrit un poema sobre Sta. Bartsar annas March, que ja coneixem per haver-me tractat més amunt (pp.) i l'Onofre Castanyer es-publicat pel mateix Sr. Bulbena (p. 278-9). En Leon, que va obtenir el primer premi havia estat fra Ildefons de Leon i En Re-temp de Joan II i que anava contra la revolució car-talana.

Aquestes interessants composicions tenen la particularitat que totes estan escrites en la forma d'Annis March, la senten i en parlen amb glòria i honor; però aquest conewes, que el primer celebrat en el segle XXIè a Catalunya, prenen les expressions i els termes dels celebrats abans a València per les esglésies.

Vegen Follets de la Renaixença 3. - Libell / de la / Samaranta-
titat de l'anima nostra / publicat la teca de París / de Resores-

108 bis

cio / en lo monestir de l'herusalem de la present) Barcelona, en lo present any de 1580. Lo dona a la estima
per primera vegada, seguit la / copia, que
del original que existia en la Biblioteca de l' Santa Catartina
tragué Dr. Ignacio Herrera, y / que avui posseïx la Reial
Acadèmia de la Història. En lo vistge que es companyia /
del P. Villanueva / feu a las / iglesia de Espanya / - En
Gazeta Vidal y Valenciano / Catedràtic per oposició / de la
Facultat de Lletres de la / Universitat de Barcelona - Parce-
lona ... Estampa de L. Obradors y Sule ... 1872.

La Pasqua de Resurrecció corresponia en 1580 el 3
d'abril, de que sabem el dia en que es va fer la
festa literaria, en premis triples de llatí, Cata-
là i castellà. Dels que tres que formaven el Jurat
en coneixer don pocs coneguts, però l'altre es-
desconeixem.

108 ter

Ens marca donar la llista de tots els concursants que optaren al premi : al Miquel Goralt Freixas, Joan Dorda. Catalanes : Antoni Ignasi Garcia, Nicolau Credences, Ocupa Castanyer, [Ballaes] Ausià March. Castellanes : Antoni Ignasi Garcia, Nicolau Credences, Francisco Toda, Segundo Comellar, Joaquin Ferrer, Martin Lopez, Felipe Ros, Galindo, la señora Oliva ; fraix Franchomme, Gaspar Gil Polo, Ortíeda, Bartolome de Torres, D. Alonso Giron de Rebollada, Miguel Arles, Capilo ; fraix Luis de Leon.

108 (Ex. grans)

XIX. 1582. En Francisco Sanchez de Brozas, ~~catedràtic~~ Catalans

trebb de retòrica a la Universitat de Salamanca, que havia publicat Garcilaso de la Vega i que havia comentat molt finament Juan de Mena en 1582, pensava empandre una traducció completa d'Anglès March comentada ~~de Anglès March~~. D'una carta datada el 20 maig de 1588 al Mieseniat Juan Vaquez del Marmol, li diu que s'ha circumscrit a traduir en versos hendecasílabos l'obra Qui no es trist completa i de Apèi com ell qui desja iranda, solament les primeres cobles. Però no diu què seu projecte ~~és~~ consistís en traduir l'obra completa. És important comentar sobre Juan de Mena, va endevinar-hi moltes coses i justes, i fa pensar quina importància havria ~~de~~ tingut la seva traducció per la clarividència ~~dels~~ Anglès March, si hagués pogut completar el seu propisit (32).

109

XII 1585. Joan Brodier, "los Madrigales del my
Reverendos Joan Brodier. Barcelona, Hubert Gotard, 1585.

Quatre quaderns de 36 folis de notacions musicals cada un.
 Contenen portada general: Epistola al serenissimo Duque de Saboya
 principa del Piemonte. Tres poesies de lloea a l'autor. ~~Altres~~
 Cantus, Altus, Tenor, Bassus. El format és de 135 x 195 mm.
 ~. Es troben ~~los~~ madrigals en castellà i en català. Els catalans
 tots son tralls d'Augias March. Son els següents estranges
 amb les tornades, contats amb l'edició Pàgès.

Fantasant, amor ~~an~~ a mi desobre [XVIII, p. 241 I.

Lir entre carts, la meua voler se tempra
 Si fos amor substantia rehonable [estesa colla de Fantasias

Ma voluntat avinant-vos se contenta [La VI, 358

Plena de serp, donarem una crosta [Tornada de tb. p. 192.

El gran organista de la Seu d'Urgell li agradaren els estranges

265

É una cobla espanyola. Vegen Pedrell, Dos mésols catalans, cinc-centestes cantors d'Antoni March, en l'"Annals de l'Institut d'Estudis Catalans", 1907, pp. 408-413. — Francesc Pujol, Joan Brodié biografia. Concerts de tardor de 11 de 1908, "Defens Català" de novembre de 1908. Segona tanda dels concerts de tardor de "L'Orfeó Català", pp. 3-5.

XXIII

XXII 1601. Francesc Calga. Concerts per les festes a Sant Ramon de Penyafort. "Santíssima dels versos catalans que prenem
una part en les certàmines de les festes de Sant Ramon. La canonització de Sant Ramon de Penyafort."

Así com toca sobrada la alegria

111

Que a tots causà la Canonizació,
Fora també grandessima rabi
Correspondre la fortí pessia.

Los Catalans i perquè dins la llengua?
Català forch lo benaventurat.
- - - - -

Son set cobles de 8 versos, més dues esparses d'igual forma. En la segona cobra, parta dels de limosins vare inventar l'art de trobar. Tracto d'an-

ysas de la seguent manera:

Ausias March en ella (l'aut) forch poeta

Tan excellent, qu'és tingut per més net.

De quants bellorins i belli cants hagien fet;

i asi son temps ja troba fou clau,
en la tercera cobra idella de la gaga sciencia: i que, ara totom es
dona a escriure en castellà per que en tinen més profit, per
més que l'escrivir que molts, de la manera com descriuen, fan.

112

vinre. Divers quicuts me fàcil escriure en castellà que no pas en català, que costan tant a ~~l'autogràfic~~^{l'accentuar}. En la primera exposició poso:
 Y aquí, diem mereixer grans Mahors
 Los que han escrit en llengua catalana,
 Portant quicun ja troba molt galana
 Y esser tots ells subtils compositors,

Alconsola als que no s'han pogut premiar, per algun defecte i, per fi, din, tot premiant l'advocat Pujades.

Com se pot fer never treball debadós;
 Sia'sl's conveg que no s'pot dir millor,
 Lo qui es estat a tots opositors,
 Per lo pris es de missen Pujades.

La composició guanyadora de la joia esà capçada per la inscripció:
Esta poesia guanya joya en lo certamen que als matus de les festas de la canonització de Sant Ramon de Penyafort se fan en Barcelona
Geroni Pujades

113

Font caballí, mi somni de Parnas
Ni thoses nou, si's vol que fossen cent...

En Francesc P. Briz, en els seu Lo llibre dels Poetas (1687, p. 315)
en publica d'altres, la major major partida en el metre usual
de hendecassills amb l'accent a la quarta, com la d'en Pujades,

Ramon Havem

De un català, breument ~~se~~ cantar voleria
la vida y fi, la regalada historia

Baltasar Ausias March

Ram, on se posa la coloma blanca

É un sonet que sembla imitar d'una altra obra coneguda.

Fructuós Bisbe y Vila

Si ho que mon cor ~~est~~ pensa
Pogues portar a llum con yo volria

XXIII bis 1610 ~~1610~~ 112 bis

~~XVI.~~ 1610-1611.- Gaspar Escolano.

~~Anecdotae~~ "Decada primera de la historia de la ciudad y reyno de Valencia - Valencia, Pedro Patricio Mey, por cuenta de la Deputacion, 1610-

1611.- Fragment sobre la impossibilitat de traduir Anglais al castellà. Part 1^a, Libre 1^r, cap. 14, número 45: "Y volviendo a lo que arriba deciamos, que es don proprio de (~~Lemosin~~) Lengua (Lemosina) decir sútiles y maravillosas gazones en breves palabras con grande suavidad; digo que viene a ser esto con tanto extremo, que para traduzir un verso Latino necessitan los Castellanoy ~~necessitan~~ que dos o tres versos en la suya su Lengua y si han de estriujar todo el concepto Latino; assi tambien para trasladar algo de nuestro en la suya: Y es tanta verdad, que aviendo escrito en el versillo Lemosin que llamamos cudolado (~~que~~ si ha d'entendre nover rimado) ouen-

DDI 113 bis

tro famoso Valenciano Jayme Roig & aquel memorable
 de las mugeres, intitulado de los Consejos, en Lengua Lemosina,
 que entonces corría en Valencia; hambrientos los de buen
 gusto ~~las riquezas del Cerro de Potosí del aquell gran Poeta~~
~~Poeta genio~~, por traduzirle en Castellano, para comuni-
 nicar a todo el mundo las riquezas del Cerro de Potosí
 del ingenio de aquell gran Poeta, jamas las ha sido posi-
 ble el salir con la empresa. No menor goloso por sa-
 car el oro de las venas de otro profundissimo Poeta
 Valenciano Ausiàs March, y enviarle a Castilla
 traduzido, el buen Jorge de Montemayor Poeta Por-
 tugués, puso con grande cuidado la mano en la
 labor, traduziendo en Castellano sus Poesías escritas
 con tanta pujanza de conceptos en Lemosin; mas salio-
 le tan mal su deseo, que puestos en paralelo el original
 con el traslado son tan desemejantes que pueden passar por
 obras diferentes, como si fueran diferentes los sujetos, y de
 diferentes autores».

H2 113 ter

Apart els elogis pomposos i imponents que acostumem a usar els valencians en tractar dels seus autors, i perells millors de tota la literatura universal, solen usar els matemots ~~que~~ diferents i conceptes ~~són~~ equívocats. Parlant d'En Jaume ^{Roig} i els valencians anomenaran sempre cuidador (de passada mal escrita) contra el parer del propòsit estrany ~~pista~~ i extraordinari poeta declarara escriure en nou rimades comediades. En Chabás creu que el primer que va empescar-se cudolada aplicat a Jaume Roig va ser l'Evolano. El mot va tenir ventura i pacientament perquè era equívocat.

114

És un fet curiosíssim la persistència del metre que en doien d'any. March (ja hem esmentat), les dues poesies, Matina i catalana, endreçades a Anna Manzanas), de quatre obres admeses, tres no estan en el metre coròbat. i l'altra (la d'En Bisbe) consisteix en una combinació d'octometres i d'hendecassíl·labes alternats. En Catalunya és natural que l'expressió en la llengua en el metre que sempre els Jurats usaven, i els desbaraven així en els documents oficiais.

XXIV

XXIV. — Concurs de 1814, en honor de Santa Teresa. "Relació molt veritadera de les solemnes festes fets en Barcelona a la Beatificació de la Beata Mare Teresa de Jesús fa cinc de Octubre del 1914. — Barcelona : Monja Carmelita descalça. M.D.C.XIII)." — Hi contem, no podia faltar-hi, ~~que~~ seria composta a l'estil de Dauria, Rovig, (un estudiant devot seu), romanes (per Miquel Baget, natural de Castelló d.e. Empúries), però la composició que per nosaltres és més notable és la obra en cinc cobles i tornada nota l'any

graf: "Cant del canonje Geronym Ferrer de Guissona a la
Mare Terera de Jesus, a la imitacio y stil dels Cants Ora-
tories del antich Catala d'aujas March elegant Poeta"
 Institut d'Estudis Catalans

O gent del mon obrius los ulls per veure,
Entre esculls, una gran maravella.
Qu'a obrat Deu en una sa donzella,
Per al soport dels qui la volen veure.

Teresa fou - tan santa y tan prudent
que meregué per la seva bondat,
que la tercer de l'alta Trinitat

Lí abrásas son con ab ~~los~~ los, too Cloudy...

Son cinc cobles ^{octaves} amb tornade. Res ^{text} la Marga nota
6 i al mestre que li correspon, pel que respecte a Geroni Ferrer de
Guinosa.

XXV M. 1533. Traduccio latina de Vicentii Marinerii Valentini opera omnia / poetica
opera omnia / poetica et oratoria / in 1X libro divisa;

"Vincentii Marinerii Valentini opera omnia / poetica
~~opera omnia~~ / poetica et oratoria / in 1X libro divisa";

quorum indicem indicat sequens pagina". - A sorta d'agafet
epigraf. ~~La~~ La marca de l'impar è al pen: "Turnonii apud
Ludovicum Pithet. M. D XXXIII?". - En octau de 864 pp.

→ La part que es refereix a la traducció d'Angles March
(pp. 497-556) està concebuda de la següent manera:

"Vincenitii Marinerii Valentini Poemata, quibus An-
siae Marchi Opera, facundissimi et elegantissimi
Poetae, et strenui Equitis Valentini interpretantur, et
ex vernacula presca lingua Lemovicensi, qua tunc Valentini
utabantur, et ipse author haec composuit, in Latinum ver-
tis eloquèm, et in sex Elegiarum libros divisa, carmine
elegiale exoravit. - Ad ~~an~~ ilustrissimum et amplissimum
virum D. Ludovicum de Harzo, Philippe IV. Hispan. et Ind.
Regis cupicularius, et auriae clavis ornamento insigne

et D. Jacobus torque cohonestatum... 117

— En Ribelles respon a...
 d'acíix la portada qe en fotogravar la portada general i la
 particular de la traducció que acabem d'ementar. L'Aguir
 lo (n. 2. 134, p. 565) redueix aquest ultim text a la meia infima expre-
 sió, suprimint algunes importants, conceptes importants. En la
 Biblioteca Nacional de Madrid, on En Vicent Marínez va morir, es
 conserven segurament tots els seus manuscrits, que representen
 un treball enorme. Segons declara Éox ^{Pagès} en la part corresponent
 al d'aquesta traducció no hi troba altra variant sinó en la bibli-
 cotoria. La qual, en lloc d'enser atreçades a Lluís de Haro,
 ho és "Ad illustrissimum et Reverendissimum virum D. Fran-
 ciscum de Herill, abbatens lucifatensem dignissimum".
 Continua el Præfació (pp. 498-519) del traductor i la Vita
elegantissimo Poetae Valentini Ausina March (510-520). Es
 val d'us ferells subterfugis per pretendre continuar la tes
 la llegenda d'Ausias anterior a Petrarca, sense creuret-hi
 gaire, vol i dol: tot es qüestió del honor valencia, ~~que~~ o-
 furca les ~~accions~~ ~~deus~~ intelligències més clares. Segueix una
 Elogia in prisori et celebres Valentini Regni Poetas (520-521)

on se perpetuen molts idees confoses. — La ~~Traducció~~
properament dita (pp. 541-856) & apareix dividida en sis llibres que comprenen 127 poesies que s'anonenen "Elegies", però algunes elegies, un'altra és impressa dues vegades. Fora d'aquests sis llibres les dues demandes que havia inclòs en Pesa i que En Mariner posa fora dels sis del llibre. La classificació és gairebé sempre d'acord amb l'edició de Barcelona de 1560. — En Pagès observa judicidiosament en el seu paràgrat final:

"L'obra del traductor Uati és no solament la més completa, sinó també més fidel que la dels seus predecessors. El Uati, amb el seu caràcter sintètic i els versos sense ri-smes, convergia més a l'interpretació de les idees d'Anzias March, que les llengües modernes. En Mariner n'ha tractat sovint el millor partit.)"

XXIV-1637. Ximeno (34) diu que un capellà valencià anomenat Vicent Pons havia compost uns comentaris d'An-
gela March i Jacme Roig ~~que correspondé~~ en 1637. Ximeno parla d'una memòria manuscrita d'Onofre Esquero sobre els 3n-
gerios valencianos, i no sab que han estdevingut els tals comen-
taris. El sol fet d'estar-hi barregat l'Onofre Esquero, l'in-
ventor de les trobes de saune Febrer i d'altres fíxions lite-
ràries, ens fa pensar que enci el capellà ni els seus comen-
taris ni la memòria manuscrita ni els Ingenios valen-
cianos no deuen ^{haver} existit mai en la fantasia de l'Esquero.
És un fet que cap altre bibliògraf s'ha deixat en-
ganjar. És un engany per l'estil del famós manuscrit de
les Regles de amor del capellà Andreu (publicades fa pocs anys
per l'amic Amadeu Pagès); els Regles d'amor & parlament
^{el titol antic} de un hom una fembra quan En Mariano José Ortiz ^{va afegir-hi} altre
valència inventor, va afegir-hi amb metra seva "fetes
per M^{aria} Domingo Masco a requesita de Na Corroga dama del
Rey D. Jaan el V, dama ~~des~~ q carta amorosa de esta al Rey

y la resposta"). Amb aquest afegit de Utrra seva versos objectes: Fer autor a monja Domingo Marcó que no n'era tacar l'honor d'en Joan i Na Corroger, ~~que~~ valenciana que va ser dama de la reina N. Violant. Mai per la correspondència coneguda es pot desprendre ~~es pot desprendre~~ tal relació amorosa del rei. L'objecte principal és que facin però els adotzatats, que són els més, divulguen aquesta invenció. Tant se val que es diguin Onofre Esquerdo com Marian Josep Ortiz (el gran amparitidor de manuscrits antics) i la veritat, tard o d'hora, fa el seu camí. Certament, no caldrà periment de tal ficio suspect, per mes que es referis a Anglaterra.

XXVI. - 1646. Traducció castellana de Narciso Arana i Ornat. - Ximeno (34) i, segint ^{la} Cerdà y Rico donen compte d'una versió en octaves castellanes que pot ~~comptar~~ tenir-se per perduda. El seu autor, el Dr. Narciso de Arana i Ornat, nasqué a Sant Mateu (Mestral) província de València i sembla que

121

l'havia empresat pels volts de 1546, que va ser rector
 Vilalba (província de Tarragona, bisbat de ~~Tortosa~~^{indivis}, part
 i de Gandesa) i que, més endavant, va obtenir un benefici
 a Sant Miquel de València. - Havia de contenir, aquesta
 traducció, tota l'obra completa d'Àngel March, de la qual
 En Roma i en Montemayor, i encara les dues traduccions
 pliegades (Saragossa 1562, Madrid 1529) disten molt per esser
 completes. Ximeno afegia, que declarava haver vist ~~la~~ el
 manuscrit que anava ~~en~~ accompagnat de l'original ben
 corregit cada volta amb la traducció i dels mots difícils
 de comprendre. Es conserva, ^{manys} a la Biblioteca de la Universitat
 de París (Sorbonne) un exemplar de l'edició de Barcelona
 de 1566, plena de notes de l'Arano, explicant els mots difícils
 i dient, al verso del foli primer, el distic que es coneix
 d'aquesta manera:

"Doctor Narcissus nomen, cognomen Aranus,
 Rector. ~~Villalbe~~ Villalbe est hujus haecus que libro?"

Les notes d'aquest exemplar son tan important i jústificació que em fa doldre, per ~~l'ènigma~~ la inconcebible valencianitat d'aquesta traducció s'hagi perdut. Havia format part de la Biblioteca Mayansiana (B.M.) i, com que aquesta tan notable va ser dispersada a la mort del darrer del germano Mayans, aquest manuscrit va correr la sort dels altres llibres desapareguts. Morí Francesc Pasqual Chiva, que havia vist ~~en~~ la traducció Arano al XVIII^è segle, en donar algunes indicacions. Portava el títol: "Las obras del profundo y elegante Poeta Auriás March, nuevamente corregidas y sin abreviatura alguna, desenterradas de su lengua lemosina, en ^{octavas} ~~septuagintas~~ primas Castellanas". En Cerdà i Rico, ajudant-se amb notes que li havien facilitat el germano Mayans en 1779 completa el títol: "Con el menor detrimiento del autor que pudo ser: por el Doctor Narciso de Arano y Oñate, olim cura de la Parroquial de Villalba (de los Arcos en el Principado de Cataluña) y al presente beneficiado en la de San M-

jeret de Valencia". La obra anava dedicada al seu oncle

Diego de Oñate, canonge de Valencia i anava precedida d'una biografia d'Auzias March. Hauria de comprovar-se si, a través de la qüest, hauria anat a parar la traducció d'Arans ^{de l'obra} a la Biblioteca ^{a la Biblioteca} de l'Abadia de la Metropolitana de València.

XXVI. - Traducció castellana inèdita. ^(Romant) En Pagès ha indicat primer que ningú agressa traducció en octaves castellana ~~en octaves~~ (nr. n. 1131 de la Biblioteca Nacional de Madrid) el qual descriu tractament, i, de la fi del segle XVI^è i per estar mancada de conegement, no es sap res del seu autor, cas que m'hi fragrés. En Pagès contrapunta agressa traducció ^{amb la} d'En Romant. Nosaltres som de ^{que es} qüest que ^{parer} representa la traducció del mateix Romant dulcificada del seu versos tan mal construïts i dusos. Feien tan trista figura al costat del d'en Montemayor, sempre ^{fluits} perfectes, que algú parent, amic o fill que sarien què eren versos va tenir pit per a fer per tenir bon aspecte i millorar-lo. No es tracta d'una traducció nova sinó de la dulcificació d'un de vella, el prima ensaïs.

128

~~XXVII~~, 1641 - Francisco Fontanella. Obra me-
morant la mort del canonge Pan Claris. "Ocident E-
clipse, Obsuredat Funeral - Aurora, Claredat, Bellaza
Gloriosa. - Al sol, lluna y estela radiant - De la espera
y del episcopio del Firmamento de Catalunya. - Panegyric
alabanza en lo ultim vale als dianes vencedors del molt
Illustrer Doctor Pan Claris, meritissim Canonge de la
cathedral de Urgell; Diputat y President generos del Ca-
thedral Consistori y gloriosament Libertador Tutelar y
Pare de la Patria. - Observada per lo Doctor Francisco
Fontanella, Barcelonés. Y dedicada a la paterna Protecció
del Doctor Joan Pere Fontanella, Cintada horat y consoller
en cap de la sempre fel y sempre y sempre victoriosa En-
Barcelona. - Barcelona, en casa de Gabriele Nogués. 1641.

En lo°, de 30 folis sense numerar. L'Agustí, ^{Cataloys} fa les obser-
vacions següents: "Entre los ~~versos~~ prelaminares, hay una kind
decima del Doctor Pan Fontanella al Autor, y de este, ademas

de los versos intercalados en el texto hay al principio una ~~versió~~
poetica para el sepulcro de Pablo Clars en cat., lat. y en lengua ma-
terna; y al fin una larga silva?». — Posarem ^{després} una de aquellas poesies, no perque tinguen res a fer amb Anjia, March, però la menor prou directa que en farà en el num. viii. virem
val la pena d'estrinar si en ^{esta} obra ^{1^a} se pot trobar alguna
rastro deiforme, dintre els molts ~~versos~~ ^{vinguts} de Castella, que els
nostres poetes decadents, n'estaven imbuits. Serà curiós ob-
servar que mentre ^{Roigas}, decan, durant tota la Marge decadèn-
cia, ~~nestes~~ s'imita cotidianaient l'estil de Jaume Roigas.
Exmentatarem aquestes poesies perquè han pogut disposar d'ar-
questa rara edició per trobar-se entre els fallots Bonsos.
La llicència d'impressió s' datada de 20 agost 1641, fent
d'anverso sobre Josephus Fontanella. — (fol. 3er) Lo Doctor Pau
Fontanilles al Autor. / Décimas — ~~verso~~

Vostre elegància ^{natural} Poéticas flors àmias,
la primera font e jo, Flors vostre cristals cultura
que al Mengratge Català De practifera esperança,

Ab que de clament alcance
I ngeni tant remontat

Pera poesia blusona d'edat
Sigles sterns de alabanza.

(fol. h*, vinyeta a la part superior). Al molt illustre Doctor Pan
Claris / estas, afactnoses, tres inscripcions, Francisco Fontanell,
consagra . - El En marbre breu, en molt aplauso mira-
En la admiras mena vencedora, - Esta de Claris funeral
Cerrosa, - Esta de Clavis Cathalunya fausta pira . - Honr
della immorta vida inspira - Gegantica Deidad, trompa
canora, - Que immortaliza France, Espanya honra -
la gloria aclama, ti d'Eneja, admirat O Claris gene-
ros, a to victòria - D'esquina Nymphas ab la sagrada
rama - Arroyon Francia y Espanya, Eneja y Glòria, -
I com lo honor los resplendors aclama, - La Patria es memo-
rable per to fama. (fol. h verso). - Eiusdem ad eundem.

→ O tu qui moestus victimam compicis urnam - Hos compone
 rogos, hanc venire piram, - Cuius felici comedas
 finera pompan - Barchino clara colit sidera boesta breanton
 Tollitur etati diuigne ~~se~~ septolitur avo - Cedit humu

Claris, posthumus ¹²⁷ extar honos. Urbe fuit gesta
 ma restat in orbe — Anteis, eo Titan urbis
 erit — Ut illor Patriæ quam vita deciderit meros —
 Maximus et atriis maginus alque toga. — (Id.)
Au même degré. Toute ainsi comme l'illustre
 flamme, — De la très-replandissante Lune claire
 — De la nuit et de l'ombre sente dame — En
 bellis l'origos de sa seule lumière: — Claris,
 ainsi le Cathelan reclame, — Car il l'adore
 avec leurs premières — En'entre l'ombre de guerres
 importunes — Est belle transparente et blanche Luy-
 ne. — Aux antipode le solent devale — Et laisse
 alas! ~~notre~~ nostre emprise obscure, — Les nuits descent
 avec ombre inégale — A fin qu'ici l'auvre torne pure;
 — Sent Claris de la mort la nuit fatale — Mais peu
 de temps sa cruele endurcis — Car avec de splendours
 l'effredore — Den triste occas jusqu'à le claire auvre.
 — (Copiades les tres poesies, endreçader a epitaphi de Claris, català, ~~notre~~
 i francès; Castella ve representada per l'Enveja i la Vengua d'agresta no)

es poeta. - D'aquí encaravant resumirem força les poesies que en les intercalades dins d'un sonet en prosa amb allegories i tot). (fol 7 v.)

vº) Epigrana. Sepulta Phobo sa claror divina. f. de doze versos hemdecastellans per l'estil dels precedents, amb excepció dels distics d'intenció. Suplica i remata lo discurs aquest Romans que a la menor tembla, de menor mal, d'esser tram? (fol. 9 vº). Phenix, que animat a incendiar [és Phenix, aguila i serp], però Claris es Sol, en les glories renaci sempre igual que l'Occident, es immortal per que el inconstant Palma, cedro excels.] & u. diversa seu costosa, no deixarà ponderar en aquest Sonet. - Sepulta en la carrera umbrosa.

" Aquest sonet és prou perfecte (fol 15) ... Com a Heracles i Atlant, obtingues de la Espera, ho celebra apunt la brevetat d'esto versos? Columna Atlant Gegantes. El pès caduca excessiu....

Clarís bis pot tot com si el fos de bronze podrà substituir "Els dos decripits gegants" Hereda'l pès successiu, Claris, columna cons.

129

tant, columna de bronze, a qui, O per la casta forceza,
 honor del seu pit, O per lo Frances aplauzo, on son Occidentals felix
 sobre els Uvers victoriosos Coroa de liris ... Son en conjunt
 versos ... de les publicas inquietuds les sombras, les tene-
 bres y les onades; la obscuritat y la temenza, vencedor lo regonei-
 dor estas duas estompeas estancas? "fol. 17)" Posarem agrestes
 dues octaves, sereres però arratxa seguida; De Eolo romp lo
 vent caverna dura, Lo raigs sepulta lo farol Phabos, Ne-
 irat Nereo: Amphitrite la espuma argentea impulsia, Ne-
 rai Glaneo y s'entorpeix Phrotes: Mc. quanta ^{llustre} Sant Elm lo raig
 ostenta, Callen los vents y cessa la tormenta. Sent això, Ca-
 rey impunt, tormenta procesosa, De cruel fuer y solas inhunana De un
 Guast nostre Olímpat, Unum portentoso Vento de lantis Enemigos, furios
 tirana. Y en la tormenta cega y importuna Sant Elm es vencedor,
 clara Lluna. (2º verso) "... Aquí, pera ti gustós da tal periòdia
 ours, he escrit a Montjuïc estos jocosos versos". Torre exelta,

130

alta atalaya, qual fortuna, qual suces, estampen lletres de plom
perfil de les parets... (Son 40 versos en romans). ... « victoriosa ha
regit la espasa de dos fils, tant per les domesticar tribulacions con-
liras ». — Ya sepultar-se intenta Difunt lo dia en la campanya
ardosa [Estela i Clavis, el Sol i Catalunya ; sortirà i vindri-
el triomf. Son 26 versos; fol. 24] ~~versos~~ en acabat. Claritas Stella.
rum. Stella enim a Stella distat in claritate... (fol. 25) Epi-
logos: O Clavis, noble, o vencedor invicta, o Atleta feliz, Tu-
ler, Llibertador... (fol. 25 v.) Laudamus viro gloriosos et (cathedra)
nostros in generatione sua.] (fol. 25) Vinyeta topografica en llets
mes grues, que la explica un altre Silva. El caracter de la
forma de Silta no es total; hi ha grans tirades de combinacions de
formas de Romans, i la Fama que sona dues vegades la ^{Tropaeum} poesia
romans; en castellà parla l'autor i en ^{poesia} silva té un total 322 versos
però conté més en romans, que no pas propiament en Silva. En aquest poema
hi figuren les mateixes imatges que hem contingut en les darreres obres d'aquest
recull. Passarem els tres primers versos i els tres darrers a Anima.

pura en la regió divina, Descansas vencedora, De funeral
accident a eterna Aurora ... Ab cultos componen funeral meno-
ria, La Fama Enveja si la Enveja aclama Famosa enveja
y envejosa Fama. — Soli - Des - Honos. — Es conèix que
en Fontanella manejaven amb força traca i mandes amuntats
segons pot veure amb els exemplars adhibits.

Dra. Josep Català

XXIX. 1642. Fra Vicent Ferrer, Barcelonès. La

Illustríssima Catalana, (la Protomartyr y Triunfo
de la admirable Virge Santa Eularia de las Espanyas,
Barcelonesa gloriosa.) Vida, Martiri y Triunfos) de
la admirable Virge Santa Eularia. | Ab son últim
Triunfo a lsa bandera y plantas. | Per lo Doctor Jo-
seph Català, Barcelonès. Dedicat al molt il·lustre y
generós Cavaller lo senyor Lluís Lull de Boada. En
Barcelona: en l'estampa de Jaume Rovira. Any 1642.
En octau, de 70 folis, mes ^{normant} de preliminars i 4 de final.

~~Les~~ gravats o estamps ~~diferents~~ de la Santa, una al començament, una altra a la fi, ^{del} ~~lletres~~ al principi d'un poemet de 50 octaves reals titulat: Triomf de la Verge Santa Eulàlia a Montjuïc. — A la fi del llibret hi figuren unes Cobles de la vida y miracles de la gloriosa Verge y Martyr Santa Eulàlia, cos sant de Barcelona + Triomfo de

~~Santa~~ Eulalia en Montjuich Katalunya | Osta

Vas - Si atent arrobo meregut ^{algum dia,}
A ven inculta Enterpe soberana
~~Subjecte~~ Ven, per ses catalana ^{per ser mia}
Subjecte sempre a passio ^{manana}
Ovis Entaria rustica Talia
En cant informe, y de mona Mana
Mentre lo blanck Cordero quies transforma
Lo nom diuix en vostre front informa.

132 bis.

O contumacia de nació atraida !
 Madeona crida en Pallas transformada
 Bellicoso ciutat ^{Postura} ~~postura~~ rendida
 Preter castella fraudulent grada !
 Cathaluyna en mil glòries sempre unida,
 Com pot vencec castella a tu postrada,
 Si miras arrogant fire Barcelona
 Té a catalana Eulària per Patrona ?

Parsem que els altres sants atents admiram
 De la insigne donzella la bravera
 Segueixen plantas que de glòria admiram
 Tots uniformes a la justa empresa :
 May ven lo Olimpo que als gentils mentiren
 Tanta deitat entre sa grama estesa,
 com no gran Montjuïc ven aquell dia
 Cenir de tanta gloriosa infanteria .

Aquí de nou valor se revestien
Los catalans que de vensuda anaven,
Las horribles balas no temian,
Y als tronadores mosquets se abalanzavan,
Ja de los cerca intrepidos apian,
Ja venenich ferros acordos avan,
Ja las banderas miran castellanas
Trepitjadas per per plantas catalanes.

Divina Entallia ja ab denou banderas
Jas lo trofeo a vostras bellas plantas,
Banderas ^{eran} antes altares ~~de esas plantas~~ santes:
ara catifas de esas plantas ^{santas:}
Lo cor vos operim ab major veras ~~santas~~:
al mitg de guerras gran Bellora tantas
Fins a tant que que portem tota Castella
als peus de Pallars tan divina, y bella.

S

133

XXX. 1643. En la Corca Boixengal, ~~per~~ d'Anto-

mio Bastero (que han resenyat amplament, ~~en~~ p. 78
(Torna 1724)) : "Na fa altres grata memoria, il
celebre Dottor Francesco Fontanella nello seguent
cobbola d'un suo conponente che recita nella
Accademia, che fu fatta in Barcellona verso
la metà dell'ultimo ~~secolo~~ ~~secolo~~ ultimo transcorso
secolo, per la festività di S. Tommaso d'Agnis
no."

Viva aqüí Ausias March,

Poeta castellano eloquent;

Com a fenix dels antics,

Com a pare dels moderns.

No hem pogut trobar ni en la Biblioteca de Catalunya (fullet Boixengal)
ni en la de la Universitat (sunt catalogada) ni en la de l'ateneu (tots
Amer) cap vestre a Barcelona del poeta d'a Fontanella.

Vidi que Ausias March
Poeta castellano eloquente;
Come Fatihle degli antichi
Come a Padre dei moderni,

XXXI

134

~~XXXVII.~~ 1644. Josep Eliès Estrugós. Fenix català

• Llibre dels singulars privilegis ... de Nostra Senyora del monestir del Carme ... "Any 1644. Estampat en Perpinyà, en casa de de Estevan Bartau" ... En octau, ^{aquest llibre en} 180 folis, 4 de Taula i 30 de preliminaris sense marcar. Aquesta hi figura un Hélène des Scrooptors Catalans, amb gairbe cap explicació, ~~que~~ dividits per facultats, en conjunt son 191 noms. Entre els de No cal dir que entre els 42 de Retòrica, Poesia i Història hi ^{no hi consta} comple ^{an-} Amigas March. Era les obres de la gran decadència ^{Catalana} acadèmica precisament en períodes en què estava a punt de trencar-se la nostra tradició poètica, ens caldrà prendre nota de llengua minúcies. Quant en el capítol vinent tingueren ocasió d'assatar en Sacre trobarem que el estil va ser molt més durable a Catalunya que no pas en el seu país d'origen.

Pauí Torratx i Martí Grajales. Estudios históricos de las poetas valencianas del XVI, XVII y XVIII. Valencia, 1883,

135

morts, morts

XXXII. P. Joseph 1681. P. Joseph Romaguera.

Atheneo (de grandesa / sobre l'eminençias cultas),
 catalana faenndia / ab Emblemas illustrada i Part
 Consagrata / al Fenix di Barcelona / Sant Olayner
 glorio / a Lo Dr. Joseph Romaguera / Barcelona / Joan Solà
 any 1681 — En octava 124 i 8 preliminars. Ab il·lustracions.
 Pendrem solament de les octaves i d'altres metres bandidissims.
 Les altres formes, com ríme i endetxar, etc. i altres formes
 interessants; és cosa sabuda que En Romaguera és un dels
 gongoristes més forts de Catalunya. — (p. L, notes?). Octava.

Omas, que al clar Sol de noblesa Elini Sacro Florí en belle
 Aurora — (p. 9 notes 13) Obelisco, que al cel donar Encyklos
 — Prolech al lector. Asunto es la novetat del reparo que influen
 fosforo comú al presunt engatjado de censura ... Si no vituperas
 es per aver escrit en català, no'l tens, perque vituperas
 Vençua que parlar, fentla estuixment, fent de sas ignorances

1 offerir la en Regla carthamense p. ad certis
 millors de molt conveintis singular galard de tan

135 bis

ignominias, los matrero ecos de virtus et ressonan calumnia a ta vil censura. A fe que no la ultra trajavan aquell^{antics}, crois catalans que feren sentir de las victoria de a Atenas y Neopatria, ~~y fin~~ que y los que ab lo preciorx rubins de las venas la imprimieren a Sardenya, Mallorca y Valencia; pero excusare que exageras la injuria ab que ho oblidat sepulte lo au vant marcaren les planes. (P.1, repetitio l'epigrap redunit, "Athenes de grandes a sobre enimenes cultas catalana per excellens aspirant a universal.") — (P.15) Emblema 15 (un bix en apole) Octava. Methers muydos que l'Orbe assombres. — Glosa. En la regió mes vana y lisen ciata... Emblema XI. (voix) Seneta I. Arquitecto prodigi.

135 tar.

ab clara empresa, Aspirar a picar a l'embia hermosa
(punt com a roddet). — Sonets al mateix assumpte. Del ric
Cleopas, del sabi Thotonco. — Sonet III. Al obelisco de
la Hermosissima Prodope: — Prodope bestuta. No be sempre coguda
en Sonet III. En altra forma a la vanitat dels obells.
Modestia per un temps. La bella altura — (p. 1271).
Emblema XIII. Emblemà XLI. Madrigal I. Despaix
benerol del Cat.: ploto arqueada (12 versos). — (p. 130).
Madrigal II. alegria del orbe, o Pompa hermosa ... Ma-
drigal III. Apales pintor al ayre, bell Apolo ... (p. 131) Ma-
drigal IV. Del cel fins a la selva se entapira ... Ma-
drigal V. Ta pompa sollicitan las coronas. — (p. 143). — Del
mateix assumpte. Targeta de art major. Donarem aquest ter-
cer a cada seguda però posant punt i apart a cada tercet, per la
raç que pugui tenir la seva forma pecosa. Influència dantesca?

garsa del aura ^{135 finat.}
 resplendent Garnota - Pando de
 off - Raixell de plomes surca en bella flota.
 Almiranta del ayre, i timbre de grandesa - De gaeta
 y marfil blancos asoma - Rango del Sol en cla-
 y clapes de belleza.
 " de la Delia Gentil vano de plomes que avirant son
 don ayre y bisarria Meteoros supera, y nuvol
 dorma.
 Gorant estada fin a sa altaneria, - " en cada de
 unes sa via espera - Donar ^{def} Aleson al temps, gran
 graderia.
 Puis, que plomall parler en alta espera - Adverteix dorment,
 eren aviso - Festiu cometa sa quietat altera.
 Imprimint al ayre eloquents matisos - Entre armis y
 vernis bella blasona - Triunfos de Mineru en nobles visos.
 Y en Pantons de Zafir & Constant atona - De son pro-
 vida instincs glorias segurar - Allí Ninfas dol, rayos
 Siempreviva felis, u a. ras venturas - De tot lo univers al

(35 quatr)

Victòries tremo, prosseguint temura -

Quant los murs aguts, vibrant venjançars - Rayos flanquen i arqueant centelles, - Y enristant altres
mançars.

Desparant per balas, ignes artelles (p. 144) - Destruint
horas, combatent muntanyes - Desvant en pols
de Palas maravellar.

Terribles sollicitan vil hasanya - En volcans i terrible
terres penes - Y aterriss emisferi a pulgs zones.
Tremolen a ras icaz las almenas - Tot c'recel, tot an-
cia, tot cuidado - Espint de mara cristalina,
venas.

Mes de tanta tormenta ab desentado - La Garsa triom-
phant, boda segura, - Puis conta en las injurias
Sas rabies del Hado.

gorgues insolentes segas apura - Sobre lo temporal
gorgues i fons, - Y a la vista de cel cresta

135 25

hermosura, — Y pasmó del instinc, sabia doctrina
y al polsíck la major clara ensenanza, y a
retirar se en tempos ditzos afina.

Pues varia la Fortuna en la mudanza — Fent gala
del capricho y fantasía Puja pera huir, que
vileza pujanza. Y fantasía Puja pera huir, que
merda sabé atenent sa tirania — Retiran se
al sagrat, segur respiro, — Y ab despreci sonrinen
sa villania.

Pues tot Hado :

y ceguerat y Fortuna, si te's mira — E'ls fidus
y vana. — Facil, errònea, lisonjera

Aquest d'imitació del Dant, ~~són~~ són normals, i mes perfectos

que no pas està de Fra Rosaberti en la Glòria d'Amor. É molt am-
bicat per mor altre, rastigar si amb el meus d'art major puguen havent
en Romaguera, les influències d'Esgres. Bern fuell.

Dime la curiosa referencia del paragrap XXX i on la
merció, si més no, de que era objecte anzia March per
part d'en Francesc Fontanella.

136

Després d'una ~~protesta~~^{Protesta} tan valentment catalanista, ~~sota~~^{per} tocar l'hora que tots els països varen abandonar els catalans a la seva sort, que era igual que posar-se a disposició dels castellans. En Promagnera va mudar de llengua. Posarem tan solament dos epigrafs d'obres en castellà;

1687. Pasegírios del gloriós martir San Severo, biso, obispo y Patron de la gloriosa ciudad de Barcelona; a los 6 de noviembre, sacan la a luz el prior Jacinto Calsina, y Ugo. Llopis presbiteros. — Barcelona, Joseph Llopis, 1687.

1702. Relacion de las festivas y magestuosas preven-
ciones, con que Barcelona, celebró el feliz arribo y feliz hi-
meneo de la reyna Dª Gabriela de Saboya — Barcelona, por
Rafael Figueró, 1702.

137

XXXIII. 1709. "Anales de Cataluña" por

Narciso Feliz de la Peña y ~~Parell~~, tres volums
 Barcelona, Por Juan Pablo Martí ^{any 1709.} En la p. 27
 p. 22 del volum Tercer, tot tractant de la suposada i genu pro-
 ble amistat entre el Princep de Viana i Anzias March, par-
 ticularment favorecida per Palas y Minerva, eminent
 letrado, celebrado Poeta y valiente Capitàn; - D'aquest
 autor, Feliz de la Peña, és el que ~~en~~ ^{ma} el gran Mita,
 en concentrar les seves citacions, i espigolant en aquest
 volum III pels seus estudis de poesia. En el III, § 7, posen
 intrigats per la force ^{ma} tant extractada d'un nom propi ei por-
 gués referir.

143 (no manca 28)

XXXVI. - 1726. Anton Bastero i Lledo, La Cris.
 Ca Provençale. De primer offerirem el tistol complet
 que no es troba gaire ^{envers} i en acabat l'article referent a Angles
 March, en sic redunt. Don Antonio Bastero La Crisia
 Provençale | ovvero | Le voci, frasi e maniere di dire |
 che la grandissima e celebre Lingua Toscana ha | preso
 dalla Provençale; | arrichite e illustrate, | e difese
 con motivi, con autorità e con esempi; | aggiuntovi
 | alcune memorie, o notizie istoriche intorno agli an-
 tichi Poeti | Provençali Padri della Poesia Volgare,
 particolarmente | tra alcuni di quelli, tra gli altri mol-
 ti, chi furono | di Nazione Catalana | cavate da
 MSS. Vaticani, Liurenzianii, ed' Attron de. Opera
 di Don Antonio Bastero, Nobile Barcellonese, Dottore in Filo-
 sofia e nell' una e l'altra Legge, Canonico e Sacerdote
 Maggiore della Catedrale di Girona | e d' Esaminatore
 Sinodale della medesima Diocesi; detto fra gli

166

Arcadi Impriude Bacchico. [moxea pastoril] -
 M.DCC.XVIII [1724]. Nella stampperia di Antonia
 Rossi | nella strada del Seminario Romano (Via
 no alla Rotonda) | con licenza dei Superiori. — La
 falda portada fa aise: "La Grusca Provenzale (di) D. An-
 tonio Bastero (Volume primo)." — En la p. 5 prel. un gran gra-
 vat emblemàtic. A dalt de tot la legenda en castellol "Con
 questa moderna ^{tarcella} Dante Par. 15. Al centre una libreria i
 der Marg es llegidien els noms dels principals provençalistes
 italians: Bembo, Varchi, Tassoni, Baldini, Bedi,
Salvini, Crescibeni. Una dama (Venus?) mostra
 a una altra un escrit que penja d'una taula:
La Grusca Provenzale di D. Antonio Bastero.

En la p. 7 licència pastoril i en la p. 8 licència per l'im-
 pressió datada de 8 desembre de 1723." 8 pp. preliminars
 i en marcar à 173 mireades, de 300 x 190 mm.
 La ^{edició} que publica
 El fragment de l'Angiol March el català Bastero i Lledó
 es pot que ^{dir} està ben pensada fora del cognom Bou, inventat per
 algun valencià desocupat i el català italiàtzat no n'hi.

cap culpa, Posarem en ~~toscà~~, com el deia. Va passar quinze anys per agenciar a favor de Girona l'almonia del pà que resoldrà bé del tribunal de la Plata. Mentre, va formar-se el primer provincialista, pel qual treminava els nostres orígens, alguns dels quals (el de l'Acadèmia de Bones Lletres varen esser mal venuts per un individu que ostentava el càrrec de Bibliotecàrige, natiu della Città di Valenza (Le sue Poesie, stampate esistenti nella Libreria Carrasanense e in quella della Sapienza). Innamoratori egli d'una gentildonna Venetiana chiamata Teresa Boy; molte Rime compose de' suoi Amori; e, dopo quella marcia di vita, celebrò la sua morte, comme fece il Petrarca quella di madonna La aura. Ma avventurosi poi, di aver perduto el tempo, si consumata la gioventù in così vani amori, come si raccolghe dall'ottava rima del. 59.

Ausias March [p. 25, cd. 1a - p. 78, cd. ~~2~~^{ed. 2}]. Catalano d'origine, natio della Città di Valenza (Le sue Poesie, stampate esistenti nella Libreria Carrasanense e in quella della Sapienza). Innamoratori egli d'una gentildonna Venetiana chiamata Teresa Boy; molte Rime compose de' suoi Amori; e, dopo quella marcia di vita, celebrò la sua morte, comme fece il Petrarca quella di madonna La aura. Ma avventurosi poi, di aver perduto el tempo, si consumata la gioventù in così vani amori, come si raccolghe dall'ottava rima del. 59.

146

Que m'ha colgut contemplar en Amor,
 E te sentir ~~per~~ amagats secrets?
 De nos treballs, quins comptes me son fets?
 Verament ha despresa ma dolor.

Tot lo meu ser, prave arbitre n'ha dat,
 Lo meu jovent tot per ella he despres ~~per~~

[No caldrà copiar, per que son totes obres conquesdimmes. El que
 em interessa es l'escola en una posa als cantos. Els fragments curts son
 traduits a l'italia; en els Margheridines es molt que li semblen difeis]
 Volto il suo affetto verso a la Beatissima Vergine

Mare de Déu, magas mercè de mi
 Mare de Déu, tu est aquella escola
 Ab que l'om just lo Paradi escola

Mare de Déu, advocada mea
 Fes que ton fill que pecados me sia.

Fioriva egli in tempo di Papa Calisto III, che fu eletto
 l'anno 1453, chiamato prima ^{to} ~~Alfonso~~ con nome di Alfonso
 di Borja ~~dal~~ ^{questa} ~~componimento~~ come si rende chiaro
~~la~~ ~~de~~ ~~la~~ ~~la~~ ~~la~~

147

dal seguent componimento, che si legge al 132 della
seconde edizione di Barcellona fatta nel 1560.

Demando a Na Teca de Borja, neboda del P. S.

E visse lungo tempo si cava dal seguent passo del con-
to 8 di morte:

La velleitat en Valencians mal prova,

E no si com yo fassa obra nova.

Le sue Opere furono trasportate in versi Castigliani dal
cavaliere Giorgio di Montemaggiore, Portoghes, publica-
cate in Valencia in 1560, e poi in Madrid?

En Bastero ignorava que En Montemayor ~~no va tradir~~
~~sino una part, incompleta, del cant d'Amor i t'no dirre~~
de la traducció d'En Battasar de Rovani. Com hem dit ~~en~~
tractar de les edicions de Saragoça i de Madrid l'obra no
era l'obra de l'Aixes March d'ista molt completa portu-
da al castellà; i la que sembla que era ben acabada. (Arano)
(et considerar-se potencia).

148

XXXVII. 1747: P. Josep Rodriguez, Bibliotheca Va-
lentina, en foli gran.

Algum bibliòfils valencians (Serrano Morales, Proc Chabas) ens havien indicat que el treball original, va ésser el del P. Rodriguez, que en Ximeno va trobar manera d'insinuar-se a l'imprenta i amb les proves de la mà, va utilitzar-les per ~~seus~~ dos volums del seu llibre - Si aquest fos fos cert, l'explicaria que tardades del mateix any les dues bibliografies, la d'En Ximeno és un pic posterior en el segon volum.

Deu aplicar-se una obra de molt diferent caràcter:
1669. P. Josep Rodriguez, Sacros y solemnes nove-
narios y lucidas fiestas, que hizo el convento de N.S.
del Remedio de la ciudad de Valencia a sus padres
patriarcas San Juan de Mata y San Felipe de Valois.
Valencia, Benito Mace, 1669.

Les pp. en les quals tracta d'angost
com aquesta

149

XXXV (P), 1767-1769 - Vicent Ximeno. - Crónicas
res del Reino de Valencia, cronológicamente ordenadas,
desde el año 1238 de la cristiana conquista de la
misma ~~hasta~~ ciudad hasta el año 1767-9. Valencia,
J. E. Dolz, 1767-9, dos volúm.

Ausias

150

XXXIX , 1781. Josep Rodríguez de Castro. — Biblio.

theo Espanola. En el volum I conté tots els escrip-
tors primeres fins inclos el segle XIII, i el segon els
ravins. Extén els autors tractats, ~~els~~ ràpidament per
Nicolas Antonio (1^a ^{de la 2^a, considerablement augmentada}, per En Perez Bayar, no s'ha tractat), dona notícies breves
bibliogràfiques precioses i certes i l'^o Agudo, en el seu Ca-
tilog ha tingut d'aprofitar-la soient. Té prou seguretat
en la designació ^{sobre} les primeres impressions catalanes i valencia-
nes. En Torres Amat, i des ^{d'aquest} utilitza complement pels autors
catalans i així ho declara

151

X - 1782-1794. — P. Joan Andreu. 'De l'origine, progressi e stato attuale d'ogni Letteratura', dell'abate Giovanni Andreu (Soci del R. Accademia di Scienze e Belle Lettere di Mantova). — Parma nell'Estamperia Reale, 1782-1794. Cinc volums. En el s'estudia la suposada imitació del Petrarca per Canarias (pp. 327-329) i en el II, en ocasió de fer la genealogia dels Marchys, rendeix les mateixes qüestions (pp. 54-55). Es coneix que el P. Andreu, por al concert de les lites de la qual parla, compon la tota catalana amb la Provençal. Literatures important estan poc desenvolupades quan algunes de secundàries estan molt amplificades. Per altra part, ignoren si aquest és el primer ensay d'intentar comprender ogni literatura, però la idea general és la desproporció. La traducció castellana, impresa per en San-Sanchis, distribuïda en 10 volums, degué ser simultàniament amb la italiana, 1782-1806,

152

XLI. - 1788. - Nicolau Antoniò. Bibliotheca

Hispana Veteris sive Hispani Scriptores, qui ab Octavianis Augusti ~~anno~~ aero ad annum Christi M. I. floruerunt. Auctore D. Nicolau Antonio Hispensi, I.C., Curante Francisco Perezio Bayserio | Valentino Marti - Apud Videl et Hered. D. Joachimi Barrea. - M. CC LXXXVIII. DOS volums. En el primer no diuenes d'auias però en el Tomus per que l'epoca si foia anterior. En el Tomus secundus [ab anno M ad MD] si entra de ple: Cap. V. pp. 156-157 N. num. 246-248. [ab anno M ad MD]. hi entra de ple: Cap. V. pp. 156-157, nuns. 246-248. Les notes d'En Perez Bayser son sempre judicioses,

153

X LIT. 1808. - Noticias acerca de Ansias March

y sus obras, inserto en el num. 3 de 30 de Enero de 1808 del "Memorial Literario", dice en este corto y al parecer conciernido trabajo, p. 62 (a propósito de las supuestas doce ediciones góticas acompañadas de la traducción d'En Romaní): "D. Bal. de Romaní publicó las obras de Ansias March, poeta Valenciano, traducidas de catalán lemosin y divididas en quattro canticos, en Valencia, por Juan Navarro en 1539, folio. Hay otro ejemplar de esta traducción impreso en letra gótica por el mismo autor en 1540, en el citado año, cuya única diferencia consiste en añadirse traducidas por D. Ballester de Romaní y dirigidas al Excelentissimo Señor Duque de Calabria." - Afegeix En Marian Aguiló ("Catálogo de Obras en Lengua Catalana", 1927, num. 2.22 Ansias March, p. 562, col. 2^a) que cap biografía ha tenido ni describit ni descrit aquest doble exemplar.

153 bis

XLI. - 1813. Sismonde de Sismondi (1773-
 1842), nascut i mort a Ginebra.
 La data posada aquí dalt es la de la pu-
 blicació De la Littérature du Midi de l'Europe
 Aquests sis, ~~six~~^{va} escriví el seu obres a França. Dic
 en Pages (Introd., tiratge a part, p. 112): "L'obra de Augras
 va ser apreciada a França primera vegada per
 Sismonde de Sismondi (La littérature du Sud, ~~del Nord~~,
 I, 235) ~~que li~~ per la que li va consagrar algunes
 pages ben escrites, accompagnades d'algunes poe-
 ses traduïdes en prosa."?

XLIV. 1814-1815. - Ballot i Torres. Gramàtica
 i Apologia de la Llengua Catalana. - Han posat
 les an轋ades 1814-15, per què no portava data ni en el
 prentat ~~ni~~ pressa d'impressora ni el colòpi; l'1814 (22 de desem-
 bre) apareix en la dedicatòria del llibre a la R-Junta de
 Gobern del Comerç de Catalunya; ~~era necessària~~, Ara

be, estem en l'ignorància 156 si en dedicar el Museu
 estava ja entestat o no, si no 8 o 9 dies tot seguit passen
 en ultimar els darrers preparatius ~~de la~~ de la Gramàtica i
 ja ens trobaríem a l'any 1815. Ofereixen l'epigrafe ~~en~~ com
 pleit: "Gramàtica / y apologia / de la / Llengua Catalana /
 per lo / D. Joseph Ballot / y Torres, / prebère y catedràtic
 de / retòrica y poesia del Col·legi de S. Jaume y de N. Senyora
 Barcelona). Al Museu / Barcelona. / En la estampa de
 Joan Francisco Piferrer. / Impresora del Rey i R. Lacaña del
 Angel". — A la esquerra ha transformat en catalanunya
 reduint en un vers les estribades vuit versos de l'editor
 primer de Jaume Rosig de 1531 i all deia: "Criat en la pa-
 tria que es din limosina No vol aquest libre...". En Ballot va
 posar: "Criat en la patria que es din Catalanuya No vol
 aquest libre...". Sent l'imitació. En Ballot va imitar
 i va reduir. Veure l'edició de Jaume Rosig d'en Chatas

Spills Llets de la Dones, Barcelona, 1905, que dones toles p. 371-2. — Conclusió (p. 210) : Se ha vist ja en esta gramàtica, quan entera y perfecta és la llengua en totes sus parts, las terminacions y agradables, la ortografia regular y la prosòdia constante. Ara en la poètica poesia veurem quants copiosos, quant eloquient, veurem que los parulas son expressivas, las frases energicas, que es afectuosa para lo patètic, grana per lo serio, festiva, jocosa, bacònica y sonora; y no hi falta dulzura y mimes, grandesa y majestat. Deixo per antigas
las poesias de Ansias March, tan celebradas, y me contentaré en dar una petita ^{aportada} del estil corrent. No crech que sea tirar gana a superfinitas, onusas gramàtiques demasia, o excess en una gramàtica; en que precisa la brevitat; per que

Tot las nacions anhelan Aquella natural llengua
 Embellir y propagar Que la Fortuna les ha dat.

En haver fet la tria e prou coneguda i (peron trista) copiaren el para-

gral final del notable per acabar abut el ver farrós: «...y con un testi-
 moni de mo gratitud a la patria, y al apreci, que havem de mos curt me-
 rit. Aquí vos la presento la llengua nostra.

Pus parla en català, Den li don glòria.

És un fet notable que el mateix autor que l'ha ~~11 d'abril de 1906~~
 produïx poesia d'Auzias, March, i posa Març i abundants extractes
 com exemples gramaticals d'~~autore~~ obres del bon temps de la litera-
 tura: Jaume Roig, que és el més sovint esmentat, Fra Enric Tur-
 medà, el Pelegri i molt especialment el que només l'aranya del
 rei Martí an 1406, que li plau com llengua i estil s'aprenen per un estu-
 te notable, ben triat. Però en retrau exemples d'Andreu Bosch (Per-
 pinyà, 1528) i la Recopilitació ^{d'obres catalanes a treure} de 1589, que devia consistir en
 intent de fer més còmplies catalanitzar ^{avant} les defenses ^{explicatiu}, que ho sobraven tot i n'era-
 rebant van destinats a les públiques calamitats. Barcelona, Tarragona,
 Girona, Lleida, Tortosa, ci defenses i ens entorren. les cargues exhorti-
 tants que satisfan. — A part la tria poètica dels que anomenem nou
 estil, es troben altres cobles d'En Romagnera (Ecos), Vicenç Garcia
 i algunes que altres cobla anomena que tenen un caire popular més
 que no pas erudit. — De totes maneres la idea de presentar
 l'excellència de les proposicions del rey Martí (1406) amb altra
 de plena de plena decadència literaria (Recopilitació de 1589) vera-
 ment no es felic. D'altra part, creiem les obres d'En
 Vicenç Garcia ¹²¹¹ del bisbe Agustí Enra (3 obres de la Mort E per 15) i
 (Migdia 1491)
 q. represent

una d'Ignasi Ferreras i les Endebuts al arribar
moltje Romagnera. En les pp. pàrl. LIX, Guardetas A Deu,
un en tres + un fill fet nom, (Ignasi Ferreras); i en la
p. 401, per Romagnera Eros. Que miras, O bell Narcís, in-
feliç bizi.

d'ansias

Malgrat que la menció Pere Ballot, ~~es coneixen poesies~~
és de indicar ^{les seves obres} massa antigues, no prensgues que no les
coneguis, ^{com} ~~com~~ conversia prou bé el llibre d'el dorf. En Tur-
meda i d'obra del Venturos Pelegrí i el Sorní del rei Mar-
tí de l'ab. 1505 (Boixa gent.). Ens ha semplat que + que sens
presentava l'ocasió; explicarant prou detall l'autor i d'que
va gramàtica prou personal. En quant a l'ortografia
fisi era ~~que~~ acostumada ob l'època. El rector de
Vallfogona (que comparaven a Virgili) ~~so~~ ~~el gran als del segle disset la diversitat~~
(altres poetes l'escriben i gramàtichs del segle du o
(Gabriel Boira, Llorenç Garsí i d'altra la fira vella) no es
~~a Ballot~~ imputable a L Ballot haver per defectu, d'haver acceptat allò
que feia tres cents anys que n'eren bens i fa de mal dir qui la ba va conegut.

148

X L V. 1827 - Josep Salat. Catàlogo de las obres que se han escritas en Lengua Catalana desde el reinado de D. Jayme el Conquistador, arreglado por el Dr. D. Joseph Salat, abogado. - Es un fascicle de 26 pp., que s'adheren a continuación de la Gramàtica Catalana d'En Ballot. La data de 1927 ens sembla tardana (el fascicle no es dues) ha estat oferta per En Torres Amat en ~~el Catàlogo~~ Salat. - Copiaren l'estrange article referent a Ausias March. p. 12. ~~que~~ Ausias March, Catalán e hijo de Cervellá, segün D. Joseph Forts en su libro MS. Cervera Antigua y Moderna. Les obres del fecundíssim y elegant vígil Poeta e strenu Cavaller Ausias March; impresas en Barcelona, ent casa de Claudi Bonnat anys 1560; y vertidas al español e impresas en Valladolid i para en la Biblioteca del Colegio Tridentino de Lérida. Nota: Lo pongo en 14.90 a 15.00. No obstante que Nic. Antonio lo atribuye al sigle precedente por-

169

que cantaba todavía entonces segun convence la demanda de la Teca de Borja

a la Na Tecla de Borja, neboda del Pare Sant (Alejandro VI [Calixto III]) y la otras que hizo a March. Mossen Fons-Uar contemporaneo y que son despues de los canticos de Amor en los foli. 134 134, de la referida edicion? — En p. 25-26 (darreres) es llegir la seguent: "Advertencia. El idioma catalan, para ~~los~~ estudos ~~de~~ ~~que~~ tanta gola publico del R. D. D. Jose Pablo Bellot, puso ya una perfecta y cabat Gramatica Catalana? — El que no comprehen es porque En Salat no se va fer incloure el seu Catalogo en una data mas apropi de la publicacio de la Gramatica (1815?).

XLVI. 1827. — Justo Pastor Fuster. « Biblioteca Valenciana » de los escritores { que florecieron hasta nuestros dias} con adiciones & y enmiendas a la de don Vicente Ximeno } por D. Justo Pastor y Fuster. — Dos volvus. Valencia, Imprenta de Jose Ximeno, 1827. — Vol. I, des d principios

1700. En les pp. 24 a 26 150

rant compost amb frases de diferents autors, mal enigonyat i sense solda fet amb tipos d'Escriptores i Borrull, Francisco Frasco, Manzanares; Andreu i Tristana.

X L V I I . 1830? En Josep Tastí, havia tingut el propòsit d'engresar-se manuscrits i d'edicions impresees, que en coneixia poguer. La seva vida va ser molt activa i va desplegar-se en dues direccions: El treball d'impremta i estudis filològics i de literatura catalana. Havia nascut a Perpinyà, fill d'impressor, en 1787 i moria a París 100-101 trenta i quan estava a punt de publicar alguns dels nombrosos treballs i estudis als quinzeanta dos anys. Entre els estudis als quals mancava donar l'última mà era la d'Ousias: una grada quantitat de treballs fets, que ara resulten notes informes, que la mort les deixa gairebé inutils. Va estar molt anys fent d'impressor i editor sense experiències i sempre a punt de executar els més greus desprendiments. També en coneixem tristes experiències a casa nostra.

151

35

El nostre amic Amadeu ^{page 173} ~~és~~ un altre rosegler més treballador ~~que~~
mirable ha demostrat l'aspecte catalanista dels estudiis d'
~~els~~ treballs de ~~els~~ Tastiu. Mercès a la bondat del seu fill, el
malagruanyat ~~de~~ professor M. Morel-Tastiu va poder ^{conseguir} ordenar els papeles
considerables de papers i de volums ral·ligats i ingressats més
tota a la Biblioteca Magarina de París, a Ausiàs

De moment farem l'extracte dels papers referents, trets
Suplement de 1918. — L518. Tastu (Joseph). — 1. Notes généalogiques
et biographiques sur Augias March. — 13 folis. — 2. Tables et
variantes du manuscrit ~~del 1541~~ de Barcelone (1541). Comparaison
du manuscrit de 1542 et du Cancioner d'amor. Les deux
manuscrits ont ensemble 55 ff., il y a un double 5. fol. — 3. Variantes
tirées du Cancioner d'amor. Essais de Traductions. — 4. Extract
de la traduction castillana de Montemayor.

XIXe siècle. Papier. 98 ff. Rel. demi-parchemin. (Papier) j.
Pastre).

4502. fig. 51. Armes de la famille de March

6513, cabrier 15. Augias March traduit par Montemayor.

Cahier 15. Traduction de l'espagnol en catalan.

152

El projecte d'En Tastí ~~va passar~~ de fer publicar la primera edició comentada va passar a conèixer dels erudits per l'entrevisig del Diccionari de Encyclopædia Catalana d'En Torres Amat⁽³⁸⁾, que potser s'havia apericiat constantment i s'havia adreçat durant ~~una~~ la decadència catalana, mai tant però com l'estil de Jaume Roig que es dirigeixava durant aquesta època per la gran facilitat d'examinar-ne la formes de noves rimades; ho veurem en el cap. Onzè. Caldrà copiar les dades per no publicar ^{que} les obres d'Ausias que hi havia tramès En Torres Amat: "March (Ausias. No insertaremos las obras que nos remite M-Tastí: 1º porque en vista de una disertación de Serra y Postius (que no han sabido trobar) no tenemos que nacimiento de Cervera ni de Barcelona, sino por valenciano remitidas ~~que~~ por el Sr. Tastí que hayan visto la luz pública en las ediciones de las poesías de Ausias March." I finalmente porque esperamos con algún fundamento, que a no tardar, nos proporcionará el gusto de ver esa letra de molde, no solo las poesías de Ausias, sino también las eruditas observaciones

153

que trene hechas. Para un tan impreso trabajo, ha tenido que
 hechar manos [a del manuscrit Vilarsaló de 1441, que En Tastu havia
 comprat a Barcelona i del coneguer d'Amor, el Vilarsaló del Enciclo-
 de Barcelona, impresses ni cap altre] respecte edicions les dues primeres
 es desprèn de la seva nota que coneixés l'edició Bonet de 1580,
 En Torres Amot m'ha una llarga nota força detallada. Com
 tri el tot descrits mes amunt. El manuscrit Vilarsaló
 comprat a Barcelona es troba ara a la Biblioteca Nacional de
 Paris, però allò que és més sensible es va deportar a Fran-
 sa ell llibre francès de Cant Ballades, que s'havia conser-
 vat a Barcelona des de l'època de Joan I. Durant els
 dos viatges a Catalunya i Balears va trobar-se amb les conser-
 guencies de la crema dels convents de l'any 1536 antiguetats pre-
 cioses no mes calia una mà pietosa que les recullís.
 El convent de Santa Caterina, el de Sant Francesc, va fer

toce trametre 154 importantissims
 administratius monuments i documents al ministre que l'havia
 enviat a Barcelona i a Balears. En Tastí degué morir sense
 que l'estat bagnés pés recollir les pedres, " + al era aquell formidable
 treballador en diverses direccions, ~~especialitats~~, de caràcter literari
 que va cartegar-se i tractar prou intimament els principals
 escriptors i homes d'estudi del seu temps i que va cartegar-se amb
 Raynauard i que va evitar que En Buchon ~~fos~~ tinguis un des-
 crèdit i que va adjuntar-lo com a col-laborador i va estar
 a punt de publicar l'edició ~~que havia~~ d'Anglais March,
 que havia passat per molts anys cos a definitiva si la mort de
 de setze magnes tallat el seu projecte.

X L VIII - 1836. Félix Torras Amat. En l'article
 precedent hem parlat de l'autor i del Diccionari d'escriptors
 i de l'autor. D'això d'aleshores es pot dir que la collaboració
 d'En Tastí va ésser de les més importants respecte a poeta. A

de l'article d'Anjas li deu als tres altres Marchs + Ar-
nau. Primer de tot En Torres Amat ha qüestió en l'estiu & l'hivern
enmatllorant-la al cançoner anomenat ~~però~~ més altres que pertanyia
Marsa al seu Josep Maria de l'Erau. A continuació dona la ~~obra~~ de la seua
seguda obra de la poetessa i amb aquesta i el seu article Mallol va me-
dir completa la publicació del cançoneret de la Virreina. El següent
a l'article Jaume March publica la bella composició ~~Tastí~~. ~~El punt d'on~~
~~mais començar de nou~~. Quant en ~~que~~ consis... En l'article Pere ~~March~~
sense cap document, En Torre Amat publica les dues
poesies trameses per En Tastí, amb observacions. Al punt c'os més
(completa) i (ent qui se fay d'on li pot venir dan ...) (dues col·leccio-
nada). Son infinites les contribucions que tramejà En Tastí a
~~el bisbe~~ Torres Amat. Ens havem concretat a les dels Marchs. El mateix
Torres Amat va rebre amb conociu la primera fortament
buixí d'En Tastí que (per excepció) va publicar la Metre re-
buda (p. XVIII-XIX). No ens caldrà fer l'elogi d'una
obra que presta assenyats treballs. Tots els que hem de servir
nos en ~~sabent~~ coneixem la indisposible utilitat.

158

XLIX. 1860.- Josep Maria de Gran i Joaquim

Mostre de las Poesias d'Ausias March, Barcelona, 1560.

Aquesta benemerita societat de publicació va ^{estigar} dues obres importants: les Poesias de Vicens Garcia, rector de Vallfogona i las Obras poéticas ^{de} Pere Seraphí; ademés van fer el primer assaig d'Antología; tot això porta la data de 1860.

Mostres de la col·lecció de obres antigues Catalanes. Van precedides per una Advertència en la seva mà càlida de patriotisme d'En Rubí y Orsi; tots els aspectes d'abandó del nostre passat literari, els clàssics que corresponen als segles de les heroïques empresas dels nostres reis. Els textos antics catalans es venen i fingen a altres països. Retren el present venturoso amb la publicació del diccionari d'Escriptors Catalans. La bona sort ha volgut que restassen en nostre poder algunes obres tan inèdites com impresses dels segles 14, 15 y 16, per habent escapat a les persuitas dels estrangers, han caigut en nostres mans, y les

157

hem conservadas ab tot lo cuidado y respecte que cosa han
 sagradas no mereixen, y ab elles, conservarem nostra col·lecció.
 Entre las inéditas se trobaven las poesías de March y Mallaix,
 del segle 14; las de Fontaner o Fontanella, algunos del
 canonge Blanch del segle 17, y otras diverses; y entre les in-
 preses, se trobaren las transformacions del poeta Oriudi, las poesies
 de Orius March, las de Pere Serafí, la Llibre de les donas, las em-
 nicas de Desclot, Muntaner y Tomich. y altres? Aneguen
 que més de cent laminas acompañaran les transformacions. D'a-
 quest gran pla' patriòtic de publicació de clàssics solament en
 per l'estació pública se treure una amb aquest títol: "Col·lecció de
 Obras antiguas catalanas, esculpidas entre las de nostros
 millors poetas per J. M. de G. y J. R. D. — Obras de
 Pere Serafí. — Barcelona, En la estampa de Joseph E
 Torné: 1840." Una sola lámina dibujada per En. Puy-
 garí i gravada per En. Torné representa el pintor-poeta conten-
 plant la ciutat recordant els seus versos: "Se lo que pot per

plants i per montanyes, Se que fuig per avant dins.

Passem ara a les Mostres, que formen la primera enologia (si hi fragment posat apart). La mostre és la de les poesies de P. Seraphim de l'edició de 1565. Seguen la mostre de les transmissio-
nes del poeta Orland, traduïdes per F. Miquel Alegría, e impres-
sas a Barcelona en 1292. — Mostre de les poesies del Dr. Eusebio Fontanella, els dos sonets enamorats coneguts i una altra
composició francesa. — Mostre de les poesias de Ausias
March, impresas a Barcelona en 1560. Aquestes són les poe-
sies contingudes: De Amor cant I. Qui no s'haist de mor-
vidonda... — De Amor cant 2. — On i com ell qui designa
De Amor cant 21. Pantomiant Amor a mi descobro
Estramps (p. 33) — Primer cant moral. Estramps (p. 38)
Pahor no que sobre) laus me venca (→ De Mort cant 2)
La gran dolor que longua no pot dir. De manerita
que la facia consistir en sis obres d'Ausiàs March:
Es curiós considerar que el propi Rector de Vallfogona (ed.
de 1860 p. 77) i en un dels més ridiculs Romanos III, parla d'esi-

158 bis

d' Ausias March ^{158 bis} de jove que l'ignorant ^{de} tots fou ^{clarat} col·lestat pal, a un gentilhom ^{secreta} i com lo an
a Ausias March?... I posarem avall fauna extra-
citània d'a Turneda.

L'abril 1861. Joaquim Rubí i Orr.
de

Del primer de l'edició del Gayter del Llobregat, ^{Volum}
poliglota, I, p. XII: "de la Berguedan, de les Mallols,
del sordis, d'Ausiàs March, en fi, la Petracca valentia",
que com ell s'enamora en una església i tingué de plorar
com ell la mort de sa estimada".

L'1. 1861. Josep Ma. Quadrado. Ausiàs March.

Estudi important sobre ~~to~~ el poeta i les seves obres.

És un estudi de conjunt, el millor que Magnani, publicat en la "Revista de Madrid". Reproducit en 1875 en el "Museo Balcar", revista, amb algunes modificacions de l'autor. Dir En Pages: "Responent al crit del Gayter, un jove poeta de Mallorca, En Josep Maria Quadrado, en 1861 fa aparèixer un estudi en 1861 un important estudi literari sobre

Angès March, on, en algunes pàgines remarcables
 son finament analitzades en el seu conjunt i els principals
 pels caràcters del seu talent associats amb bastanta fi-
 delicitat. Encara que l'enfasi espagnol s'hi manifeste en
 en repetits passatges i una admiració massa cega pel seu
 autor, no arriba a desnaturalizar la seva obra i denota
 una intel·ligència rarament equivocada en el seu esperit
 i en les seves idees. Va tenir el merit d'apreciar, en An-
 gès March, no solament el poeta crític, que posa en un
 brillant paral·lel al costat de Petrarca, sinó també el
 filòsof, o més aviat el moralista, que, sense tenir un sis-
 tema, i com diu amb alguna exageració, va esforçar-se
 en propagar, per la poesia i en llengua vulgar, les
 més altes idees moral, etc. Restarà per molts anys la
 di mei intensitat i durada exercit sobre Angès March sobre
 el conjunt de les seves poesies, ben orientat com no feia preve-
 nir dada la joveuera d'En Gómez-Cardado quan et va pro-
 duir aquest notable ensaig que resta el primer ~~de~~^{en} ~~l'any~~^{que} ~~pro-~~
 estudi serios. Aquesta monografia va finalment traduïda per En

151

Fayor Anthony ~~que~~ en "Lo Gay Saber", n.º 11 i 12 de la 2ª època, 1881, i traducció que ^{va} apropiar-se, en part, com a prolegò de la seva dàtatable "edició" de les obres del poeta March. Aquest estígnat retrotraduït i publicat per la "Biblioteca clàssica catalana", en 1908, publicat a continuació de l'estudi sobre els poetes valencians d'En Ferrer i Bigne, ocupant les pp. 166 - 168, amb algunes notes. Com veurem En Rutiñ i Ors ~~que~~ va fer ampli i abundants extractes de l'estudi d'En Quadrado en 1882.

LIP. 1862. Ramon Muns. D'En Quadrado al Sr. Muns, com l'anomenavem en la nostra instantesa quan venia per casa dels meus parets, hi va una gran distància. En el Discurs de D. Ramon Muns leido en la Acadèmia de Letras de Barcelona. Sessió pública del dia 2 de Juliol de 1842. El discurs s'ocupa, en les pp. 1-28, ^{de trobar} d'alguns clàssics poètics, de passada d'Anzias March. Les activitats literàries

162

ones d'En Mum no anaven pas pas certament pel mon dicio'. ~~Molt temps fa~~, ^{Passant els anys} de graz, vaig trobar rastre de poesies seves en les antologies més antigues i en les primeres col·leccions dels Jocs Florals.

8

La 1846.

L'I. - 1846. Agustí Blat. "Idea del Limosín o sea la lengua valenciana comparada con otros idiomas, por Agustín Blat -- Valencia : Imprenta del autor Año 1845". En quant menor. Varen publicar-se tres entregues que anibben a la p. 114.

L IV. - 1846. Antoni de Botarell. "Hay ~~varias~~^{varios} mas de los catalanes", les genc Magendes ^{XXI, any 1326} R. 704-104; notes p. 129-160. Formant part de sa col·lecció : "Tesoro de Autores Ilustres" a la p. 10^a, com a títol les següents quatre versos a presos per tema :

163

Noves cruelles de vos mortalment crem
 D'urant-me fort que no'm mostren amor,
 Per mosaber visch en ultra dolor
 No se per qual cortat gis que no'm crem,
 Vegen Pages Cens ferit, E XXXIV, vol. II, coda cisquera.

LV. 1857. Magí Pers i Ramona. "Historia de la
 Literatura Catalana desde el origen hasta nuestros
 días. - Barcelona. 1857. Fora de les notícies que oferem
 de la Decadència i del pre-renaiement es obra que no te'
 cap. Tot allò que dir respecte Anglais March no te'
 valor, del qual no dona sinó una sola obra (que
 (qui no ~~és~~ ~~est~~ és brit.) acompanyada, com sempre so'
 seva fer, d'una traducció completamente equivocada.

2 Importància, ①

164

b VI - 1857. Milà i Fontanals a Eng. Baret. Pels
 volts de 1857 En Milà va trametre la traducció
 de tres poesies d'Anglès en prosa al savi catedràtic
 de Clermont. Aquests ensaigs d'En Milà demost-
 rarien que un poeta tant obscurs li convé
 millor per a la ~~cosa~~ traducció en prosa que no
 pas la vers que fins allabores els poetes ~~aleshores~~
~~ales~~ i ~~se~~ havien produït (Romani, ^{Bosan,} Montemayor, Álvaro?)
 i així no es creia que els grans poetes poguessin
 ser en forma poètica; els poesies warey esser deplota-
 tot'd altra cosa, i pot ser el poesies més difícils pa-
 ret diren quines poesies warey ensayar-se ^{de la} ~~de la~~ professio-
 n de traduir cada un dels dos professors.

165

LVI] — 1858. F. B. Cambonieu. Essai
 sur l'histoire de la littérature catalane. Deuxième édition. Suivi de la Comedia et la Glo-
 ria d'Amor, de Fra Rocabertí. Poème inédit tiré
 d'un manuscrit de la Bibliothèque Impériale, et
 de un nouveau fragment de la traduction catalane
 de Dante. — Paris, Durand, libraire-éditeur. 1858.
 — No fa sino ementar dues vegades el nom d'Àngels March
 tot dient que suscriu el judici d'En de Simonet (1813).
 D'en que parlaria d'altres ~~d'altres~~^{autors}. Fora Jaume
 Roig (que resulta desdibujant), els altres autors triats són
 de segon o terç rang. Allò que menys pot excusar-se-li
 al que pretén escriure un ensaig de la lit. catal. és que tracte
 d'Àngels (per exemple que resulta l'opinió d'En S. de Simonet)
 amb idees propries.

L.VIII... 1858.- Víctor Balaguer... Ausias March

Drama en cuatro actos original de D. Víctor Balaguer.
Representado por primera vez en el Teatro del Círculo la noche
del 18 de diciembre de 1858, a beneficio de D^a. Cándida
Dardalla.- Barcelona, Librería de Salvador Monerco, 1858.
[Imprenta de Jaime Iepis y Ramon Villegas] - ~~En Volúmen~~
de 152 pp. Al comienzo del drama la poesía que venremos
en el prólogo y en el final; las pp. contienen una "Presentación histórica"
y "Notas aclaratorias". L'actor Rafel Guerra va fer el paper d'Ausias
March.

L.IX. 1859.- Víctor Balaguer... Ausias March (Poe-

~~zia premiada ab l'engantina d'or en els Jocs Florals
de València)~~
~~Alcaldes nobles, Señores Mantenedores dels Jocs Florals de València~~
Als nobles señors mantenedors dels Jocs Florals de Valen-
cia en lo any 1859. — Endressa
cursions d'amor — Endressa

Cansons d'amor murmuraran mos llavis
~~Si donau tlo en estat jocer en lo festi~~
Si s'abonau molt ²⁸ errors dels Jocs en lo festi

167

(28 versos).

A Ausias March. — Homenatge y tribut.

Jo-t coneix, Ausias March, pas de la gloria
(166 versos).

Poesia publicada en la col·lecció Los Trobadors moderns, 1859, pp. 306-316, que En Balaguer dirigia. — Agrest drama i poesia, per esser les primeres endrecades ^{al gran poeta}, talvirà de mencionar cap altra ^{en} obra poètica, que es tracti dels més eximents. El nostre objecte ^{en} és ben diferent.

LX. — Francesc P. Briz. 1864. Francesc P. Briz.

Edició de les Obras d'Ausias March. — ^{de agrest} Ausias March.
Obras del poeta publicadas tenint al davant les edicions
de 1543, 1545, 1555, 1560, per Francesch Pelayo Briz, ja-
compaginadas de la vida del poeta, escrita per Diego de Fuen-
tes, i de una mostra de la traducció castellana que d'ells han

lo poeta Jordi de Montemayor), y del vocabulari que, per a acabar lo original ('publicà') van de Ressal, — Barcelona : En la tipografia de E. Fernando Roca, — Grav de Gracia del 1854." — La falsa portada no mes porta el nom "Ausias March". Entre la falsa i la porta, apareix una tâmine litogràfica emblemàtica : figura una arpa d'or voltada d'una corona de Moller, de la s'entrelleixa l'ara "Espiritual, Amor, Mort i Mortat"; en els dos rebats que baixen de la portera el nom cants que signen amb el què hem anomenat : a dalt : "Ausias March" i a sota de la corona, en letres d'or : Barcelona - 1854. En la coberta, d'un coló escrit : troba escrit : Ausias March. — Obras d'est poeta. Edició de 1854.

Com a finalitat en Briz hi posa el conegut sonet de Marcos Do. Rector : Al lector. En la p. V hi ha la petició d'acceptació de la dedicatòria que dirigeix a la Diputació. Recorda la representació dels Jocs Florals, la importància del poeta, recorda les

669

figures històriques, Fivaller, Blanques i Clari, aquest darrer tot fent un reuix oportú. La Diputació prenent-se una mesada per respondre, va fer tot l'afectuosa possible en una corporació oficial, on contava En Briz amb En Balaguer i En Romani entre altres amics d'aquell temps. — En l'aspecte exterior i tipogràfic d'aquesta d'aquesta edició no podia ser més brillant. El gran ~~fotografia~~ en quert i la varietat dels tipus, que aleshores s'estilava, donaven un aire de noblesa a aquesta edició. — No sabem per què ~~la~~ Vida del poeta signada per Diego de Cuenca, trasladada de sus antiguos, originals. Tot és un teixit de falsedats, fet de la manera insulta i presumpcions. Es veu tot seguit que no va ~~tenir~~ venir manuscrit ni cap edició. — Tota altra és la que dóna per Ausiàs March; es diu treta del Poderosa de ingenios valencianos. Aquestes dades son força més segures que la precedent biografia que no ~~veiem~~ ^{veiem} i Parla de les e-

dicions i de la
Març

170

~~Notícies~~ d'Arans i Oriate traducció perduda, perduda d'en Ximeno. Dic al començament treient la ~~de~~ la notícia d'E^t el Marginedan ^{tembet} que va viure en temps d'Alfon^s que Ausias tenia ^{naixit 1421} 23 anys més que l'infant Carles ~~que~~ a Itàlia, a Sardenya i Cirella i a les costes d'Afr. tot just ^{naixit 1421} 23 anys més que l'infant Carles ~~que~~ a Itàlia, a Sardenya i Cirella i a la costa d'Afr. cat historiador ~~que~~ valencians que els han fet company den esos tret aquest article es principalment retret del Fr. Cardà i Ríos en les Notes al Canto del Turia, a Diana enamorada d'en Gaspar Gil Poto, València, 1728, article Ausias March.

Segueix un Corona poètica en lloar de Mossèn Ausias March, formada per les poesies latines d'en Francesc Calca i d'en

tich Roca [Don tandem Ausias March la primera i Don tandem Ausias March Poeta, aquesta interessant]. Del matèries autors dels elogis en llatí en prosa en català : Sonets. La molt famós que Plini diuenen de Francisco Calza i Sonet, Celler de la Esmirna ciutat ~~molte notable~~, d'Antae Roca. Aquest de 1560 Sonets a Ausias March y d.). de Montemayor, ^{debe estampado} muchos a Tolomes, ~~que~~ sains Giralt. - A Mosen Ausias March. Sonets. D'estos varios aspectos que estampados, per Marcos Dorantes. - Al poeta Ausias March. Sonets. D'estos ~~que~~ Al poeta Ausias March. Ausias Marco, poeta celebrado por Diego de Fuentes. - A Mosen Ausias March. Sonets ^{D'elmo Ausias, per} ^{en català, segons} ^{per Jorge d'} Montemayor. - Sonets ^(Quatre) precedents figures en l'edició de Valladolid de 1555. - A la immortalitat de mos- sen Ausias March. La fénix ^{sot} ^{mort i y cremat}, fet cendre per Pere Serafí; aquesta obra del pintor poeta i està com frontis,

172

pici en l'edició de Barcelona de 1560. — Ara es fa més ràpid
 i en acabat de les poesies del XVI^è segle, la indispen-
 sable poesia del XIX (1859) d'en Víctor Balaguer & que
 hem classificar ~~per~~ un poc més amunt: a Ang-
March. Homenatge y tribut premiat a Valencia amb
 l'engantina d' 82 , com sabem .

En Bris, com editor de les Poesies d'Angles March
 va omplir les d'un gran d'accents la major part isomeca-
 ris, en tanta profusió que es dificulten la lectura. La
 puntuació resulta que sembla que no s'hi haguessin fixat.
 Generalment ha tingut un mal mestre: ell, de tots les re-
 dions que anomena, solament va utilitzar dues: la de Val-
 solid 1555 (per ell la menys defectuosa) plagada de casta-
 llanismes per caser feta pel ~~un~~ castellà Joan de Rodes
 que les elisions propòries del català en poesia i en Bris
 s'hi devia trobar de. També va servir-se d'edificis de

173)

abundantment de l'última edició de Barcelona de 1560,
preparada pel d'Intelligents Angiamorans i els
tics Roca i En Calçà. El més enverguda de tots, i En Lluís
Ivan Vilat pertanyia ~~als~~ a època més moderna que els al-
tres dos; aquesta edició és la millor; ~~per~~ coneix, per les no-
tes i pel text la seva utilització podia guiar-lo bé.
Però En Briz es coneix patia com una massa de corregir
el text: on totes les edicions antigues posaven así, elles
posava el vulgar assí. Moltes errades no son més dis-
tacions: solament errades de caixa: ~~com~~ per exem-
ple (p. 157): per ancores ~~a~~ orneig; i és evident que ha de dir
ormeig. Hi han errades de poca comprensió: el vers
terc de la primera esparsa apareix assí (p. 156) don-
prés d'aquesta manera: «Y es de admirar como un
trespassa». És segur que s'hauria com om i el sentit
resulta clar.

Hi ha una errada tradicional (aquesta no és d'En Briz)
que En Ràfols tampoc va corregir; en la demanda de Daugus,

March a Na Teda de Rorja ¹⁷⁶, el vers 9 de l'edició ¹
 tots valent més; Maria de Ugir-se: Vos qui de tots van
 fer més, es a dir que val més que tots les altres done
 i el vers és més correcte.

Els petits ~~que hi ha~~ defectes que hem somentat no
 varen cap merit a l'edició d'En Briz. Va posar en circu-
 lació l'obra d'Ausias March, que durant molts anys
 va prestar assenyats serveis. Tenia En Briz i incalcula-
 bles les edicions de textos que va vulgaritzar. — Va conti-
 nuar, en donar fe a la seva edició "El del cant espirí
 de la traducció castellana que de las Obras de Ausias
 March feu Jordi de Montemayor". ² I consta d'una trentena
 d'obres. A continuació publica el Vocabulari de Joan de
 Porrata. En tractar de l'¹ edició de Valladolid de 1555 varem ex-
 pressar les nostre opinió sobre la traducció i el Vocabulari.
 En quant a la direcció dels més hi ha ^{la} traducció i el Vocabulari,
 a la fi de cada secció; totes les edicions ^{les} posa els estampats
 regudells amb escriví, iniciat per En Briz les edicions fets a Belchite,

175

LXI - 1865 -- Manuel Milà i Fontanals. "Re-
 seña histórica y crítica del Antich Poet, Calabrese,
 Roemí extraordinari del Ateneo Catalán" (Me-
 dalla d'or.) Jocs Florals d. 1865. "L'estudi
 d'Angiàs March va de les pp. 176-188 del vol. ~~de les Obras completas~~⁽¹⁸⁶⁰⁾ que una han seguit regades!
 Es tracta cronològicament de la primera regada que
 forma d'Angiàs amb elogi (pora de la rotació amb Baret
 que avui en dia) és en els Traductores en 1861; diré enci;
 "Angiàs March, notable personalidad poética, en cuyas obras se
 intima acceso de verdad hace olvidar la crudeza de
 la forma". (pp. 4 & 5); en las Obras, p. 521). Recordaré
 presa el parer del ~~los poetas~~ es en del gran poeta
 es en les pp. 258-259. Son tan important, si tant con-
 densats, aspectos memorables, paráfrasis que no ens podrem

176

estar de reproduir-ho. Ausias és una notable per-
sona poètica. La singularisa l'especial accent de veritat
que transmeten les obres, les quals nos diuen ab molar
ta vivor & sens fingiment, quant ell sentia & feu. Es fe-
vor mal - Fins quant nos dona una doctrina-teòrica d'ar-
tista, enven que no era com molts altres per seguir una
defecte de la observació (que veracament ha craya & pensava executar-la.
miradors castells) ve en molta part de que volia aprimar la
materia. Pensant per si mateix i dir lo que els altres no
havien mai sentit ni expressat. Era molt fill del seu
temp, mes com soles als grans homes, ens temps on'era norma
de pochs se podran ~~tants tots~~ recordar Tants bells i g-
~~uts~~ y memorables conceptes. Excellent en la part ~~de~~
dreta y efectiva, tots la manca aquella fantasia inventa-

tiva que de cada objecte representar o a cada situació
 del anima fa un nou èsser poètic; mes no per això
 no deixo de acostar-se molt a aquella sobirania
 perfectió, que sols consegueix ^{de tot} l'artista, i que
 l'art mei exquisit. ^{de} res no hi fa que's des, i
 certes vens del mes pregón del seu cor, i havors no hom
 recordar-se de res mei. ^{per} per ell ^{esta} cosa no hom
 És cert que el primer punt ^{apartir del pre. q subjectar} ~~de havia ja figurava tres~~
 anys abans, i en 1851, correspon a l'edició correcta i Trovadores, p. 485, que
 de les Obras completas, p. 514. — Hem parlat ^{de la} d'ells
 Baret en 1857 i en reportarem en ocasió de la publicació
 de la tercera edició del llibre d'En Baret a de 1862.

Corona que en capítol 47 (Crònica de l'Escola Catalana), on fa un resum de cada poeta, no de les obres, i pel respecte a Anglès March, ~~no~~ caldrà fer-ne tractar alguna cosa de les obres d'Anglès March. Nosaltres direm Milà. Perque perque pel nostre ja expressant tot allò que ens ha semblat. En aquesta part ens portarem dir qualcom de les idees dels altres, i perque en començar aquest hem dit allò que ens ha semblat a nosaltres. Del resum posarem d'En Milà, allò que ens sembla d'Anglès March Cavaller valencià segons anota en dos llocs de les obres dels fills de Pere March i el d'Elionor Pispal, ~~de la qual~~ en el Testament amic i l'any 1446 hablava Gaudens q' en 1445 acordà a les Corts de València "... Anglès sempre havia sigut tangent i practicat en les armes, cosa en les Metres; i algunes de les obres demostren que havia anat pel mar, i encara per Mar, ~~per~~ una séneca feta de la marineria, i en la vellera ~~segons~~ ~~el~~ matiners dins... [les idees]

ESTUDIS
Catalans
1951

del marqués de Santillana i d'En Gurita ja les havem encontades.

Se ven per les obres que era molt afectat a tota mena d'estudis: així és que cita amb molta freqüència els filòsofs, encara especial los antics i los exòtics; també té coneixements de les fabules gènètiques, parla del poeta Ovide i ~~versos~~ d'altres regades sembla que n'influeix un altre dels classicals. Els poemes sembla que n'influeix un altre dels classicals. Havia estudiat ciència mèdica, cosa per la qual freqüentment ~~era usada~~ entre cavallers ni poetes. Sobre tot era molt versat en les obres de Petrarcha i Dant i se en los d'assumpto breto, ~~versal~~, ~~versal~~ i en la d'algún dels antic, ~~poesos~~ mestres, mes propins el Libre de Castella ^(Barcelonès). Però sovintament mosén Jordi i el seu ~~poesos~~ maters Pere March i ~~poesos~~ seguiren l'estudi que fe de les obres d'Ançias, que tra-

meten al llibreño Pages que porta totes les obres amb tots els tra-

ments. Aprofitaren alguna ^{nota} per a regir la bona orientació d'En M. S. Ançias. En 1865. (p. 176).

180

de dos fragments no estampats i de donec correccions
sem, seguiron l'edició de Claudi Bonat, Barcelona, 1566.
Comparantlo amb les obres d'Anxias, que porta la Consoneria de
Saragossa, se veu que no sempre són fidel, los llibres estampats.
Així en l'obra "Ja tots mor cant" i lo vers 5ª diu: "E si ~~com~~
tals { drut cercare delit } ; lo llibre porta: "Com tal dient vos cercari
... sens despeje per ignorar la significació de drut. Un altra ~~comen~~
~~ma~~ començada: "Brenisse'n aví com al petit vallat". En lo llibre
"ha de modernisada escrivint baylet" (altres posen Bayles
~~comandament~~, erradàrment).

Es de creure que el fragment de la carta en francès que publi-
ca En Baret deria pertànyer a ultima hora a l'any 1864; de
totes maneres. En Milà feia tres anys que (1851) que
havia donat a llum la seua gran obra Los Toradores en
España. Era cert que Tenies dret a pensar com-
volia, sobre les influències que els trobadors sobre
Anxias havien.

1865

18)

LXII. — Jose Amador de los Ríos. — *Historia Crítica
(de la Literatura Española) por Don José Amador
de los Ríos* — Madrid, Imprenta de Fernández Carre-
tas, Madrid, 1861-1865 (7 volums).

VI es tot composta de regnat de Joan II de Castella; parla ample-
ment d'història literària catalana i de Pere el Cerer
més inflòts que per Pau i per Pastoreu més que
pels trobadors, al dir d'en S. A. de los Ríos, « hi
principiatament a don Pastoreu i des d'ell s'ha
trat tracta amb l'extensió deguda d'Avinyó i Martí,
el cap. de la Part 2^a li es dedicat i en les pp. 1517, 18 i en
la nota 10 de la p. 19-20 de la p. 18-20 ^{dels poemes} a la primera
de les ilustracions, i repartida amb molt elogi i va contra
aqueells que no i sempre es mal porten envers coneixel poem (M.-
riana). Cap a la fi (pp. 489-526) tracta amb força a-

182

fecte i simpatia ~~i d'una~~ que Anglès March és el primer petrarquista. De totes maneres En de los Ríos va esser qui va estudiar, potser amb exèrcit, la influència del Petrarca en les obres d'Anglès. La vida, la bibliografia hi es estudiada i es també el primer qui va estudiar les semblances del Petrarca en les obres de ^{primer} Gómez de Oñate. Més encara, que ningú ^{ja} ha fet veure el caràcter filosòfic de la seva obra; tot fent un análisis breu de l'expressat volum VI ~~de~~ s'hi troba un facsimile d'un M.S. que es ^{d'un} en cançoner del XV en segle ^{del} que es troba en la Biblioteca del duc de Medinaceli. En la reproducció s'hi començarà quinçà la romanç de Oriol, Oriol March, Oriol (Page, I, p. Obre d'Anglès March, vol. I, I, p. 185). Vegen ^{el} consulten estilment la mateixa obra Introducció, p. 114. — La meixa Oriol podria fer creure el ms. d'una època posterior al segle XV.

182 bis

N.^o oferirem un fragment: "La vacilación de su espíritu, luchando siempre entre el temor y la esperanza, entre el placer y el dolor, aparece expresada con tan vivo colorido, con tanta tanta fuerza y verdad, y a veces con tal ternura, que no en vano ganó el poeta valentino la estimacion ^{y el aprecio} de sus coetáneos y aprecio de los doctos durante siglos, y llegando a nuestros días con el legítimo orgullo ascendiente del verdaderos méritos".

1883

LXIII.- 1867.- Eugène Baret i Manuel Milà y Fontanals

"Les Troubadours et leur influence sur la
influence sur la littérature du Midi de l'Europe
 avec des extraits et des pièces rares ou inédites,
 Par Eugène Baret, professeur de Littérature étran-
 gère à la Faculté des Lettres de Clermont...
 Troisième édition. Paris, Didier et Cie, 1867.

1867.³³ Aquesta obra, entre les influències dels
 trobadors per a la literatura catalana, especial-
 ment els trivis, naturalment. Relat d'Angla March
 coneixia les obres d'alguns trobadors, però mai
 havia decididament presentat texts sobre quins texts
 obrava. Ell cita de nou Domènec i els altres can-
 cions ion en bloc. La crònica d'En Montaner
 hi és estudiada amb molta nostra simpatia, no

tant la d'en Dénia. Provem esmentar algunes obres
 tònicas provenents que no tenen res a fer amb les
 nostres cròniques militars i populars. L'objecte nostre
 es prendre nota de les tres obres d'Antius Traduïda
 per En Milà i reproduïda per En Baret que prové
 de la primera edició de 1687. Es coneix que algunes
 valencianes va arribar a confondre el professor de Clermont
 amb la qüestió dels dos Febreus: un d'imaginari, fragnat per
 interessos nobiliaris al segle XVIII; i el suposat autor de les Trobades su-
 posades escrites al segle XII. L'altre és el veritable, de la
 primera del segle XV; el traductor de la Divina
 commedia, dada de Barcelona en 1428, així com i autor
 de La seva de diverses poesies (que no té res a fer
 amb València). El segon manuscrit del convent de S. Miquel
 deixa ^{per} València no dev haver existit mai. En Baret
 té l'opinió respecte als editors: la llengua va ser molt
 tarada pels editors les edicions s'adreçaven més del castellà
 per tal que estàien malament la llengua original.

D'aquest fet provenien les obres catalanes analoges quelles a les que presenten sovint els textos dels trobadors. Aquestes obres, sobre els poemes valencians i castellans, son encara més justes, però les 3 actives de Barcelona, son encara prou defectuoses, tot i intervenir-hi en la de 1460, erudit, convidador de la Manresa (Antic Reta i Ferranç Cellers). Les obres d'aujas que En Milla va traduir són en prosa perfecta.

It deixant apart: i lli) Pujar no pot acompanyar l'original, En Brant va fer una traducció perfectament per a la seva generació: que els destrossos d'havien i de la traducció en vers; d'allí dues proves d'En Promani i d'En Montemayor van ser destinades a un intent de traduir en prosa comtant l'obra d'En Milla q'havia de tenir present la traducció en distrets latius degut deguda a l'ent

Maximilien. — La traducció d'En Milà es troba en la pp.
 399-400, del llibre d'¹ En Barret. En la primera edició
 1857, En Milà havia trams una lettra a l'autor en
 (o d'abril de 1857) & Relativament a Ausias March, li repi-
 tire^r a Vt. (Barret) mi opinió, però me servia com depic^t motivarla:
 1° porque es una simple opinio sobre una materia que no he estudiado
 particularmente; 2° porque es depic^t motivar una opinio negativa.
 « Habiendo leído, muy por encima a este célebre autor, me
 pareció que su tono y el fondo de sus ideas, sus fases habituales,
 no eran las de los trovadores provenzales. Tendrá semejanza
 con todos los cantores de amor, pero no tales que constituyan
 o no los trovadores. No me atrevería a decir si Ausias March sea
 Nd. mi opinión o mejor mi duda a amor propios provin-
 cial. Pues mis estudios provenzales me habrían inclinado
 mas bien a la opinion contraria a la que me in-
 gresó. — L'opinion de M. Milà s'est modifiée de-
 puis, car il me citerait récemment, en français cette

187

fois: "En réalisant Auras March, je crois trouver plus de ressemblance avec quelques pièces morales des troubadours." En Milà, que en l'espace de temps passat de la primera a la edició del llibre d'En Barbat, havien fet a llurs llo. Trouadore en Espanya (1861), tenia sobre aquesta i altres qüestions de caràcter literari.

LXIV.- 1867.- Francesc Pelagi Briz. - "Lo Llibre dels Poètas. Conservació d'obres rimades dels segles XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII; accompagnada de notassos de un protècte pere Francesc Briz Pelagi Briz - Barcelona. Establiment tipogràfic - editorial de Salvador Manero. - 1867." - Aquesta és certament la primera antologia dels poètas, perquè no es pot dir tot el plaer

editorial que en 1840 presentaren els honorables
de Gran i Joaquim Rutié & Ors, per mes que entre les
tres n'hi havien més d'Anxias March. Moltes vegades
calgué remuntar aquest libro dels poesos i fer-lo de 217 autoras
aplegat. Encara que en quinze obres hauria triat justament
el primer editor de les obres del poeta en el segle XIX^è.

Quatre són les obres, ~~una~~^o cada una formant d'un
de les quatre pages Bagatelles. Les poesies, adins les mateixes o

Cant d'amor: "Qui no estress de nos distac no en".

Cant de mort: "Aquelles mares que ja no perdonaren".

Cant moral: "Si com la Taur se va fust per desert".

Cant espiritual, estrem: "Peris que sentiu alguna trosca".

Per a cada aquestes obres tot tant conegudes no caldrà verificar
les planes de l'edició mai de la Ed. En Pags que fins han fet.
Les planes del llibre del poeta on es troben comentades 185-216.

189

LXXXV. 1873. Estudi bibliogràfic-critico sobre

poetas valencianos de los siglos XIII, XIV y XV por Rafael D. Rafael Ferrer y Bigné (Valencia 1873). — Sembla que el premi de la Societat d'Amics del País de València va obtenir-lo en 1871. Aquesta Societat va imprimir-lo en el volum XLI del seu Boletín, fent-se un curt número d'exemplars. Novament se'n feu una nova edició, inserida en el Boletín-Beríet de l'Ateneo de València (volum VI, VII i VIII) de l'any 1875. En Joseph Pérez Jouglès en fou una traducció castellana publicada en Los Siglos Sobre, època II, any I, començant en la p. 26 del núm. 2, 2 de gener de 1878, i acabant en 5 de març 1880. Va reproduir amb esmenes, en folletó de la "Revista Biblioteca Clàssica Catalana", Barcelona, 1908.

Sí En Milà no hagress publicat la seva humil "Reseña" que hem comentat un poe largament. En Ferrer no se li havia acudit d'escriure el seu important Estudi. Es blastima que no hagress publicat fins en alemanys el seu Catalanische

Dicter del segle XIV, per què els hauria aprofitat pels seus poetes ¹⁹⁰
 d'aquesta centúria, força deficient. Respecte els poetes ~~del segle~~
 del segle
 XIV no té cap importància. Malgrat haver-se demostrar des
 de 1902 la impossibilitat de l'existència del Jordi del Rei ~~de~~
 i del Jordi de Sant Jordi de segle XV ~~é~~ son una mateixa persona.
 En Ferrer continua amb la llegenda dels dos Jordis. Proh
 s'ha demostrat la inconsistència de collocar les Trobes d'En
 Jaume Febrer, fitxa de caràcter nobiliari redactada
 al segle XVII (vegeu la nostra nota 38). Per aquests grans
 defectes, si que el P. Blanco Garcia va dir del llibre d'En
 Ferrer i Bigné obra que contiene curiosos datos, pero que no
siempre debe seguirse. En el segle XV ~~é~~ si on devé
 interessant, ja sia per a seguir En Mila, ja sia ~~per a seguir~~,
 en alguns autors (Angiàs, per.) dades que semblen més se-
 gures ~~que les d'altres poetes~~. No cal dir que tots els ~~poetes~~
 poetes o per relació de parentiu, o per altres relacions
 que tots els poetes semblen valencians, fora d'alguns de cata-
 lans massa declarats (Turmeda, Foguet etc) — El més singular
 d'aquest llibre ~~és~~ d'haver donat a conèixer, a una manera suficient el testament
 i l'inventari d'Angiàs Milà

190 bis

Aquest llibre d'En Ferrer té un merit molt singular
d'haver publicat el testament i l'inventari dels bens
d'Angias March d'una manera ben suficient per a donar
idea dels noms de les seves dues espouses, de l'any dels
del seu traspàs i de tota la gent que el voltava, dels
seus fills i filla naturals i sabem l'any i el dia dels
seva mort, que havem esmentat diverses vegades.
El descobriment de tan importants documents es devia,
sempre, al nostre plurat amic En Josep Bidergo
Rostegós. Els d'aquests documents, l'article
d'En Ferrer referent a Angias està ben concebut,
però la coneixença dels de tals documents haver-ho po-
sat en circulació l'avallora.

1875. Angias March. Nota antonina en
flicada en "Lo Rat Penat Calendari Il·lustrati", publicat per
Constantí Llobert. Any 1875. València. Estampa de Ramon Ortega. En
els tracta de significació de tota la seua recta pronunciació "Proposant"
Angias i seria una continuació d'En Ferrer i Bigné.

191

LXVI . 1877 .. Manuel Milà i Fontanals .. Arriban.

Discurs llegit per En Milà en la reunió celebrada en l'Ateneu Barcelonès el 22 de juny de 1877, publicada en la "Revista de las Provincias". — Pintor L'estat de la cultura catalana en el moment de dirigir-se (estava) aribar la seva Oda a la Patria (1833 en "El Japon") : « Había interrumpido por completo la tradición de nuestra antigua poesía. De la obra de Bastero impresa en Roma y más científica que amena, había en Cataluña muy pocos ejemplares. El mismo Ausias era más citado que leido y de los demás poetas del siglo XIV y XV, poco o nada se sabía antes de la publicación de los fragmentos comunicados por Tastie al obispo de Astorga. Teníase una idea va- ga de la llamada lengua lemosina comen, seguramente creía a Provenza y a Cataluña ; habían existido unos poetas llamados trovadores, que los operas y las novelas daban pen-

192

tàsticos trasuntos. ~~que~~ ^{Así} el no menos plagiario y genioso López Soler pudo atribuir impunemente a un cabestany y imaginario trovador del siglo XV, retazos del Guiaor de y de los Hermanos enemigo de Byron. Se componían versos catalanes ~~que~~ pero derivados de la escuela del siglo XVII, una ~~cosa~~ indígena en el fondo, impura en la forma en el lenguaje, mas natural que elevada". — Com que per molt interessant que fos la figura més de l'Aribau, (a la qual varen de destinar un treball) és més coneguda, en ~~les~~ ~~seves~~ hem acostumbrat a posar algunes idees tan clarament exposades per En Nila (Obras, V, 358-62), sobre l'estat literari de Barcelona al moment de produire l'Aribau la célebre Oda a la Patria.

193

LXVII - 1878 ... Enric Cardona, "Dell'antica Letteratura catalana. Studii di Enric Cardoni Giacomo E / tolta dalla Cronaca catalana di Ramon Muntaner. - I Napoli. [Tipografia di Luigi Corrado d'En Camboulin, que no va parlar d'Auzias conformant-se amb els judicis d'En Simondi (dels quals ^{el mateix} judicis). S'ocupa llargament d'Auzias March. La influència nostra d'En Camboulin ha fet conèixer com obres històriques del segle XVe les d'En Bosch, Títol de honor, en Pujades, i hi ha donat els Tròbels del Febles (d'entre Febrer) les cròniques del segle XIIIe. Comprendem que, a un estranger, els si molt difícil per a treure en clar ~~de~~ de les confusions, més o menys intencionades dels bibliògrafs valencians. Anem a l'estudi d'una dedicada a l'Auzias Cardona (d'una il·lustre casa catalana transportada

6 a Sicília) per considerar-se dividit en tres principals : I
II idea del poeta i ~~biografia~~ III successió de

19 II

cada un dels X (111) cants d'Amor : l'publicació d'una obra
i traducció en prosa, així en diversos tornades amb traduc-
ció. — Respecte al gran poeta i l'expressa així En can-
del seu temps catalans del seu temps sino dels dels
catalans de tota l'època i sobressurt també sobre
els que podrà produir més endavant Catalunya. Tot
seguint din que ^{Dant} ~~Cenzias~~ ombla ombla el seu segle a la
manera que el ^{Dant} amplia el seu. Din molt depressa
que el Dant no va influir gens en l'obra de Cenzias
March, però que el Petrarca va exercir una gran in-
fluència sobre el poeta català. Reprodueixo les frases
d'En Sismondi, les de J.-A.-de los Rios i els versos difícils
del Canto del Turia tan coneguts. — Les dades biogràfiques
que podria tenir a ma En Cardona eren (1870) per insuficients
en l'època en que ~~existeixen~~ escrivis, i ignorava perarel-

195

de Gandia, i els bibliògrafs més adotgerants aneguraven que el
nat è mort a la ciutat de València. En Cardona, ab 1710, dóna
el nom dels parcs i que l'Anzias va casar-se dues vegades,
però que les seves poesies d'amor varen ésser dedicades
totes a una Teresa, que anomenava així i
algun valencian enredaire, va afegir-hi, sense cap
solta, vanafegir-hi Bon o Monboix, d'aquesta manera
el nom d'una bagassa (Maldic iniç d'Anzias) passà
el nom de la dona emblemàtica de la castetada. L'igno-
rància sempre ha estat molt atrovida. D'en que a
Teresa va dedicar-li els cants d'amor i de mort. D'en
que l'edició ~~bladició~~ millor és la de Barcelona de 1750.
1560, la qual descriu que va suprinar l'edició va ésser
En Ferran ^{Ferran} d'Cardona i d'Anglesola ... apropiada aquell
Cardona autor macamatge per a parlar dels Cardones de
Sueca i dels seus avantpassats (en nota). — Fa un
resum dels XLIII arguments redunits a l'última expressió:

195

quests ~~cants~~ argumentets estan trets de l'edició de Madrid 1579, amb la traducció dels cantos d'amor feta per En Jordà de Montemayor que en suprimeria una partida o per que no les ha enteses o per que li han semblat massa blives. Deben una explicació al Sr. Barrera en critica (Anselm March, p. 413) En Cardona per no separar els estrams dels altres cantos. Cap edició antiga els separa, i no barreja els estrams amb els altres cantos. Qui va empeixar-se de reparar els estrams va esser En Briz; però com que totes edicions fetes a Barcelona estan calcades en la d'En Briz (Fayg, ~~Bulbena~~ Bulbena i Barrera); solament però se accepta la d'estrange disposició ~~de~~ En Briz. No cal dir En Fayg també barreja per que ell segueix, es la posibilitat, l'orde cronològic de producció. Tria per reproduir i traducció l'obra qui no és trist. En la traducció observen dues errades sense importància. Publica si col castor que l'Ariosto va imitar En diega che'lo imito il cattore... Arriba ("estudi d'Anselm, que ocupa la pàg. 107-122.

197

LXXXVIII - 1882 ... Joaquim Rubio i Orri. - Am-

sías March i su época (monografía escrita) por D. Joaquin Rubio i Orri, Presidente de la Academia de Bellas Letras de Barcelona, correspondiente de la de la Historia, etc., y Premiado en los Juegos Florales de Valencia de 1879. - Barcelona. Imprenta de la Viuda e Hijos de Subirana ... (1882).

Aquest treball està concebut ~~en~~ la següent disposició: una Introducció, en la qual es navega adreçat a alguns paràgrafs ~~d'ordre geogràfic~~ ~~històricos~~, parla de la fundació de l'escola de Tarragona a tractar dels treballadors catalans fins a dia de Barcelona, en temps de Joan I, meritis a Jaume March i a Lluís d'Anqués. Parla també de la qüestió del memosinisme dels valencians i sobretot dels Poetes anteriores a Ansias March. Entre aquests hi posa mossèn Jordi, Lluís de Vilanova, Andreu Barber i el tre March Jaume, Arnau i Pere, de tots els hem parlat Margallament; tot posant una frase del Departament entre d'estiu ~~—~~ i l'hivern entre el versicle de Rocabertí i Jac-

198

però En Rubíos en dona de
me March a ~~entre els poesos~~ Entre els Cocineros de

March li coloca En Rubíos alguns dels cortesans d'Alfons,
com En Leonard de Sors, els Mardavelles (Joan Berenguer
i Pere Joans), Fra Procabert, l'autor de Comedia d'amor, Romen
Lull, Pere Torroella, Joan Fogazot, Antoni Vallmanga, Mt.
Quet Estela i el seu germà el comanador d'Expostia, morir Joan Roig
de Llorella ~~i algun altre~~ Bernat Fenollar i algun altre
que tots havent-nos algun que altres de merit reat, tots,
així catalans com valencians restaven, així com els prece-
dents restaven operats devant la gran figura poètica
d'Anjias March. Venç amb la seva força ^{poètica} a totes les
oles i a tots els poetes catalans i valencians. Dedicà
trenta veint ~~pp.~~ la major partida a presentar tots pe-
riòdis amb abundant fragment molt ben triat: Vida y
obras de Anjias March y juicio de estas — Aquesta
part del seu estudi fa impressió, tal com està presentat, ad'uns
a aquells que coneixen suficientment l'obra del gran poeta;

petr

com que en el present capítol portem tots els extractes, i d'altres
 ens estarem de dir-s'hi res més i valguri aquest pel notable
 treball de presentació. De mes a mes, fa uns planes enviat-
 llorades a En Quadrado i a En Milà; que barrejades amb idees
 pròpies, el treball resulta excellent. — Encara tracta igualment
els Successors de Ausias March: Un com mort no sembla que
 Ausias March hagi exercit cap influència entre els seus
 contemporanis ni la més llera citació, preocupats com estaven
 en les seves llorances pròpies en tos els seu nombrosos concur-
 sos devant que es celebraven en les aules capitulars o en els
 altars majors de les esglésies. Per altra part d'ells proponen
 també cultivaven la poesia humorista
 que va produir obres d'inacabable Margarida (El
 Procés de les Olives, El Somni de Joan Joan, La brama dels Manross).
 Forma renglo apart, amb tots els honors, l'Espill o Llibre de
les Dones, l'obra més plena de vida que coneixem de la
 qual parlaren Margament en el cap. Onzè. En Rubio s'ocu-
 rapidament d'alguns autors catalans (Joan Pujol), de tots quals

200

ts

hem tractat Margament. — En l'àpendix que es considera dins
 en dues parts: a), models de traducció de la Matina d'en Viens
 Mariner [qui no està] i b), traducció d'en Baltasar de
 Romaní [versos ferit], i traducció d'en Baltasar de
 [IV. versos ferit]: b), quatre documents inèdits: 20 de
 febrer de 1361; acta de quittació en el qual entren els dos
 germans Jaume i Pere March, entre altres persones. I + — Ferran
 I, a petició dels parents marxa a les autoritats de Balaguer
 on va morir en 1463, p. que autoritzen la translació de la
 seva pelle March per a traslladar-la a València. II. —
 Els embassadors, encarregats de recaptar cavallers ducen al
 rei Alfons que a Gaudí s'han compromès a regnar de tot no
 més que Miquel Iuix d'Aragó i Ausiàs March, i en altres d'altres
 bandes [de] carles reus sense data [19 juliol de 1424] III. —
 El document referent a Miquel Pedrol que En Page ha publicat
 dues vegades sanció. [abans de 1422]. — No sabem per qui
 En Page té certa mania contra En Rubí i Oas que l'obliga a
 cometre alguna extorsió, esa inpropòria d'ell. Mal podia fer-se
 coronar als Jocs Florals de Barcelona, quan va ser pre-
 miat als de València i va obtenir l'abella d'or oferida per
 la Societat d'Amics del País de València (p. 17 nota d'en Rubí).

XLIX 1884 201

A Francesc Fayor Anthony. Obres d'Anglès

1 Obras del poeta valenciano / Ausias March / publicadas, tenint les edicions de l' 1539, 1535, 1555 i 1550 / per Francesc Fayor y Anthony, soci corresponsal de La Rata-Penat, / Societat d'amadors de les glories de València (y non antic reialme) / acompanyada d'un prólogo. [cartellat amb el lema Lo quek sembres cultivas. - Barcelona. Joan Roca y Bros. - - 1884".] En Aquesta detestable edició no té cap qualitat, el tal "prólogo" és una combinació estropeada del Estudi d'En Madrid, que ~~ja~~ En Fayor havia mal traduït i d'En Ferrer y Bigas, y La dedicatòria és estropeada copiada de la d'En Bigas. El text es forma en plana per plana, de la Bigas, entregant un exemplar d'aquesta darrera edició en caixa, sense pendre la corregir - ne va sol molt. Admira les erreus de tipogràfiques d'En Bigas han estat reproduïdes. En citarem un únic exemple que podria emmentar-me mil, però no val la pena. En la pàgina 31 de cos lo mis amba rostreau, va sortir sobrant per la 2. En la pàgina 22 sobrant. En l'edició Fayor tot si dels altres i ni una

originals passada originalment a la impremta de Tarragona i abreguer les idees dels d'En Bigas.

202

LXX. 1887. Jacint Torres y Reyetó. "Lo castell
 d'Arampuruja" (~~estudi~~ memòria publicada en les "Me-
 morias de l'Associació Catalanista d'Excursions
 científiques" i acoryades d'índice analítichs)
 Volum II. 1879 - Barcelona. En la boca de l'Asso-
 ciació, Parades, 10, 3er i en las principales Urbanias. 1887er.
 al darrere de la Portada hi ha la següent menció: "Barce-
 lona. Tipografia de Jaume Lepins i carrer del Notariat, 9. Taller
 de Fotografat: J. Thomas i Cia., Granvia, 212. Es projectar
 de la Associació Catalanista d'excursions científiques." Les
 dues anyades que consten a la portada primera (1879)
 i la de la producció de les ressenyes d'excursions, estudis
 i memories; la segona (1887) és la de la publicació,
 que és la unica consultable. Jacint Torres y Reyetó, Lo
castell de Arampuruja, pp. 33-54. — En Torres i Re-
 yetó ~~#~~ va fer una confusió entre En Jaume March pare i
 En Jaume March ~~poeta~~, fill del primer, el P. Ribera tam-
 pot va entendre la diferència i tots autors vanen in-

dir a error a En Pagès (vegeu aquest mateix volum des de 1879) on tractem amplament aquesta qüestió). En la part pintoresca, en cal que es considerar que es tracta d'un treball de caràcter excursionista, redactat en l'any 1879. Va trobar, en facilitat de consultar el llibre de Baronia i diversos traços, però on se parla amb prou feines del Jaume i Pere dènies te aquest estudi un gran valor dels Marchs, la qüestió en tracte En Lluís March el Consell de Barcelona, segons consta en Dietari i en el Llibre de les Coses anejades, per afer d'unes arrelles, que va arribar amb el pènsument de dos homes d'importants famílies que per herència femenina passa al Fivaller, i per afer d'unes transpassants les famílies principals es van la Baronia d'Aramprunyà, Fivaller, fins avui en dia manat, Corts, Pinos, Trull, Blupia, Cardona, Sant Miquel, Gorma, Sant Joan sobre documents autòctons, especialment el Llibre de la Baronia que és la font principal; avui publicat per En Faixet i Botarell.

204

LXXXI. - 1888. - Antoni Bulbena i Torell. Edició

de les Obres d'Ausias March o "Les obres del val-
vor cavaller y elegantissim poeta Ausias March. Ara no-
vament ab molta diligència revistes y ordenades, ~~més~~
~~correctament~~ segons les més correctes edicions antigues.
Barcelona. R. Giro. 1888". Acaba amb el següent
colofó: "A la immortalitat del facundo Ausias March
y honor de la antiga llengua catalana, fos acabada d'e-
tampar la present obra, a despeses de N'Antoni Bulbena
y Torell, en la ciutat de Barcelona. Diada del gloriós
Sant Jordi, Patró de Catalunya. Any M.
DCCC. LXXXVIII". - En quart, de 254 pp., un foli
d'errades i una de taula. - Aquest llibre tant per l'aspec-
te tipogràfic com per la disposició interior no pot esser
menys atraient; per altre part és elegant de precindir de
posar aquella llista d'edicions que no servien per res, per
que ningú comprava, ni el mateix collector (En Payo no
megia la Metre goles). En Bulbena, que ha publicat proves
destos podia emprendre el d'Ausias abit és; va triar el

airò és, l'^{edició} de Barcelona de 1560. Ens sap que segons el Institut d'Estudis Catalans, la disposició d'En Briz i que repetí els sonets, de sempre part dels sonets tan coneguts; posat a trencar motllorat. ~~En~~, sempre hi dà tot: ni sonets ~~tan~~ coneguts ni disposicions Briz; tornar al pleà de les ~~estacions~~ antigues, tracis^{és} la primera vegada amb els altres cantos. La poesia ha aparegut pels ~~correccions~~^{també} i la correcció^{també} En la primera vegada que En Bulbena en ha presentat un text d'Anjas March legible, per què ja ens consta que el primer (Briz) no ho era.

L Nova edição de "Botânica da Serra castrense de Cunha", pp. 125-143.

XVII. - 1888. - Amadeu Pages. "Documents inèdits
sobre la via d'Anglès" ~~que~~ relatius a la via d'Anglès
March "en la "Romània", XVII, pp. 186-206. I s'hi
publicaren versos el testament, el codicil, inventari dels
dels bens (llibre) que foren d'Anglès i dos documents de pa-
tita importància fets de l'any 1200 a favor de la Corona d'Aragó. El ta-
testament, el codicil i l'inventari dels bens d'Anglès
March havien estat apropiats per primera vegada per En-

205

Ferrer q Bigne ~~però et publica~~ l'amic et ~~que~~ publica
els publica per entes aquests importantissims, per la
vida privada d'Anglès March. Aquesta publicació
de 1888 és una dels primers estudis d'edició que va
produir el nostre amic, si no estem mal informatos.

de manuscrits catalans

IX 1888. - Catalog de la Biblioteca de Palau
Real. ~~Manuscritos~~ "Manuscritos Catalanes"
de la Biblioteca de S. M. | Noticia, (para un
el catálogo ragionado (p. J. Massó Torrent)
con autorización Barcelona, librería de

Alvaro Verdaguera. 1888". - El coneguer d'ells
d'Anglès March 2. H. L., que posteriorment s'ha descrit
per nosaltres en 1964 (O³) i per En Pagès en 1962 (F),
varem anotar, d'una manera insuficient en els de la nostra
jovenesa. Varem publicar-hi l'obra que tots editors no creiem
que fos d'Anglès per la forma extensa. Ja no esper que

+ sia amat i no ens cal demanar dir Atlanta, la tanta,
+ totes les obres d'Ausiàs, i una bibliografia de les edicions
+ que del poeta coneguda plegades amb les traduccions fins a
+ la mortida d'En Fogos per què les dèries no s'havien encara
+ publicat. Varen donar la primera notícia de la impressió de Sa-
+ regona de 1512 i un sonet del qual aviat varen tenir-ne
+ nota completa. I res més.

LXXIV, 1892 [1906]. - Josep Torras i Bages. La
+ Tradició Catalana. - "La Tradició Catalana, es-
+ tudi del seu valor ètic del Regionalisme Català i per
+ D. Dr. D. Joseph Torras y Bages, bisbe de Vich. - Barcelo-
+ na. F. Giro. - un de volum de 725 pp. - El cap. V de la secció
+ paràbols dedicat a Ausiàs March, estudiant els següents el seguent
+ enunciats: I. Ausiàs March. Similituds amb lo Dante ab lo
+ Petrarca. Es lo poeta de la humana appetència appetitiva:
+ doctrina escolàstica. - II. Dissecció del nervi filosòfic de la
+ qüesta mena de poesia. - La París d'Amor i Extramps. Conta
+ de Mort. - III. La naturalesa de la Vida i del Be: Canto
+ Morals. - IV. La Gracia divina: Cant Espiritual. - V. Sin-
+ tetisació: L'Ausiàs comprèn tota la filosofia cristiana sobre la

208

la potència operativa humana, començant pels sentiments, seguits pels habits, i explicant la insuficiència humana, acabant per la gracia, completaiva de l'home.

Agotada aquesta s'ha fet una segona edició a casa Vida. d'Anglada. Vich, 1906. ^{de} ~~Manuscr. 6686~~ pp.
— És un dels estudiis més densos que s'han ^{en} fet sobre Ausias March. Per En Ràfols ^{en} esbla que el treball més original que s'havia publicat fins aquell temps sobre el nostre ^{el} autor el que En Tomàs i Base va consagrar-li. Segons ell (i apoya la seva tesi sobre enginyes semblances amb Sant Tomàs) un dels millors interpretadors de la psicologia i la metafísica existentistes.

209

LXXXIV. 1892. Ramon Domínguez Pérez i Serra.

«Los poetas del siglo XV. por Ramon D. Pérez y Pérez». ~~FE~~
 con 11ª conferencia. 18 de Noviembre de 1892. "estatut
 del volum següent: "Centenario del descubrimiento
 de America. Conferencias leídas en el Ateneo Bar-
 celonés sobre el estatut de la cultura Espanola i par-
 ticularmente de la catalana en el siglo XV. - Bar-
 celona. 1893". Totes les conferències

magistral es dins de tot de l'any 1892; anyada del
 centenari. Pels efectes de la impressió i correcció de
 de proves, va perdre 7. un any. La conferència 2, la
 375. - Respecte a Ausias March, retreu uns excellentes
 paràgrafs d'En Rubí i Llach, i ~~que~~ sabebat potser
~~compte~~ expresa pel seu compte totes jardineres per ne
 es coneix que tenia tracte breviament amb gran poeta. Parla
 també de maren Iordi, de Scordi ab molta qüestió i intelle-
 gència, reconeixent, però, que el Jordi i anterior. El Ausias.

210

Si anomenem gairebé tots els poetes de l'Escola
catalana, no més fa extensa que ~~de la seva~~ d'aquests
dos grans valencians: Ausias March i Jordi de Sant
Jordi.

LXXVI, 1895. - J. Massó Torrents: "Manuscrits
Catalans de la Biblioteca Nacional de Madrid".
Tícnies, per a un catàleg raonat per J. Massó Tor-
rents. - Barcelona, Tip. L'Aveng. - 1895. Es descriu-
en i es donen importants obres del ms. de la Biblioteca Nacional de
de Madrid, 2985 i 26595 que son marcats per Pages 1912 E i K
i per molaltres en 1914 per O⁵ i per O⁷. Varen publicar,
peraltres, a part la Demanda d'Ausias a Joan Moreno i els dos poemes
narratius d'Ausias March (la collada i les noves riuades), havents-
publicat en dupla, com hem repensat, i les creiem ben bé obra del mis-
meu autor, de les que serveix tots els característics. Respecte al ms.
datat de 1556 en varem donar a conèixer ~~a la taula~~ la taula, el vocabulari,

21
é el protleg d'aquesta edició preparada que no va min-se, però que va ser utilitzada en un altre lloc.

LXXXVII. - 1893. - Otto Denk. - ~~Einführung~~

"Einführung / in die / Geschichtte / der altcatalanischen / Litteratur / von deren Anfängen bis zum 18 Jahrhundert. / Mit ~~viele~~ vielen Proben bibliographisch-critischen Noten und einem Glossar. /

Von Dr. V. M. Otto Denk. - München. 1893.

En la part II (Poesia) s'ocupa d'Anglais March en diversos indrets del seu extens tractat però molt especialment en les pp. 387-389 i en la Nota 27, pp. 49-495, on esun le edicions. En conjunt parla de les cançons d'Anglia que ~~ha~~ resumirix la principal estudiost ben Braday. Està l'autor de la publicació de les publicacions més recentes que va aconseguir.

LXXXVII. - 1898-1899. - ~~Ant~~ Serrano i M.

"Rerenga històrica en forma de diccionario de las imprentas que han existido en Valencia desde el establecimiento della arte tipográfico en España hasta el año 1.858. - Valencia, 1898-1899", - Reproduccions de marques, portades i retrats reproduits; les descripcions son perfectes i completes. Hauria estat preferible un ordre cronològic d'impressions del més antigues als més noves. Es fa força difícil saber de quines imprentes publica ~~one~~ documents i de quines no. En una part les tenyes ideologiques i general de nous propis pot sobrevenir a aquells aspectes. De tots es un trobys notable fet per un que no era valenciat més que per efecte.

~~1901~~

212

LXXXIX.- 1901. - Rubio i Lluch. - *Sumari de la història de la Literatura Espanola*, por el Dr. Antonio Rubio y Lluch. Barcelona, 1901.
El Sumari de la literatura catalana (pp. 65-107) Parla d'Ausiàs March (p. 82-83). - No hem pogut quan examinarem la seva critica de l'obra d'En Pages Ausias et se predecessor.

LXXXI. - 1901. A. Paz y Mèlia. "Noticias para la vida de Ausias March", en la "Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos" de Juny de 1901. Aquestes notícies ens entenen d'una sèrie de notícies no solament d'Ausiàs sinó ^{ambdós} del seu ^{padre} ^{del seu besavi}, però molt especialment del seu pare Per March ens antera ^{adulta} dels

216

sern llibres (amb evident castellàntzació i errors de
pia). Les dades aparenten força interessants, entre
cone ja es ~~concrecions~~ - L'unica sabem és que el
que recerca noies diverses, sense solta, i va re-
copiar un lligall d'Ausias; aquest recercador de
papils neth fa mig any que era mort i En Pag va
fermolta feina per entendre's entre mig de tant paperon

LXXXI. - 1901. - Gabriel Ulabre y Quintana. -

"Sobre Ausias March y su familia. Carta abierta
al Sr. D. Amédée Pagès, ilustre hispanista de La
Rochelle" ... en la "Revista crítica de Historia y Litera-
tura Españolas, Portuguesas e Hispano-americanas"
numms. XI y XII. - Novembre i Desembre 1931. (pp. 333-337.

- Considera en les incidències d'un plet, que en adre-
cats entre l'herra de confiança Josep a Blanes, el germà d'Au-
sias March i els raportos herencials de la germana (veu més)

215

d'Angiàs March. En l'abre, entre les incidències que curava treure en clar alguna cosa y tot son copias i no existent cap escritura autèntica. Segons En Pagi, l'epígraf d'aquesta documentació és ~~que~~ així, tal com se troba en l'Anexia de l'audiència de Palma: "Memorial de la causa o procés de demanda y plecària que s'era entre lo magnífich mossen Johan Tolza, cavaller, e lo noble don ~~Gastó~~ de Mercada Angiola Tolza e de Mercada, muller del noble don Gastó de Mercada, filla y herera de aquell Johan Tolza de una part e los nobles, don Lluís d'Iyer e dona Beatriz ~~de~~ d'Andorral, conegudes lo noble don Gaspar de Ribelles de la part altra ^{e per ell}."

LXXII - 1901. Anaden Pagi en "Documents ineditos relatius à Pere March e à Angiàs March" en la "Revista de Bibliografia Catalana" pp. 129-153. En no haver presentat un excedent resum de la contraria.

315

bucio d'Antoni Paz i Melia, passa a fer un exàmen
 documents descoberts per En Josep Rodríguez Pertegas. Tots
 tres porten la mateixa data: 20 d'abril de ~~1728~~ 1625,
 i privilegis ~~des en els quals~~ el rei recompensa els serveis
 prestats a la corona d'Aragó pel cavaller Angias March.
 Com que en traçar la biografia d'Angias March, hem posat a
 contribució aquests mateixos documents que esmenten ^{amb} especial
 detall el fet heroic d'Angias
 cap més altra menció ^{fi}, ens estarem de permetre una
 concepte.

LXXXII)

~~1902~~ 217

1902. - Bernardo Samisenti, - "I primi influssi
di Dante, del Petrarca e del Boccaccio sulla letteratura
Spagnola. Con appendici di documenti inediti. Saggio di
Bernardo Samisenti", Opera premiata col premio Lattes, dalla
Regia Accademia Scientifica-Letteraria di Milano. - Ulrico
Hoepli, editore-librajo della Real Casa. Editore Tipog. Umberto Alle-
gretti. - Milano 1902.
 Un volum de 14-366 pp. de 20 x 13 cm.
 Comprén un capítol dedicat a Anglas March: Anglas Anglas
March; la vita, la poesia. Comme posse confrontar-se col Pe-
 trarca e quanto si debba al poeta italiano. - Aquest é el
 text de la taula (cap. IX darrer) però en el text en parta molt poc-
 res de biografia i solament certes confirmacions antis ^{el} Petrar-
 ca que tant sovint hem vist en tots els llibres, sense gaire
 novetat, i quan en fa, can en el ridicul. Acostumat a veure
 el nom de Laura a la porta més insospitada de seus versos, sem-
 bla jogar en nom de Boix (que no té cap conseqüència; mai
 la Teresa va dir-se Boix), endavant uns versos, així: p. 387:

Entre amor ab oy desacordant 218

Pin que menjant corr de Bone o de Mebra

~~Tot~~ fent constar però, que non llengües petites, ~~Fonter~~ ~~Fo~~ ^{comenta} constar la semblança d'haver-se enamorat en diverses façanes com el Petrarca i d'haver escrit ~~obres~~ en vida i en mort de la seua dona dama, així mateix com el gran líric italià. Comí ~~Per~~ dir que el Dant i el ~~Duccio~~ també van enamorar-se dels de Beatrice o de Fiameta en romana santa (seus i dissaple). Què havia de Angiòs després de tanta insistència? Les altres que poden haver-se observat provenen que els poetes són deixebles dels trobadors. En Pagès ha observat després d'haver-han se entregat a diverses i encertades observacions que Angiòs March coneixia la Commedia. - Respecte a la castitat amb que ~~fo~~ parlava de la seua dona li sembla a San ~~San~~ Saventí que procedeix dels Triomfi della Castità i del Diuinità. De manera que no resta gran cosa el original en el nostre líric. La veritat és que no hi ~~ha~~ ha dos poetes més diferents Angiòs March tot fons fons, el Petrarca tot forma, parodiant

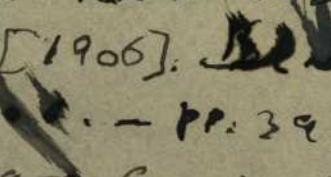
Observa que, en el form comú trobadoric que l'italia
sentilaria a ~~l'arman~~ Daniel a Bernat de Ventadorn i d'arman
pel català l'Arman. Al contrari del català s'asseblaria al
Bernat de Ventadorn i l'italia a Arman Daniel. Totò hom sab
que els versos malabaristes d'aquest dàmer eren molt del gust dels
italians, especialment del Dant i el propi Petrarca (el
primo fu Arnaldo Daniello). Per en un estudi nostre
sobre la influència de la cançó provençal en la literatura
catalana (39) varem trobar 20 mencions a Bernat del Ventadorn
sobre 7 d'Arman Daniel. Així, que es restin amb tots els altres
poetes el comte d'Arman, que no s'al·lega en quedaren amb
En Bernat del Ventadorn amb totes les seves clarors per Ausias March.
— Per altra l'estudi de l'Ausias és massa prim i s'ha pels altres
que pels autors dels sonets rimbarbers que s'acompanyen les edicions
antigues Ausias era superior als grecs, latins i italians.
una cosa lamentable. — En Santibanez esmenta fragment
d'altres autors que no tenen res a fer aquí la materia tratada.

220

No el Venturiós peregrí (~~meten en codolada~~) ni ~~a curva~~
rella de Jaume Roig no ~~tan~~ comprenem p com mi
se'n retinen pagaments. En canvi hi troben mancata El testa-
ment d'En Bernat Serradell de Vich que, que en havent les o-
lors de la Gloria, passa a l'infert i el purgatori on, instant
la porta oberta fuig. - Porta En Sanvisentí, amb molt bona
intenció, quatre lliures i testos i catalans, dos dels quals eren publi-
cats abans de 1902, dada en que publica el treball à, del
Sant Jordi, que no ha pogut arribar a la seva informació. -
Hi auria pogut paurenia forga, si t'hi haguis arribat a temps,
hi ha en aquest llibre Decamerón. - De tota manera,
s'ha servit de l'edició Fagor, plegada d'errades i endavant
citar-los.

221

LXXXI. - 1908. - Josep Pijoan. "Anglais et ses
poètes".

166 era-a Nàpoli" en la "Revista de Bibliografia catalana", any tercer, 1903 [1906]. - pp. 39-64. - Més aviat el document no presumposa que Anglais fos a Nàpoli el 8 de maig del 1906, tot i que del moment que tramet el seu pressupost p. 82). En Pijoan, Joan Llopis (Vicenç Pagès, Anglais et ses poètes, ^{ressume} ~~dates~~) fa un estudi ^{resum} de les dates sobre la vida d'Anglais March i, situant el que publica per la primera vegada. No cal dir que del any 1906 es coneix millor la vida del gran poeta.

222B

LXXXV. 1907. — *Grestomatia Catalana per la Llengua Catalana i Tosell.* — "Grestomatia ple la Llengua Catalana" (des del IX en fins al XIX en ~~IX~~) recopilada e ordenada p. per / Antoni Bulbena & Tosell. I segon volum / vers /. Barcelona / Biblioteca Clàssica Catalana.

1907" P. — Hem comentat sovint aquest mateix volum, en ocasió de la seva contribució, que és la mei estima, que la dels seus precedents (J. M. i Gran-Rubí, Briz, etc. que tenen un altre objecte). Demés la tria apareix ben feta. Ja portem examinada la edició Bulbena de les ores d'Augias March. — Faran precedir cada obra de les correspondrà amb l'edició definitiva d'En Pagès per a qui ferem la comprovació. Augias March (vers 1440-1393-1459). Contra de Amor. I, qui no és trist de mos dictats no

D.P. 1951-122

223

+ Curs - Pàgines XXXIV, I p. 309. - III. alg.

haver en son
Cants més rere
haver en son
- Retingain Deu en mon trist pensament XCIV, II, p. 202.
- Sitran, Per lo camí de mort he cerrat vida. V.. XC
✓ III, II, p. 126. - Cants de Mort. I. Aquelles mans
que j'auré perdonaré .. XCVI, vol. II, p. 67. - V. Si per
null temps cregué ser amador .. XCVII, II, p. 163.
- molts homens boig clavar-se de Fortuna. XXVI,
vol. I, p. 262. - Cant espiritual, Stacamps. Puis que sens
tu, algiu a tu no basta. XCV, p. 67. - En tota la
extensió (~~comanda~~ norma d'aquesta no donar fragment de
les obres de certa extensió. En Oviàs només occurre en dues oca-
sions: Aquelles mans i l'anomenat Espiritual; però ens
convé fer una declaració: les supressions són fets amb tanta reta-
que tot que ens ha ha impressionat ~~entre~~ aquells versos que sabem
de memoria els hi trobem.

224

L. XXXVII. - 1907. - Amadeu Pàgès. - "Etude sur la

Chronologie des poésies d' "Auxias March", dans le
 "Romaniá" XXXVI, pp. 203-243. - Ja varem dir en
 una classificació que no creiem que tingui res a fer amb la de-
 coberta de les tantes Engubines amb la tanta de Perusa.
 Es mencionada per autors anteriors a Auxias i per
 altres de posterior. Totes les altres mencions (Monseñor Borrà,
 Alfons el Magnaníssim) son ben certes, com ho era també una de les
 primeres mencions (Llorenç Xiprè: Janus de Lusignan, 7 juliol 1426). Vegen
Auxias et ses poésies, p. 168-169; 3ª introducció a les poésies, p. 167. -
 Amb aquesta i amb altres ~~per~~ motius de compromisió, es gaire
 assegurar que la classificació Pàgès s'acosta bastant a la
 cronològica.

L XXXVII. - 1907.²² Francisco Alomarach

sr Don Carles de Viana, per Francisco Alomarach Vazquez. València, Abril de 1907. "En la revista Empori de l'any 1907, pp. 243-248. — Sembla que una biografia d'Em Carles de Viana ~~s'ha~~ no ha deixat cap relació amb l'Ausias March, i n'hi ha, considerant que l'autor és valencià; o se n'ha fet enir: Parla de la correspondència ab el cavaller valencià Ausias March, que don Carles, que res té d'estrange pareis, quant sabem que don també fou duc de Gandia i Ausias Strugor de Bentzegí, terres veïnes de la ciutat dels Berja. Malgrat ci molt' hi ha coneguda personal entre el príncep de la sang i el príncep de la paeria que tenia en 24 anys. Que el príncep Carles, ~~no va ser a Itàlia~~ no va ser mai nomenat duce de Gandia fins a 1639 pel seu propi pare, ~~de~~ durant una ausència; no sabem si va durar més de gairebé anys. Solament se que el l'administrador del duce

226

va resoldre un dels litigis que tenia Argià March.
Si la prova de rebuix en aquesta seria ben minga. - L'Al-
marche publica reproducció l'elogi del principi de Viana el ca-
mèdit. El bon amic Almarche abans va abandonar el mon.

LXXXVIII. - 1907. Felip Pedrell. "Dos musicocentis-
ters, cantors d'Ausiàs March", publicat en el primer "Anu-
ari de l'Institut d'Estudis Catalans", 1907. - Varem tra-
tar amplament d'aquest notable ^{estudi} en parlar de Joan Brudieu.

LXXXIX. - 1908. Amadeu Pages. "Observations sur l'utilité
d'une édition critique d'Argiàs March pour l'étude de la lan-
gue et de l'orthographe catalane," en el "Congrès internacio-
nal de la llengua catalana 1908, pp. 519-521. - Encara que
tot els treballs del Congrés varen ser llegits en juny de 1906, la

transcra a diversos països de les proves, la recollida d'imatges i la impressió, han calgut dos anys. El treball d'En Pages, ben fet com tot els seus, que no creiem de gran utilitat en el fet de l'orthografia, però per a l'estudi ~~de~~ d'història de llengua és altra cosa.

~~X C - 1908~~ - Marcelino Menéndez y Pelayo. ~~Acto~~
 Logia de Clásicos castellanos. T. XIII. ~~Boscan~~^{de Madrid}, ~~vegan por~~
~~Austas Marcha~~ pp. Por Marcelino Menéndez y Pelayo. Ma-
 drid, Librería de Perlado, Paes y Estupiñá 1908. ~~Repro-~~
 duirem els fragments crítics, que són importants, que
 son gairebé tots. ~~Els~~ Exemples d'obres d'obres d'autors que
 que com a demostració d'una teoria restaran reduits al
 primer vers, per que ja hem comentat els mateixos alguns
 vegada; quan no l'hem comentat posarem l'exemple
 sincer.

227 bis

Quan es compara amb el Petrarca no en ~~darem re~~,
però fa comparances amb Boccaccio i altres autors
castellans has tindrem en compte, ~~però~~ ràbentment,
però. Ens interessen en ~~però~~ especial les opinions
del que fou planyut amic; el amic el ~~mes~~ que estava
dotat de gran mestrança, ^{1er} que ~~pensava~~ ^{les idees} en el mo-
ment d'escrivre, amb la més gran sinceritat. — Aban-
donarem les opinions expressades en dues obres anter-
iors ~~en obres~~ ja antigues: Història de les idees estilitives
en Espanya (Madrid, 1883, ~~pp.~~, vol. I, vol. I, pp. 393-404) i
Ensays de crítica filosòfica (Madrid, 1892, p. 89) i no
tindrem sino des de l'Antologia, vol. XIIII.

228

En havent tractat amb exemples del que anomena endecasílabo
 de l'escola provençal-catalana i fa la següent proposició,
 p. 192 (1) buscando el punto extremo de la serie, véndose
~~encuentros con el más fuerte de los tránsitos,~~ & y fi-
 namente, para no hacer interminable a poea costa esta enum-
 eración, basta citar el nombre del gran poeta del amor
 y de la Muerte, que por todo representa esta escuela en lo
 que tuvo de mas noble y elevado, y en honor del cual
 debiera llamarse esta cesta de endecasílabos (Verso de Ausíe
 March), como llamamos al arte mayor Verso de Juan d'Onen².
 — Tracta (p. 192-194) de los collos croados, de los encadenados i
 de los amironants i de los estramps o versos sueltos "que am-
 plia una con notable destreza". Posa per exemple uns ver-
 sos del Sant expectant: "O quant serà, queregrari les getes..." ▷
 Ofereix, per últim, com exemple de collos croados: "Així com

229

Cell qui desiga vianda¹⁾. Una cobra i mitja.²⁾ En
 plana 196 i següents estudià La traducció de la Comedida
 de 1428, que Ausias coneixia, però tal volta la traducció^{no}.
 Fra Robertí + La Gloria d'amor i Mosen Joan Roig
 de Corella, posteriors*, aquests dos darrers a la mort d'Ausias.

Però on dedica al nostre, les frases més pernades se troben en
 pp. 290-1 prenent pen d'un sonet^{vers de Bosca} que ja coneixem, per haver-lo re-
 produït per enter en la nostra^{2a} que es dedicat a Ausias March:
 de con su fuerte y sabio y dulce Manto³⁾ Dic: Fuerte más
 que sabio y dulce, ~~mas~~ tan fué el arte de Ausias ~~March~~
 si se le compara con el Petrarca. Ausias es tan poderoso en la
 en parte intelectual y afectiva como escaso de imagina-
 pintoresca, lo qual impide de calificarlo de poeta comple-
 to (Milià), aunque que sea o todot⁴⁾ un gran poeta. Si
~~logra~~ el mayor triunfo de la poesia lírica es la revela-
 clor del mundo interior Ausias^{nos} consigue en grado ~~el~~ ^{el} ~~que~~ ^{que}

270

y con medios extraordinariamente sencillos, puestos que
 mientr vez sale de su página pregió mi busca en la Naturaleza y en
 la Historia apoyo o contraste para su denudo pensamiento, que se
 levantó sola solitaria sobre un campo árido y desolado. Nacido
 en los verdes de Valencia, parece que no tiene ojos para contemplar
 platos. La nota risueña del paisaje que tanto ameniza los versos
 del Petrarca, falta por completo en los de Ausias. Su sombra
 fiera y oscura se cierra en la región de las tempestades o
 desciende ~~desciende~~ a los abismos del alma propia, escudri-
 ñandolos con profundidad cruel y sombría. Conta a su dama
 viva y muerta, y jocosa, pero una sola vez ^{oiga la voz} que jamás describa
 su belleza más de señal alguna de su persona. Y sin embargo,
 Teresa no es ~~esta~~ creación ideal, pertenece a este
 bajo mundo como Laura, y el amor que inspira es ardiente
 y humano, aunque poco hombres sean capaces de sentirlo, por
 que no son muchos los corazones dignos de recibir la santa
 de oro con que el dios de amor diere a su predilecto:

Com forch plegat ab la sageta d'Or

Al que Amor plaga - lo enantrats.

El erotismo de Ansias March es de una especie tan sutil, tan mística y eterea, aunque aplicado al amor profano, que al paso que nada dice a los sentidos, y deja vacía de formas y colores la fantasía, ahincarse y penetrar y penetra profundamente en la diseción del alma encarnada, como si el poeta se deleitase con amarga fraterna fricción en arrancarse, a pedazos, ensangrentados, pedazos de su propia carne. — Dos elementos, a primera vista inconciliables, están fundidos de extraña manera en los versos de Ansias, y contribuyen a su áspera y salvática orígen. Una es el intelectualismo doctrinal y austero. Otro la pasión reconcentrada, energica y finesta, que preludia los dramáticos ~~—~~ más los mas desesperados, acentos de la muga romántica. ¡Cuán lejos estamos de la blanda melancolia del solitario de Vallchiers; que es

232

Casi una forma de su dilectantismo poético!

(y quizás sea condición del genio nacional) se complace
en la expresión violenta de las emociones dolorosas, y
no rehuye las más espantables imágenes de la muerte
y del repulso y hasta de la condenación eterna,
comparandose con el profetao Judas, por haber he-
cho traidor a su Señor:

Foch creu mo carn e lo pun per enreus
(son sis versos, 7 altres en dues ríries que concuerden).
En un teiat en enfilació de coses desolades i l'afeció a la
mort que de primer explica: "Sin llegar a la cándida
de este y otros pasajes que fan de mal llegar, segura la ex-
presión de Milà, la pasión de Ausiàs March se manifiesta cu-
siempre en formas téticas, prefiere la oscuridad al dia claro
y los aullidos y dolores a las canciones.

Lo dia clar voldria tot escuir (No posarem sino

Mientras la gente se ríe en fiestas y deportes,
a los juglares que cantan las antiguas gestas, el andaré en tor-
a los repuleros, interrogando a las almas ~~condenadas~~^{le}, y ellas re-
ponderán, porque no tienen algo que las acompañe en su conde-
nado flanco (imitación del Punto?) que las acompañe en su conde-

Colguen les gents ab alegria e festa

(reyes) O vos mesquins qui rot terra jacob jaen
aun va más lejos en otro admirable fragmento:

Brazos iverts ci exida en carrera

Este hombre, para quien era melodiosa la voz de la muerte,
y que maldicia, como Job el dia en que fué engendrado.

Maledic la jorn que m' fué donada vida.

Este poeta que se representa a sí mismo vagando
sobre ~~las~~ nieves en tiempo de ~~tempor~~ de tempestad, des-
calzo y con la cabeza desnuda.

S. rom ~~que~~ aquell que en lo temps de tempesta

Era un lírico plenamente romántico; heredó el romanticismo en lo que tiene de más íntimo y doloroso. Hay relámpagos de poesía byroniana en el pessimismo de Ausias March. — Pero no son más que relámpagos, porque el poeta era vigorosamente cristiano, con fuerte y positivo cristianismo, sostenido por una doctrina teologica nada vulgar. Si en la lectura de San Agustín, Ausias es un pensador enteramente escolástico, cuyo libro encierra una filosofía de la voluntad y una psicología del Amor. Ya lo vislumbraron sus antiguos comentadores y apologistas. Esto es El despiñado y estrenado. En sus profundas escenas de las sentencias que recopiló el P. Mariana; (Altre exemplar) Esta doctrina que hoy nos parece tan abstracta y que podría reducirse a nihilismo, es la que principalmente contribuyó a la for-

tuna del libro de Ausias March, que no ya en su tiempo en el cultissimo siglo XVI fue mirado como obra de profunda filosofia — — No es del caso exponer mi razonar esta doctrina, pero no puede menos de advertirse que no aparece en Ausias March como enseñanza ajena sobrepujada a su propia concepcion poetica o violentamente ingerida en ella, sino con el mismo carácter de sinceridad que sus palabras tienen siempre. Porque no es alarde eruditus lo que lleva a estas filosofias, sino la intima necesidad de su espíritu atormentado y doliente, y por lo mismo real y de batalla interior, ^{estras máximas} generales y conceptos de los afectos. La obscuridad y sequedad son los encollor de esta manera, pero no puede negarse que tienen un sello de imponente grandeza metafísica, sobre todo en los Cants de Mort, donde se unen la emoción más honda y el pensamiento más alto para producir

un efecto que sería desgarrador si no lo templase la sublime resignación del poeta!

236

É tot ésto puro ésta obra de Don

En estos Cantos, todavía más que en los de Amor, puede estudiarse la diferencia profunda entre el poeta toscano y el de Valencia. En Ausias March no hay recuerdos de la ~~vida~~ dicha perdida, ni expléndida decoración exterior, ni la muerte se reviste de gracia serena y placida, ni las puertas del Paraíso se abren con tanta facilidad para la amada muerta, ni mucho menos se establece la sencilla pero algo profana comunicación de afectos entre ambos amantes. La recia y varonil ortodoxia hispánica de Ausias March no transige con tales fantasías toscas, escritas con sangre de su corazón y no ~~en~~ con sábia ~~una~~ artificiosa artificio, le bastan paraclarar en

23.1

nuestra mente la crema del transito y la posterior despedida.

Quant l'espirit del cos li vin partir,
E li doní ~~en~~ lo darrer besar frat...

6 En que restà que vida no finí
Com prop la mort jo la vin acostar.
Dient plorant: "no vullan me deixar
Hagan dolor de la dolor de mi"

Con voces de inmortal y dolorosa poesia que brota de lo más hondo del alma, exhala el poeta su delirio amocadáver de aquella; quisiera morir abrazado al Muerte, y espera que ni aun en el triste final se han de separar sus cuerpos:

E lo men cos ans que la vida fine (los versos que hem comentat)

Pero una terrible angüila asalta de improviso el alma

238

erectiana del poeta. ¿Cuál habrá sido el paradero de aquél espíritu que él amó tanto; que espíritus estuvieron en torno de él; habitará el cielo o las mansiones infernales? Si ella padece los tormentos eternos, y quizá los padece por culpa del poeta, a pesar del idealismo que herbo en sus andares, Ausias March quisiera ver aniquilada su alma, aun siendo la angustiación.

Si es así, annula'm l'esperit

(más versos).

Solo para salir de tan espantable confusión y resolver el enigma del repulso, se atreve a evocar el espíritu de Teseo con estos nobles y altivos acentos:

Tu, coperit, si res note'n defens
Rom la costura que del morti s'ome

Compararse la aparición de Laura en el Triunfo della Morte se verá cuán ^{es} católica y amarga poesía y por poco

petrarquesa en fondo es la amarga y original de Ausias March, a pesar de la semejanza de las ritmos poética y de los temas.

No se oiga tenga por inapropiada esta digresión acerca del gran poeta valenciano, porque Ausias March, aunque en menor grado que el Petrarca, influye notablemente en la poesía castellana ~~en la poesía castellana~~ del siglo XVI, y conviene estudiar ambos modelos para discernir el grado de esta influencia. Fue Ausias March el único poeta catalán de lengua catalana que en lo antiguo traspasó la frontera de su región para incorporarse ~~a~~ desde luego en el tesoro de la literatura nacional".
 Però per les gairebé traduccions de Boscan i adaptacions de Conciliario, i per les edicions i traduccions d'En Romani i Montanyor, totes les qual portem dessempenament. Però transcriue le importants indicis extenses opinions del que fou el mei gran polígraf castellà de la nostra època.

260

Dir En Menèndez Pelayo que En Boscan, per afinitat
 raga, entenia millor Pelayo que no pas En el temps, la
 transmissió del metre li va donar més anomenada. En
 cançó d'aquest arrengalat sevei, sempre es va incorporar
 a l'orella castellana, sempre va ésser considerat (p. 216) "per
 Boscan i hagüés dit solament Joan Bosca i hagüés
 versificat en català, com alguna dels seus avantpassats,
 hauria estat segurament millor poeta però no hauria
 adquerit, malgrat tot, tanta anomenada. Pels estran-
 gers com Bosca el castellà mai s'acaba de saber.
 Va ésser ~~com bon~~ considerat bon poeta el Crític (Benedict
 Garret) en Itàlia, perquè aquesta és una llengua que
 té més amplitud que no pas la castellana tan fixa
 i quadrada que ^{no} mai s'acaba de saber.

261

X (1.- 1908-1909). [Jaume Barrera]. "Les
 obres del valeros cavaller i elegantíssim Alusias
 March. Ara per quarta vegada estampades
 durant lo glorios Renaixement de les Lletres catala-
 nes. Revistes e ordenades molt diligentment e cura-
 sa. [encuadry]. — Barcelona, Biblioteca Clàssica
 Catalana. 1908-1909a" — 435 pp. i un plus de
 8 pp. a la fi amb un ~~cofo~~ redactat així: "A na-
 jar honra de Déu, & nostra Dona Santa Maria e del
 Strengue Cavaller mossén Sant Jordi, e per
 exaltació de la nostra Lengua, s'estampa aquesta
 nova edició de les Obres de mossén Alusias March,
 subtítul e molt excel·lent cantor del Amor e de la Mort, en la
 Completa ciutat de Barcelona, en les prenepses del honorable
 estampador N'Antoni Saires, acabatase la estampació als
 XI de Setembre del any de gràcia MCM. 'X'.

262

Sembla que l'"edició" corrent avava destinada a
scriptors de la Biblioteca Clàssica Catalana. Seria
un llibre en què el prestatge, pel format, reorganitzaria
el tratge. Com a frontispici, ^{posta} una reproducció
d'una pintura d. Lluís Vives, ^{que} no ha pogut ser tro-
bada, amic Lluís Vives havia desaparegut; el quadre
representa, Anglès March llegint poesies al
príncep Carles de Viana. Nosaltres creiem que no
es conequeren i que no eren gaire contemporanis;
de tota manera Anglès tenia vint-i-nou anys
més que no pas el príncep. El Sr. Jaume Barrera
^{des} del moment que es la "Revista, Biblioteca Clas-
sica Catalana" (any IV, n.º XXXIV de 1909) va publicar
un sonet intitulat, "El Dr. Censius March i el príncep de
Viana". ^{que} Respecte al cartell entroncada a distan-
cias cia en Joan Roig de Cossella és altra cosa.

243

Si l'editor em hagués informat que, quanta o a vuitanta ^{ans} d'edat, tenia l'intenció de reproduir les poesies que califico de dupertoses, li transcriuré certament aquest amaner - d'Anglaterra, perquè totes tres són efectivament poesies, perquè totes tres son efectivament poesies, perquè totes tres son efectivament poesies, com la poesia que, per sa forma insolita els editors antigues tanque la considerien van oblidar - la expressió.

En el Glossari abunden els mots que tenen un sentit molt diferent dels que l'~~editor~~ editor els dona; hi han biografies massa curtes; de Tecla de Borja, que es morí de grans dolores després que havia nascut se coneixen que era maboda de Carles III, valia la pena de digà que era maboda de Carles III, valia la pena de digà que era maboda de Roderic de Borja, Abderander VI i es saben moltes circumstàncie de la seva vida.

244

Un editor no hauria de pander partit
tràvanci dels que no saben un borrell de certes
coses. Al Sr. Barrera li consta que una cosa és
valència i altra cosa és valensa. Amb quin
si els confon? Per fer sanc? Ni el respecte
de gran Milà! En Pagès li ha retret l'anacro-
cronisme de Triant la Blanca, obra que cone-
guda fins forces anys després de la mort d'An-
gel Guimerà. — Respecte a les Notes per una Bi-
ografia crítica d'Augusta March, que acaba

el seu treball i edició de les obres, reconeixem
que ens en'hem aprofitat amplament i han
ens ha calgut constatar que les notes bibliogrà-
fiques generalment segures, encara que prou
desordenades, treballa sobre obres vistes.
Estem d'acord amb les altres critiques que hi ha.

245

~~1912~~ XCII. 1912. Amadeu Pagès. Ausias March et ses prédecesseurs.

Catalogne aux XIVe et XVe siècles, par Amédée Pa-
gès, docteur ès lettres, Professeur au Lycée de la Ro-
chelle. Avec une planche en couleurs. - Paris, libra-
irie d'Honoré Champion, éditeur, 5, Quai Malakoff
1912. - XX-672 PPP Una primera portada consta... "Bi-
bliothèque de l'École des Hautes Études, publiée par le
Ministère de l'Instruction publique, Sciences historiques
et philologiques. Cent quatre vingt quatorzième
partie. - Ausias March et ses prédecesseurs"

Paris 1912. Si una obra hem comentat sovint, es-
cun d'aquest capítol ès aquesta. Té grans qualitats
i algunes defectes per haver massa a la cega un autor

insusceptible (Torres y Velasco). És cert, per això que ~~que~~ ^{per} puguen més les qualitats ~~de~~ als que tenim dels desfets. És també l'esforç ^{mai gran} que ningú més podia emprendre sinó el mateix gran crudit que en el mateix ^{any} va preparar i publicar ^{aquesta obra} la edició de les ^{d'Angiàs} obres; ^{tratada} En Pages i molt i ben. No cal dir que, per aquesto sol fet, mereix tot el respecte dels catalans. La biografia ha estat conduïda acompanyada de nombrosa documentació, com ningú havia ^{acusat} excepte i totes les invencions sobre Angià han quedat desfetes ^{deverades} ^{possible} per l'acord deguit ^{la}, en altó que signi toca ^{que segueix} la via documental, de la qual s'aparta rara vegada ^{per} un objecte de completar la falta dels documents. La biografia d'Angiàs està, però, encara ^{poig} en estat caustic ^{anys a venir}, el mateix ^{potrà} omplir de palles ^{de temps} que encara s'hi troben.

2 [7] Avgas March

Les mateixes mencions que fa de trobadors, encara en la d'Angas March, per a denegar-los, indica que en coneixia, la dicació que fa d'un, justament del malabarista ^{Tolosa}, tant del gust dels italians (Dant, Petrarca) és una prova potser d'haver llegit alguna obra, sinó més procedir dels ~~deutsch~~^{italians}; ^{de} ~~la~~ ^{adaptació} ~~traducció~~ del poeta Pere Ramon de Tolosa, les altres suposades imitacions d'Angas March dels trobadores van per una banda i el gran poeta per una altra; els exemples podrien multiplicar-se o podrien se dir-se. Com que els trobadors no imitaven els uns als altres fa de mal dir quines són les primeres mencions d'un tema donat. Resta saber, la literatura anomenada provençal no ~~era~~ except tant ^{provençal} ~~que~~ com així, els trobadors ^{que} ~~era~~ imitaven. — Nosaltres, varem declarar en un ^{sobre} estudi la influència de la ^{provençal} ~~cançó~~ ^{en les} nostres catalanes i abundantment per d'altre; les dues

268

d'Angias no tenen cap trascendència. Les mencions de trobadors, donen un resultat interessant: ~~contràriament~~ mensions del del gran Bernat de Ventadorn només cinc a l'antíptic. Bernau Daniel.

* L'article que ens sembla ^{coniebut} escrit d'una manera superior en ~~el~~ Dant i del ~~poeta~~ Petrarca. ~~Petrarca~~. Pel que fa al Dant demostren, contra altres parers (en obres antigues d'En Menéndez Pelayo, no en la Antología, XIII) que l'Angias té més influències de la Divina Comèdia que de cap altre llibre, i sembla esser un amic del lector d'aquest ~~obra~~ de ~~l'~~ la gran obra del Dant, i més antigues, escolàstiques i teològiques. — Respecte a les diferències d'estil i de expressió de llur

249

gura entre ~~entre~~ el Petrarca i Ausias March,
 (que ja havien ^{estan subratllades} dit ^{de mi mateix} amplament per En M. y P.) En
 Pàgès les exposa també amb Claretat.

No creiem gos que la descoberta de les que diu Tantus
 Engutius Engutius a Gubbio ~~En~~ aprop de
 Perugia ^{en l'abte} longui res a fer amb la tanda de Perugia. La
 Lectura del seu article publicat en la "Romànica"
 (XXXVI, p. 211) encara em porta més lluny de
 la qüestió. Si que la referència feta a la tanda de
 Perugia per Ausias March ~~ela dita tanda~~ és una de tantas
 i per que una de molt important ^{part}, molt distants (no sols) de
 de la ciutat de Perugia sinó d'Itàlia (veure la postura). I
 En Pàgès n'ha fet tres mencions en llibre seu que comentem i una
 en l'Introducció a l'edició (p. 168) una de més completa.

El merit real d'aquesta obra important és que no den-
xa cap ~~rap~~^{rap} Per això; tant de la biografia com en les obres de
ells, que creu influenciades estan verament plenes de
citations ~~de~~^a obres d'Anglès March, sempre oportunes i
i al seu llarg, sense res d'excessiu. El Ningú com En Pa-
gès, l'intelligent autor de l'edició de les obres d'An-
glès, podia estar dotat d'aquest art. — En les nostres
familia dels Marchs i que era que va prendre la
caballeria en 1460, i qui va adquirir la propietat
de Beniarjó que durant molts anys va considerar-se seu dels
Marchs.

La part dedicada a l'obra literària dels predecessors d'Anglès
March ens sembla precipitada, desdibujada i poc precisa;

Cap dels autors així dels antics provençals com dels de l'Escola de Tolosa no està caracteritzat. En Pagès, que coneix ^{anotacions} els cancioners provençals tom el catalans hi hauria estat ^{fou} trobar, en el Mares periode que va des de la creació del Consistori de Tolosa (1323-4) fins a la del fin ^{a la} de Barcelona (1340), no és solament ^{en} la contribució dels catalans sino que n'hi hauria molts d'altres. Admire tot al referent al segle XY (els Marchs apart) en sembla prim. - En canvi, en diferents parts del llibre repetir les mateixes idees i les mateixes citacions, que li agrada o no està satisfet. - De vegades, cosa en el Dobat fa correcions mal fetes que compliquen

el text. Dins, per exemple: E cavals fermat
taques, E mills e crits e gran brogit. Ignor-
tant que mills son els crits dels cavalls fermats i po-
sa mills (corr. millers) (p. 138 d'En Pagès). — La men-
cions d'En Rigan de Barberian, com les de d'altres, no
no son d'En So, sinó d'En Pere March, (p. 150 d'En Pagès).
Això, que les obres que descriu no estiguin perfectament
extractades per a donar una idea exacta de cadascuna.
— En haver contrapuntat les obres d'alguns trobadors,
amb Ausias, fa una declaració notable que deixar
remen la llengua francesa tal com l'usa En Pagès: Et
pourtant, il serait impossible d'apprécier complètement Aus-
rias March, si on ne voyait en lui qu'un rayon de la
poésie provençale. Son talent est plus complexe, son

253

œuvre plus profonde. — Ausias March apprend, non,
 l'avoir dit, aux délices de l'amour pur, mais il se
 sent aussi attiré vers des ~~moins~~ plaisir moins
 nobles. C'est un homme tirailé en sens contraires,
 qui souffre de l'impossibilité ~~et tendance~~ de satisfaire
 les tendances opposées de sa double nature. ~~mar-~~
 tote. De là cette mélancolie, ce réel mécontentement
 de soi-même qui assombrit ses poésies plus que celle
 des autres troubadours. — Son œuvre est en
 même ^{temps} la plus scientifique, et partant, la plus
 abstraite et la plus aride. Il ne se contente pas
 de décrire les effets de l'amour en poète amou-
 reux de belles images et de rimes sonores. Quelque

254

soin qu'il a apporté à la forme, on sent que le fond est encore et encore ~~le plus important~~ ce qui importe le plus à Ausias March. Il analyse ses passions comme un psychologue habitué à scruter les mobiles du cœur humain, comme un philosophe recherchant méthodiquement quelle est l'essence et quelles sont les diverses modalités de l'amour. — C'est par ces deux caractères qu'il s'éloigne des troubadours de la période classique et qu'il dépasse même ceux de la décadence. — Est-ce bien là que réside son originalité ? ??

Aquest extracte fet en la llengua original d'Església, així comarem reproduir els notables para-

255

paragraphs dedicats a l'auçias per En Melchor
Pelayo ~~dels~~ en 1908, ens estalviaria de retroure³
cap de la Conclusió, la qual decididament ^{no eny agreva} traeu
un plat excessiu de l'opinió ~~de~~ del gran Milà
(poeta incomplet). - En canvi l'estudi fet sobre
les influències d'Aristotel i Sant Tomàs en les idees
escolàstiques i filosòfiques en les poesies amoroses
d'Auçias estan exposades de primera.

Malgrat un estudi tan pregon com En Pages ^{ha dedicat} _{al poeta}
que l'excellència del l'estil i de la forma perfecta
i sense da no l'hagi penetrat. - En ^{diferents} _{moltes part} ^{s'ha} sent
un entusiasme massa patriòtic per la França, que ^{se} pugui
diga un vís, en una sola cèntific.

256

X C 112 .. 1912 .. a. Rubí i Ullrich. "C

Pàgès, Ausias March et ses prédecesseurs - Essai sur la poésie amoureuse et philosophique en Catalogne au XIXe et XVe siècles. Paris, Champion, 1912.

- Recensió signada per A. R. L. publicada en l'À
mari de l'Institut d'Estudis Catalans" 41 V, 1911 -
1912, pp. 729 - 738. - En Rubí Ullrich

1889, havia trobat manera de parlar d'Ausias March
amb preses vibrants però poc justes (40) (40) i que en
en 1908 en el seu Sumario de la lit. esp., cat. Situa
en el seu lloc pertinent el nostre gran poeta, an
en 1912, surt a la defensa contra una un sistema
de crítica fragmentaria emprada per Es Pàgès,

257

La major part dels estudiós catalans ens sentim atrets pels elogis tributats a Anzias i per la d'acordos gairebé sempre amb le jute crítiques que el nostre malaguanyat mestre dirigeix al nostre amic Pagès, al qual tindrem compte tan solament amb les quals suscribim, segurí l'adreç en la d'^{la} ~~et~~^{de} ~~esta~~^{la} part de les consures. En Rubio dit el seu estudi i biografies que ~~tenen~~ massa desiguals. Li rengala l'obra d'En Francesc de Bofarull (El castell de la baronia d'Aramprunyà) la qual va ser ^{publicada}, per força antidatada (1911) per que En Pagès no va poder utilitzar en Pagès 1912 (vegeu les nostres pp.). En Rubio havia

258

volgué que En Pages hagués fer constar l'esterilitat
~~que perdia d'obra~~ va deixar Jaume II (61) fons a Pere ~~II~~ —

de l'estudi de la terra part de la crítica que fa d'En Pages,
el mestre Rubio i Blanch un paragaf que, segons la nostra parez,
ens sembla condensar les matèries fonamentals en les
molt la terra:

« Havent donat ^{a la cultura} per l'avenir formaments ci-
tífics segurs i incommovibles, l'emoció estètica i nacional
mai, com ara, podràn estudiar-se desembraçadament i sen-
sa temor a ensopagades. Conairent ben bé el Traço del
poeta ~~poeta et traço~~ de l'época que, el poeta, ~~Pages~~
va vestir Anjas March, Podrem veure millor els
seus contorns humans. Per hi fa que els elements ^{imitats} ~~imitats~~
o imitats o assimilats siguin tants com vol En
Pages i fins en la mida que els creu, colectiu ~~que~~

que és ja molt concedir!, sempre a l'altra
 quest mon d'imitació! queda ~~no~~^{altra} interior, no influeix,
 però rica per a endinjar-se en ell a la recerca de des-
 coneudes maravilles. La nota humana es destria més
 luminosa quan més plena d'ombres la part d'inspira-
 ció poètica mancada d'originalitat. Mes, per desgràcia,
 En Pages s'ha deixat portar excessivament dels
 prejudicis d'un criteri fragmentari & solat, que sub-
 jecta a un fet analisi com el botanic que dissecas
 una flor, l'obra com el botanic que dissecas
 un geni, com de misteris i d'inconscient. És un defecte propi, no
 ja d'En Pages, sinó de l'escola a que pertany - tan admir-
 able i digna de respecte per altres banda - de portar els pro-
 cediments analítics al últim extrem d'aplicació. Amb elles

er pot negar no sols la originalitat dels Anglesos March, Dant, de Cervantes, de Shakespeare, en una paraula, de qual-
quier dels grans escriptors mundials. Una obra literària
de cap de tot, sense antecedents genètics, ni ambient exter-
nior influent, seria un miracle. Emperò, per molt
que al geni es negatergi com pensador i fins i tot, com
creador, restaria sempre l'artista. La tasca d'aquests
crítics negatius, encloou un parti pris, en el fons tan
arbitrari com la critica purament estètica que, per sobre
de vaguetat i d'apreciació personal caprichiosa, faltada
de tot valor objectiu, ha omplert més d'una vegada
critic tinguí sempre en compte el mètode històric
comparatiu que requereix una disciplina ~~una~~ dis-
ciplina molt rígida i austera, però es indispensable.

261

ble, també que sigui artista." Posa parades d'art i de N^os vert en aquest sentit.

Respecta a Jordi de Sant Jordi el tractar també d'una manera respectiva, el que va ~~faer~~ admirar en versos dels barroers del monjo de Montaldo, els Enamorats d'amor tan perfectes com no s'en troben gaire en la literatura hispànica, ni admira les estrangeres, "Reste d'estany té que, després d'una afirmació tan absurda, tot ho expliqui per l'imitació fins allò més natural i humà". — En Pagès fa alguns arguments de l'imitació per Aviñas [No m'pren aviat com el petit varlet] de la composició de Pere Ramon de Tossa [Si com l'entada qui es elevats petits]. D'en Enric Rubio: "Cabalmenc en aquesta imitació, que es

reduïx a l'idea general, és on es veu més manifest la vigorosa personalitat d'Anglès March. La tercera obra, on s'oblida del seu model. Y u som aquell qui en lo jorn de tempesta, val per tota la poesia predal i cerebral d'En P. Ramon de Tolosa." Seguim En Bubis' idees encallades d'En Pagès, i en ultim altre d'extraïtaren extractar d'aquest darrer gran mestre.

Per ultim pose un curiós paràgraf força notable: "Passant a un cercle d'idees molt diferent, he de remarcar la confluència que fa servint En Pagès entre les manisibilitats polítics i les literàries. Un català no podrà mal acceptar que que en les poesies amorooses d'An gelas March, la font està tota à-fait ~~francesa~~ d'origen francès, i sera així.

efects d'una necessitat que sentia la ~~necessitat~~
deix experimentar els escriptors de la veïna para justificar
en les tesis doctorals els seus estudis de literatures estrangeres, de
demonstrar en ells un interès malsonol per a les franceses³. I ob-
així es comprendrà que En Pagès es cregué obligat a insi-
nuar que Anglès March ha retornat a la França per
la seva ^{seva} influència literària en el segle XVII dels
beneficis ^{que} d'ella havia rebuts. Aquest ^{partit. però} punt de vista fa-
tria tota falsetja algú cop el punt de vista crític de
l'autor, fins al punt ^{d'arribar a} de considerar en son Avant-propos la
vieille poésie catalane comme une prolongation de notre
littérature⁴? Això no es cert; la poésie catalana dels
segles XII i XIII ^{pot} ser una província de la llengua
de Oc, una prolongació històrica i geogràfica de la

prolongació de la provençal, però no de la francesa, per mes que en el regnat de Pere II aixà influència arribé a ser quasi la predominant, realitzant-se aleshores la unió de la França en l'ànima catalana (p. VIII). Guan en la història de les nostres llitres medievals parlem d'influència francesa o ~~francesa~~ francesa, entenem que s'tracta de la França ^{la} del Nord; la del migdia no la coneixem més que amb di Provença, que representa per nosaltres, una nacionalitat diferent". Respecte el ~~comerç~~ darrer capítol dedicat ~~a~~ a l'influència d'Amèric March sobre la literatura catalana i castellana, te ~~seus~~ En Rubí li ~~seus~~ recorda les endregades al mateix temps per En Merendes Pelayo, tot sempre ^{introducció i notes a la obra de Cervantes} l'Educació dels fills de Cervantes per l'Acadèmia d'Ensenyament en 1845. Molt util la menció d'En Francesc Catena per la seva

265

Introducció al certamen amb motiu de la ~~plaça~~
de Sant Ramon de Penyafort en 1601 (~~lluent~~ (42) en que
llua amb calidez ^{presa} d'En Ausias March i escarneix el seu
estil poètic (L'obra de Francesch Fontanella es coneixuda
d'En Pages). Les mencions que fa imitacions que fa
dels poesos del Renaixement català son interessants.

Tot el llog del present article critic sobre la
gran obra d'En Pages, Ausias March et ses prédecesseurs,
En Rubio expressa opinions personals sobre les poesies
d'Ausias que tenen molta importància, ell que di-
rant sa vida n'havia fet una lectura fins a
punt de la claror que expandeix el gran poeta per a
qui vol entendre'l: llengua fluent, ~~versos~~ perfectes
versos ben fets i sense defectes de forma.

XCIV.- 1912. Amadeu Pagès - "Introducció a
 l'edició crítica de les de les Obras d'an-
 tes March. Tesi ~~de~~ per al doctorat de Ue-
 pres presentada a la 'Faculté des Lettres de l'
 Université de Paris' per Amadeu Pagès.
 Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Palau
 de la Diputació, 1912.

Com que va fer-se aquesta edició de l'estudi que pre-
 cedeix a l'edició de les Poesies d'Anselm Clavé apart,
 paren de l'Introducció i en l'article vinent parla-
 ren de tots dos volums de l'edició Pagès (1912-
 1912). Aquest estudi és molt important, molt ben dis-

tribuit per capítols i utòpicos. En cada capítol d'ells
 troba més d'allò que promet l'epígraf, de maners que
 pot dir-se que forma un llibre excellent en el qual no hi ha
 un mot per perdre. És presentat així: cap. primer: Els
manuscrits; c. segon: Les edicions ≠ c. tercer: Les traduc-
cions; c. quart: Els comentaris. c. cinquè: Classificació
del manuscrit i de la edició. Principis de l'establiment
del text, c. sisè: L'ortografia i la versificació.
 c. setè: Classificació i cronotalogia dels possessos.
Taula alfabètica i concordança de l'edició crítica
amb els manuscrits, edicions i principals traduc-
cions. Es que en la taula, ^{general} ha fet un resum sintètic de
 les matèries tractades, però se n'hi troben encara discussions
 sobre textos, comparacions de manuscrits, d'edicions i traduccions;

er discutirsen els treballs que havien precedit a la publicació d'aquestes; les descripcions estan suficients i de vegades pròpies. Es clar que el seu procediment obliga a algunes repeticions, algunes edicions d'Antzias March anant accompagnades de traducció (Romanes de castellanes parciales (Romanes 1539; Monatsschrift für Romanistik 1555). Hi han fet curiosos respecte a les traduccions, com que En Romaní & en la seva no tenia noció del ritme ni de la rima tots els versos resulten d'una extrema duresa; un poeta anònim va tenir la caritat d'amb poc esforç de dulcificar i fer llegible els malversos d'En Romaní (Pàg. 96-97). Recerca totes les dades de les traduccions castellanes perdudes d'Arano (segurament desapareguda) i completa) i la de Sanchez de Brocas (parcial) així els ensaigs d'En Milà i ter Francés (erròneos), així la Llatina (que no és completa) de Vicent Ferrer. El capítol destinat als Comentaris comença pels suposats treballs

~~treball~~ d'En Lluís Joan Vileta que hauria estat més ~~per-~~
 tra notables per la seva gran preparació (estudis i traduc-
 ció) que En Joan Pujol de Mataró en lloa els sens en lloa
 la preparació per a comprendre clarament les obres més
 difícils d'Anglès. Ens hem ocupat Marganent, en aquell
 mateix capítol, de tots els comentaris que esmenta i
 en que no esmenta l'amic Pagès (pp).

El capítol més important és el que tracta de la classi-
 ficació dels manuscrits i de les edicions amb l'objecte d'
 intentar a establir les variants amb el degut ordre. En un
 punt, dintre les seves dificultats, un treball crític ^{fora} per
 minuciosos ^{per} inici medi, per selecció de manuscrits
 semblants en l'ordre de les obres va rebutjant els que
 no tenen gaire utilitat que apareixen contaminats per

per modernitzacions, i retocs abusius. No es troben rebuts les edicions modernes i no té compte només que del segle setzè, que són les cinc marcades per En Pàg. a, b, c, d i e la de València del 1539; b, c, e la de Barcelona de 1543 i 1545, d la de Valladolid de 1555 i e la de Barcel·lona de 1560, les quals interessen com els manuscrits més moderns (segle XVII). - X representa el manuscrit original de mà d'Antias March en dues parts i el marquès de Santillana que en l'elogi que fa, troba encara en vida (aun vive) i consta que vida del gran poeta se n'executaven còpies de les seves poesies, algunes d'aquestes prodien ser 1 X', 1 X & 1 X, 2 X, 2 X'. D'algun d'aquests primers còpies representa un manuscrit perdut i que ha fruit en Ressa per una obra nova que cop altre manuscrit ~~de~~ conegut poeta i ~~que~~ alguna còpia nova d'una ~~de~~ altra obra.

271

clar i ~~altre~~

En havent critic, clar i ~~altre~~
En aquest far un estudi, consistent del m^u
 i de les edicions arriba a les següents conclusions: Primer
 el manuscrit F^o, que conté dos terços de l'obra, es va escriure ^{dianys} a mitjant segle XV, les Millores arcaïtes, sense cap contaminació, el paper i la llitra ^{l'única} autoritzada
 a creure ser una copia ^{de} del manuscrit original.
 Tots els manuscrits posteriors, encara que els manuscrits son de bona qualitat, l'afany de modernitzar la llengua els domina. N'hi han de final del segle XV i la major partida son executats al segle XVI. Els manuscrits que apareixen al XV en segle el millor, després F^o es el G^o, que si no deriva de l'original, prové d'un bon text, i X'. Entre els textos manuscrits de les darreries del XV segle, H

① Pagès que nosaltres varem p
fa molts anys, tots en 1888, la Mestra
dels cants de l'ementat notable manuscrit
F -

que també forma part de la família $1X^1 NA$
 tanyen a $1X^2$, introduint tota de modificacions; que
 en transmeten a L, en acabat a M. — Are X el ma-
 parts en dues parts, $1X^1$ i $2X^1$, la classificació dels manuscrits
 i les edicions pot presentar-se segon el quan sinòptic, on
 sinòptic (lan. II, doble) molt clar (pp. 147-148). En Pàgues
 procedeix a l'establiment del text ^{d'aqueja monera}. Per la primera part, $1X^1$,
 que comprèn les poesies dels antics manuscrits F G^1 HANLM,
 segueix la versió F, confirmada per G^1. Si un dels altres qualzevos
 cord, la Missa està aixecada dels altres manuscrits està d'a-
 estan en desacord F G^1, examina segon el sentit fa-
 vorable o desfavorable, el valor de les dues Missas que
 donen oferència els deuenells del segle XVI. En aquest
D B C K G^2 de aBE. Es cert, però, que en la missa de
 les variants poden presentar-se altres complicacions

que examina del seu judgment.

Recunyels En Ràgès en un mateix capítol l'ortografia i la versificació; coles certament prou diverses! De l'ortografia en un poca cosa i encara massa. No calia sintetitzar un manuscrit tipus (^{pozen per ca F}) que sempre tindrà transgressions i generalitzar una de sola, si s'ha compliquen ortografies d'una poesia a l'altra, un galimaties. Com en l'ortografia antiga existien grans diferències és un problema de dificultat extrema. És mestissatge no se'n de abreviars-se. Adoptar un criteri inconseqüent, el cert és que no hi donaren importància al segle XV i potser tenien raó. Respecte als formes de versificació ad' aquest capítol (pp.). De totes maneres hi haurà

276

coses observacions d'En Pages les hem tingudes en compte. - El capítol ~~anterior~~ s'irà, que tracta de la classificació i cronologia de les poesies, n'hem esmentat ^{tot} examinant l'estudi d'En Pages ~~Cronologia~~ Etude sur la Chronologie des poésies d'Anglais March, publicat en 1907 en la "România", XXXV, p. 203-233. En parlant dels elements de la distribució de les poesies d'Anglais hem tornat a tractar de la matèria agnès, tot aprofitant-nos de les idees ~~bonitose~~ clares expressades per En Pages. Ens sembla que no ens cal ara ~~re~~ continuar punt per punt el seu estudi, així com ho hem fet d'altres capítols que no havien estigolat. Com aquell qui està bregat les cions son ~~sortides~~ creixent. - Respecte la Taula alfabètica

275

i concordança de l'edició crítica amb els manus,
dicions antigues i traduccions principals, que corona aquest
llibre excellent, declarem que ens ha prestat excellent, ser-
vicio en els nostres estudis sobre Augias March.

276

XCV. - 1912-1914. Amaden Pagès. Edició de les obres d'Angiàs March. "Les obres / d'Angiàs March". Edició crítica per Amaden Pagès. (Introducció. Text crític de les Poesies I a LXXIV | Institut d'Estudis Catalans; Palau de la Diputació de Barcelona, MCMXII.) — "Les obres / d'Angiàs March / edició crítica per Amaden Pagès" | Text crític de les poesies Text crític de les poesies | Institut d'Estudis Catalans; Palau de la Diputació | Barcelona, | MCMXIV.

D'aquesta edició ~~s'edaren~~ en dos volums, publicats, en dos anys de distància, a causa de la dedicada correcció de

277

proveus i impressió, alteraren l'ordre cronològic
tablert en aquest nostre treball, per a ~~composició~~^{treball} ~~en una sola obra.~~
sola obra. Per ~~que no fa part~~^{que fa part} ~~de la~~ Introducció, haver-se
impress en tiratge a part n'hem parlat en el num.
precedent. Aquesta perfecta edició de les obres
d'Anguixas March és acompañada de tot l'apa-
rell crític al peu de plana; de manera que el lector
si no li agrada la Missó per l'encadernació autor pot triar la
Missó que li sembla millor. En Pages ha procurat acostar
-se, en la mesura possible, a l'ortografia de ^{gran posta va-} ~~l'autor~~
lent-se de F, que procedeix polser d'una còpia de l'original,
en ~~cop~~^{falleix} d'aquest manuscrit utilitza G' i altres que proce-
deixin a bon original. Però com que l'ortografia dels
textos antics manuscrits s'hi troben abundants in-
consequències i extravagàncies les més il·lògiques no

gare 278

avarem ~~en~~ en adaptar un criteri. Per 2020 critic, ~~esta~~, en el qual figuren les variants dels manuscrits i des les primeres cinc edicions ~~pàmiers~~ està molt format i ben corregit, qualsevol pot ~~canviar~~ amb criteri millor, amb l'objecte de facilitar la lectura.

La major part d'obres, es troben en la major part del treball manuscrit i les cinc edicions del segle XVIè; aquestes han tingut ~~minyor~~ més ventura; en canvi les demandes i respostes han restat rares i les obres narratiues (codolades i noves rimades no s'han trobat sino en text. En una obra s'ha guardat una copia; d'una altra no es coneix completa, fora d'un fragment.

En conjunt, ~~en~~ han arribat solament cent vint-i sis obres. Devia haver escrit ~~a~~ segurament altres obres ~~de~~

les quals no ens han perseguit. No obstant,
 els regles de la Marga decadència es pot encara
 admirar l'obra gaire total i abundant ^{excellents} i abundant. De cap
 dels dos altres poetes, se conserven ni se n'han
 fetes edicions antigues, fora d'algunes que se n'
 han fet al segle XIX². - De l'Auzias March, el
 més excellent de tots, es pot estudiar amplament
 gràcies a l'edició i els altres estudis que li ha
 dedicat En Pàges, però aquesta s'en duu la flor,
 verament critica reuneix tot el considerable
 aparell, sense marcar-hi un sol element, amb
 estem en estat de regoneïser. Recordem amb emoció
 que varem esser portadors, de París a Barcelona el
 treball de ~~ta~~ una vida que, per les circumstàncies del

coses temps degeneren vellor a la impressió i a la correcció de proves. L'encaressat que va ens comanar-nos l'Institut d'Estudis Catalans restava més complet ~~que~~ en veure els dos volums mestres i ben acabats. El nostre bon amic Pagès ~~era~~, en prova de cordialitat i confiança, va entrar-nos, fa ~~alguns~~ ^{uns} anys, a ~~estrangeros~~, posant la seva ~~veu~~ vida. Hawia de ^{dir} quelcom sobre ~~ella~~ però no vull que una ombra de crítica consti en una més que elogis i de la ^{an} els merits són tan grans.

XCV). 1913. - Amadeu Pages, "Estudis
sur le manuscrits d'Anzias March par Amédée
Pages. Extrait de la Revue des Bibliothèques,
n° 7-9, Juillet-septembre de 1912 et nos 4-5 de Janvier
- Mars de 1913. - Paris. Librairie ancienne d'Honoré
Champion, Guai Malaguais, 5, 1913.

És un treball a part, de la relativa als ^{manuscrits} ~~publicada~~
troducció, ~~publicada~~ ^{publicada} en francès, acompanyada de les ³
grans que acompanyen el text original, per accés
de l'Institut d'Estudis Catalans. Ja hem tractat d'a-
part de l'¹'Introducció com de tot el treball.

XCVII. 1918. ~~Nicolau d'Oliver~~. - "Ari-

March, Poesies. Selecció per J. E. [Joan Estabrich?].

amb una nota biogràfica per Ll. Nicolau d'Oliver,
membre de l'Institut. — Barcelona. Ricard Duran i al-
sina, Impressor - Llibreter, Boqueria, 20. 1918 [a dalt: Mi-
nerva, segona sèrie: Col·lecció de Literatures moder-
nes. Volun V]. En la coberta (tinta groga i negra es repe-
ten el títol de Minerva expressat més amunt més el preu (50 centenys)
al peu Augias March. Poesies i al dalt gravat trencat repre-
sentant les Torres de Serram de València, trencat de l'obra de fra
Francesc Camerí, Doctrina compendiosa. — Retrassen del
trencat els fragments que ens semblen més inmu-
table: "L'any 1393 va arribar a Gandia Augias
March, herau de la branca catalana plantada traspa-
sos de la conquesta a València. Nauors de la conquesta,
d'una antiga família catalana, fou educat de jove en
els deures del cavallery, en l'amor de les lletres i en l'estu-
de la filosofia. — Era nebot de Jaume March, aquell

que amb Lluís d'Avinyó instaurava a Barcelona el Conservatori de la Goya Ciència i amb tant cultivava la poesia, sobretot en la forma de noves rimades. Era fill de Pere March, donat també al gènere narratiu i que exerceixia en els sirventess morals. Era cosí d'Arnau March, i fou company d'armes a Sardenya i Còrsega (1220) de l'ordre de Sant Jordi, gran coneixedor del Petrarca, i d'Andreu Febrer, que vuit anys més tard després havia d'acabar la traducció del Dant. — Massa han recercat els 45 paralel·leus mes entre Ausias March i el Petrarca. Els no tenen res de ~~com~~ fonamental sinó el que l'un i l'altre heredaren dels trobadors. En tant com d'un gran poeta poden dir que pertany a una escola, Petrarca i el Naus i Petrarca es pot dir que pertanyen a la provençal "Na amor", casat dues vegades i exclau del rovint de la ~~et~~ en Na Teresa, l'amor humana, no carnal però tampoc plàtonica. Les seves poesies estan plenes ben lluny de l'erotisme dels antics trobadors, tant com Na Teresa ho està de la dona-àngel dels italians. — Sempre que les idees d'Ausias March són concretades en imatges, reverten per la força d'un aigua fort dantesca. Generalment, però, allí

284

es mou dintre el camp de l'abstracció, i això sempre al lector modern que no està compenetrat amb l'esteticisme. Si haguesset més us de la fantasia plàstica, diríem justament que l'obra d'Ançias March és una psicologia com a la teologia en la Commedia de l'Alighieri. — — Morí el poeta en 1459, però no calia la mort per augmentar la fama del seu nom, de qui n'és testimoni, en vida seva, el Barcaroles de Santillana.??

A posta, farem actar de retreure el paràgraf referent a la creïncia que Ançias era ell primer que, desentenent-se dels provençalismes que encara gravitaven en altres poetes, encriví en català. Moltos poetes anteriors a ell de l'escola de Barcelona estan més exemps de provençalismes, i Ançias no calia fer-s'hi continuar-hos. El que no s'han-rien atrevit son les llibertats que es pren Ançias quan li sobra una síl·laba tira al dret: picurians, regulartat, segurtat, segurtat, particular. Quan li correu d'un mot dissyllab jube el transforma en jiny, quan n'hi sobra un síl·laba, com Corch per carriots. Vegen Pagès, Introducció.

dreció a l'edició ^{28t} d'Angus de la obra d'Angus, March

La tria següent feta seguint el text de l'edició Pages modernitzada però procurant respectar la morfologia, tot atenent per a plana les paraules difícils per als lectors, abraçant una àmplia i diversa col·lecció popular. Les obres triades per J.-E. son les vinentes per mitjà versos: Colguen les gents (de Rei Xipré). - Fantasiant. - Davant a part (Mar convidant dona Teresa a la tasta). - Som lo desig. - No em així (Jo son aquell que en los joms de tempesta). - Anna Paor no em sent. - O vos mesquins. - Aquelles mans - Lo Vískar. - Puis que sentiu - Retingam Deu (Jo son aquell que en Angias March). - Adieu sian, vos, mon delit; Car tot mon bes ja fallit. Tot quant [en]ta il mon do en record be del que ja son E lo plaeir m'acorda on L'aconsegui, Mar je no el sent com ho sentí [la] codolada escrita per Angias March en la vellera]. - Gainebé Notes, aquestes obres son publicades en sa integritat excepte Aquelles mans potser prou extensa, ~~però~~ perga relallada, però deixant-hi els fragments més emocionants i millors. La codolada de rebé a J.-E. storia el primer mos.

285

XLVII.- 1927 - Todesco ... "Venanzio To-
desco. Appunti sulla lirica di Ausia,
March (En l' "Archivium Romanicum" de
Tom. XV, 1927, pp. 313-324).

Després d'observar que les dues grans figures de la literatura catalana medieval son "Ramon Llull i Ausia March", passa a parlar de la influència d'Ausià davant dels poesos posteriors i insisteix en les seves comparances amb Petrarcha, tractant-se de poesos de tant diferent formació. En Todesco és força absolut en en dir que les grans figures de la literatura catalana, signen secundàriament, fora de les dues anomenades, signen secundàries. Prescindir de les quatre grans cròniques (els fier Perlen, per A. Morel-Fatio), per exemple la de Ramon Muntaner, de les novelles, com per exemple Tirant lo Blanc. En Ramon Llull és, certament, una

una estrella de primera magnitud que supera els altres catalans, compres i tot Anglais March. — En Todisco no passa propiament un estudi de la lírica del "poeta valencia". Les lloances adreçades a ell, així com les comparances amb altre poeta no tenen cap consistència; seria més interessant d'examinar el nostre Anglais March en la seva obra materna, per conceptuosa i concentrada que sigui. En Todisco, com en altre temps En Pagès, intenta fer un estudi de la lírica solament, sense de la originalitat i imitacions. Mes enllà observa que la forma general de les cobles d'Anglais March s'ha decassillatificat; en això el poeta no va fer sinó continuar el ritme normal dels poetes de l'escola de Barcelona i, qual, per llur part, ha fet després nien de les cobles d'usatge a l'escola de Tolosa. Per a demostrar la modificació aportada al lirisme

264

gnatge català poètic (no hi ha gat tal més)
 declara que del gran poeta no més arriben que "les
vegues tirades dels poetes precedents". Doncs referir-se a la
 la literatura narrativa, la qual és un gènere a part
 (que ^{per} pert ~~en~~ a l'Anglès en compondre dues llargues
 obres) i que no tenen res a fer amb les coses ~~històriques~~
 de caràcter líric. L'estudi és ple d'observacions no-
 tables i fines, les no podien fer-se sense una lectura
 atenta d'Anglès March. Els exemples són molt ben
 triats i es mostra coneixedor de la matèria. De
 totes maneres el treball és una contribució impor-
 tantíssima aportada a l'estudi de l'obra total
 d'Anglès March.

289
Ribelles Comin. - B

XCVIII. - 1929. - Ribelles Comin. - B

fia de la lengua valenciana o sea Catalogo
azionario por orden alfabetico de autores
de los libros, folletos, obras dramáticas,
periódicos, coloquios, coplas, chistes, dis-
cursos, romances en lengua valenciana
y bilingües que han visto la luz publica
desde el establecimiento de la imprenta en
España hasta nuestros días, por Josep
Ribelles Comin. - Obra premiada en
el concurso público celebrado por la Bi-
blioteca Nacional de 1908. - Tomo II
~~(siglo)~~ 1929 (siglo XVI). 1929.

Auzias March, pp. 326-405, amb abundades ex-

tractes, notes bibliografiques molt completes,
reproduccions de gairebé totes les portades garbí totes les
portades i el llibre ms. d'estudi d'el gran poeta. E-
tracte de la millor bibliografia i més justa que havem vist mai.

290

d'Angeles March. Acompanyades d'estractes
rs d'exemplars coneguts, per ell i per d'altres, follets,
obres musicals referents al poeta, i una sèrie d'articles peri-
dístics, i es a dir, tot que hagi arribat a noticia
del diligent amic Ribelles referent ~~al gran poeta~~
~~el Gegant~~.

X CIX - 1933. - Carreras, Valls, "Notes
genealogiques dels poetes Jaume, Pere, Arnau i An-
gel March, segons documents inèdit, per R. Carreras
i Valls". - Publicades en la revista "Estudis
Universitaris Catalans", volum X V III, núm. de
la segona època. Any 1933. Barcelona, mateix de
332. Acompanya un arbre: "Notes explicatives
del precedent quadre genealògic".

Hem tractat d'aquest enfilat de documents en oca-
sió de ~~de~~ d'escriure la biografia d'Angeles March (pp.).

En donar conferències i publicar articles anuals que donava satisfacció va prometre que donaria satisfacció i portaria al la tesis ~~de~~^{d'} del poeta Augias March fill de Barcelona ^{d'Alacantesa} qual ningú creia forta del senyor Carreras Vall. Coneguts els documents per haver-lo ^{publicat} ve en ^{convinciment que no} coneixement a ^{que} tenen cap força provadora. Si no, la torquideria d'haver es campat una teoria impossible que no té cap consistència, en maters tan por ^{ta} creuria una teoria Barcelonesa del gran poeta valencià. El barcelonisme i el canarisme. Mestrestant, mestre, ell treballava a l'Arxiu notarial ha trobat ~~que~~ Augias March inedit sis doc. Parlen a veure com fonamenta la seva presumpcio; man. 16 p. 315 de l'assentat vol del "Est. Univ. Cat." & Augias March i Marquet en ve revelada fore el tercer de l'ús i serena. Personatge completament inedit en la nostra ~~tradició~~

història, el reputem nascut a Barcelona o Arançparrossa
 pels voltants de 1411. S'ignora concretament ^{on} com va què
 va passar la seva vida fins a l'any 1455; en que morí
 el seu pare Lluís, estrobem a Barcelona intervenint en
 actes testamentaris. Va morir intestat en 1459 o 1460,
 i tenint en compte que el seu germà Janme va ven-
 dre, el 25 de juliol de 1460 ~~establia~~, els llibres a que
 fa referència el document d'aquella data, entre els
 que figuraen ^{des} Aristòtil, Sant Tomàs i Sant Agustí, que
 s'han estimat bàsics per la formació espiritual del poeta
 Miquel Àngel March, l'autor d'autor d'aquestes notes pre-
 sumem que serien de l'intestat Àngel, a qui, per altres
 motius considera eren el poeta amb preferència al seu
 de Benicarló. Els documents ~~deve~~ li fan referència en
 assabent que era noble (domicaller) i venerable.¹¹
 De manera que un indissidu que tot just arribà moríria
 a 49 anys, donzell, intestat i venerable en panyeria de

293

la vellaça com ho fa en algunes poesies i sobretot
en la eulòlada. ~~que~~ Ed L'Angia. March poeta
veritable era cavaller i va arribar a vell. Era molt
una idea tenir el Sr. Carreras de venerable. En els
seus documents els fills es declararen fills de venerables,
relativament sovint; num. 33 del notari Pere Folquer-
ris: "Pere March, fill del venerable Pere March, difunt, ci-
tadà de Barcelona".
 Tornem altra cosa, en el num. 22 del
qui ens parla el testament de Granyela March del 12
d'Huc Joan Firaller de Palou. Estimem que es d'An-
gla March que un temps va proposar-se ser el poeta.
 No cal dir que la cronologia descarta completa-
ment tal hipòtesi. Qui havia cregut aquest Angia,
ser el poeta? El Sr. Carreres Valls. Qui ara rebutja
tal hipòtesi? El Sr. Carreres Valls, perquè no creiem que
ningú altre es preocipi de cercar substituts barcelonins.

296

al gran poeta de València, senyor de Berenguer,
sobre el qual abunden els documents. - A part les ma-
nus barcelonines, impossibles de defensar, en ha donat
un tresor de documents que ha donat en curt extracte.
Respecte a Berenguer March ja va demostrar-hi En
Pàgès l'estudi de Bct. Ara, en 1935 el P. Fullana
ha reformulat la veritable Berenguer. Nosaltres no cal
dir que estem d'acord amb els dos treballs que
En Pàgès va dedicar
~~En Pàgès va conseguir a laquestió consa-~~
~~grada pel Dr. Carreras Vall. Presentant aquest~~
~~platé, als dos Anglais sobre la pretesa més~~
~~del do. Anglais March i suscitat per Sr.~~
~~Carreras Vall.~~

295

C. 1934 - Navarro Tomás. ^{Bonars} "Poesies,
 d'Ausiàs March". Selecció, ^{poesies} proleg, glo-
 rari i notes per Enric Navarro i Bo-
 zar. - L'Estel. Valencia. Serie popular
 de "Classics Valencians". A la fi el següent
 colofó: "Selecció d'poesies d'Ausiàs March fou
 acabada als obradors, Renovacio Tipogràfica, de
 Valencia el 24 de desembre de 1934." Després de
 la portada es publica la pàgina de la primera edició repro-
 ducció de la primera edició (València, 1539) de les
 Obres d'Ausiàs March de Baltasar de Romani. El
 proleg és molt discret i ben compost; és de doldre que
 s'hagin estat escapçats dues grans errades de concepte (de l'autor, no d'impremta). El proleg estat datat de 16 desembre a,

296

de 1934 i següent una sommaia Bibliografia. Allò que s'ano-
 mena Glossari són els més antics explicats al peu de plena;
 les poques notes van a la fi. Retrauen per mitjà verso per a puga
 fer-se carree quí volguï: I Així com cell; II Preuome-n-així;
 III. Així com cell; IV; V Molt he tardat; VI Guin, tan segur;
 VII Colguen la gola; VIII Fançant; IX Deixant a part; X No
 ho desig; XI Molt homen enc; XII Sen's ho desig; XIII Seny
 è-vent; XIV Qui no s'hiurt; XV Totmetge pren; XVI Vale
 XX Oh, fort dolor; XXI No em pren així; XXII Pas no em
 sent; XXIII O vos, merquins; & XXIV; Esperer. Tot unar-
 dor; XXV Així com cell qui s'en; XXVI Guan a Dga plan;
 XXVII Si col malalt; XXVIII Si en demanau; XXIX.
 Aquelles mans [llars fragment]; XXX Qui serà aquell;
 XXXI Per lo camí; XXXII Entre amor; XXXIII Lo Vir-
 cai; XXXIV Aquell ateny; ~~XXXV~~ XXXIV; Puis que sentiu

Algunes notes referents a nous propis enmatllats a l'obra
 d'En Pages; en canvi hi ha una edició molt profita a En
 la casa on va viure i morir Anglès March. ~~el~~ Etat mon-

297

en lloc d'ha edificat casa nova, amb una inscripció:
Afegels En Navarro i "Algunes persones ens han dit que
recorden haver estat en l'antiga casa, en la qual hi
havia eines galeries gòtiques i altres detalls molt intere-
sants. Dissortadament no es conserva res." Nosaltres tam-
bé recordem, entre altres, que de la llunyania addon-
cada recordem haver remarcat aquella arcada gòtica, tot
rodant per la València vella, un bon vei se mula-
cosa i va dir-me: li esta visquè i morí Anjias Moro;
i recordo també que vaig fixar-me en aquella casa per
que restés ben gravada a la memòria.

298

CI. - 1935. "Documents relatius à la vie d'Angie
 March". Amb molt bon ^{acord}, ha republicat l'¹⁸ En
 Pagès l'estudi documental que va publicar en 1888.
 Era un dels primers que dedicava a l'Angia March;
 els documents (testament, codicil i inventari) varen ser des-
 coberts per Miquel Velasco en els ~~particulars~~ protocols del notari
 Berenguer Cardona i varen ser espigolats per En Ferrer i Bigué
 con tot honr sab. en 1873. El motiu és per refutar la
 estafa maria barcelonesa del Sr. Carrera, Vallès ~~En~~
 et. Som de parer que, ocasió que l'Angia March era un
 jove espigat de 18 anys i essent tant regnada per Rala
 i Antoneta el March de València i el de Barcelona-Agramunt
 promyà, varen voler tenir un Angia. Aquest deixa el fe
 i no té altre trascendència. El propi ^{Angia} va divulgar a dos
 fons. - Afegir als documents tres lletres de la reina dirigides
 a Angia essent la primera d'un gran interès.

C VI. - 1935. P. Lluís Fullana, "Los caballeros
de apellido March en Cataluña y en Valencia",
en el "Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura",
tom. XVI, de 1935, pp. 432-456. - El capítol d'aquest
notable estudi (acompanyat d'abundosa documentació, princi-
piant breu de l'Ansià de la Corona d'Aragó) [Pedro March, he-
redado en la villa de Gandia. — II. Pedro March II, escribano
de racion del rey Jaume II de Aragón. Berenguer March, cura
de la villa de San Mateo. — III. Pedro March III, Tesserero de
la Casa Real y heredero del poeta Ansias March. — IV. Pe-
dro March IV, Maestro Racional de la casa del rey. —
Berenguer, canonigo de Valencia. — Jaime March I, abuelo de
Ansias March. — Notindrem por rai en comptar la Marga
bibliografia a que ha donat llor, a Valencia i a Barcelona,
la qual s'apropiava una volta publicats els documents, i ha vist
que no cap consistència sobretot sobretot que no pot tenir cap con-
seqüència literària dels nous personatges que esmenta, ja
Ansias March (nebot del poeta, ni d'herman ni d'altre).
El document, scòtlat, no molt i notable i important, per això;

306

Per altra part, esquerreia el parentiu, a Berenguer March, de que, adins en l'arbre genealògic dels hi ha mencions a fer. Prov. - a Comenza per el P. Fullana per una carta del que s'havíen ocupat dels March ~~començà~~ presentant des del documents, descoberts pel que fou Bibliotecari encarregat del Cr. del Regne en 1873 (testament, codicis i inventaris d'àngels) D. Miquel Vilaseca. Segueix això tots els contribucions per ordre. * És de dildre, que el pere P. Fullana, que porta molta documentació relacionada amb Berenguer March, no fa constar el treball sobre el matrimoni individual publicat en el mateix "Bulletí de la Societat castellera", vol. II p. 106 i següents, any 1921, per Manuel Betti, sobre el canonge Berenguer March. - Cita la major de treballs monogràfics endrecats als Marchs. Terra diu que el primer Pere ^{nascut}, Entrant en mans del rei Jaume I, segon en el Repartiment, una casa a Grandia amb 3 jorades de terra. Es suposa que aquest matrimoni figura com notari en el casament de l'Infant Pere amb

de l'Infant Pere * 1260 de l'Infant Pere amb

300 bis.

constances de Sicília, que va signar a Barcelona

— Pere March II va exercir de reis del regne Jaume II d'Àragó, reb un gran nombre de concessions i encarregos importants, reals que resulta que era un dels personatges més influents del regne que el P. Fillana detalla per gran nombre de documents. La ocasió de fer un viatge del rei a Roma En el prevere Barenguer el curat a Sant Mateu, capitai del Maestrat, el dia 27 de juny de 1301, ^{reis} — Pere March III, va esser tresor ^{reis} i va ser igualment protegit pel rei Jaume II. Aquest va ser que va adquirir la possessió i feu del castell d'Aramprunyà amb aneys pel preu de 12 00 000 sous. Esmenta que va indicar al rei que servia una excriptura de propietat podrien venir dificultats a ell i als seus successors, el rei va estatuir ^{en} aquest estudi i reproduïren els termes principals d'aquesta excriptura, que abans es desconeixia. Com que Miquel Bell va demostrar en l'article aprofitant ^a un document de 1301, que Barenguer era germà de Pere I, malgrat que tota la seva activitat va desplegar-se en temps dels tres reis Jaume II,

Alfonso III i Pere IV el Granvassos, segurament d'americ
 d'una vídua Marga, essent capellà de Sant Miquel al Mesqu
 canonge de València i de Barcelona ^{doctor en lleis} i professor a Montpeller.
 Com que els seus amys dels seu dos testament són detrats a València
 a 1335 és a Montpeller. 1341, En Carreras Vall el fa fill
 de Pere I i el P. Fullazza (que no podia desconeixer ~~la~~
 l'article de Mn. Manuel Beltrà amonat) el fill de Pere
 March el tressor del rei. — Havent parlat ben prou
 dels Marchs d'Aramprunyà (vegeu les pp.).

307

C111, 1935. Karl Vosler, "Poesie und Einsamkeit in Spanien". Pgs. 848-54. Ausias March und andere.

Sitzung Berichte der Bayrischen Akademie der Wissenschaften 1935, Band 7, Philologische - Historische Abteilung [Maric]. — En Vosler, amb la clara intelligença i la capacitat ben bé quina qüestió plantejat per un advocat (in Carrera Vall) per a suplantar l'obra del gran poeta. Ell declarà Ausias March i un altre. Coneix la gran personalitat poètica del veritable per lectura assidua i completa, i no den comprendre com es pretén fer sobresortir un altre Ausias March baremés que per un petit esperit de campanari, contra el veritable Ausias March valencià.

303

C 1936. ~~Amédée~~ Pagès. "La Poésie française
de l'âge des XIIIe à la fin du XXe, Étude suivie de textes
inédits d'après le manuscrit. Avec 5 planches
hors-texte. Par Amédée Pagès. 1936 Toulouse, E-
douard Privat - Paris, Henri Didier, [Bibliothèque
Méridionale]. — No es precisament pera que tingui
una relació directa amb Anglès March que esmentem
aquesta obra notable d'En Pagès. Esmenta sovint l'An-
glès per comentari i publica ~~en~~ un comencament
de la Codolada amb el num. i dels Lais litrigues
a model.

E.V. 4926 1940 "Anzias, march - Cants d'Amor" 363
En la col·lecció Els nostres Clàssics a la sèrie Casa-
cuberta - ordenada per Pere Bohigues.